

Vilniaus universitetas
Filosofijos fakultetas
Sociologijos ir socialinio darbo institutas
Socialinio darbo ir socialinės gerovės katedra

Monika Rupšytė

Socialinio darbo studijų programa

Magistro darbas

Asmenų, kurie vaikystėje buvo paimti iš šeimų patirtys

Darbo vadovas: Dr. lektorė Donata Petružytė

Vilnius 2020

TURINYS

SANTRAUKA.....	3
SUMMARY.....	4
ĮVADAS.....	6
I. LITERATŪROS APŽVALGA.....	9
1.1 Vaiko teisių apsaugos sistema.....	9
1.1.1 Vaiko teisių apsaugos sistemos raida Lietuvoje.....	9
1.1.2 Vaiko paėmimo iš šeimos procedūra.....	11
1.2 Vaiko raidos ypatybės augant be šeimos.....	14
1.2.1 Šeimos vaidmuo vaiko raidai.....	14
1.2.2 Prieraišumo ryšio įtaka vaikui.....	16
1.2.3 Vaikystę traumuojančios patirtys.....	19
1.2.4 Ar vaiko paėmimas iš šeimos yra traumuojanči patirtis?.....	21
1.2.5 Kaip galima vaikui padėti išgyti traumą?.....	23
1.2.6 Tėvų išgyvenimai netekus vaikų globos daro įtaką vaikams.....	24
II. TYRIMO METODIKA IR ANALIZĖ.....	27
2.1 Tyrimo tikslas, uždaviniai.....	27
2.2 Duomenų rinkimo metodai.....	27
2.3 Tyrimo dalyviai, jų atranka ir tyrimo organizavimas.....	28
2.4 Duomenų analizės metodai.....	29
2.5 Tyrimo patikimumas ir etika.....	29
III. ASMENŲ PAĖMIMO IŠ ŠEIMOS PATIRČIŲ TYRIMO REZULTATAI.....	30
3.1 Tėvai ir darbuotojai vaiko paėmimo iš šeimos procese.....	30
3.1.1 „su tėvais augti irgi neblogai“.....	30
3.1.2 Ar darbuotojai yra svarbūs vaikams paėmimo procese?.....	33
3.2 Svarbiausia vaikystės patirtis paėmimas iš šeimos.....	37
3.2.1 Kaip tyrimo dalyviai vertina paėmimą iš šeimos?.....	37
3.2.2 Tyrimo dalyvių reakcija į paėmimą iš šeimos.....	39
3.2.3 Kalbėti, ar nekalbėti apie paėmimo patirtį?.....	43
3.2.4 Paėmimo pasekmės tolimesniam gyvenimui.....	45
3.3 Gyvenimas tęsiasi globos namuose.....	47
3.3.1 Laikini globos namai.....	47
3.3.2 Nuolatiniai globos namai.....	49
IŠVADOS.....	52
LITERATŪRA.....	53
PRIEDAI.....	57

SANTRAUKA

Monika Rupšytė. Asmenų, kurie vaikystėje buvo paimti iš šeimų patirtys. Vadovė doc. dr. Donata Petružytė, Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Sociologijos ir socialinio darbo institutas, Socialinio darbo ir socialinės gerovės katedra, Vilnius, 2020.

Kiekvienai valstybei vaikų gerovė ir apsauga yra prioritetas. Valstybė ir tėvai yra bendrai atsakingi už vaikų teisių užtikrinimą, jei tėvai negeba tinkamai pasirūpinti vaikais, valstybė privalo padėti tėvams. Paimant vaikus iš šeimos siekiama vaikams suteikti geresnes gyvenimo sąlygas. Tačiau nėra kalbama, ką išgyvena paimtas vaikas iš šeimos, ši tema yra *tabu* tiek vaikams, tėvams ir darbuotojams, kurie su jais dirba. Analizuojant Lietuvos ir užsienio literatūrą, galima teigti, kad tema asmenų, kurie vaikystėje buvo paimti iš šeimos, patirtys yra nagrinėjamos mažai. Dažniausiai vaikų patirtys paėmimo metu yra analizuojamos, kaip antraeilė tema tėvų, darbuotojų, vaiko trauminių patirčių kontekste.

Tyrimo tikslas: Išsiaiškinti asmenų, kurie vaikystėje paimti iš šeimos, patirtis. Tyrimo objektas - asmenų, kurie vaikystėje buvo paimti iš šeimos patirtys. Tyrimo uždaviniai: 1. Atlikti literatūros analizę apie Lietuvoje veikiančią vaikų teisių apsaugos sistemą ir išsiaiškinti vaiko paėmimo iš šeimos procedūrą; 2. Suprasti šeimos ir prieraišumo ryšių svarbą vaiko raidos procese; 3. Išsiaiškinti, kokios patirtys yra traumuojančios vaikystę; 4. Suprasti, kokią įtaką vaikui daro paėmimas iš šeimos; 5. Išnagrinėti, kas vaikui padeda įveikti trauminius įvykius; 6. Išsiaiškinti, kokią įtaką vaikams turi tėvų išgyvenimai netekus tėvystės teisių; 7. Nustatyti, kaip asmenys prieraišumo teorijos kontekste vertina tėvus ir darbuotojus paėmimo iš šeimos metu; 8. Suprasti, ką patyrė asmenys, kai buvo nutraukti prieraišumo ryšiai su tėvais; 9. Iširti, kaip asmenys po paėmimo iš šeimos, toliau kuria prieraišumo ryšius.

Tyrimą atlikti buvo pasirinktas kokybinis duomenų metodas, kurio pagalba buvo galima atskleisti ir suprasti individualias vaikų patirtis paėmimo metu. Tyrimo dalyviai buvo 16 – 28 metų asmenys, kurie buvo paimti iš šeimų prieš *Matuko reformą*, dalyvavo 4 vaikinai ir 5 merginos.

Rezultatai parodė, kad vaiko paėmimo patirtys yra glaudžiai susijusios su darbuotojų ir tėvų vaidmeniu. Informantai išgyvena, dėl tėvų, kad negeba susitvarkyti su problemomis, dėl to negali augti savo šeimoje. Darbuotojų vaidmuo yra reikšmingas, tačiau per mažai bendrauja su vaikais, neskiria jiems atitinkamo dėmesio, neklausia jų nuomonės paėmimo metu. Didžioji dalis vaikų nėra linkę dalintis paėmimo patirtimi. Kiti informantai nurodo, kad kalbėjosi apie patirtį su žmonėmis, kuriais pasitiki, arba su specialistu. Asmenys teigimai vertina gyvenimą globos namuose, kai kurie apie gyvenimą globos namuose lygina su gyvenimu šeimoje.

SUMMARY

Monika Rupšytė. Removal From a Family as a Childhood Experience. Head doc. dr. Donata Petružytė, Vilnius University, Faculty of Philosophy, Institute of Sociology and Social Work, Department of Social Work and Social Welfare, Vilnius, 2020.

The welfare and protection of children is a priority for every state. The state and parents have a shared responsibility to ensure the rights of the child, if the parents are unable to take proper care of the children, the state must help the parents. Taking children out of the family aims to give children better living conditions. However, there is no talk of what a child taken from the family is going through, this topic is taboo for children, parents and staff who work with them. Analyzing the lithuanian and foreign literature, it can be stated that the topic of the experiences of people who were taken from the family in childhood is little studied. Most often, children's experiences during collection are analyzed as a secondary topic in the context of parents', employees', child's traumatic experiences.

Reacher goal: to find out the experiences of individuals who were taken from the family in childhood. Object of research: Removal From a Family as a Childhood Experience. Objectives of the research: 1. To perform an analysis of the literature on the system of protection of children's rights in Lithuania and to find out the procedure of taking a child from the family; 2. To understand the importance of family and attachment relationships in the child's development process; 3. To find out what experiences are traumatic for childhood; 4. To understand the impact of taking from a family on a child; 5. To examine what helps a child to cope with traumatic events; 6. To find out what effect the parents' experiences after losing parental rights have on children; 7. To determine how person evaluates parents and employees during the removal from the family in the context of attachment theory; 8. To understand what individuals experienced when attachment relationships with parents were severed; 9. To investigate how individuals continue to develop attachment relationships after taking them out of the family.

A qualitative data method was chosen for the study, which allowed to reveal and understand the individual experiences of children during collection. The study participants were 16–28-year-olds who had been taken from families before the Matukas reform, 4 boys and 5 girls. The results showed that the experience of child removal is closely related to the role of staff and parents. Informants worry that parents are unable to cope with the problems and therefore cannot grow up in their family. The role of the staff is significant, but they do not communicate enough

with the children, do not pay them proper attention, do not ask for their opinion during the removal. Most children are reluctant to share the experience of removal. Other informants report that they talked about the experience with people they trust or with a professional. Individuals respond positively about life in foster care, some compare life in a foster care to life in a family.

IVADAS

Mokslinio tyrimo aktualumas ir naujumas. Kiekvienai valstybei vaikų gerovė ir apsauga yra prioritetas. Lietuva paskelbusi nepriklausomybę įsipareigojo garantuoti vaiko teises. 1994 m. Lietuvoje buvo pradėta kurti vaiko teisių apsaugos sistema, remiantis JTO vaikų teisių konvencija. 2000 m. buvo sukurta *Įvaikinimo tarnyba*, kurios tikslas užtikrinti tarptautinę ir nacionalinę vaiko teisių apsaugą. Nuo 2005 m. Įvaikinimo tarnyba prisijungė prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. 2018 m. liepos 1 d. įsigaliojo įstatymas, kurio pagrindu buvo sukurta visą parą veikianti vaiko teisių apsaugos sistema, kuri galėtų užtikrinti, kad nėra pažeidžiamos vaiko teisės. Valstybė ir tėvai yra bendrai atsakingi už vaikų teisių užtikrinimą, jei tėvai negeba tinkamai pasirūpinti vaikais, valstybė privalo padėti tėvams.

Paimant vaikus iš šeimos siekiama vaikams suteikti geresnes gyvenimo sąlygas. Tačiau nėra kalbama, ką išgyvena paimtas vaikas iš šeimos, ši tema yra *tabu* tiek vaikams, tėvams ir vaiko pagalbos darbuotojams. Sąlygos globos įstaigoje dažnai būna geresnės, tačiau nėra atsižvelgiama į patirtą žalą vaikui, paėmimas iš šeimos emociškai gali reikšti tėvų mirtį. Paėmimo patirtis vaikui dažniausiai tampa skaudžiausiu įvykiu gyvenime. Atskirtas ir nežinodamas savo likimo vaikas dažnai paėmimą išgyvena, kaip tėvų mirtį. Atskyrimas nuo šeimos vaikui yra trauma, nors tėvai galėjo naudoti įvairaus pobūdžio smurtą, ar negebėjo suteikti tinkamos priežiūros. Prisirišimo santykių nutraukimas turi įtakos vaiko fiziologiniam funkcionavimui. Fisher, Stoolmiller, Gunnar ir Burraston (2007) teigia, kad mažo amžiaus vaikui gali sutrikti fiziologinė sistema, kuri susijusi su reakcija į stresą, miegą, bei gebėjimų kovoti su infekcijomis. Pagal Proch ir Taber (1987) prisitaikymas prie naujos aplinkos yra žalingas vaiko vystymuisi. Kita pasekmė yra, kad vietos pakeitimai sukelia išorinio elgesio problemas Newton, Litrownik, & Landsverk (2000). Pasak Jim Casey (2015) potrauminio streso sindromas vaikams atimtiems iš šeimų pasireiškia dvigubai daugiau atvejų lyginant su karo veteranais. Paimti vaikai iš šeimų vaikai dažnai negauna, ar nesikreipia psichologinės pagalbos, negydoma trauma gali turėti pasekmių tolimesniam gyvenimui. Suaugusieji turinys neigiamų patirčių vaikystėje linkę turėti daugiau sveikatos problemų: diabetą, depresiją, širdies ligas. Remiantis Jim Casey (2015) tyrimais didesnė rizika į priklausomybę nuo alkoholio. Paėmimo patirtys yra neparastai svarbios visam vaiko gyvenimui, nei žiniasklaidoje, nei moksliniame diskurse nėra kalbama, ką išgyvena vaikas paėmimo iš šeimos metu.

Tyrimo naujumas remiasi tuo, kad nepavyko rasti tokio pobūdžio tyrimų apie individualias vaiko paėmimo iš šeimos patirtis. Tyrėjai daug dėmesio yra skiria nagrinėti įtėvių temai ir jų vaidmeniui įvaikintam vaikui: L. Hamilton ir V. W. Harris (2018), S. Godwin (2015), L. Hedin (2012). Plačiai mokslininkai tyrinėja vaikų traumas, bei jų pasekmes tolimesniam gyvenimui: J. K. P. Greenson ir E. C. Briggs (2011), W. E. Copeland ir G. Keeler (2007), D. K. Runyan, C. L. Gould (2017), S. H. Oswald, K. Heil (2010), Asta Junčienė (2013). Plačiai yra tyrinėjama yra tėvų teisė į tėvystę ir jų pozicija vaiko paėmimo iš šeimos procese: D. Hubin (1999), D. H. Schetky, R. Angell (1978). Galima rasti daug straipsnių apie socialinių darbuotojų vaidmenį vaiko paėmimo iš šeimos procese: J. Carello & L. D. Butler (2015), P. Pölkki ir R. Vornanen (2012), D. Norgren (2018), M. Winokur, A. Holtan (2009), Milda Mockaitytė-Cicilionienė (2014).

Taigi analizuojant užsienio ir Lietuvos literatūrą, galima teigti, kad nepavyko rasti asmenų, kurie vaikystėje buvo paimti iš šeimos patirčių temos. Dažniausiai vaikų patirtys paėmimo metu yra analizuojamos, kaip antraeilė tema tėvų, darbuotojų, vaiko trauminių patirčių kontekste. Nors ši tema yra menkai tyrinėta, bet yra labai svarbi vaiko gerovės darbuotojams. Žinodami, kokią įtaką vaikams turi paėmimo patirtys, galėtų labiau vaikams padėti paėmimo metu išgyventi atskyrimą nuo šeimos. Vaikai paimti iš šeimos gali turėti psichologinių, fizinių ir mokymosi sunkumų, todėl ypatingai yra svarbu, kad vaiko pagalbos specialistai suprastų, kad paėmimo metu įgytos patirtys turi tolimesnių pasekmių vaiko raidai ir gyvenimui.

Tyrimo problema: Kalbėti apie paėmimo patirtį yra labai jautru, todėl vaikams yra nedrašu kreiptis pagalbos į darbuotojus, kurie galėtų padėti išgyventi šias patirtis. Prisirišimo santykių nutraukimas turi įtakos vaiko fiziologiniam funkcionavimui, Fisher, Stoolmiller, Gunnar ir Burraston (2007). Atimti iš tėvų vaikai turi 3 - 7 kartus, daugiau chroninių sveikatos sutrikimų, emocinių sutrikimų, nei vaikai iš panašių socialinių sluoksnių, kurie nėra paimti iš tėvų, Blatt ir Simms (1997). Persikėlimas į kitą vietą apima prisitaikymą prie kitos socialinės aplinkos. Proch ir Taber (1987) teigia, kad prisitaikymas prie naujos aplinkos yra žalingas vaiko vystymuisi. Pasak Jim Casey (2015) vaikai turi mokytis kurti pasitikėjimu, palaikymu ir rūpestingumu grįstus ryšius su suaugusiais. Vaikams reikia suaugusiųjų, kurie padėtų įprasminti paėmimo iš šeimos istoriją. Gydytojams, pedagogams, slaugytojams, teisininkams ir vaikų gerovės darbuotojams trūksta supratimo apie skaudžias paėmimo iš šeimos patirtis, todėl dažnai darbuotojai nesugeba sukurti aplinkos, kurioje vaikas galėtų išgyti ir išnaudoti visą savo vystymosi potencialą. Trūkumas žinių apie vaiko paėmimo iš šeimos patirtis, gali lemti netinkamą vaistų skyrimą, įvertinimą mokykloje,

neveiksmingas vaiko gerovės paslaugas, kurios gali dar labiau pabloginti situaciją. Vaikams reikia suteikti galimybę užmegzti palaikančius santykius su suaugusiais, kuriais būtų patogu diskutuoti apie paėmimo iš šeimos patirtį, kurie mokėtų reaguoti į toksines emocijas. Supratimas, kokią įtaką turi vaikui paėmimas iš šeimos, vaiko gerovės darbuotojų darbo organizavimas gali padėti vaikui įveikti patirtis. Į tyrimą buvo įtraukti asmenys, kurie buvo paimti iš šeimos iki *Matuko reformos*. Tikimasi, kad šio tyrimo rezultatai padės geriau suprasti asmenų, kurie buvo paimti iš šeimos patirtis, vaiko pagalbos darbuotojai teikdami pagalbą galės labiau padėti vaikui paėmimo iš šeimos procese.

Tyrimo tikslas: Išsiaiškinti asmenų, kurie vaikystėje buvo paimti iš šeimos, patirtis.

Tyrimo objektas: Asmenų, kurie vaikystėje buvo paimti iš šeimos, patirtys.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atlikti literatūros analizę apie Lietuvoje veikiančią vaikų teisių apsaugos sistemą ir išsiaiškinti vaiko paėmimo iš šeimos procedūrą;
2. Suprasti šeimos ir prierašumo ryšių svarbą vaiko raidos procese;
3. Išsiaiškinti, kokios patirtys yra traumuojančios vaikystėje;
4. Suprasti, kokią įtaką vaikui daro paėmimas iš šeimos;
5. Išnagrinėti, kas vaikui padeda įveikti trauminius įvykius;
6. Išsiaiškinti, kokią įtaką vaikams turi tėvų išgyvenimai netekus tėvystės teisių;
7. Nustatyti, kaip asmenys prierašumo teorijos kontekste vertina tėvus ir darbuotojus paėmimo iš šeimos metu;
8. Suprasti, ką patyrė asmenys, kai buvo nutraukti prierašumo ryšiai su tėvais;
9. Iširti, kaip asmenys po paėmimo iš šeimos, toliau kuria prierašumo ryšius.

I. LITERATŪROS APŽVALGA

1.1. Vaiko teisių apsaugos sistema

1.1.1 Vaiko teisių apsaugos sistemos raida Lietuvoje

Lietuvos valstybė paskelbusi nepriklausomybę, nuo pagrindų sukūrė vaikų apsaugos įstatymų sistema, kurios tikslas apsaugoti vaikus nuo galimų grėsmių, bei užtikrinti vaiko teises. 1992 m. sausio 8 d. Lietuvos Respublika prisijungė prie Jungtinių Tautų vaikų teisių konvencijos, kuria įsipareigojo užtikrinti vaikų pagrindines teises. Tai pirmasis teisinis dokumentas Lietuvoje, kuriame patvirtinamos vaiko teisės: *vaiko teisė būti apsaugotam nuo visų rūšių smurto, vaiko teisė būti sveikam ir sveikatos apsauga, vaiko teisė į reguliarių paskirto gydymo tikrinimą, vaiko teisė į socialinę apsaugą, vaiko teisė į laisvalaikį, teisė žaisti ir dalyvauti kultūrinėje veikloje, vaiko teisė į išsilavinimą.* Tėvai ir valstybė yra bendrai atsakingi už vaikų teisių užtikrinimą, todėl tėvams negebant patenkinti pagrindinių vaikų poreikių, valstybė privalo suteikti tėvams reikalingą paramą ir pagalbą. 1994 m. Lietuvoje pradėta kurti Vaiko teisių apsaugos sistema, remiantis Jungtinių Tautų vaikų konvencija, 1996 m. buvo priimtas Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas. 6 straipsnyje nurodoma, kad pagrindinės Vaiko teisės saugomos ir garantuojamos: *1) Tėvai ar kiti teisėti vaiko atstovai privalo sudaryti tinkamas sąlygas vaikui gyventi ir augti šeimoje, rūpintis juo. Tėvai, kartu su valstybę privalo rūpintis vaiko gerove.* Kuriant vaikų teisių įstatymų sistemą svarbiausia buvo tarptautinių teisės aktų įgyvendinimą.

Vėliau buvo kuriamos institucijos, kurių pagrindinis tikslas prižiūrėti, kad būtų laikomasi nustatytų vaikų teisės normų. 2000 m. priimtas Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymas, įsteigta *Įvaikinimo tarnyba*, bei sukurta *Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus* įstaiga, atsakinga už vaiko teisių užtikrinimą, kontroliuoja, ar tinkamai yra įgyvendinama Jungtinių Tautų konvencija. Pagrindinis tikslas sudaryti teisinę prielaidas leidžiančias užtikrinti tarptautinę ir nacionalinę vaiko teisių apsaugą, bei nuostatų įgyvendinimą Lietuvoje. Priimtas įstatymas leidžia kontroliuoti valstybinių ir savivaldybių institucijų ir organizacijų veiklą, bei gali prižiūrėti privačių asmenų veiklą, jeigu būna pažeidžiamos vaiko teisės. Suteikta teisė neapsiriboti vien tik valstybės, ar savivaldybės tarnautojų veiklos tyrimu. Taigi institucijos prižiūri tarptautinę ir nacionalinę vaiko teisių apsaugą, turi galią kontroliuoti įvairias institucijas ir organizacijas, kurios atsakingos už laikymąsi nustatytų teisių.

Norint užtikrinti tinkamą organizacijų ir institucijų funkcionavimą už vaikų teisių apsaugos sistemą tapo atsakinga ministerija. 2002 m. *patvirtinti Bendrieji vaiko teisių apsaugos tarnybu*

nuostatai, 2003 m. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija tapo atsakinga už vaiko teisių apsaugos valdymą, valstybės atsakomybėje tapo organizuoti vaikų globą ir užtikrinti vaikų teises. 2003 m. rugsėjo 18 d. vyriausybė patvirtino *Vaiko teisių apsaugos tarnybų veiklos tobulino programą*, o 2005 m. vyriausybė nusprendė įgyvendinti *Vaiko gerovės valstybės politikos strategijos įgyvendinimo 2005 – 2012 metų planą*, kurio tikslas didinti tėvų atsakomybę už vaikų auginimą. Nuo 2005 m. *Įvaikinimo tarnybos* pavadinimas į *Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos* pavadinimą ir tapo centrine vaiko teisių apsaugos institucija, kurios tikslas užtikrinti valstybės, savivaldybių institucijų koordinavimą, bei bendradarbiavimą vaiko gerovės srityje. 2007 m. vyriausybės nutarimu buvo patvirtintas *Vaiko globos (rūpybos) sistemos reorganizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2007 – 2012 metų planas*. SADM 2009 – 2011 m. strateginiame veiklos plane išskiriama *Vaiko teisių į apsaugą, aprūpinimą ir dalyvavimą visuomenės gyvenime, įgyvendinimo programa*. Ilgainiui už vaiko teisių priežiūrą tapo atsakinga ministerija, kuri priėmė strateginius planus, padedančius užtikrinti valstybės ir įvairių institucijų bendradarbiavimą.

Keturmečio Matuko nelaimė, kuomet tėvai žiauriai nužudė savo vaiką, valstybėje paskatino įstatymų pakeitimus, kurie galėtų apsaugoti vaikus nuo panašių įvykių. 2017 m. rugsėjo 28 d. LR Seimas priėmė *Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą*, kuriuo siekta pertvarkyti vaiko teisių apsaugos sistemą. 2018 m. liepos 1 d. įsigaliojo įstatymas dėl LR *Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimo*: turi būti sukurta ir pradėta veikti nepertraukiamai visą parą veikianti, vaiko teisių apsaugos sistema, kuri užtikrintų vaiko teises, galėtų, bet kuriuo paros metu reaguoti į vaiko teisių pažeidimus. 2019 m. balandžio 11 d. priimtos *Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pataisos*, kurios pilnai įsigaliojo nuo 2020 m. sausio 1 d. Valstybė priėmė įstatymo pataisas, kurių dėka atsirado visą parą veikianti vaiko teisių apsaugos sistema, kuri gali reaguoti iš karto į iškilusias grėsmes vaikams.

Lietuvos valstybėje po nepriklausomybės paskelbimo buvo pradėta, kurti įstatymų bazė, institucijos ir organizacijos siekiančios visapusiškai užtikrinti vaiko teises. Atsakinga už vaikų teisių priežiūrą tapo *Socialinio darbo ir apsaugos ministerija*, kuri priėmė strateginius planus. Po nelaimingo įvykio visuomenėje, sistema buvo reformuota, įsteigtos naujos institucijos, kurios visą parą dirba, bei gali reaguoti į iškilusias grėsmes vaikams.

1.1.2 Vaiko paėmimo iš šeimos procedūra

Vaiko raidą tiesiogiai lemia auklėjimas šeimoje, tėvai gali nederamai auklėti savo vaikus, tai yra traumuojanti patirtis vaikams, dėl to yra svarbus vaiko augimas mylinčioje ir palaikančioje aplinkoje. Vaiko raida nėra nulemta vien biologinių procesų, didžiulę įtaką vaiko raidai turi lavinimas, kuris įmanomas vadovaujant suaugusiems. Ne bendraudamas su kitais žmonėmis kūdikis negebėtų pilnai išsivystyti (neiškotų kalbos, nemokėtų abstrakčiai mąstyti, neturėtų gilesnių emocijų). Vaikas be suaugusio žmogaus negebėtų išgyventi, bei funkcionuoti visuomenėje. Stebėdamas vaikas suaugusiųjų veiklą, bei pats joje dalyvaudamas, mėgdžiodamas ir atkartodamas suaugusius asmenis, pats vaikas vystosi, todėl tėvų vaidmuo yra nepaprastai svarbus formuojantis vaiko asmenybei. Supratingi, jaučiantys palankumą, palaikantys savo vaiką tėvai ugdo savarankišką ir savimi pasitikinčią asmenybę. Griežtas tėvų elgesys, fizinės bausmės, prievarta, vaiko sumanymų atmetimas ugdo vaiko nepasitikėjimą savimi, agresyvumą, sukelia nesaugumo jausmą A. Gučas (1990). Labai svarbu užtikrinti tinkamas sąlygas, bei tėvų adekvatų elgesį vaiko atžvilgiu. Pasitaiko tokių atvejų, tėvai myli savo atžalas, bet nesąmoningai traumuoja, nes patys turi problemų, net įvairių specialistų pagalba nepadeda pakeisti traumuojančio elgesio. Vaiko asmenybės formavimuisi didžiulę įtaką lemia tėvų elgesys, todėl labai svarbu užtikrinti, kad vaikai augtų mylinčioje ir palaikančioje aplinkoje.

Vaiko augimas traumuojančioje aplinkoje turi ilgalaikes pasekmes visam likusiam vaiko gyvenimui. R. Kempe ir H. Kempe (1978) įrodė, kad vaiko raida gali sutrikti, kuris auga alkoholikų, narkomanų, turinčių rimtų psichikos sveikatos sutrikimų, psichosocialinių problemų turinčioje šeimoje, vaiko psichosocialinė. Prievarta apima emocinę, seksualinę ir fizinę, vaikas yra traumuojamas, kai yra netinkamai auklėjamas, kuomet yra ne sudaroma palanki, lavinanti aplinka, sąlygos tobulėti. Todėl auklėtojai, mokytojai, socialiniai darbuotojai turi pranešti apie netinkamą elgią su vaiku, kad būtų galima padėti vaikui. K. Lunden ir A. G. Broberg (2006) nuomone, kuo anksčiau suteikiama pagalba, tuo geriau vaikui ir šeimai. Remiantis mokslininkų išvadomis, vaikui privaloma būti suteikta galimybė augti saugioje aplinkoje. Kai šeima neturi galimybės užtikrinti tinkamą vaikų auginimą, valstybė privalo daryti intervenciją ir užtikrinti vaiko prigimtines teises.

Jungtinių Tautų vaikų teisių konvencija nurodo, kad valstybė kartu su tėvais yra atsakinga už vaikų gerovę. Lietuvos respublikos konstitucija išskiria šeimos išskirtinę padėtį valstybei „*Šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas*“, valstybė įsipareigoja dėti pastangas šeimai išlikti - „*Valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę*“. Valstybės prioritetas yra, kad

vaikai augtų šeimose, todėl yra vykdomos įvairios prevencinės programos: nepasiturinčioms šeimoms skiria piniginę socialinę paramą; rūpinasi socialinę riziką patiriančiomis šeimomis; organizuojami tėvystės įgūdžių ugdymo kursai. Nors valstybė gali stengtis priversti tėvus materialiai išlaikyti savo vaikus, bet negali priversti deramai rūpintis vaikais, prieš tėvų valią. 9 straipsnis skelbia: „*Valstybės dalyvės užtikrina, kad vaikas nebūtų išskirtas su savo tėvais prieš jų norą, išskyrus tuos atvejus, kai kompetentingi organai, vadovaudamiesi teismo sprendimu ir taikytiniais įstatymais, atitinkama tvarka nustato, kad toks atskyrimas yra būtinas vaiko interesams. Tai nustatyti gali prireikti tam tikru konkrečiu atveju, pavyzdžiui, kai tėvai žiauriai elgiasi su vaiku arba juo nesirūpina, arba kai tėvai gyvena atskirai ir reikia nuspręsti, kur turi gyventi vaikas.*“.

Konvencijos svarbiausias tikslas užtikrinti vaiko augimą saugioje, poreikius ir teises užtikrinančioje šeimoje, tačiau ne visada šeima gali būti pajėgi pasirūpinti vaiku. Pagrindinis valstybės uždavinys yra užtikrinti vaiko teisių įgyvendinimą, jeigu tėvai grubiai pažeidžia teisės, valstybės institucijos gali nuspręsti, ar tėvams palikti globą, ar atimti.

Lietuvos valstybė aiškiai apibrėžia, kaip institucijoms reaguoti į vaikams iškilusias grėsmes. 2020 m. *Del vaiko situacijos vertinimo tvarkos apraše* nurodoma, kuomet kyla realus ir tiesioginis pavojus vaiko fiziniam ir psichiniam saugumui, sveikatai, ar gyvybei. Tarnyba gavusi pranešimą apie galimą smurtavimą, galimai kilusį pavojų: vaiko fiziniam ir psichiniam saugumui; sveikatai ar gyvybei; buvimą ne saugioje aplinkoje. Tarnyba arba įgaliotas asmuo privalo ne vėliau, kaip per 6 valandas nuo pranešimo, jei iš policijos ne vėliau, kaip per 1 valandą, o jeigu gautas pranešimas apie kitą pažeidimą, ne vėliau, kaip per 3 darbo dienas nuvykti į vaiko buvimo vietą, susitikti su vaiku, išklausti aplinkybių įvertinti galimai atsiradusią riziką. Jeigu šeimai reikalinga pagalba skiriama atvejo vadyba. Taigi tarnyba reaguoja skirtingai į atsiradusias nevienodo lygio grėsmes.

Vaikų teisių darbuotojai įvertina riziką, galima išskirti dvi grupes veiksmų su pačiu vaiku ir su vaiko atstovais.

Vaiko funkcionavimu susiję veiksniai:

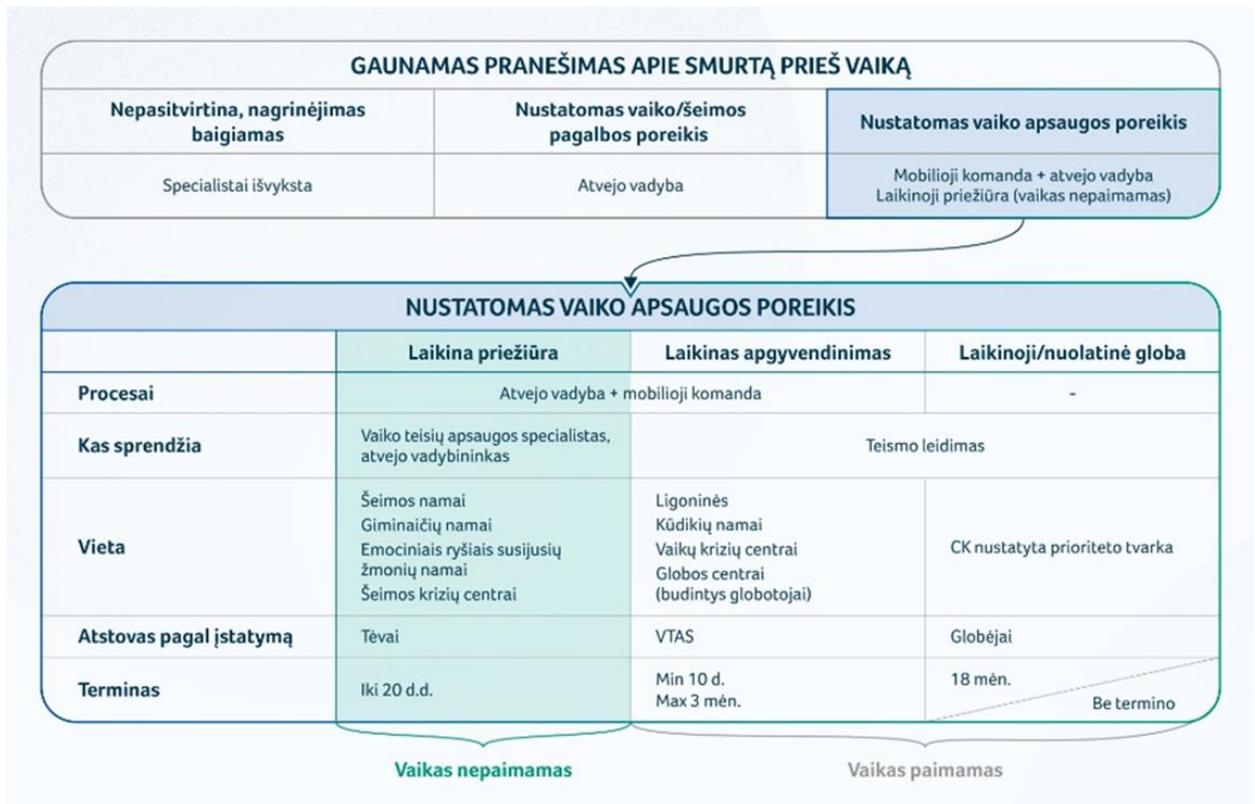
- nelankymas švietimo įstaigos;
- pasikartojantys pabėgimai iš namų,
- prieš vaiką naudojamas smurtas.

Vaiko atstovais susiję rizikos veiksniai:

- vengia kontaktų su ugdymo specialistais;

- nesprendžia problemų susijusių su vaiku;
- palieka vaiką be priežiūros;
- vaikas patiria smurtą arba smurto liudininkas;
- atstovai yra apsvaigę nuo alkoholio, ar nuo narkotinių, bei psichotropinių medžiagų;
- vaiko atstovo elgesys vaiko atžvilgiu yra agresyvus,
- nėra užtikrinamos tinkamos vaiko gyvenimo sąlygos,
- kuomet vaikui nėra suteikiama tinkama medicininė pagalba.

Tarnyba nustąčiusi vaiko apsaugos poreikį turi užtikrinti vaikui laikinąją priežiūrą, arba paimti vaiką iš šeimos. Vaiko laikinas apgyvendinamas vaikų globos institucijoje gali būti organizuojamas išimtiniais atvejais, kai nėra galimybės vaiko laikinai apgyvendinti šeimoje, ar globos centre arba šeimynoje. Laikinas apgyvendinimas nutrūksta, kai savivaldybės administracijos direktorius nustato vaikui laikinąją globą ir laikinojo globėjo paskyrimą. Vaikų teisių tarnyba vertina riziką susijusią su pačiais vaikais ir su vaikų atstovais, pasitvirtintinus rizikai, vaikai gauna laikiną globą, vėliau teismas nusprendžia, ar tėvams globą sugražinti.

1 pav. Kaip nustatomas vaiko apsaugos poreikis

	globos namus atvykusių vaikų skaičius asmenys ^{1,2}				
	2014	2015	2016	2017	2018
Atvykę vaikai, iš viso	1 222	1 240	1 357	1 396	1 168
Iš tėvų	840	880	969	1 120	962
Iš ligoninės	184	175	227	93	50
Iš laikinosios globos (rūpybos) šeimoje, šeimynoje	81	79	57	69	55
Iš nuolatinės globos (rūpybos) šeimoje, šeimynoje	65	45	54	68	61
Iš įvaikintojų	6	4	2	8	9
Iš kitur	46	57	48	38	31

2 pav. Į globos namus atvykusių vaikų skaičius¹

Remiantis Statistikos departamento duomenimis daugiausiai vaikų yra paimami iš biologinių tėvų, iš ligoninės, vėliau patenka iš laikinosios ir nuolatinės globos šeimoje, tik keletas vaikų patenka iš įvaikintojų.

Vaikas augdamas aplinkoje, kurioje nėra tinkamai pasirūpinama jo poreikiais, kyla įvairios grėsmės galinčios jam pakenkti. Valstybės vienas iš pagrindinių uždavinių yra užtikrinti, kad vaikai augtų saugioje aplinkoje, kylant tiesioginiam pavojui vaiko fiziniam ir psichiniam saugumui, sveikatai, ar gyvybei vaiko teisių tarnyba pašalina vaikus iš netinkamos aplinkos. Teismas sprendžia, ar atimti tėvams globą, ar palikti.

1.2 Vaiko raidos ypatybės augant be šeimos

1.2.1 Šeimos vaidmuo vaiko raidai

Šiuolaikinėje visuomenėje vaikų gerovė, švietimas, teisės yra prioritetinės sritys. Anksčiau vaikai neturėjo jokių teisių, tėvai galėjo praktiškai viską daryti su vaikais, ką norėjo. Vaikai negali išgyventi be suaugusiųjų priežiūros, todėl tėvai vaikams yra gyvybiškai svarbūs. Kūdikių žudymas ir apleidimas yra, toks senas reiškinys, kaip pati istorija, tokie atvejai įprasti skurdžiuose šalyse, kur yra didelė populiacija. Daugeliu atveju, tokios priemonės buvo laikomos privalomomis siekiant išgyventi, kai nebūdavo užtektinai maisto. Viduramžiais Bažnyčių steigtos prieglaudos

¹ | globos namus atvykusių vaikų skaičius [žiūrėta: 2020 02 18] Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?indicator=S3R543#/>

Europoje mažino kūdikių nužudymą, tačiau dauguma kūdikių mirdavo pirmaisiais gyvenimo metais. Vyresni vaikai turėjo ekonominę vertę darbui atlikti, todėl jie nebuvo laikomi vaikais, o laikomi maži suaugusieji. Tiudorų Anglijoje vaikai pilnamečiais tapdavo sulaukę devynerių metų. XIX a. įstatymai reglamentavo griežtesnes bausmes žiauriai elgiantis su gyvūnais, nei su vaikais. Neseniai vaikų teisės buvo įtvirtintos, 1954 m. paskelbta JTO vaikų teisių deklaracija. Tai buvo svarbus istorinis įvykis, nurodė teises, kurias turi vaikai. Vaikai neturėję teisių, įgavo prigimtines teises, kurios šiandiena yra užtikrinamos tarptautiniu lygiu.

Šeimos gali būti gan įvairios pagal sudėtį, ekonominį, kultūrinį, bei socialinį lygį. Vaikai turi augti šeimose, kurios užtikrina biologinių ir psichologinių reikmių tenkinimą. Svarbiausias žmogaus ryšys susiformuoja tarp kūdikio ir motinos, kai mažyliui būna 8 – 9 mėnesiai. Šis ryšys įvardijamas, kaip prierašumas, tai ilgalaikiai santykiai tarp vaiko ir kito žmogaus, artumo siekimas ir pastangos šį artumą išsaugoti. Vaikas pradeda prisirišti prie motinos, dar būdamas iščiose, nors vaikas gali būti iš karto įvaikintas, tačiau nesąmoningai gedi prarastos mamos. Prierašumo ryšys formuojasi palaipsniui, o pasireiškia, kai vaikas yra izoliuojamas nuo žmogaus prie kurio yra prisirišęs. Tuo metu vaikas patiria stiprų stresą ir bando susigrąžinti kontaktą. Prierašumo poreikis yra įgimtas, tačiau suaugusiųjų netinkamas elgesys, kaip šaltumas, priešiškus vaiko atžvilgiu gali sutrikdyti šį poreikį. Kai vaikui ilgą laiką netenkinami poreikiai atsiranda psichinės deprivacijos situacija, jei nesusidaro, ar nutrūksta ryšys su motina, ar atstojančiu asmeniu. Nesiformuoja pasitikėjimo, tikrumo, atsparumo jausmai turintys įtaką somatikai ir asmenybės raidai. Vaikai gali pradėti vėliau kalbėti, vėluoja kalbos rišlumas ir turinys, ilgai nesinaudoja kalba, kaip bendravimo priemone. Vaikai, kurie gyveno su tėvais dvejus metus skiriasi labai nuo vaikų, kurie yra iš kūdikių namų. Šeimose, kuriose buvo vartojamas alkoholis yra sąlyginai per mažo ūgio ir svorio, buvo patyrę prievartą, bet atrodo kitaip lyginant su vaikais, kurie nuo kūdikystės augo vaikų namuose, buvo patyrę deprivaciją ilgiau negu dvejus metus, neturi bendravimo įgūdžių M. Pileckaitė- Markovienė, T. Lazdauskas (2007). Nuo pat kūdikystės vaikams susiformuoja prisirišimo prie motinos ir tėvo jausmas, vaikai, kurie buvo atskirti nuo šeimos pasižymi prastesniais gebėjimais lyginant su tais, kurie užaugo šeimoje su tėvais.

Vaikams yra ypatingai svarbu augti stabilioje aplinkoje nuolat nekeičiant gyvenamosios vietos. Vaikai, kurie buvo paimti iš šeimos ir nuolat keičiama gyvenama vieta, reikėjo daugiau psichologinių paslaugų, nei tie, kurie gyveno stabiliai D. M. Rubin (2003). Atskyrimas nuo šeimos, vaikui yra trauma, nepaisant to, kad tėvai galėjo išnaudoti, ar nesuteikė tinkamos priežiūros. Kuo

daugiau vaikai pakeičia vietų po atskyrimo nuo šeimos, patekdami į globos namus tuo didesnė tikimybė, kad jie labiau priešinsis. Vietos pakeitimas yra tiesiogiai susijęs su emocijų reguliavimo ir savikontrolės problemomis. Šie elgesio ir emociniai sunkumai gali lemti tolesnius priežiūros sutrikimus, nes vaikų elgesio ir emociniai sutrikimai yra viena iš svarbiausių priežasčių, kodėl globėjai nutraukia globą. Prisirišimo santykių nutraukimas turi įtakos vaiko fiziologiniam funkcionavimui. Mažo amžiaus vaikai gali sutrikti fiziologinė sistema, kuri susijusi su reakcija į stresą, miegą, bei gebėjimas kovoti su infekcijomis Fisher, Stoolmiller, Gunnar ir Burraston (2007). Taigi gyventi stabiliai nekeičiant gyvenamosios vietos vaikams yra svarbu, nes tai yra susiję tiek su emocijomis, tiek su fizine būkle.

Vaikai, kurie yra paimti iš šeimos yra likimo nuskriausti, kad neturi galimybės gyventi su tėvais ir dėl to, kad yra patyrę traumuojančių patirčių. Vaikai, kurie buvo paimti iš šeimos patiria riziką, dėl paėmimo traumos, tampa pažeidžiami ir turi įvairių psichologinių problemų. Tyrimai nustatė, kad nuo 35 iki 85 % procentų vaikų atvykusių į globos namus turi psichologinių ir sveikatos problemų Leslie (2000). Atimti iš tėvų vaikai turi 3- 7 kartus, daugiau chroninių sveikatos sutrikimų, gimimo traumų, emocinių sutrikimų, dažniau patiria mokymosi sunkumus, nei vaikai iš panašių socialinių sluoksnių, kurie nėra paimti iš tėvų Blatt ir Simms (1997). Globojami vaikai labiausiai kenčia nuo nerimo, depresijos, žemos savivertės. Dažniausiai yra atkreipiamas dėmesys į šias problemas, kai tampa išorinės: vaikai tampa agresyvūs ir pavojingi aplinkiniams Armsden (2000). Vaikai, kurie buvo paimti iš šeimos susiduria tiek su sveikatos, tiek su emocinėmis problemomis, tai pasireiškia, per vaikų netinkamą elgesį.

Dauguma paimtų iš šeimos vaikų patyrė psichologinę, ar fizinę prievartą, nepriežiūrą ir vietos pakeitimą. Vaikai paimti iš šeimos pasižymi dažesniais nerimo sutrikimais, depresiją ir žema saviverte.

1.2.2 Prieraišumo ryšio įtaka vaikui

Prieraišumo teorijos pradininku buvo laikomas John Bowlby (1969) dirbdamas su delinkventiniu elgesiu pasižyminčiais berniukais nustatė, kad vaikų ankstyvieji santykiai su mama buvo labai sutrikę. Prieraišumo formavimasis prasideda anksčiau iki vaiko gimimo, su tėvų lūkesčiais ir viltimis vaiko atžvilgiu. Prieraišumo ryšys gali būti paveiktas motinos psichinės ir fizinės būsenos, bei aplinkos, kurioje gyvena. Pripratimo procesas, kurio metu besirūpinantis asmuo ir kūdikis išmoksta kontroliuoti savo elgesį ir jausmus. Tokios sąvokos, kaip „kūdikis“ nėra, yra „motina ir vaikas“ Winnicott (1958). Motina neštumo laikotarpiu turi pripažinti du

dalykus, kad dar negimęs kūdikis yra neatsiejama jos dalis, ir vaisius yra atskiras asmuo. Neštumo laikotarpiu ypatingai yra svarbi motinos būseną. Perinatalinio apleistumo atvejais, vaikas gali negauti tinkamo maitinimo, smurto atveju vaisius gali būti veikiamas žalingomis medžiagomis, pavyzdžiui, alkoholiu, ar narkotikais, kurie lengvai pereina iš motinos kraujotaką į vaisių.

Tiesioginis ryšys tarp tėvų ir vaiko prasideda pirmosiomis gimimo valandomis, pačią pirmąją savo gyvenimo valandą kūdikis būna budrus, atmerktomis akimis, o vėliau ilgai miega Desmond (1966). Itin yra svarbus tiesioginis kontaktas veidas į veidą mezgant ryšį su kūdikiu. Iš pradžių kūdikis užmezga kontaktą su motinos veidu, kūdikis greičiau nurimsta matydamas motinos veidą Ainsworth (1967). Per pirmuosius šešis savo gyvenimo mėnesius kūdikiai itin aktyviai formuoja prierašumo jausmą. Saugų prierašumą jaučiantis vaikas gali mažiau jaudintis pamatęs nepažįstamą žmogų, tyrinėti jam nepažįstamą aplinką. Nesaugų prierašumą jaučiantis vaikas netyrinėja aplinkos esant motinai šalia, patiria stresą esant nepažįstamajam, bei motinai išėjus. Prierašumo ryšys yra ypatingai svarbus kūdikio vystymuisi, jo reagavimui į aplinką, kaip geba susidoroti su iškilusiais sunkumais.

Vaiko raidai turi didelę reikšmę smegenų vystymasis ir ryšių tarp neuronų kūrimo, stiprinimo ir atmetimų procesų, smegenų modeliavimo procesas vyksta sužadavimo ir atpalaidavimo ciklo metu, labai vaikui svarbūs tinkami santykiai su tėvais. Trijų metų vaiko smegenys būna pasiekusios 90 procentų savo tūrio ir turi 1000 trilijonų sinapsių. Smegenų vystymasis yra komplikotas, kuomet vaikai ankstyvame amžiuje buvo patyrę nesirūpinimą, tai priklauso nuo smurto ir nepriežiūros trukmės, bei lygio. Vaikas, kuriam yra susiformavęs pasitikėjimo ir saugumo jausmas, suvokia save, kaip vertingą asmenybę. Tačiau vaikas, kurio prierašumo sutrikdytas gali formuoti negatyvų vidinio veikimo modelį, vaikas save pradeda vertinti, kaip nemylimą, nemiela, nevertingą, nesaugų ir bejėgį, o savo globėją nepatikimą, ar pavojingą (Deaney, 1991). Galime išskirti skirtingus prierašumo tipus: *Saugus*- susiformuoja, kai kūdikiu rūpinamasi, atsižvelgiama į poreikius. Saugiai prisirišęs vaikas geba atpažinti ir išreikšti įvairias emocijas, tiek teigiamas ir neigiamas, geba jas kontroliuoti. Palaiko tarpasmeninius santykius, šie santykiai teikia pasitenkinimą. Formuojasi vaiko savigarba, ji priklauso nuo aplinkybių, kuriomis vaikas bando gauti suaugusiųjų ir bendraamžių palaikymą. Vaikai tampa vis labiau nepriklausomi, o turėdami saugių santykių patirties išmoka atpažinti ir reguliuoti emocijas, todėl tėvų palaikymas ir paskatinimas vaikams tampa labai svarbus. Vėliau vaikas įgyja aukštą savivertę, gali sėkmingai veikti už šeimos ribų.

Vengiantis – globojančiam asmeniui yra sunku jautriai reaguoti į kūdikio poreikius, kūdikis supranta, kad jo norai yra atmetantys. Tėvams yra sunku priimti neigiamas vaiko emocijas, o vaiko reiškiama jausmai suprantami, kaip priešiškus. Tėvai iškelia į pirmą vietą savo poreikius, dažnai vengia fizinio artumo ir kontakto. Tokie tėvai į vaiko rodomas emocijas reaguoja pikta ir vaiką atstumia. Vaikai nustoja rodyti savo emocijas ir poreikius, išmokę nerodyti savo emocijų vaikai išgyvena atmetimo baimę ir pyktį. Jaučia priešiškus žmonėms, jiems sunku išlaikyti ilgai trunkančią draugystę Schofield, Beek (2006). Vengimo tipo prierašumą turintys vaikai labiau linkę bendrauti su auklėtojais, o ne su bendraamžiais. Dėl nepatenkintų poreikių gali pradėti tyčiotis iš kitų. Vaikas išmoka nebereikšti savo jausmų, paauglystėje sumenkina jausmų svarbą ryšiuose. Siekdami pritapti, tokie paaugliai apsimetinėja įvairiuose bendraamžių grupėse, elgiasi skirtingai, todėl dažnai būna įvairiose grupėse atmetami. Vengimo tipą turintys paaugliai turi elgesio ir emocinių problemų Allen, Land, (2006), bei valgymo sutrikimų Brown, Wright (2001).

Ambivalentinis – kuomet yra atsakoma į kūdikio jausmus, tačiau daroma nenuspėjama ir nejautriai. Tėvai rūpinasi savo vaikais, tačiau daro nenuosekliai: kartais reaguoja į vaiko signalus, o kartais ignoruoja. Tokiems tėvams dėl pačių išgyvenamo nerimo sunku užtikrinti vaikams stabilią aplinką, todėl jie sukelia nerimą vaikams. Vaikai pradeda nuolat abejoti, ar tėvams rūpi, ar yra mylimas ir priimamas. Kūdikis nebežino, kaip turi elgtis, kad mama jį nuramintų ir nuolat išgyvena egzistencinį nerimą, nežino, ko galima tikėtis iš pasaulio. Ambivalentišką prierašumą tipą išsiugdę vaikai tampa pasyvūs, priklausomi ir nerimastingi, arba aktyviai reikalaujantys netinkamu elgesiu dėmesio Schofield, Beek (2006). Netikėdami kitais vaikai pradeda apsimetinėti, bando įgyti draugų kontrolę. Dėl neramaus elgesio vaikų atmintyje išlieka prisiminimai, kurie formuoja neigiamą savęs vertinimą. Jie nuolat stebi ir save lygina su kitais, ar nėra mažiau mylimi, nei kiti. Paauglystėje tampa susirūpinusiais ir nepatikliais, dažnai draugai ir ryšiai su kitais žmonėmis tampa svarbiausiu tikslu, nuolatinės abejonės, ar yra pakankamai mylimi neleidžia skirti dėmesio kitoms sritims.

Dezorganizuotas – globėjai atsižada savo vaidmens, nesirūpina vaiku tinkamai. Tėvai dažnu atveju patys sukelia nerimą, būna smurtaujantys arba patys negebantys susidoroti su savo traumomis, jaučiasi visiškai bejėgiai. Vaiko psichikoje susiformuoja dvi prieštaringos prierašumo elgesį skatinančios sistemos, tai baimės ir saugumo siekis, todėl vaikas išgyvena būseną, kurią M. Main pavadino baime be išeities. Vaikai gali prisirišti prie smurtaujančių tėvų. Tokie vaikai neturi

elgesio strategijos, siekdami apsaugoti nuo tėvų nuolat vysto įvairias išgyvenimo strategijas. Kūdikiams patyrę smurtą nėra susidomėję aplinka, santykis su savo kūnu ir kitais žmonėmis yra sutrikęs, atrodo, kad mažylis turi įgimtų genetinių problemų. Vaikai, kurie išgyveno gąsdinančioje aplinkoje išmoka pritaikyti prie aplinkos Schofield, Beek (2006). Tokie vaikai sunkiai apdoroja informaciją Luxenberg, Spinazzola (2001). Dezorganizuoto prierašumo tipui priskiriamas vaikų elgesys yra ekstremalus. Vaikai tampa labai įtarūs, negalintys pasitikėti kitais, todėl atstumia kitus vaikus. Paaugliai pradeda skausmingai suvokti, kad jų gyvenimas skiriasi nuo bendraamžių, suranda grupę, kurioje gali pritaikyti, dažnai pasižymi problemišku elgesiu pradeda rūkyti, vartoti alkoholį, narkotikus įsitraukia į kriminalinę veiklą Schofield, Beek (2006). Paauglystės metu kūno pokyčiai gali kelti stresą, o su stresu negebantys susidoroti paaugliai gali save žaloti, kyla savižudybės rizika. Nerimas ir baimė išlieka suaugus, toks žmogus būna neapsisprendęs ir neryžtingas.

Taigi prierašumo ryšys yra nepaprastai svarbus vaiko raidai ir santykiui su aplinka. Tėvų netinkamas reagavimas į vaiko poreikius formuoja vengiantį, ambivalentinį, arba dezorganizuotą prierašumo tipą, tai sudaro sunkumus vaikui megzti santykius su aplinka, bei realizuoti savo turimą potencialą.

1.2.3 Vaikystę traumuojančios patirtys

Vaikystėje vaikai gali patirti įvairius nemalonius įvykius, kurie gali turėti didelės įtakos tolimesniam vystymuisi, bei gyvenimui. Amerikos pediatrų asociacijos diagnostikos ir statistikos vadove IV2 *traumuojančias įvykis* yra apibrėžiamas, kai asmuo yra patyręs, ar susidūręs su įvykiais, kurie kėlė grėsmę saugumui: mirtis, sunkus sužeidimas, savęs neliečiamumas. Traumos dalis yra, tai asmens reakcija į įvykį: stipri baimė, bejėgiškumas, ar apėmęs siaubas. Traumą galima apibūdinti dviem bruožais: asmuo buvo nepasiruošęs, negalėjo užkirsti kelio traumuojančiam įvykiui Jafee, Seagal Dumke (2005). Kai vaikas patiria stresą, kūnas yra suaktyvinamas, todėl organizmo reagavimo į stresą sistema pasikeičia, dėl fiziologinių ir smegenų pokyčių. Kai kurios streso formos yra teigiamos arba toleruojamos ir prisideda prie vaikų gebėjimo vystytis, įveiktas stresas padeda atsirasti naujiems įgūdžiams visam gyvenimui. Kai jaunesnio amžiaus vaikų į stresą reagavimo sistema suaktyvinimą per palaikančius santykius su suaugusiais, fiziologinis poveikis į stresą yra slopinamas, organizmas grįžta į pradinę padėtį. Traumuojančias įvykiai gali padidinti streso lygį, jei peržengiamas toleruojamas lygis gali sukelti fizinę ir ilgalaikę žalą besivystančioms

smegenims. Jei suaugę nepadedą įveikti toksiško streso poveikio, stresas gali sukelti fizines ir psichines sveikatos problemas, kuriuos gali tęstis, netgi tapus suaugusiais. Traumą vaikas gali patirti, kai susiduria su grėsme saugumui, trauma gali padaryti įtaką asmens smegenims. Svarbu užtikrinti, kad vaikas galėtų augti aplinkoje, kur nesusidurtų su traumomis.

Vaikai augdami su tėvais, kurie naudoja prieš juos įvairių formų nuolatinę prievartą, patiria traumą, kuri daro įtaką psichinei ir fizinei sveikatai. Kompleksinė trauma apibūdinama, kaip įvairios problemos, ar traumuojantys įvykiai, kurie turi įtakos vaiko raidai. Dažniausiai kompleksinę traumą apima – nuoseklus netinkamas elgesys su vaikais, fizinė ir seksualinę prievarta ankstyvoje vaikystėje. Trauminiai išgyvenimai kyla, dėl suaugusių nežinojimo, ar nugebėjimo reaguoti į pavojaus ženklus Felliti (2002). Tyrėjai nustatė, kad skaudūs išgyvenimai vaikystėje (seksualinė ir fizinė prievarta, nepriežiūra) gali sukelti sveikatos problemų suaugus. Vaikams, kurie patyrę įvairias traumas suaugusieji gali padėti įveikti trauminę patirtį.

Mokslininkai nustatė, kad dauguma globojamų asmenų buvo netinkamai gydomi, bei susidurė su neigiama globos praktika. Pati globos patirtis gali padidina trauminių įvykių poveikį vaiko raidai. Vaikas yra pašalinamas ne tik iš šeimos, bei mokyklos ir bendruomenės, praranda svarbiausius ryšius gyvenime. Daugelis šių praradimų yra dviprasmiški, skiriasi nuo įprastų išgyvenimų. Vaikai nėra tikri, ar grįš į šeimą, augs kartu su broliais ir seserimis. Dviprasmiškas praradimas sustabdo sielvarto procesą, tai lemia uždarumą ir nesaugumo jausmą, bei įvairialypius jausmus. Paimti vaikai iš šeimos yra išgyvenę sunkias emocijas ir potrauminio streso sutrikimą O'Donnell, Creamer, & Pattison (2004). NSCAW išmatavo patirtą potrauminį stresą nuo 8 metų vaikų ir vyresnių gyvenančių globos namuose, nustatyta, kad 11,6% potrauminio streso klinikinis lygis, dvigubai daugiau lyginant su norma Casanueva (2011). Šiaurės vakarų globos namų absolventų tyrime nustatyta, kad PTSD (potrauminis streso sindromas) pasireiškimas yra dvigubai didesnis, nei JAV karo veteranų NSCAW Pecora (2003). Taigi vaikams, kurie vaikystėje patyrė trauminius įvykius ir jiems nebuvo suteikta tinkama pagalba, jiems yra būdingas potrauminio streso sindromas, kuris yra žymiai didesnis lyginat su kitoms rizikos grupėms.

1.2.4 Ar vaiko paėmimas iš šeimos yra traumuojanči patirtis?

Vaiko paėmimas iš šeimos nėra vienareikšmiškai vertinamas procesas. Kai tėvai negeba užtikrinti saugios vaikystės vaikams, valstybė privalo daryti intervenciją ir paimti vaiką iš traumuojančios aplinkos. Tačiau vaiko paėmimas iš šeimos, gali tapti dar didesnė trauma, nors yra siekiama suteikti sąlygas, kurios užtikrintų visapusišką vaiko vystymąsi. Vaiko raidos perspektyvoje, globos įstaigoje atsidūrusių kūdikių ir labai mažų vaikų psichinė sveikata yra labai pažeidžiama. Paliktų, apleistų ir augančių globos institucijose vaikai lyginant su šeimose augančiais vaikais yra nervingesni, dažniau turi agresijos požymių, todėl sunkiau juos auklėti. Vaiko atskirimas nuo šeimos, nukreipiamas į globos instituciją, ar į šeimyną, vaikui tai sukelia ilgalaikius psichoemocinius negalavimus ir elgesio sutrikimus: nesocializuoto elgesio; socializuoto elgesio; prieštaraujančio neklusnumo; atskyrimo nerimo; socialinio nerimo; reaktyviojo prieraišumo; neslopinamo prieraišumo. Kartais elgesio sutrikimai gali pereiti į asocialaus tipo asmenybės sutrikimą. Vaikai, kurie yra atskirti nuo šeimos dažnai susiduria su elgesio problemomis, gali išsivystyti įvairūs sutrikimai.

Teisme dirbanti psichologė Ina Božokienė teigia, kad dažniausiai vaikai yra linkę ginti tėvus ir prisiimti atsakomybę, už netinkamą tėvų elgesį, labiausiai bijo, kad tėvams bus atimtos globos teisės. Nepaisant to, kad vaikai išgyveno sunkumus šeimoje, tik keletas vaikų pasakė, jog nenori grįžti į šeimą, dauguma vaikų neįsivaizduoja, kad gali gyventi be šeimos. Dažnu atveju vaikams prioritetu tampa gyventi šeimoje, nei gyventi saugioje aplinkoje likus be tėvų.

Paimti iš šeimos vaikai būna nežinomybėje, dėl savo likimo, dažnai nesupranta situacijos ir turi viltį grįžti atgal į šeimą. Vaikai paimti iš šeimos keliauja į laikiną globą, kol yra laukiamas teismo sprendimas. Jeigu tėvai netenka globos teisių, tuomet vaikui yra suteikiama ilgalaikė globa. Vaikas patyręs traumą, dėl paėmimo iš šeimos, išgyveną traumuojančią patirtį dėl gyvenamosios vietos kaitos. Vaikai, kurie nuolat perkeliama iš globos įstaigų gali suprastėti socialiniai santykiai. Persikėlimas apima prisitaikymą prie kitos socialinės aplinkos, dažnu atveju einama į naują mokyklą ir plėtojamas socialinis tinklas. Proch ir Taber (1987) teigia, kad prisitaikymas prie naujos aplinkos yra žalingas vaiko vystymuisi. Kita pasekmė yra, kad vietos pakeitimai sukelia išorinio elgesio problemas Newton, Litrownik, & Landsverk, (2000). Nors valstybės prioritetas yra užtikrinti tinkamas sąlygas vaiko vystymuisi, tačiau atskyrimas nuo šeimos ir stabilios gyvenamosios vietos nebuvimas yra pagilina traumuojančias patirtis.

Atskirtas vaikas nuo šeimos išgyvena dvigubą traumą: pirmoji trauma yra blogas elgesys su jais, kita trauma yra paties vaiko atskyrimas nuo šeimos. Kuomet vaikas prievarta yra atskiriamas nuo šeimos, jis tą faktą suvokia, kaip tėvų mirtį. Dažnai galime galvoti, kad vaikai negali mylėti savo tėvų, jei su jais yra elgiasi netinkamai, tačiau didžioji dalis vaikų yra natūraliai prisirišę prie savo tėvų, nori mylėti ir būti mylimais. Vaikui atskirtam nuo šeimos gali būti sunku suvokti atskyrimo priežastis, o patį atskyrimo faktą, kaip prieš šeimą panaudotą prievartą, o asmenis atsakingus už atskyrimą, kaip agresorius. Kai vaikas yra informuojamas prieš kurį laiką apie būsimą atskyrimą gali patirti baimę, netikrumą, jautimą priklausomu nuo aplinkybių ir žmonių. Vaikai yra labai skirtingi, todėl jų reakciją į paėmimą būna skirtinga, vieni tampa viskam abejingi, kiti agresyvūs Margarita Pileckaitė- Markovienė, Tomas Lazdauskas (2007). Nors dažnai gali atrodyti, kad vaikui visapusiškai geriau augti vaikų namuose, nei būti apleistam tėvų, tačiau atskyrimas turi rimtesnes psichologines pasekmes. Atskirtas vaikas suvokia, kad negali būti mylimas savo tėvų, šeimos praradimas yra lydimas gedėjimo skausmo. Gedėjimas yra ilgas procesas trunkantis apie metus laiko. Vaikas atskirtas nuo šeimos išgyvena panašias būsenas, kaip mirus tėvams Elisabeth Kübler-Ross (1969).

Vidinė reakcija		Išorinė reakcija
<ul style="list-style-type: none"> • Emocinis sustingimas; • Dirgiklių vengimas; • Traumos sugrįžimas, košmarai; • Sumaištis; • Depresija; • Atsitraukimas ir izoliacija; 	<ul style="list-style-type: none"> • Somatiniai sutrikimai; • Miego sutrikimai; • Mokslų pablogėjimas; • Mintys apie savižudybę; • Kaltė; • Keršto fantazijos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarpasmeniniai konfliktai; • Agresyvūs atsakymai; • Mokyklos nelankymas; • Antisocialinis elgesys.

3 pav. paauglių reakcija į traumą Perry ir Polland (1998)

Vaikai atsiskiriami nuo šeimos išgyvena prieštarigus jausmus, gedėjimas pasireiškia dvejomis stadijomis. Gedėjimo etapas prasideda ne tuomet, kai vaikas yra atskirtas nuo šeimos, bet tuomet, kai pradeda gyventi globos namuose, arba naujoje šeimoje. Pirmasis gedėjimo etapas yra *neigimas* – vaikas gali būti paklusnus, linksmas, stengiasi negalvoti apie praeitį. Tačiau išgyvenimai niekur nedingsta, todėl gali atsirasti somatinių sutrikimų: išsiblaškymas, mokymosi sunkumai, košmarais. Antroji stadija yra *pykčio ir pasimetimo* stadija- vaikas išgyvena stiprius,

kartais prieštarigus jausmus, patiria intensyvias emocijas. *Ilgesys* dažnai praradimas sustiprina prisirišimą, vaikas idealizuoja tėvus, kurie kartais su juo prastai elgėsi. *Pyktis* nukreiptas prieš save, ar prieš kitus, vaikai gali savęs nemylėti, nes buvo tėvų atstumti, gali pykti ant tėvų, darbuotojų, kurie atskyrė vaiką nuo šeimos, ar globos darbuotojų. *Kaltė* vaikas analizuodamas situaciją, atsakomybę prisiima sau Elisabeth Kübler-Ross (1969). Būtina, kad su vaikais dirbtų psichologai, kurie padėtų suprasti jausmus, įveikti psichologinę traumą. Atskirti vaikai nuo šeimos išgyvena prieštarigus jausmus: neigimą, pyktį, pasimetimą, ilgesį ir kaltę. Todėl ypatingai svarbu suaugusiems pastebėti sunkumus, kuriuos išgyvena vaikai ir tinkamai reaguoti.

1.2.5 Kaip galima vaikui padėti išgyti traumą

Vaikams yra ypatingai svarbu gauti pagalbą po trauminių įvykių, vaikai turi išmolti gyventi tolimesnį gyvenimą. Psichologinė emocinė pagalba susijusi su trauma, skirta globos įstaigose gyvenantiems vaikams gali sudaryti tinkamas sąlygas, toliau kurti gyvenimą. Vaikai turi mokytis kurti pasitikėjimu, palaikymu ir rūpestingumu grįstus ryšius su suaugusiais. Šie santykiai gali būti tarsi gydymo priemonė, bei socialinis kapitalas, palaikant juos visą gyvenimą. Daug suaugusiųjų bendraudami daro įtaką vaikams, kurie patyrę traumą, tačiau nedaugelis supranta traumos poveikį. Dažnai vaikai susiduria su suaugusiais, kurie negeba suteikti pagalbos. Labai svarbu, kad globos namuose dirbtų žmonės, kurie supranta vaikų trauminę patirtį. Vaikams reikia suaugusiųjų, kurie padėtų įprasminti jų išgyvenimus paėmimo iš šeimos metu. Gydytojams, pedagogams, slaugytojams, teisininkams ir vaikų gerovės darbuotojams trūksta supratimo apie traumas vystymąsi, jie nesugeba sukurti aplinkos, kurioje vaikas galėtų išgyti ir išnaudoti visą savo vystymosi potencialą. Trūkumas žinių apie trauminę patirtį, gali lemti netinkamą vaistų skyrimą, prastą įvertinimą mokykloje, neveiksmingos vaiko gerovės paslaugas, kurios gali dar labiau traumatuoti vaikus. Vaikams reikia suteikti galimybę užmegzti palaikančius santykius su suaugusiais, galėtų diskutuoti apie trauminę patirtį, kurie mokėtų reaguoti į toksines emocijas. Supratantys apie traumą vaiko gerovės darbuotojai organizuodami darbą gali padėti išgydyti traumą Jim Casey (2015). Ypatingai svarbu specialistams suprasti vaikų reakcijas į traumą, kurie gebėtų vaikams padėti įveikti traumą.

Labai svarbus veiksnys formuojantis vaiko asmenybei yra pozityvūs santykiai su jį supančia aplinka. Nuo nėštumo iki ankstyvos vaikystės visa aplinka, kurioje vaikai gyvena ir

mokosi daro įtaką pažintinei, emocinei ir socialiniai raidai. Kai vaikas auga nuo streso apsaugo palaikantys santykiai. Kai stiprūs ir dažni išgyvenimai, kaip skurdas, prievarta, nesant suaugusių asmenų paramos tampa toksiški, toks stresas sutrikdo besivystančių smegenų grandines. Kuo daugiau neigiamos patirties vaikystėje tuo lėtesnė vaiko raida ir gali atsirasti kitų problemų. Suaugusieji turinys neigiamų patirčių vaikystėje linkę turėti daugiau sveikatos problemų: diabetą, depresiją, širdies ligas. Didesnė rizika į priklausomybę nuo alkoholio. Vaikai patyrę ilgalaikį stresą patiria įkyrius prisiminimus, dirgiklių vengimas, padidėjęs budrumas, jaunesnė reakcija, miego sunkumai, dirglumas, nerimas ir fiziologinis hiperaktyvumas. Beveik du trečdaliai traumotų vaikų turi fizinių požymių ir simptomų rodančių smegenų kamieno, ar diencefalijos disreguliacijos funkcijos, virškinimo trakto procesų slopinimą, širdies veiklos sutrikimų, kraujospūdžio ir kvėpavimo problemos, nerimas ir padidėjęs budrumas. Neigiami patyrimai daro daug žalingesnę poveikį vaikų visapusiškam vystymuisi R. L. Gaskill, D. Bruce (2014). Vaiko raida gali sulėtėti, dėl negatyvių santykių su aplinka išgyvenamų skaudžių įvykių, gali atsirasti, net sveikatos problemų, todėl ypatingai svarbu, kad vaikai augtų teigiamoje ir palaikančioje aplinkoje.

1.2.6 Tėvų išgyvenimai netekus vaikų globos daro įtaką vaikams

Tėvams negebant tinkamai pasirūpinti vaikais yra atimamos globos teisės, tačiau tėvai turi natūralią teisę į tėvystę. Kai vaikas patiria nepriežiūrą, smurtą, visuomenėje vyrauja įsitikinimas, kad reikia kažką padaryti siekiant užkirsti kelią nederamam elgesiui su vaikais. Justice Blackmun (1992) apibūdina natūralią tėvų teisę į savo vaikų globą ir priežiūrą, ši teisė yra daug brangesnė lyginant su nuosavybės teise. Tėvų teisė į tėvystę negali dingti, jeigu tėvai nebuvo pavyzdiniai ir laikinai prarado globą. Vaiko paėmimo iš šeimos procese emociniai ryšiai su tėvais, broliais seserimis, seneliais gali būti sunaikinti, taip pat vaikui nėra garantuojama, kad jis grįš į šeimą, ar bus įvaikintas. Tėvams atėmus teises į vaikų globą, gali nutrūkti tėvų ryšys su vaikais, taip pat vaikams gali nutrūkti ryšiai su kitais šeimos nariais.

Vaikai būna prisirišę prie tėvų, todėl jiems yra svarbi tėvų savijauta, įdėtos pastangos palaikyti bendravimą. Tėvai, kurie praranda vaikų globą, dažnai būna neišgirsti vaikų apsaugos tarnybose, nežino, kokių priemonių imtis norint susigrąžinti globą, o vaikai dažnu atveju teikia prioritetą gyventi su šeima. Būtina tėvams išspręsti psichologines ir emocines problemas, kuriant santykius su vaikais Maluccio (1986). Tėvai netekę vaikų globos susiduria su daugybe iššūkių,

pats kalbėjimas apie vaiko paėmimą iš šeimos būna tam tikra stigma. Tėvai iš kurių paimti vaikai, dažnai jaučiasi, kaip bejėgiai, apleisti ir paženklininti savo nesėkmėmis vaiko gerovės tarnybos ir bendruomenės akyse. Dažnai yra izoliuojami nuo kitų tėvų, negauna informacijos apie teikiamas paslaugas, nežino apie savo teises ir pareigas Slettebø (2008). Tėvai dažniausiai turi norą susigrąžinti vaikus atgal į šeimą, tačiau negeba dėl žinių trūkumo. Vaikai jaučia tėvų bejėgiškumą globos atžvilgiu, tai jautriai išgyvena savyje. Dažnai vaikų požiūris į tėvus, nuomonė dėl gyvenamosios vietos lieka neišgirsta.

Vienas pagrindinių tarptautinės ir Europos vaikų teisių apsaugos principas yra vaiko teisė laisvai reikšti požiūrį su visais klausimais susijusiais apie jį. Dažniausiai patirtas smurtas gali nugalinti vaiką, todėl reikia imtis jautrių priemonių užtikrinant vaiko apsaugą, kad būtų ne vien atimami vaikai, bet būtų prisidedama prie vaiko atsigavimo, reintegracijos, vaikui kartu dalyvaujant procese. Vaiko informavimas, išklausymas nėra vienkartinė praktika, per pirmąjį kontaktą. Kad vaikas galėtų pareikšti savo požiūrį, jis turi būti supažindinamas su informacija apie tai, kas vyksta ir visais galimais pasirinkimais. Vaikai turi būti konsultuojami, dėl jų pasirinktų variantų. Informuoti vaikai gali dalyvauti ir teismo procese, todėl vaikai gali geriau bendradarbiauti su valdžios institucijomis, bei jaustis gerbiami, kad į juos žiūrima rimtai. Specialistai turėtų būti mokami apie traumos poveikį, kaip struktūruoti interviu, kuriais atvejais naudoti atvirus, ar uždarus klausimus, koku būdu įveikti bendravimo barjerą, turėti klausimo įgūdžius, bei žinias, kaip bendrauti su įvairioms grupėms pagal ES komisijos nurodymus. Nors vienas pagrindinių tarptautinės vaikų teisių apsaugos principų yra laisvai reikšti savo požiūrį, klausimais susijusiais apie jį, tačiau vaikui nėra suteikiama galimybė paėmimo iš šeimos procese laisvai reikšti savo nuomonę.

Valstybė padeda tėvams, kurie augindami vaikus susiduria su sunkumais, tačiau pagalba ne visada būna veiksminga. Vaiko pašalinimas iš šeimos dažniausiai kyla dėl atsirandančių grėsmių: saugumo nebuvimo, dėl nepriežiūros, tėvams turintiems priklausomybių, dideliu skurdui, benamystei, smurtui, įkalintiems tėvams. Mažiau nei 1% tėvų vaikus apgyvendina globos namuose savo noru, dėl esančios šeimoje krizės - tėvų ligos, įkalinimo, hospitalizavimo, vaiko psichinės sveikatos poreikių Conn, Szilagy (2013). Tėvai, kurie paprašantiems globos yra nurodomi alternatyvūs ištekliai: prevencinės paslaugos, apgyvendinimas pas giminaičius. Į globos namus patekę vaikai ateina iš sudėtingų šeimų, kurių poreikiai yra sudėtingi, kartais vaikai neturi

galimybės gyventi stabiliai vienoje vietoje. Vaikai ir paaugliai geriausiai jaučiasi, kuomet užauga stabiliuose namuose su globėjų priežiūra, kurie reaguoja į poreikius ir geba patenkinti juos.

Nors vaikams gyventi su tėvais yra labai svarbu, nesant galimybei gyventi kartu, globos namai tampa alternatyva, bet vaikams svarbu išsaugoti ryšį su tėvais. Globos namai tarsi galimybė, išsigydyti patirtas traumas, gyvendami vaikai globos namų palaikančioje, puoselėjančioje aplinkoje. Praradimo, atmetimo, ne vertingumo jausmas padidėja, jei lankymasis su biologine šeima yra nenuspėjimas, nesuderinamas esant globoje, ar globos namuose. Vaikai kuomet yra paimti iš šeimos ir išgyvenantys perėjimą į ilgalaikę globą patiria krizę. Draugų praradimas, bendraamžių partyčios, atsiribojimas nuo brolių ir seserų, nestabili globėjų priežiūra, gali sukelti neigiamą elgesį ir problemų. Stabili globa gali būti terapinė intervencija, kai kuriems vaikams Moira A. Szilagyi (2015). Norint padėti vaikams išgyventi jausmus reikia suderinti reguliarių tėvų lankymąsi, stengtis užtikrinti stabilią globą vaikams.

II. TYRIMO METODIKA IR ANALIZĖ

2.1 Tyrimo tikslas, uždaviniai

Pagrindinis šio tyrimo tikslas ištirti asmenų, kurie buvo paimti šeimos paėmimo patirtis. Remiantis J. Bowlby prierašumo teorijos pradininku buvo suformuoti ir išsikelti uždaviniai:

- Ištirti, kaip asmenys vertina tėvus ir darbuotojus paėmimo iš šeimos procese, nutraukus prierašumo ryšius;
- Nustatyti, kokius išgyvenimus asmenys patyrė, kai buvo paimti iš šeimos, kai buvo nutrauktas prierašumo ryšys;
- Išsiaiškinti, kaip kuriasi prierašumo ryšys su aplinka po atskyrimo iš šeimos.

2.2 Duomenų rinkimo metodai

Norint suprasti ir išsiaiškinti vaikų paėmimo iš šeimos patirtis, buvo atliktas kokybinis tyrimas, kurio pagalba siekta ištirti, kaip informantai supranta ir suvokia pasaulį, koku būdu turimos prasmės suvokimas daro įtaką jų elgesiui. Individas yra sukaupęs tam tikrą subjektyvią patirtį, kuri yra visada kintanti. Kokybinis tyrimas apima tiek tyrėjo, tiek informanto savianalizę ir refleksiją. Tai yra individo mąstymo išreiškimas apie tai, kas vyksta sąmonėje. Todėl remiantis M. Gall ir bendraautorais(1996), reflektuodamas tyrėjas, ne tik keičiasi pats, kartu tampa ir tyrinėjimos realybės dalimi, nes įgauna subjektyvios patirties planuodamas ir vykdydamas tyrimą. Kokybinis tyrimas pasižymi lankstumu, bei duomenų indukcine analize. Tačiau egzistuoja ir kitokia nuomone apie kokybinį tyrimą, M. Smith ir G. Glass (1987) teigia, kad tyrėjas atlikdamas kokybinį tyrimą, nesikiša į vykstančius įvykius, o bando tirti objektyviai, nedarydamas įtakos realybei. Tačiau M. Gall (1996) paneigia, jog tyrėjas gali nedaryti įtakos tyrimui, nes atlikdamas tyrimą tyrėjas ieško būdų, kaip priversti informantus parodyti sukonstruotą socialinę realybę. Todėl tyrėjo vaidmuo kokybiniuose tyrimuose yra be galo svarbus. Tyrėjo refleksija, savianalizė ir kritinis požiūris padeda išvelgti paslėptas prasmes, rasti sąsajas tarp reiškinių, kurie iš pirmo žvilgsnio atrodo nesusiję.

Buvo taikytas pusiau struktūruotas interviu su giluminio interviu intarpais, kaip kokybinio tyrimo rinkimo metodas, kuris padeda suvokti informantų turimas patirtis, sužinoti nuomones tiriamuoju klausimu, atskleisti jausmus, reakcijas, emocijas, veiksmus, situacijos vertinimą. Vaiko paėmimo iš šeimos patirtys yra labai jautrios, kai kurie vaikai niekada nėra kalbėję apie paėmimo patirtį, jausmai dažniausiai yra užslopinti, todėl reikia duoti erdvės informantui atsiverti, kad galėtų

pats savyje suprasti turimą patirtį ir kylančius jausmus. Kokybinio tyrimo interviu trys skiriamosios ypatybės Bryman (2008): 1) Indukcinė logika - teorija kuriama iš surinktų duomenų; 2) socialinį pasaulį siekiama suprasti, pagal dalyvius; 3) socialinė realybė yra sąveikų tarp individų rezultatas. Interviu pagrindą sudarė atviri klausimai, kuriais tikimasi gauti kuo atviresnius ir išsamesnius atsakymus, suteikiama erdvė ir galimybė laisvai, saugiai dalintis skaudžiais išgyvenimais. Tyrėjas yra iš anksto numatęs temas, kurias aptars interviu metu, tačiau griežtai nesilaikydamas klausimyno tvarkos, laisvai keičia klausimus užduodant papildomų. Pagrindinis tyrėjo uždavinys surinkti kuo tikslingesnės informacijos dominančiais klausimais, bei tinkamai suprasti respondento pateiktą informaciją. Svarbu yra nenukrypti nuo pagrindinės temos, reikiamais momentais informantą sugrąžinti į temą. Todėl tyrime nėra naudojama išankstinė tyrimo schema, pats modelis formuojamas tyrimo metu. Labai yra svarbus tyrėjo su informantu sukuriamas pasitikėjimu grįstas ryšys. Pajautęs nuoširdų dėmesį asmenys yra linkęs atviriau kalbėti apie savo išgyvenimus, todėl interviu metu siekiama kuo geriau suprasti asmenybės individualią situaciją, patirtus išgyvenimus, aplinkinių vaidmenį paėmimo procese.

2.3 Tyrimo dalyviai, jų atranka ir tyrimo organizavimas.

Šio magistro darbo tyrimas yra dalis Lietuvos mokslo tarybos finansuojamo ir Vilniaus universiteto Socialinio darbo ir socialinės gerovės katedros vykdomo mokslinių tyrimų projekto "Vaiko gerovės profesionalų darbo vietos kokybė" (2019 m. birželio mėn. - 2021 m. balandžio mėn.). Tyrimo duomenys buvo surinkti bendradarbiaujant su projekto vykdymo komanda.

Asmenys, kurie vaikystėje buvo paimti iš šeimų, buvo atrinkti taikant kriterinės ir sniego gniūžtės atrankos metodus. Pirmiausia, jų buvo ieškoma tarpininkaujant specialistams iš socialines paslaugas teikiančių organizacijų, t.y. kreipiamasi į specialistus, klausiant, ar jie nepažįsta tyrimui tinkamų asmenų, kurie sutiktų dalyvauti tyrime. Pagrindiniai kriterijai: (1) asmuo tyrimo atlikimo metu yra sulaukęs 16 m. amžiaus; (2) asmuo vaikystėje buvo paimtas iš šeimos ir patekęs į laikiną ar nuolatinę globą. Projekto vykdymo komanda ėmė interviu 9 asmenų, kurių medžiaga ir buvo panaudota šiame magistro darbe. Interviu buvo imti saugioje aplinkoje, paaiškinta tyrimo svarba. Bendra interviu įrašų trukmė - apie 7 val. Pateikeinat tyrimo duomenis šaime darbe, tyrimo dalyviams buvo garantuotas anonimiškumas, buvo pakeisti tyrimo dalyvių vardai.

Vardas	Amžius interviu metu	Aplinkybės, kaip pateko į globos namus
1. Modesta	16 metų	Paimta iš šeimos, kai buvo 13 metų, nes mama ir tėtis vartojo alkoholį, atskyrė nuo brolių ir seserų.
2. Gintarė	18 metų	Buvo paimta iš šeimos, kada buvo 7 metai, mama išeidavo iš namų negriždavo.
3. Donatas	20 metų	Globos namuose atsidūrė 16 metų savo noru, gyveno su broliu ir seserimi.
4. Antanas	27 metų	Paimtas iš šeimos, kai buvo 5 metai, nes mama vartojo alkoholį ir smurtavo.
5. Deimantė	28 metų	Pateko į globos namus, kai buvo 4 metai, nes mama vartojo alkoholį.
6. Diana	-	Iš pradžių paėmė giminės, vėliau pateko į globos namus.
7. Ovidijus	19 metų	Buvo paimtas, kai buvo 10 metų, gyveno pas močiutę, ji buvo senyvo amžiaus, todėl negalėjo pasirūpinti.
8. Edvinas	17 metų	Iš šeimos buvo paimtas tris kartus, pirmas kartas įvyko, kai buvo kūdikis, nes mama vartojo alkoholį.
9. Oksana	19 metų	Paimta iš šeimos buvo tris kartus, pirmą kartą buvo paimta kūdikystėje.

Šio darbo autorei projekto vykdymo komanda nesuteikė galimybės imti interviu dėl ypatingo problematikos ir tiriamos grupės jautrumo. Darbo autorė transkribavo įrašus ir juos analizavo.

2.4 Duomenų analizės metodai

Duomenys (transkripcijos) analizuoti naudojant kokybinės turinio analizės metodą (Mayring, 2000), naudojant *MaxQDA* kompiuterinę kokybių duomenų analizės programą. Kaip vyko duomenų analizės procesas? Nuosekliai skaitomas transkripcijos tekstas. Detaliai analizuojamas kiekvienas sakinytis ir visas tekstas skaidomas į atskirus teminius segmentus (pastraipa, sakinytis, sakinio dalis). Iš kiekvieno segmento sukuriama kodas (ilgainiui kodai pradeda kartotis). Po to ieškoma sąsajų tarp atskirų kodų, kuriamos apibendrinančios kategorijos, kodai grupuojami pagal sąsajas. Vieno kodo analizės rezultatai struktūruotai, tačiau laisvu stiliumi aprašomi. Vėliau struktūruotas ir laisvu stiliumi pasižymintis tekstas pildomas, taisomas, įkeliamos citatos (atrinkti tinkamiausi segmentai), daromi apibendrinimai.

2.5 Tyrimo patikimumas ir etika.

Tyrimo atliko metu buvo vadovautasi esminiais tyrimų atlikimo etikos principais: informacijos slaptumą, konfidencialumą, nepakenkimo tyrimo dalyviui, atsakingo duomenų panaudojimo principais. Laikantis pagarbos, asmens orumui principui, tyrimo metu tyrėjai nedarė įtakos tiriamiesiems ir jų apsisprendime dalyvauti tyrime. Prieš imant interviu tyrimo metu jo dalyviams buvo paaiškintas tyrimo tikslas ir konfidencialumo principai, kad visa informaciją bus panaudota tik tyrimo tikslams. Tyrime dalyvavo ir nepilnamečiai, kurių globėjai turėjo pasirašyti raštišką sutikimą. Interviu buvo įrašomas į diktofoną, vėliau buvo perrašomas. Dalyvavusiems tyrime buvo garantuotas anonimiškumas tyrėjas privalo saugoti dalyvio asmens duomenis ir niekam neatkleisti, sužinotos informacijos tyrimo metu.

III. ASMENŲ PAĖMIMO IŠ ŠEIMOS PATIRČIŲ TYRIMO REZULTATAI

3.1 Tėvai ir darbuotojai vaiko paėmimo iš šeimos procese

3.1.1 „su tėvais augti irgi neblogai“

Vaikų prierašumo pagrindas yra saugumo poreikis, kurį gali patenkinti suaugęs asmuo Prior, Galser (2006). Vaikas siekia suaugusio žmogaus artumo, kad atsitikus grėsmei būtų apsaugotas ir jo poreikiai būtų patenkinti. Tėvai atliepiantys į vaiko poreikius, padeda vaikui jaustis saugiai ir gali drąsiai reikšti savo poreikius Schofield, Beek (2006). Tačiau ne visada vaikų poreikiai yra patenkinami, tėvai dėl įvairių problemų ignoruoja vaikų poreikius, todėl vaikams susiformuoja nesaugus vengimo tipo prierašumas. Tokių tėvų elgesį dažnai nulemia daug įvairių problemų.

Asmenys, kurie buvo paimti iš šeimos dažnai nurodo vieną iš esminių priežastį tėvų, ar artimųjų netinkamą elgesį - alkoholio vartojimą, smurtą prieš vaikus. Tyrimo dalyviai labiau išskiria mamos netinkamą elgesį, dažnu atveju tėvas palikęs šeimą, ar vartojantis alkoholį, tačiau užima antraeilį vaidmenį. „*Dėl tėčio jokių nėra, jisai dėl to nelabai tėra kaltas, jisai tuo metu su mama nebuvo.*“ [Gintarė (18 m.)] šiuo atveju tėčiui nesant paėmimo iš šeimos metu, vaikas nuima tėvo turimą atsakomybę rūpintis vaiku ir užtikrinti pagrindinių poreikių patenkamą. Kitas asmuo nurodė, kad tėvo nebuvo paėmimo metu, nes buvo palikęs šeimą. Tėvui vaikai mažiau priskiria atsakomybės lyginant su motina. Kitu atveju, dėl tėvo priklausomybės nuo alkoholio buvo vaikai paimti iš šeimos. Tėvo netinkamas elgesys tampa priežastimi iš tėvų globa „<...> *Nes jisai mėgdavo išgerti. Šeimoje nesmurtaudavo kas keisčiausia mėgdavo labai gerti ir ten buvo atvažiuavęs ordinas, rėkavo labai mama.*“ [Edvinas (17 m.)]. Kitas asmuo nurodo: „*Tėtis bandė dokumentus sutvarkyti, bet jis tuo metu gyveno Anglijoje ir jam tai turėjo atsiųsti laišką ir pranešti kada bus teismas, kada mus pasiimti.*“ [Gintarė (18 m.)]. Santykį su tėčiu labiau vertina, nei su mama, nes tėtis bandė susigrąžinti atimtas tėvystės teises. Objektiviai vertinant situaciją, tėvams gali trūkti ne tik tėvystės įgūdžių, bet ir teisinių žinių norint susigrąžinti vaikus.

Mamos vaidmuo vaiko paėmimo yra labai prieštaringas, tačiau tyrimo dalyviai didesnė atsakomybę ir lūkesčius priskyrė motinai lyginant su tėvu. Didžioji dalis nurodė, kad motina buvo priklausoma nuo alkoholio, todėl negebėjo užtikrinti tinkamų gyvenimo sąlygų. Asmuo turintis priklausomybę nuo alkoholio dažnu atveju negeba pasirūpinti savimi, priklausomybė tarsi valdo žmogų, jis nebeturi pasirinkimo laisvės. Priklausomam asmeniui iššūkiu tampa vaikų priežiūra

reikalaujanti blaivaus proto. Išgėrusiam žmogui darosi sunku pasirūpinti vaikais, todėl vaikai paėmami iš šeimų kuomet tėvai yra neblaivūs ir kyla grėsmė vaikų saugumui. „<...>nenorėjo, po to jinai įpūtė, jai buvo labai sunkus girtumo laipsnis ar kaip ten?“ [Modesta (16 m.)]. Policijos ir tarnybų skirtų vaiko gerovei pagrindinis uždavinys yra užtikrinti vaiko saugumą, vaikai yra paaimami iš šeimos, iš pradžių laikinai, teismas nusprendžia, ar atimti, ar palikti globos teises.

Priklausomybė nuo alkoholio turi gilesnių priežasčių, nei iš pradžių gali pasirodyti. Tyrimo metu išryškėjo dalyvių baimė, kad gali ateityje irgi tapti priklausomais nuo alkoholio. Informantė nurodė, kad mama irgi užaugo vaikų namuose. „Nu nes mano mama irgi augo vaikų globos ir dabar mes. Tai kaip tokios pasekmės“ [Gintarė (18 m.)]. Vaikams nuo pat kūdikystės šeima formuoja pasaulio suvokimą, nesąmoningai vaikai perima ir elgesio modelį. Tėvams, kuriems stinga tėvystės įgūdžių, dažnsi pačių tėvai susidūrė su panašiais sunkumais. „Jo, nes aš taip galvoju, kad problemų sprendimas visą laiką yra alkoholis, šitoj vietoj aš... net nereikia čia slėpti ir nu...“ [Deimantė (28 m.)]. Vaikams gali persiduoti ir priklausomybė alkoholiui, jeigu mama neštumo metu vartoja alkoholį, gimęs vaikas gali turėti polinkį vartoti alkoholį.

Paimti vaikai iš šeimų turi lūkestį, jog mama ilgainiui nustos gerti ir galės grįžti į šeimą. Tačiau priklausomybė nėra laisvalaikio praleidimo būdas, bet yra liga kuomet žmogus jaučia nevaldomą norą vartoti alkoholį. Priklausomybė sutrikdo žmogaus funkcijas, ilgainiui vartojant pasikeičia netgi smegenų struktūra, pokyčiai gali išlikti ilgam, netgi kuomet nustojama vartoti. „Anksčiau mažčiau šiaip, kad... nu kad mama galėtų nustoti gerti, va čia anksčiau taip mažčiau ir jinai tikrai susiimtų ir būtų labai gerai ir dar kaip mane atėmė iš šeimos aš aš buvau nu įsitikinusi, kad mano mama mes gerti. Bet po to aš supratau, po kiek laiko, nu pagyvenus vaikų namuose, kad tai yra liga, tai yra priklausomybė ir ir į bet aš kartais pagalvodavau jeigu mama mus myli, tikrai myli ir nori, kad mes sugrįžtume į šeimą, tai kodėl jinai negali nustoti gerti.“ [Modesta (16 m.)]. Vaikai supranta, kad pagrindinė problema šeimoje yra alkoholio vartojimas, išsprendus šią problemą, kitos problemos savaime dingtų. Informantė įvardija, kad gyvendama globos namuose suvokė, kad priklausomiems asmenims yra sunku nustoti vartoti alkoholį. Lūkesčiai, kad mama nustos vartoti alkoholį yra praktiškai nerealiūs. Kita informantė nurodė - „Jeigu konkrečiai viską, tai aš kaip mama norėčiau pakeisti. Ne konkrečiai mamą, o jos gyvenimo būdą <...>“ [Gintarė (18 m.)]. Vaikai besąlygiškai myli tėvus jaučia jiems prierašumą ir meilę. Gyvendami su alkoholį vartojančiais tėvais, vaikai gali patirti daug traumuojančių įvykių. Tėvai priklausomi nuo alkoholio, dažnai ne vien nepatenkina vaikų pagrindinių poreikių, bet naudoja fizinį, psichologinį

smurtą. Paradoksaliausia, nesvarbu, kokius išgyvenimus būtų patyrę vaikai augdami su savo tėvais, dažniausiai jie jaučia pagarbą ir šiltus jausmus savo tėvams: „*Nu nemoku pasakyt. Aš suprantu aš aš vis dar iki šiol myliu savo mamą, myliu tėtį, nelaikau to pykčio, nes iš kitos pusės tai gal ir ne jie kalti, gal nu nežinau gal gal gyvenimas jų buvo blogas irgi kai buvo maži maži... nesuvokiu...šiaip... tai va.*“ Modesta (16 m.). Informantė nurodė, kad jaučia meilę savo tėvams, tačiau suvokia, kad tėvai neatliko savo pareigų, todėl atsidūrė globos namuose. Mergina išvelgia tęstinumą tarp tėvų vaikystės ir dabartinio elgesio. Suvokia, kad tėvų gyvenimas nebuvo lengvas, kad tėvai patyrė sunkią vaikystę, todėl neturi gero elgesio pavyzdžio ir patys buvo patyrę įvairias traumas, kurios daro įtaką tolesniam gyvenimui.

Svarbu paminėti, kad vaikai ne vien su teigiamai atsiliepia apie savo tėvus, tačiau, stengiasi pateisinti tėvų elgesį „*Nu, todėl, nes mama pradėjo aaa. Eiti ne tais keliais, hmm tai dėl to, kad tiesiog mama buvo sunku, nustojo mus prižiūrėti.*“ [Gintarė (18 m.)]. Vaikai, supranta, kad tėvai yra tik žmonės, todėl susidūrę sunkumais gali pasirinkti netinkamą būdą spręsti problemas. Nors vaikai augdami šeimose yra patyrę daug neigiamų patirčių, tačiau nurodo, kad vis dėl to geriau augti šeimoje, nei globos namuose. Tačiau tėvai turėdami priklausomybę negeba tinkamai pasirūpinti vaikais, o dažnu atveju atsiranda grėsmė vaikų saugumui. „*Šiaip yra labai skaudus jausmas iš vidaus, labai skaudus nu eini eini, pavyzdžiui, pas drauge nueini į namus ir ten tėvai yra, jie ten valgyt padaro ir šiaip aš jaučiu, kad nu mano draugei tikrai turėtų būt labai gera ir bu- kad jinai būtų nu turi būt laiminga, nes su tėvais augt irgi nėra blogai, jeigu tėvai geri, tėvai rūpinasi, nevarvoja alkoholio šiaip tikrai linksma su tėvais, nes mama tave pagimdė, mama tave išnešiojo, nu dėl to va. Aš..*“ [Modesta (16 m.)]. Informantė kalba, kad su tėvais augti yra gerai, dėl siejančio labai stipraus vidinio ryšio, mergina apsilankiusi pas draugę jaučia nostalgiją, kad negali augti savo šeimoje, nes tėvai vartoja alkoholį. Vaikai paimti iš šeimų viduje nešiojasi skausmą, susidurdami su gyvenimu, kad negali augti savo šeimose.

Kitu atveju mama buvo priklausoma nuo alkoholio, vaiką pasiėmė auginti močiutė, tačiau mama lankydavosi girta, tai buvo viena iš priežasčių, kodėl vaikas buvo paimtas į globos namus: „*Bet nežinau lankydavosi ten mama, broliai ten tokie išgeriantys buvo <...> grynai per juos tenais viskas*“ [Ovidijus (19 m.)]. Tėvams negebantiems susidoroti su priklausomybe ir auginti vaikų, padeda jų tėvai. Tačiau šiuo atveju, nors močiutė norėjo užtikrinti anūkų auginimą šeimos aplinkoje, bet dukters priklausomybę tam sutrukdė.

Mokslinėje literatūroje teigiama, kad vaikai dažniausiai teikia prioritetą gyvenimui su šeima, tačiau tėvams būtina išspręsti psichologines ir emocines problemas, kuriant santykius su vaikais Maluccio (1986). Dauguma tėvų turi norą susigrąžinti vaikus į šeimą, bet to nesugeba padaryti, dėl žinių trūkumo. Vaikų prierašumo pagrindas yra saugumo poreikis, kurį gali patenkinti suaugęs asmuo Prior, Galser (2006). Šeimos ryšiai vaikams teikia saugumo pamatą, vaikų tapatumo jausmas ir gebėjimas priimti savo biologinį paveldą yra susijęs su jų prierašumo patirtimi Crumbley (1999).

Apibendrinant tyrimo duomenis, asmenims yra prioritetas gyventi šeimoje kartu su tėvais. Nors paimti iš šeimos vaikai dažnai buvo patyrę įvairių trauminių patirčių, tačiau teigiamai arba neutraliai vertina tėvus. Informantai išgyvena, dėl tėvų, kad negeba susitvarkyti su problemomis, dėl to negali augti savo šeimoje.

3.1.2 Ar darbuotojai yra svarbūs vaikams paėmimo procese?

Kadangi tyrimą vykdė Vilniaus universiteto mokslininkai siekdami nustatyti vaikų pagalbos specialistų vaidmenį paėmimo procese. Darbuotojų vaidmuo yra vertinamas labai kontraversiškai, vaikai suvokia, kad gyvendami su tėvais jiems kyla grėsmė saugumui, tėvai visiškai jais nesirūpina. Nors jaučia prisirišimą ir meilę tėvams, dažnai patį paėmimą vertina teigiamai, bet pats paėmimo procesas tampa skaudžiausia gyvenimo patirtimi. Tai lemia vaikų teisių sistema ir darbuotojų vaidmuo vaiko paėmimo procese. Analizuosiu vaikų paėmimo patirtis ir darbuotojų vaidmenį per dvi perspektyvas- socialinių darbuotojų vaidmuo, šeimos iš kurių paimami vaikai, dažnai būna įtraukiamos į socialinę riziką. Kita perspektyva, tai darbuotojų, kurie dalyvauja vaiko paėmime.

Vaikams nuo pat gimimo iki 18 m. pagal Lietuvos respublikos įstatymus užtikrinti pilnavertišką gyvenimą privalo tėvai, arba globėjai. Kartais nutinka, kad tėvai negali tinkamai pasirūpinti savo vaikais, todėl valstybė yra įkūrusi institucijas, vaiko gerovei užtikrinti. Socialiniai darbuotojai turėtų padėti šeimoms, kurios susiduria su sunkumais. Vaikai nepamena, kad socialiniai darbuotojai būtų lankėsi šeimoje prieš paėmimą: „*Bent jau jo, aš nepamenu, kad būtų kažkokie darbuotojai lankęsi iki to, tikrai ne.*“ [Antanas (27 m.)]. Vaikų sąmonėje nėra įstrigęs darbuotojų lankymosi faktas, gali būti, kad darbuotojai lankėsi, tačiau tėvai nepasakojo vaikams. Kiti tyrimo dalyviai atsimena, kad socialiniai darbuotojai lankėsi, bandė klausti apie vaikų savijautą: „<...>*labai nevykę tie pokalbiai, nes tu realiai pats vaikas esi išgąsdintas ir tu žinai,*

kad tu negali pasakyti nieko blogo, nes jeigu... nes tu nepasitiki tuo žmogum ir tu žinai, kad jeigu, galbūt, kažką pasakysi, gali būt, kad jinai perduos mamai ir tada jai išėjus tau bus ragulis... tai žodžiu, tai būdavo ne nuoširdu ir ne...“ [Antanas (27 m.)]. Informantas bijojo pasakyti atskleisti darbuotojams realią savo situaciją, nes bijojo mamos smurto. Nors darbuotojai domėjosi šeimos situacija, tačiau su vaiku neužmezgė nuoširdumu ir pasitikėjimų grįstų santykių, kuomet vaikas galėtų drąsiai kalbėti apie savo situaciją, nebijodamas pasekmių. Vaikinas pasakojo, kad gyvenimas šeimoje buvo sunkus mama nuolat smurtavo, todėl jis pabėgo į globos namus ir prašėsi atgal paėmimas. Darbuotojai labai atlaidžiai žiūrėjo į šią situaciją: „*Kažkiek reakcijos, man atrodo, lyg ir buvo, bet nu tai buvo niekas... tai turbūt irgi buvo kažkoks pokalbis ar kažką, bet, žodžiu, ir nieko. <...>tai tada ausdavo ir jis mus, ir ji mus, ir jisai ją, ir žodžiu, va taip va gyvenom...*“ [Antanas (27 m.)]. Šiuo atveju galima spėti, kad mama melavo apie savo pasikeitusi elgesį. Asmuo toliau kentė nuolatinį smurtą, situacija šiuo atveju nesikeitė, nors vaikas tiesiogiai prašėsi pagalbos.

Vaikai paimti iš šeimų, teigia, kad visų pirma darbuotojai turėtų padėti tėvams susitvarkyti su iškilusiais sunkumais, o tik nepasiteisinus teikiamai pagalbai imtis kraštutinių priemonių, kaip paėmimas iš šeimos. „*<...> realiai jų daro, ką jie tenais daro, bet, aišku, jeigu ir jie dalyvautų visokiose vat į namų atvažiavimas, tenais žiūrėt, šeimas tikrint...*“ [Donatas (20 m.)]. Informantas nesupranta specialistų darbo, ką jie dirba, jo manymų turėtų būti aktyviau prižiūrimos socialinės rizikos šeimos, kur vaikams kyla grėsmė. Kita informantė mano, kad turėtų būti ne vien tik su tėvais dirbama, bet kartu ir su vaikais: „*Vieni turėtų specialistai dirbti su tėvais, o kažkas turėtų dirbti su vaiku, kad jie tada paimtų tą pačią išvadą, susieję su bendrai ir padarytų išvadą, kaip kas ir kaip*“ [Deimantė (28 m.)]. Specialistai dirba su visa šeima, šiuo atveju mergina nurodo, kad specialistų dėmesį turėtų gauti vaikai, kurie dažnu atveju yra patyrę daugybę traumų. Remiantis tyrimu galima teigti, kad socialiniai darbuotojai turėtų aktyviau teikti pagalbą šeimoms ir bendradarbiauti su vaikais.

Tyrimo metu išsiskyrė dvi pozicijos, kad darbuotojai perspėjo apie paėmimą, arba neperspėjo. Paėmimo patirtis dažniausiai yra viena skaudžiausių patirčių gyvenime. Informantas, nurodęs, kad mokyklos socialinė pedagogė perspėjo apie paėmimą prieš kelias savaites. Kalbėdamas apie paėmimo patirtis, situaciją vertino atlaidžiau lyginant su tais asmeninėmis, kuriems prieš paėmimą nebuvo pranešta. „*<...> darbuotojos ir klausia, ar aš noriu, tai aš pradžioj nu iškart kategoriškai pasakiau ne, nes nu nežinau, kaip ten mane draugai reaguotų, kaip kažką,*

bet po to, po kurio laiko buvo vėl tas posėdis ir aš pamačiau, kad nu, kad nu jau nelabai gerai būtų, jeigu aš dar būčiau ten gyvenęs, tai tada sutikau ir viskas normaliai.“ [Deimantė (28 m.)]. Vaikui, šiuo atveju buvo leista pasirinkti, gyventi su mama, ar globos namuose, bijojo gyventi globos namuose dėl stigmatizuojamo visuomenės požiūrio. Supratęs, kad gyvenimo sąlygos yra labai sudėtingos sutiko būti paimtam. Kitam informantui irgi buvo leidžiama pasirinkti, kur gyventi „<...> per prievartą, tai gavos, kad kaip ir savo noru jau, tiesiog man pasiūlė...“ [Donatas (20 m.)]. Vaikui leidžiant pasirinkti, kur gyventi didesnė atsakomybė yra suteikiama jam pačiam, tačiau pats pasirinkimas leidžia vaikui suprasti, kad jis pats gali spręsti už savo ateitį.

Paėmimo procese atsiskleidžia darbuotojo vaidmuo, kuris lemia asmenų turimas patirtis. Informantai nurodo, kad darbuotojams trūksta supratimo ir įsigilinimo paėmimo metu į susidariusią situaciją. Darbuotojai paėmimo metu tik vykdo numatyta funkciją: „*Ten viskas vyko, tiesmukiškai, net nepaklausė mūsų, dėl ko čia taip įvyko, dėl ko mes atsidūrėme laiptinėje, dėl ko mes miegojome, nieko neklausė ir tiesiog, paėmė.*“ [Edvinas (17 m.)]. Vaikino teigimu darbuotojams svarbiausia yra pats saugumo užtikrinimas, o ne gilinimasis į situaciją ir aplinkybes, kurios gali padėti sukurti bendrą vaizdą. Merginai paėmimo metu darbuotojai pasirodė, ne itin bendraujantys „*Nu kiek pamenu nebuvo tokie faini, vėliau kai atvažiuovom, kažkaip bendravom.*“ [Gintarė (18 m.)]. Tai rodo, kad darbuotojai labiau rūpinasi teisinių procedūrų užtikrinimu, bendravimas ir emocinė pagalba tampa antraeilium. Dauguma informantų nurodo, kad norėtų paėmimo metu didesnio darbuotojų supratimo, tai tikriausiai sušvelnintų paėmimo metu traumuojančią patirtį „<...> *kalbėt su vaiku, labai dirbti su vaiku, labai domėtis juo, jų savijauta, nes gali pasakyt vaikas man viskas gerai, bet jam nebus gerai. Tai aš galvoju tie seansai būna ir panašiai, labiausiai kalbėtis apie tai, ką jis nori.* <...>“. Diana nurodo, kad svarbiausias dalykas paėmimo metu kalbėtis su vaiku ir išgirsti jo interesus. Kita informantė nurodo, kad darbuotojai turi kurti su vaiku pasitikėjimu grįstus santykius, kad vaikams būtų lengviau atsiverti „<...> *socialinė darbuotoja mato, kad mama yra prisigėrusi, bet niekada nepaklausia kaip... ar vaikas yra... gerai jis jaučiasi su ta mama. Gal iš tikrųjų ten viskas yra gerai, bet mama tikrai turi kažkokių problemų. Tai reikia pasiklaust pirma ir vaiko, kaip ten ta situacija yra. Manau, kad tokie darbuotojai turėtų pirma gilinti vaike*<...>“ [Deimantė (28 m.)]. Vertinant informantų išsakytą nuomonę apie darbuotojų vaidmenį paėmimo metu, galima daryti išvada, kad darbuotojai labiau techniškai atlieka savo funkciją, tačiau jiems trūksta didesnės empatijos vaikų atžvilgiu.

Vaikai vertina nuoširdų gilinimąsi į jų situaciją, ypač jų pačių nuomonę kalbant apie tolimesnę ateitį ir gyvenimo tikslus. „<...> užmezgant kontaktą su manim, su vaiku, kad aš žinočiau, kad jisai vat yra patikimas žmogus, su kuriuo aš galiu kalbėtis ir panašiai. Tai užmegzti tą tokį ryšį ir, kad atėjus tam paėmimo momentui, man nebūtų baisu išvažiuoti, kad aš žinočiau, kad aš važiuoju su geru žmogum ir jis man nelinki nieko blogo, ir jisai mane veža ten, kur man gerai. Galbūt norėtusi to, tiesiog pažinti žmogų, su kuriuo tu dirbi.“ Antanas (27 m.) teigia, kad darbuotojo didesnė empatija, bei prieš tai sukurtas ryšis, patį paėmimo procesą būtų lengviau išgyventi. Kita informantė teigia: „<...>ten begales laiko, kad leisti su vaikais laiką ten tą, bet elementariausias tas vaikus, nežinau, pabūt, pabendraut su jais <...>“ [Diana]. Bendravimas yra naudingas darbuotojams paėmimo metu, jie gali labiau suprasti situaciją, bei vaikų poziciją savo tėvų atžvilgiu, gali lemti geresnę vaiko psichologinę savijautą.

Informantai kontraversiškai vertina darbuotojų veiklą, supranta, kad darbuotojai vykde savo darbą, stengėsi padėti šeimai, tačiau pats paėmimas yra labai skaudi ir traumuojanti patirtis. „Aš suteikčiau jiems jausmą tokį, kokį jaučia vaikas, kai atima iš jo mamą.“ Edvinas (17 m.) nurodo, kad norėtų, jog darbuotojai pajustų tokį pat jausmą. „Aš pasiųlgčiau taip pat, kai ir jie su manim pasiųlgė.“ Modesta (16 m.) nurodė, jog taip pat norėtų, kad darbuotojai, kurie dalyvavo vaiko paėmimo pajaustų tokius pat jausmus, kuriuos išgyvena vaikai. Tokia poziciją gali lemti, kad darbuotojai nėra linkę bendrauti su vaikais, dėl to vaikams, gali atrodyti, kad jiems stinga empatijos jų atžvilgiu, neįsigilina į kiekvieno vaiko individualią situaciją.

Vaikui atskirtam nuo šeimos gali būti sunku suvokti atskyrimo priežastis, o patį atskyrimo faktą, kaip prieš šeimą panaudotą prievartą, o asmenis atsakingus už atskyrimą, kaip agresorius.

Apibendrinant duomenis galima teigti, jog dalis vaikų, nors suvokia, kad darbuotojai nėra kalti dėl paėmimo, tačiau jautė jiems pyktį, tai yra susiję mokslininkų tyrimais. Vaikai mano, kad darbuotojų vaidmuo yra reikšmingas, jie per mažai bendrauja su vaikais, neskiria jiems atitinkamo dėmesio, neklausia jų nuomonės paėmimo metu. Mano, kad paėmimo metu skiriant daugiau dėmesio vaikų jausmams ir emocijoms, nebūtų tokia skaudi paėmimo patirtis. Jeigu darbuotojai leistų vaikui apsispręsti gyventi šeimoje, ar globos namuose, tuomet vaikas jaustųsi, geriau, kad klausia jo nuomonės.

3.2 Svarbiausia vaikystės patirtis paėmimas iš šeimos

3.2.1 Kaip tyrimo dalyviai vertina paėmimą iš šeimos?

J. Bowlby (1988) teigė, kad ankstyvosios kūdikio prierašumo patirtys paskatina kognityvinių modelių arba vidinių veikiančių modelių vystymąsi. Tai protinis savęs ir kitų vaizdas, kuris daro įtaką ir gali būti paveiktas vėlesnių santykių. Vaikai suformuoja sunkumų ištvėrimo strategijas, kurios padeda užtikrinti, kad jų prierašumo poreikiai būtų patenkinti. Laikui bėgant šios strategijos išlieka. Jei tėvai atstumia kūdikį, susiformuoja nerimastingas prierašumas Ainsworth (1967).

Paėmimo šeimos patirtis yra skaudi ir traumuojanči, bet informantai vertina teigiamai, kad buvo paimti iš šeimos. Tik vienas informantas nurodė, kad neigiamai vertina paėmimą, kad gyvena be tėvų: „*Pačiam tau gal ir viskas gerai, bet jau nieko gero būti be tėvų, nesu aš depresuotas tikrai.*“ [Ovidijus (19 m.)]. Tėvai yra labai svarbūs vaiko raidai ir gyvenimui, padeda augti ir suprasti supantį pasaulį. Priklausomi tėvai negeba pasirūpinti vaikais, todėl dauguma informantų teigiamai vertina paėmimą, vieni teigia, kad pradėjo jausti, kad jais rūpinasi: „*<...> mes su sese buvom laimingos, kad mus aprenge vienodai, nu mes tikrai buvom laimingos, kaip mes dar atvažiavom, kaip mus numaudė, pamaitino, kad čia pasakė jūsų yra kambarys, išsirinkit lovas... tai buvo faina, kad tave priėmė...*“ . Deimantė (28 m.) jautė nuoširdų rūpestį, todėl jautėsi laiminga, kad buvo paimta iš šeimos. Šeimoje, kurioje vaikai nėra prižiūrimi augti yra pavojinga, yra didelė rizika, jog gali nutikti nelaimė.

Vaikai jaučia didelį stresą, baimę kuomet tėvai nesirūpina, ypačingai, tai jaučia, kuomet šeimoje yra vyresnis vaikais, kuriam tenka atsakomybė už jaunesnius brolius ir seseris. Informantas nurodo „*<...> nu ką aš galiu, aš galiu ten sviesto ant duonos užtepti, šitą prisimenu, kai tepdavau sviestą ant duonos, čia būdavo mūsų pusryčiai, pietūs, vakarienė prie televizoriaus. Tai realiai šiaip tu esi visiškai vienas, ugnis, nežinau, ir, žodžiu, nešildomos patalpos ir būdavo... tai yra nu baisu. Tai faktas, kad reikėjo tą padaryt, čia net klausimų nekyla, nes net neaišku, kaip tai galėjo baigtis kitu atveju, jeigu nebūtų paėmę.*<...>“ Antano (27 m.) atveju mažo amžiaus vaikai buvo paliekami be priežiūros, be normalaus maisto, nešildomose patalpose. Informantas kuo puikiausiai supranta, kad kito varianto negalėjo būti, kaip tik paėmimas iš šeimos.

Teigiamas vertinimas paėmimo, nes tėvams iš kurių yra paimami vaikai dažnai trūksta ne vien tėvystės įgūdžių, bet turi priklausomybių ir susiduriantys su finansiniais sunkumais. Tokiose

šeimose augantiems vaikams stinga būtinausių daiktų, apie įvairiais pramogas vaikai gali tik pasvajoti. „*Mano nuomone, gerai, kad mus paėmė, todėl nes vis tiek daug daugiau pamatėme ir patyrėme, augdami su kitais vaikais negu būtų pamatę augdami su mama*“. Gintarė (18 m.) kalba, kad vaikų namuose atsirado kitos galimybės lyginant, kai gyveno šeimoje. Kita informantė irgi teigiamai vertina paėmimą, argumentuoja, kad geresns gyvenimo sąlygos: „<...> *jeigu aš nebūčiau pamačius geresnio gyvenimo, tai man būtų.. šiaip.. blogai, kad mane iš šeimos paėmė, bet dabar, kai pamačiau geresnį gyvenimą, kad aš gaunu ir rūbų, ir kišenpinigiai, ir, ir, šiaip, jūros buvau nemačius, nu šiaip, su su.. šeimoj viena kartą buvau ar du kartus prie jūros su klase, bet, šiaip tai, nematydavau pramogų visų <...> skaudu, kie- kie- kiekvienas vaikas myli savo mama, savo tėtį, kiekvienas vaikas norėtų, kad tėtis ir mama būtų šalia*“. Modesta (16 m.) kalbėdama apie į gerą pasikeitusias gyvenimo sąlygas, gaudama kišenpinigius, turėdama galimybę pramogauti, prisimina savo šeimą, jaučia dviprasmiškus jausmus. Dabar atrodo gyvenimas pasikeitė į gerą, bet prisimena, jog neteko šeimos, viduje jaučia skausmą, kad auga be tėvų.

Pasikeitusios gyvenimo sąlygos, bet ir gyvenimo vieta, vaikams augantiems kaime, kartais būna mažesnės galimybės lankyti įvairius būrelius lyginant su miestu. „*Jo patogiau, aišku miestas, dar sportuoti, ir ten viskas finansuojama, nu viskas kas geriausia, kas tik įmanoma*“. Ovidijus (19 m.) džiaugėsi, galėdamas lankyti mėgstamas veiklas, bei nurodo, kad mieste gyventi yra apskritai patogiau. Kitas dar labai svarbus dalykas, kad informantas apskritai nėra girdėjęs apie neigiamą paėmimo patirtį: „*Nu gal kažkam būna, nu aš dar negirdėjau, kad kam blogai*“. [Ovidijus (19 m.)]. Žinoma, tai yra subjektyvios patirtys, bet galima matyti, kad vaikai džiaugiasi paėmimu ir gyvenimu globos namuose.

Kai vaikai yra paimami iš šeimos, jie gyvena iš pradžių laikinuose globos namuose, vėliau teismas nusprendžia, ar tėvams atimti globos teises, ar sugrąžinti globą. Tėvams turintiems priklausomybių yra pakeisti gyvenimo būdą ir susigrąžinti vaikus. Vaikai matydami, kad nesikeičia tėvų elgesys teigiamai vertina globos namus. „*Jo, nes aš mačiau, kaip mama nesitaiso, kaip tėtis dabar gyvena, tai manau, kad čia tikrai geriau yra*“. Oksana (19 m.) suvokia, kad gyvenimas pas tėvus, kurie yra priklausomi nuo alkoholio, būtų buvęs labai sudėtingas.

Mokslinėje literatūroje kalbama, kad vietos pakeitimas yra tiesiogiai susijęs su emocijų reguliavimo ir savikontrolės problemomis. Prisirišimo santykių nutraukimas turi įtakos vaiko fiziologiniam funkcionavimui. Mažo amžiaus vaikams gali sutrikti fiziologinė sistema, kuri

susijusi su reakcija į stresą, miegą, bei gebėjimu kovoti su infekcijomis Fisher, Stoolmiller, Gunnar ir Burraston (2007).

Apibendrinant galima teigti, kad vaikai prieštarškai vertina patį paėmimą, teigiamai vertina globos namų sąlygas. Vaikai kalbėdami apie paėmimo vertinimą lygina gyvenimo sąlygos globos namuose ir šeimoje. Daugumą informantų mano, kad globos namuose augti geriau, nes tėvai turėjo problemų ir namuose nesijautė saugūs.

3.2.2 Tyrimo dalyvių reakcija į paėmimą iš šeimos

Kaip atsakas į traumuojantį įvykį gali būti kova, staigus atsitraukimas, ar sustingimas, tuomet pradeda gamintis streso hormonų kiekis, kuris veikia viso organizmo funkcionavimą Cairns ir Futsland (2007). Dažnai gali atrodyti, kad vaikui visapusiškai geriau augti vaikų namuose, nei būti apleistam tėvų, tačiau atskyrimas turi rimtesnes psichologines pasekmes, atskirtas vaikas suvokia, kad negali būti mylimas savo tėvų, šeimos praradimas yra lydymas gedėjimo skausmo. Gedėjimas yra ilgas procesas trunkantis apie metus laiko. Vaikas atskirtas nuo šeimos išgyvena panašias būsenas tolygią tėvų mirtį Elisabeth Kübler-Ross (1969).

Nors vaikai teigiamai vertina patį paėmimą, kadangi pasikeičia gyvenimo sąlygos namų, kuriuose vaikams kildavo įvairios grėsmės tėvai dažnu atveju būdavo visiškai apleidę vaikus. Tačiau pats paėmimo procesas yra traumuojanti patirtis, paėmimo iš šeimos metu vaikas yra atskiriamas nuo šeimos, dažniausiai, net nesupranta, kas vyksta. Darbuotojai dažnu atveju visiškai nebendruoja, nesako, kodėl vaikas yra atskiriamas nuo šeimos, kartais pasitaiko situacijų, kuomet tėvai yra išgėrę, negebantys pasirūpinti savo vaikais. Dauguma informantų nurodo, kad jiems kyla baimė paėmimo metu. Informantas teigia „<...> *žiauriai baisu, nes tu nesupranti visiškai, kas vyksta ir kaip čia, kas ir ką. Ir jo, tuo metu buvo ir baimė, ką galvos mama, kai čia grįš ir mūsų neris ir žodžiu maždaug taip.* <...>“ [Antanas (27 m.)]. Kadangi darbuotojai paėmimo metu mažai kalba su vaikais, todėl kyla baimė, nes vaikai tiesiog nesupranta, kas tuo momentu vyksta. Kita mergina teigia pasakoja apie patį paėmimą: „*Pradžiai tai baisu, didelė baimė buvo... visur, kur veža, baimė. Tada labai nepasitikėjimas...* <...>“ [Diana]. Dažniausiai paėmimo metu vaikai pirmą kartą mato darbuotojus, kurie nesivargina kalbėtis su vaiku, atsiranda nepasitikėjimas darbuotojais ir situacija.

Atskyrimas nuo tėvų, paėmimas iš šeimos mokslininkų yra traktuojamas, kaip tėvų netektis, todėl kyla sudėtingi jausmai „*čia mano gyvenimo košmaras.*“ [Modesta (16 m.)]. Mergina apibūdina paėmimo patirtį, kaip patį skaudžiausią įvykį savo gyvenime, įvardija, kad jai sunkiausia buvo, kad paėmimas vyko be paaiškinimo: „*ypač kai tai vyksta taip netikėtai ir be paruošimo...*“ [Modesta (16 m.)]. Merginai paėmimo patirtis išliko visam gyvenimui, kalbėdama apie šią patirtį vėl išgyvena: „*Mmmmm šiek tiek sunkoka, aš aš dabar viduj jaučiu tai...*“ [Modesta (16 m.)]. Gyvendami vaikai šeimose, kurios patiria sunkumus, dažnai būna patyrę traumuojančių įvykių, o pats paėmimas būna labiausiai traumuojanti patirtis, informantas dalijasi: „*<...>čia galima įvardinti būtų netekimą, apribojimą, kažkokį, tokį, kai atrodo, nori to bet, negali turėti. Tokia jausena, bent aš jau taip jaučiausi, kai iš manęs atėmė.*“ Edvinas (17 m.). Paėmimo metu būna, kad broliai ir sesės yra atskiriami: „*Jo ir kad sesę atskyrė labai baisus momentas.*“ Modesta (16 m.) jautė baimę ne vien dėl to, kad pati buvo atskirta nuo šeimos, bet kad buvo atskirta nuo sesės. Paėmimo patirtys sunkiai išgyvenamos, didžioji dalis vaikų negauna tinkamos psichologinės pagalbos, tai tampa potrauminiu sindromu, kuomet nemalonūs patirties momentai sugrįžta atgal į sąmonę. „*Dažniausiai vakarais, jo. Visos tos mintys ateina vakarais. Dienos metu aš apie tai negalvoju, vat dabar kaip kalbu jo, jo, bet šiaip, praleidžiu daug laiko su draugais, darbe ir tos mintys tiesiog išeina ir man, ir man gerai, bet šiaip tai vakarais, tai jos ateina.*“ - Modesta (16 m.) teigia, kad vakarais užplūsta mintys apie paėmimo patirtis. Nors patekusi į globos namus lankėsi pas psichologą, tačiau nekalbėjo apie paėmimo patirtį, tik po kurio laiko persikėlusį gyventi į kitą miestą lankydamosi pas psichologą pradėjo kalbėti apie paėmimo patirtį.

Kalbant apie reakciją į paėmimą, informantai išgyvena nerimą, nors vienas informantas kalbėdamas apie paėmimą, teigia, kad nebuvo labai baisu, bet vis dėl to jautė nerimą paėmimo metu: „*Vis tiek dar neramu, kai jaunas vaikas.*“ [Ovidijus (19 m.)]. Kalbant iš suaugusio perspektyvos apie vaikystės patirtį gali būti sunku prisiminti tikruosiuos jausmus. Paėmimas yra sukrečianti patirtis, todėl kartais pasąmonė geriau išstumia šiuos įvykius iš sąmonės. Klausiant apie paėmimo patirtis informantai nurodė: „*Tiek daug neatsimenu, aš.*“ [Edvinas (17 m.)], „*Sunkiai, nelabai ką atsimenu, nieko beveik.<...>*“ [Ovidijus (19 m.)], „*Šiaip gal ir net neprisimenu, kaip tas... kaip tu jautiesi, kai vaikas...*“ [Deimantė (28 m.)], „*Net nežinau. Nu sunku apie tai... nes dabar reikėtų labai gerai prisiminti, kaip viskas vyko.*“ [Gintarė (18 m.)]. Pats paėmimo procesas paimtų vaikų atmintyje užsimirštamasis, asmenys negeba detaliai papasakoti, kas tuo metu vyko.

Kita informantė nurodo, kad jautė paniką paėmimo metu, kol neatsidūrė kartu su kitais vaikais: „*Viduje manau, tiesiog paniką. Kol neatvežė mūsų į tarp kitų vaikų. Bet šiaip tą va momentą, neramiai praėjau.*“ [Gintarė (18 m.)]. Šiuo atveju informantė išgyveno intensyvius jausmus, matome, kad mergaitei niekas nepadėjo susitvarkyti su sunkiomis emocijomis. Kadangi vaikai nesulaukia tinkamos pagalbos nemaloni būseną gali užsitęsti ir peraugti net į psichines ligas. Informantas pasakoja „*Gal dar biški depresija tokia gal, nieko tokio, atrodo viskas veltui, nieko nenori, gal to pradžioj dar depresija nedidelė.*“ – Ovidijus (19 m.) iš pradžių jautė apatiją ir abejingumą supančiam pasauliui, vėliau pradėjo jausti depresiją. Natūralu, kad po tokių išgyvenimų gali kilti įvairių psichikos ligų, ypač tuomet kai vaikai nesupranta, kas vyksta, niekas padoriai nepaaiškina situacijos, o vaikas yra atskirtas nuo šeimos, pradeda gyventi kitoje vietoje. Vaikui paėmimo metu, griūna supratimas apie pasaulio ir gyvenimo stabilumą, informantė sako: „*Bandytas susitaikyti su tuo, kas įvyko. Ir tada vėl baimė, nes vėl kartojasi, vėl tie patys jausmai, vėl nepasitikėjimas, abejonės didelės savimi, visais aplinkui ir savimi. Tada, jeigu pradedi pasitikėti, tada vėl nuvilia kažkas, tai nusivylimas, aišku, didelis, daug kartų ir viskas kartojasi. Ir tas lydėjo vat patį pirmą visą...*“ [Diana]. Taigi paėmimo patirtis nuolat kartojasi, jaučia nepasitikėjimą savimi ir aplinka, vaikai gali nesąmoningai prisiimti kaltę, dėl paėmimo. Šiuo atveju informantė jaučia, kad paėmimo metu patirti jausmai nuolat kartojasi gyvenimiškose situacijose, kuomet kuria pasitikėjimu grįstus santykius, o kai susiduria su situacijomis, kai aplinkiniai nuvilia, vėl išgyvena paėmimo metu patirtus jausmus. Tuomet sunku darosi pasitikėti žmonėmis visa laiką viduje yra abejonė, kad kiti gali nuvilti, nepateisinti keliamų lūkesčių.

Paėmimo metu vaikai nesupranta, kodėl yra paimami iš šeimos, retai kada darbuotojai paaiškina, kas ir kodėl tuo momentu vyksta. Todėl vaikai paėmimo metu jausmus ir emocijas nukreipti į aplinką: „*Chaosą, visi, visi pradėjom verkti, ten plėšytis vos ne vis vis agresija, labai didelė agresija, pyktis ant visų. Pyktis ant tos pačios vadovės, kuri va taip pasakė. Nu, pyktis, tiesiog pyktis.*“ [Modesta (16 m.)]. Paėmimo metu yra jaučiamas frustracijos jausmas, neigimas, pyktis yra nukreipiamas į žmogų, kuris pasako apie paėmimą iš šeimos. Tiek paėmimo metu, tiek globos įstaigose darbuotojai vengia kalbėti apie tai, kad vaikai yra paimti iš šeimos. Keletą informantų nurodė, kad nieko nežinojo ir nesuprato, kad negrįš pas tėvus. Informantė dalijasi patirtimi: „*Sakė, kad mama ateis, tave pasiims ir viskas. Tai aš atsistodavau prie lango ir laukdavau.*“ [Oksana (19 m.)]. Merginai buvo sakoma, kad mama vieną dieną pasiims, kiekvieną dieną laukdama mamos ir jos nesulaukdama, vis patirdavo netekties skausmą. Pati informantė

vertina, kad jos manymu, tai mažiau traumavo: „Kažkaip, iš dalies gerai, taip netraumuodavo, bet iš dalies gal galėjo, kažkaip tai paaiškinti, kad šeimoje ne visada viskas susiklosto, kaip turėtų būti. Kažkaip, nes tada tu taip ir gyveni su tuo žinojimu, nu jinai šiandien ateis, neateina.“. Oksana (19 m.) jaučiasi viduje sutrikusi, jaučia, kad būtų buvę geriau, jog būtų pasakę tiesą. Supratimas apie paėmimą užsitęsia ilgą laiką jau gyvenant globos namuose: „Aš tai supratau tik po poros metų, mane jau buvo pasiėmę.“ – [Gintarė (18 m.)]. Informantė nurodo, kad suprato tik po dviejų metų. Supratimas ateina tuomet, kai mergina pateko į nuolatinis globos namus ir susipažino su kitais vaikais: „Čia visi tokie, kaip aš.“ [Gintarė (18 m.)] suvokimas ateina, kuomet susiduriama su panašią patirtį turinčiais vaikais.

Vaikai augdami šeimose, kuriose yra tėvai jais tinkamai nepasirūpina, pradeda nuo pat mažens atsakomybę už save. Jei yra jaunesnių brolių ir seserų, tenka jais rūpintis. „Aš dabar net nežinau tiksliai, jeigu aš būčiau viena šeimoj, be brolio, tai aš nežinau, bet kadangi pas mus brolis buvo, tai aš kaip turėjau tikslą brolių apginti, prižiūrėti, todėl man labai nepadarė, jokios žalos <...>“ [Gintarė (18 m.)]. Informantei labiausiai paėmimo metu įstrigo momentas, kad jai teko pasirūpinti broliu. Galima daryti išvadą, kad mergina tuo momentu buvo prisiėmusi mamos vaidmenį, visą dėmesį skyrusi broliu, nekreipusi dėmesio į savo poreikius ir išgyvenimus. „Aš atsimenu, kad buvo baisu iš pradžių, bet kadangi reikdavo pastoviai brolių prižiūrėti, tai atseit nusi... kaip čia pasakyti. Man nebuvo baisu, man brolis buvo šalia, bent kažkas iš šeimos.“ Gintarė (18 m.) kalbėdama apie paėmimo patirtis, teigia, jog šeimoje gyventi buvo baisu, nes teko prižiūrėti brolių, jai buvo per didelė atsakomybė užkrauta pagal amžių. Bet pačio paėmimo metu, mergina nurodo, kad ji nejautė baimės, nes kartu buvo brolis. Šiuo atveju matome, kokią svarbią įtaką daro šeimos nario buvimas vaiko paėmimo procese. Kita mergina nurodo, kad dėl paėmimo labiausiai jaudinosi dėl sesers: „Bet šiaip jo, aš daugiausia pergyvenau, nes paėmiau mamos vaidmenį ir pradėjau labiau rūpintis sesėm, broliais, tai..“ [Modesta (16 m.)]. Šiuo atveju paėmimo metu mergina perima mamos vaidmenį, jaučia nerimą, ne dėl savęs, bet dėl brolių ir seserų. Taigi buvimas kartu su broliais ir seserimis paėmimo metu gali būti dviprasmiškai vertinamas, iš vienos pusės vaikas gali jaustis šiek drąsiau, kuomet yra šeimos narys, kita pusė atskleidžia, kad paėmimo metu vaikas gali prisiimti atsakomybę rūpintis broliais, ar seserimis. Tuo metu dėmesys yra nukreipiamas nuo asmeninių išgyvenimų.

Atimti iš tėvų vaikai turi 3- 7 kartus, daugiau chroninių sveikatos sutrikimų, gimimo traumų, emocinių sutrikimų, dažniau patiria mokymosi sunkumus, nei vaikai iš panašių socialinių

sluoksnių, kurie nėra paimti iš tėvų Blatt ir Simms (1997). Atskirtas nuo šeimos vaikas išgyvena dvigubą traumą: pirmoji trauma yra blogas elgesys su jais, kita trauma yra vaiko atskyrimas nuo šeimos. Kuomet vaikas prievarta yra atskiriamas nuo šeimos, jis tą faktą suvokia, kaip tėvų mirtį. Dažnai galime galvoti, kad vaikai negali mylėti savo tėvų, jei su jais yra elgiamasi netinkamai, tačiau didžioji dalis vaikų yra natūraliai prisirišę prie savo tėvų, nori juos mylėti.

Apibendrinant tyrimo duomenis su literatūra galima teigti, kad duomenys sutampa. Paėmimas vaikams yra vienas iš skaudžiausių įvykių gyvenime. Vaikai paėmimo metu išgyvena intensyvius jausmus, dažnai, net nesupranta, kas vyksta. Dauguma vaikų yra prisirišę prie tėvų ir nori būti su jais, todėl paėmimas yra traumuojanti patirtis.

3.2.3 Kalbėti, ar nekalbėti apie paėmimo patirtį?

Vaikų gerovės darbuotojams trūksta supratimo apie traumos vystymąsi. Vaikams reikia suteikti galimybę užmegzti palaikančius santykius su suaugusiais, kuriais būtų patogų diskutuoti apie trauminę patirtį, kurie mokėtų reaguoti į toksines emocijas. Vaikas turi suvokti, kad pasaulis yra saugus ir geranoriškas, gyvenimas turi prasmę Cairns ir Fursland (2008).

Paėmimo patirtys yra labai asmeniškios ir skaudžios, vieni informantai yra linkę pasakoti išgyvenimus, kiti pirmą kartą kalba apie tai ką patyrė. Informantas nurodo, kad niekada nekalbėjo apie paėmimą: „*Ne, aš dalinuosi, kaip man buvo, aš niekada neužsimindavau apie tai.*“ [Edvinas (17 m.)]. Jaučiasi informanto vengimas dalintis asmeniniais išgyvenimais. Kalbėdamas interviu metu apie paėmimą informantas reflektavo jausmus, kuriuos jautė: „*Taip atrodo kalbi ir tas jausmas visas toks susišaldęs ir tu tiesiog ne iš širdies, bet dėl ko su kuo esi <...>*“ [Edvinas (17 m.)]. Nurodo, kad jaučia tokią susišaldžiusią emociją, kai kalba, nes reikia kalbėti, o ne dėl to, kad nori. Toliau, kalbėdamas apie paėmimo patirtį ir mamos netektį sako, kad jausmų nebėra: „*<...> taip kalbi ir tų jausmų aišku nebėra ten, vis tiek ten būna, ten gaila pas mamą ant kapų nuvažiuoji su dviračiu, nu bet atrodo, nėra tų jausmų <...>*“ [Edvinas (17 m.)]. Vaikinas jaučia gailestį dėl mamos mirties, tačiau nurodo, kad nejaučia jausmų. Gali būti, kad patirti sukrėtimai paveikė psichiką, todėl nejaučia jausmų kalbant apie paėmimo patirtis.

Kiti informantai nurodo, kad kalbėjo apie paėmimo patirtį. Informantė nurodo, kad pasakojo apie paėmimą kambariokei: „*Aš kambariokei savo dabar... jinai irgi su manim nuo vaikystės, nu nuo vaikystės su manim gyvena, tai nu mes su ja kalbam, apie tokius dalykus.*“ [Gintarė (18 m.)]. Mergina su kambarioke turi glaudų ryšį, todėl atsivėrė kalbant apie jautrią

patirtį. Kambarioke gyvenanti globos namuose patyrė panašią patirtį. Žmonės, kuriuos sieja panaši patirtis, gali lengviau suprasti išgyvenimus. Kitas informantas nurodo, kad kalbėjo apie paėmimo patirtį su seserimi: „*Nu gal vat su sese ta vyriausia, nu, nes jinai irgi klausinėjo tipo kaip tenais, kaip, kas... nu ir normaliai, išsipasakoji, išsipasakoji, paklausinėja...*“ [Donatas (20 m.)]. Vaikinas nurodo, kad sesuo domėjosi jo savijauta po paėmimo, uždavė klausimų, todėl išsipasakojo savo patirtį. Kita mergina nurodė, kad paėmimo patirtį pasakojo psichologei: „*Nu, tiesiog blogai jausdavusi ir auklėtojai, nu, pastebėjo, kad, nu, reikia man psichologės pagalbos, tai su ja pasikalbėdama jausdavusi, nu, šiaip, išsipasakojus atrodo, kad net nuo širdies koks akmuo nurito ir šiaip geriau man būdavo. Po psichologės.*“ [Modesta (16 m.)]. Globos namuose auklėtoja pastebėjo prastą merginos savijautą, mergina sutiko priimti pagalbą. Informantė nurodo, kad po psichologės konsultacijų geriau pasijuto, patirti jausmai išsilaisvino, konsultacijas vertina teigiamai. Mergina turėjo tęstinę pagalbą „*Jeigu.. bijau sumeluoti, nu šiaip apie penkiolika*“ Modesta (16 m.), kiti informantai nurodo, kad nesikreipė pagalbos į vaiko gerovės specialistus. Kitas vaikinas nurodo, kad dažnai kalba apie paėmimo patirtis: „*Nieko, aš šiaip jaučiuosi labai gerai, nes aš šiaip pakankamai dažnai apie tai kalbu ir man tai nėra kažkokia tabu ar kažką, nes aš nesijaučiu dėl to kaltas, aš dėl to nejaučiu jokio gėdos. Tai, tarkim, ten susipažinus su naujiems žmonėms, aišku, ten ne pirmą dieną pradedi tą pasakot, bet taip natūraliai išėjus kalbai ar ne, tai man yra labai paprasta apie tai kalbėti.*“ [Antanas (27 m.)]. Informantas nurodo, jog kalba laisvai, net su mažai pažįstamais žmonėmis. Galima teigti, kad jam yra lengva kalbėti apie paėmimo patirtis, nes nesijaučia kaltas, kad buvo paimtas iš šeimos. Kitas svarbus dalykas, kad asmuo pats dirba socialinį darbą turi specifinių žinių.

M. Main (1990) sukūrė dezorganizuoto prieraišumo sąvoką, tokie vaikai neturi jokio aiškaus būdo įveikti išsiskyrimo su mama stresą. D. Brodzinsky (1990) teigia, kad mažiems vaikams šeima yra tie žmonės su kuriais gyvenama kartu, jau vaikai būdami septynerių metų suvokia, kad šeimos narius sieja giminystės ryšiai, vaikams tai yra svarbu, todėl pradeda jausti nerimą ir abejones, paauglystėje šie jausmai sustiprėja. Vaikai ir paaugliai turėtų galimybę apie šiuos išgyvenimus ir jausmus atvirai kalbėtis su globėjais ir kitais svarbiais žmonėmis, kad nebandytų savo nerimo parodyti netinkamu elgesiu Lock (1995).

Rekomenduojama vaiko gerovės specialistams padėti vaikams išsigyti traumą, o tai padeda padaryti nuoširdūs pokalbiai ir vaiko priėmimas. Tyrime paaikškėjo, kad didžioji dalis vaikų nėra linkę dalintis patirtimi, todėl gali kilti sunkumų gydantis traumą. Kiti informantai nurodo, kad

kalbėjosi apie patirtį su žmonėmis, kuriais pasitiki, arba su specialistu. Tik vienas informantas pasakė, kad jam lengva kalbėtis apie turimą patirtį, nes nesijaučia kaltas, kad buvo paimtas iš šeimos.

3.2.4 Paėmimo pasekmės tolimesniam gyvenimui

Šeimos ryšiai, kurie mums sukuria saugumo pamatą, vaikams paimtiems iš šeimos yra menkai suformuoti. Vaikų tapatumo jausmas ir gebėjimas priimti savo biologinį paveldą yra susijęs su prieraišumo patirtimi Crumbley (1999). Vaikams, kurie turi menką prieraišumo patirtį, teks įdėti daug pastangų formuojant vientisą tapatumo jausmą. Paimti vaikai iš šeimos slopindami viduje išgyvenamą bejėgiškumą, taiko kontroliuojančius elgesio būdus, sunkiai atlaiko stresą ir į kitus žmones reaguoja labai priešišškai Schofield, Beek (2006).

Kalbėdami apie paėmimo pasekmės dauguma informantų dėmesį kreipia į pasikeitusį charakterį. Trys informantai nurodė, kad po paėmimo iš šeimos jų charakteriai sustiprėjo. Vaikinas nurodo, kad būdamas jauno amžiaus pradėjo jausti atsakomybę: „<...>kad nuo tokio amžiaus jau, nežinau, atsakomybę gauni kažkokią tai po to labiau ir supranti, nes po to, kai per vėlai vat būna, tai...“ [Donatas (20 m.)]. Teigiamai vertina, kad sustiprino atsakomybės jausmą. Kita mergina mano, kad sustiprino charakterį: „Manau, kad sustiprino, anksčiau laiko pradėdi, priprasti gyvenime atskirai ir priklausyti nuo ko nors.“ Gintarė (18 m.) pradėjo anksčiau gyventi nuo tėvų, todėl jos manymu charakteris sustiprėjo. Informantas pasakoja, kad gyvenime būna situacijų, kuomet žmonės jį palaiko vyresniu: „<...>jie tiesiog galvoja, kad tu esi vyresnis, nes tu, nes visiškai mąstymas skiriasi ir su lygmeniu, ir dar aukščiau negu tų žmonių, nu ir jie galvoja, kad aš esu vyresnis.“ Edvinas (17 m.) mano, kad mąstymo gebėjimai yra aukštesni lyginant su kitais. Dar viena informantė nurodo, kad jaučiasi, kur kas vyresnė lyginant su bendraamžiais: „Vien dėl to, kad jie subręsta. Jie jie, kad ir mažiukai, pavyzdžiui, va, man šešiolika, aš jaučiuosi, kaip kokių dvidešimt penkių. Nu tikrai. Labiau subręsta ir visa kita.“ Modesta (16 m.) mano, kad vaikų globos namų auklėtiniai yra brandesni lyginant su bendraamžiais. „<...>Bet daugiau mes gyvenimo matę, kas yra vaikų namuose. Ne kiekvienas tai gali matyt. Bet ir niekam ir nelinkiu, to matyt.“ Modesta (16 m.) mano, kad paimti vaikai turi daugiau sukaupę patirties lyginant su vaikais, kurie augo savo šeimose.

Kitos paėmimo pasekmės - paimti iš šeimų vaikai nebepasitiki žmonėmis. Mergina pasakoja, kad bijo bendrauti su žmonėmis: „Aš, pavyzdžiui, kaip einu prie žmonių, man toks

stresas, toks stresas, kad aš kažką ne taip darau.“ Modesta (16 m.) jaučia nepasitikėjimą savimi. Kita mergina pasakoja: „<..> *Ir mano brolis eik tu, sako, netikėk niekuo, mane nuleidžia mane ant žemės greitai.*“ [Gintarė (18 m.)]. Galima teigti, kad paimti iš šeimų vaikai apskritai praranda pasitikėjimą pasauliu, nebetiki žmonėmis ir neturi vilties, kad bus galima kuo nors pasitikėti.

Informantai įžvelgia tęstinumą tarp savo senelių gyvenimo būdo ir tėvų. Dažnai informantai pasakoja, kad tėvai gyveno sudėtingomis sąlygomis. Informantė pasakoja: „*Nu nes mano mama irgi augo globos ir dabar mes. Tai kaip tokios pasekmės.*“ Gintarsė (18 m.) mama irgi augo globos namuose, kaip ir ji pati. Paimti iš šeimų vaikai, šeimose patiria įvairias traumas, kurios gali kartotis visą gyvenimą: „*Man atrodo, kad aš visą gyvenimą jį išgyvensiu. Turėsiu sa-nu... Aš, aš manau, kad.. kiekvienas vaikas, kuris yra atimtas iš šeimos, jisai viduj vis tiek yra šiek tiek sutraumuotas jau. Ir jisai jau, nu, nebebus, toks koks buvo. Jisai šiek tiek pasikeičia. Kai kurie vaikai, šiaip kurie ateina į vaikų namus labai nuklysta blogu keliu ir aš manau, vien dėl to, kad nėra tėvų šalia. Jie tiesiog galvoja, kad jie jau yra suaugę, ir gali viską daryt, ką tik nori.*“ Modesta (16 m.) teigia, kad vaikai paimti iš šeimų niekada nebus tokie lyginant su vaikais, kurie auga šeimose. Mano, kad globos namuose augantys vaikai yra pažeidžiami, nes negauna tėvų dėmesio ir meilės, taip pat nebesijaučia vaikais, o pradeda jaustis suaugusiais.

Paėmimo patirties pasekmės gali būti labai komplikotos. Informantė nurodo, kad iki 6 metų nekalbėjo ir tai yra susiję su paėmimu ir traumuojančia patirtimi gyvenant šeimoje: „*Kažkur dėdė mane veža ir kažkokia teta sėdi, smagu, šiaip smagu, faina, nes nu aš tikrai įsivaizdavau, kad nesupratau, kur mane veža, nes aš iki 6 metų nekalbėjau, negalėjau nei pasakyti, kaip jaučiuosi, nei ar aš noriu, ar aš nenoriu*“ [Deimantė (28 m.)]. Kalbėdama apie paėmimo patirtį nurodo, kad jai buvo smagu, tačiau nesuprato, kur keliauja, nes negalėjo kalbėti. Kiti informantai suvokia, kad paėmimas pakeitė jų gyvenimą, tačiau jie negali pasakyti, kaip: „*Net nežinau, kas čia svarbiausia. Charakterį, likimą, nežinau<...>*“ [Ovidijus (19 m.)]. Kitas informantas nurodo, kad paėmimas paveikė: „*Aš net neabejoju, kad paveikė, bet kaip paveikė aš negaliu pasakyti. Ar tai paveikė į teigiamą pusę, ar tai paveikė kažkaip neigiamai...*“ Antanas (27 m.). Vaikinas nurodo, jeigu specialistai būtų atlikę savo darbą tuomet gyvenimas būtų buvęs kitoks: „*Aš manau. Bet kad poveikis buvo, tai čia net nėra abejonės... tas poveikis galėjo būti šiek tiek anksčiau ir specialistai galėjo rimčiau dirbti savo darbą. Tada gal apskritai viskas būtų susiklostę visai kitaip*“ Antanas (27 m.) kalba apie socialinius darbuotojus, kurie turėjo suteikti pagalbą šeimai, tačiau nesuteikė.

Galima spręsti, kad asmenys viduje jaučia nuoskauda mano, jog tėvams būtų buvusi suteikta pagalba, jie būtų pasikeitę.

Dezorganizuoto prieraišumo tipui priskiriami vaikai, kurie išgyvenantys nerimą, ieško nusiramino pas kitus. Vaikams susiformuoja toks prieraišumo tipas, kuomet tėvai smurtavimu gąsdina vaikus arba patys yra bejėgiai negeba susidoroti su traumomis ir dėl to negali įsijausti į vaiko būseną ir tinkamai pasirūpinti jo poreikiais. D. Howe (2004) vienu metu vaiko psichikoje aktyvinamos dvi priešingos sistemos – baimės ir saugumo siekis. Vaikai prisiriša prie smurtaujančių tėvų padidina psichopatologijos formavimosi riziką.

Tyrimo metu gauti duomenys dalinai nesutampa su mokslininkų išvadomis. Mokslininkai teigia, dėl traumų formuojasi asmenybė, kuriai sunku susidoroti su gyvenimo iššūkiais, informantai teigia, kad paėmimo patirtis sustiprina charakterį. Vertinant informantų atsakymus galima pamatyti labai skirtingus vertinimus paėmimo pasekmių. Vieni teigia, kad sustiprino charakterį, kiti kad atsirado nepasitikėjimas žmonėmis, ilgą laiką nekalbėjo. Kiti informantai negeba įvardinti paėmimo pasekmių charakteriui ir gyvenimui.

3.3 Gyvenimas tęsiasi globos namuose

3.3.1 Laikini globos namai

Kuo daugiau vaikai pakeičia vietų po atskyrimo nuo šeimos, patekdami į globos namus tuo didesnė tikimybė, kad jie labiau priešinsis. Vietos pakeitimas yra tiesiogiai susijęs su emocijų reguliavimo ir savikontrolės problemomis. Prisirišimo santykių nutraukimas turi įtakos vaiko fiziologiniam funkcionavimui. Mažo amžiaus vaikams gali sutrikti fiziologinė sistema, kuri susijusi su reakcija į stresą, miegą, bei gebėjimas kovoti su infekcijomis Fisher, Stoolmiller, Gunnar ir Burraston, (2007).

Paimti iš šeimų vaikai iš pradžių gyvena laikinuose globos namuose, ar pas laikinus globėjus, po teismo yra nusprendžiamas vaikų likimas. Interviu metu vaikai mini patirtus išgyvenimus laikinuose globos namuose. Informantams įstringa prisiminimas, kad laikinuose globos namuose buvo nedaug vaikų: „*Buvo vaikų, kurie irgi nemažai, bet ten labiau, ten buvo labiau iki dešimt.*“ [Gintarė (18 m.)]. Informantė pasakoja, kad laikinuose vaikų namuose jautėsi geriau: „*Kadangi, aš buvau vaikas, tai man ten buvo, kaip kiti vaikai darželis, kažkas panašaus tokio. Todėl buvo daug ramiau.*“ [Gintarė (18 m.)]. Dažnai paimti vaikai šeimose buvo patyrę tėvų nepriežiūrą, smurtą, todėl patekę į globos namus jautėsi saugiau. Kita mergina prisimena, jog

patekusi į globos namus norėjo bėgti iš įstaigos, atgal į šeimą: „*Mes norėjom, aš norėjau, paimti sesę ant rankų, apsirengti <...> Aišku, į kuprinę norėjom valgyti įsidėti, kad valgio užtektų ir pabėgti iki mamos. Tai tokios mintys buvo.*“ Modesta (16 m.) tvaikai jautė didelį stresą patekę į nežinomą vietą be mamos, todėl planavo pabėgimą. Dažnai vaikų ir tėvų ryšys būna labai stiprus nepaisant to, kad sąlygos šeimoje buvo nepavydėtinos. Vaikų pabėgimą sustabdė baimė: „*Sustabdė baimė, kad pamatys, kad mes bėgam<...>*“ [Modesta (16 m.)]. Kita informantė nurodo, kad neatsimena laikinų globos namų: „*Nu kai laikinuose buvau, nepamenu tikrai.*“ Gintarė (18 m.)

Kalbant apie laikinus globos namus, išryškėjo neigiamas darbuotojų vertinimas. Informantai pasakojo, kad darbuotojai elgėsi šaltai: „*<...> Jos nemoka, nei prieiti, nei kažko paklausti, ne, ne, tipo, ko čia verki, nu, čia, ta prasme, čia man toksai įvykis buvo, manęs taip paklausė taip šiurkščiai ir aš galvoju, ko tu iš viso manęs klausi, kas tau darosi, sukis galvoju ir eik nuo manęs tolyn. Nu man tokia agresija buvo, nes taip, nu ta prasme, tikrai netinkama dirbti su vaikais ir visos jos vadovės <...>*“ [Modesta (16 m.)]. Mano, kad paėmimo metu jai trūko darbuotojų didesnio supratimo, palaikymo, kadangi to negavo iš darbuotojų pradėjo jausti agresija jiems, mano, jog jiems reiktų pasimokyti didesnės empatijos. Darbuotojai suteikia vaikams viltį, kad tėvai juos pasiims, jie grįš atgal į šeimą: „*<...> iš pirmo kaip buvom pasakė, kad kad ne vieną dieną busit, atėjo pati direktorė pasakyti, tai iš viso, vėl visiems šokas, nu mūsų šeimai, vėl pradėjom verkti, nu tipo kodėl jie meluoja mums, sakė, kad vieną dieną būsim. Ir tada nu po to mes suvokėm, kad mes turėsime pabūti šešis mėnesius, nes mums pasakė, kad būsit šešis mėnesius. Mes nu tada jo, gerai, pabūsime šešis mėnesius ir vėl į šeimą, nu mums vėl tokios mintys, kad vėl į šeimą. Tai.. tai poto, po šešių dienų pasakė vaikų teisės, kad jūs dabar važiuosit į kitus vaikų namus*“ Modesta (16 m.) pasakoja, kaip nusiteikė būti šešis mėnesius, bet pasirodo, kad tai buvo netiesa. Kita informantė nurodo, kad darbuotojai ją bandė nuraminti sakydami, kad mama pasiims: „*bet jie man sakė, kad mama ateis jūsų pasiimti, nepergyvenk viskas bus gerai.*“ [Gintarė (18 m.)]. Informantė atsimena, kad darbuotojai neleido pasimatyti su tėvais: „*Taip ir dar kurį laiką, mamos net neįleido, mūsų aplankyti neleido.*“ [Gintarė (18 m.)]. Neleidimas bendrauti vaikams su savo tėvais po paėmimo yra skaudus tiek tėvams ir tiek vaikams. Nebuvo atskleistos aplinkybės šio sprendimo, jaučiasi merginos apgailėstavimas.

Mokslininkai teigia, kad vaiko raidos perspektyvoje, globos įstaigoje atsidūrusių kūdikių ir labai vaikų psichinė sveikata yra labai pažeidžiama. Kuomet vaikas yra atskiriamas nuo šeimos,

po to nukreipiamas į globoti į instituciją, ar į šeimyną, tai sukelia ilgalaikius psichoemocinius negalavimus, ar į elgesio sutrikimus.

Apibendrinant galima teigti, kad mokslininkų išvados sutampa su tyrimo gautais duomenimis. Vaikai laikinus globos namus vertina, ne itin palankiai ypač darbuotojus, kuriems vaikų nuomone trūksta supratimo ir empatijos. Per trumpą gyvenimo laikotarpį laikinuose globos namuose vaikai nesuformuoja prierašumo ryšiu grįstu santykių.

3.3.2 Nuolatiniai globos namai

Vaikai ir paaugliai globojami, kurie yra labai atsargūs, įtarūs ir jaučiasi nemylimi, itin dažnai elgiasi, kad provokuotų atmetimą. Pasitikėjimo kitais stoka dažnai tampa viena didžiausia kliūtimi priimti naują aplinką globos namuose. Prievartą ir nepriežiūrą patyrę vaikai prastai priima naują informaciją, sunkiai patiki, kad gyvenimas bus kitoks, nei su tėvais, kurie šeimoje patirdavo įvairių skriaudų. Vaikai tiki, kad rūpestis yra tik viena apgaulė Schofield, Beek (2006).

Kai yra atimtos tėvystės teisės vaikams dažnu atveju tenka užaugti globos namuose. Informantas vertina teigiamai gyvenimą globos namuose: *„Ir kažkaip suimsčiau, nežinau, galvoju, tai nuėjau tenais, tai taip žiauriai pasikeičiau realiai, nu, nes ten vis tiek kažkokia ta kontrolė vis tiek tenais prižiūri, ten turi tą padaryti, turi aną, ten laiku grįžti...“* Donatas (20 m.) pasakoja, jog globos namuose darbuotojai prižiūri vaikų elgesį, todėl jaučia atsakomybę laikytis nustatytų taisyklių. Kitas informantas teigiamai vertina globos namus, ten yra daugiau galimybių lyginant su savo šeima: *“Jeigu iš tėvų atima vaikus, grąžinti tėvams nebereikia. Vaikas gauna žymiai daugiau galimybių globos namuose, susipažįsta su žmonėmis. Grąžinimas į namus yra trauma, nes vėl grįžti į blogą aplinką. O tada vėl į globos namus ir vėl prie taisyklių. Čia trauma“* Vaidas vertina, kad grąžinimas į šeimą gali būti trauma, nes globos namuose vaikui yra geresnė aplinka.

Kalbėdami asmenys apie globos namus interviu metu nurodo, kad juos dažnai stigmatizuoja kiti vaikai, kad jie yra iš globos namų. Informantė nurodo, kad mokykloje vaikai tyčiojosi, kad gyvena globos namuose: *„o paskiau prasidėjo man 9 ar 8 metai, aš pradėjau vaikščioti į mokyklą, tada mokykloj prasidėjo visokie pasityčiojimai iš mūsų, kad mes esam iš globos namų <...>“* [Deimantė (28 m.)]. Kitas informantas nurodė, kad kiti vaikai irgi tyčiojosi, kad gyvena globos namuose: *„<...> Ir dar kaip tik tenais vaikai vyresni biški ir visa laiką vadindavo vaiknamiais.“* [Edvinas (17 m.)]. Dar vienas informantas nurodo, kad gyvenime

pasitaiko, tokių situacijų, kai žmonės diskriminuoja, kad gyvena globos namuose: „<...> *močiutė prie manęs atsisėdo <...> jinai sako va, tai čia globos namuose jau tenais tokie kaip bandiūhos tokie, smurtaujantys, išgėrinėja... <...> sakau, aš pats iš globos namų, sakau, esu... tai jin tokia net išsižiojus sako <...> toks elegantiškas čia vaikinukas, sako, nu tikrai nepasakyčiau, kad iš globos namų... nu tai tiesiog vat žmogus nusistato...“ Donatas (20 m.) jau yra suaugęs ir pasakoja atvejį, kad nepažįstami žmonės neigiamai kalba apie vaikus iš globos namų. Tačiau sužinojus, kad vaikas yra iš globos namų nustemba, kad lūkesčiai nepasiteisina. Dar vienas informantas pasakojo, kad vaikai iš globos namų yra ypatingi: „*Nu ką aš žinau, nežinau, nu nežinau tokie, kai iš vaikų namų, jau toks ne kitoks gaunasi, čia va pas mus tokie, neišsiskiria gal iš kitų*“ [Ovidijus (19 m.)]. Informantų atsakymai apie vaikus iš globos namų leidžia daryti išvada, kad visuomenė yra neigiamos nuomonės, linkę vaikus stigmatizuoti.*

Informantai teigiamai vertina gyvenimą globos namuose. Informantė nurodo, kad gyvendama globos namuose jautėsi, kaip šeimoje: „<...> *mes buvom kaip šeima visi. Auklėtojos buvo kaip mamos, direktorė visais rūpinasi, jau direktorę mes turim nuostabią, tikrai. Tai ir, pavyzdžiui, ir tas mūsų visas... nu kaip pasakyti... ir stengiasi dėl mūsų visi, žodžiu, direktorė surasti žmones, kurie padeda mums ir panašiai...*“ [Diana]. Kitas informantas nurodo, kad buvo gerai augti globos namuose: „*Gerai buvo aišku, vaikui tai patiko, aišku, ko ne. Čia pagalvoja, paskui tai tikrai ne, geriau jau čia.*“ [Ovidijus (19 m.)]. Kita informantė mano, kad globos namai ją išgelbėjo, jeigu nebūtų augusi globos namuose, būtų mirusi: „*Jeigu aš būčiau gyvenus savo šeimoj su savo tėvais, tikrai su jumis čia nesėdėčiau, gal būčiau numirus net, nes labai daug problemų turėjau su širdimi vaikystėj, daug sirgdavau, tėvai nesirūpino, tai tikrai ne ir būčiau gal prasigėrus, nes kokie tėvai, tokie vaikai <...> Kad mane paėmė iš jų ir aš gyvenau <...> tai yra vienos didžiausių man sėkmių, pergalių gyvenime.*“ Deimantė (28 m.) vertina, kad atsidūrimas globos namuose yra vienas svarbiausių įvykių jos gyvenime. Dar viena informantė jaučia šiltus jausmus globos namams: „*Labai švelniai. Geri žmonės šiaip buvo, tikrai. Nejaučiu jokio pykčio, jaučiu tokį, kaip čia pasakyti, tokį, kad norėčiau ten atgal sugrįžti.*“ Modesta (16 m.) sako, kad norėtų grįžti atgal į globos namus. Kiti paimti iš šeimų vaikai nurodo, kad globos namų taisyklės buvo griežtos, informantas pasakoja: „*Tokios biški darželio taisyklės. Čia tai pavyzdžiui, čia iš viso, nu gal kai pilnametis. Kai būdavau nepilnametis, labiau žiūrėdavo. Kai pilnametis, beveik tų taisyklių nėra. Va yra tokios.*“ [Ovidijus (19 m.)]

Jeigu vaiko prieraišumo patirtis buvo susijusi su nesaugumu ir nerimastingumu, vaikas susiformavo negatyvų „vidinį veikimo modelį“. Vaikas gali save suvokti, kaip nemylimą, nemiela, nevertingą, nesaugų, o savo globėjus kaip neatsakingus, nepatikimus, atstumiančius, bauginančius ar pavojingus Deaney (1991). Todėl būtina vaikams suformuoti pasitikėjimu grįstus santykius. Jei vaikui bus sukurti pasitikėjimu grįsti santykiai, nuosekliai išreiškiamas rūpestis jaunuoliu, jis sugebės priimti atsako atsakomybę tiek už savo gerą, tiek ir už blogą elgesį Hopkins (2006).

Apibendrinant vaikai teigimai vertina gyvenimą globos namuose, kai kurie apie gyvenimą globos namuose lygina su gyvenimu šeimoje, todėl galima teigti, kad darbuotojams su vaikais pavyko suformuoti pasitikėjimu grįstus santykius. Tačiau asmenys susiduria su visuomenės stigmatizuojančiu požiūriu į vaikus gyvenančius globos namuose.

IŠVADOS

1. Valstybė vadovaujasi JTO rekomendacijomis, atsižvelgia į įvykius visuomenėje, kurie lemia sistemos pokyčius. Vaikui nepaprastai yra svarbu augti su šeima, psichologinė raida yra geresnė augant šeimoje, vaikai paėmimo metu patiria traumą tolygią tėvų mirčiai. Prisirišimo santykių nutraukimas turi įtakos vaiko fiziologiniam funkcionavimui. Didžiajai daliai vaikų susiformuoja kompleksinė trauma turinti pasekmių visam likusiam gyvenimui, dažnu atveju pagalbos vaikai tinkamos negauna. Vaikams reikia suaugusiųjų, kurie padėtų įprasminti jų istoriją, patyrus traumą. Ypač svarbu suteikti galimybę užmegzti palaikančius santykius su suaugusiais, būtų galima diskutuoti apie trauminę patirtį, kurie mokėtų reaguoti į toksines emocijas.

2. Remiantis tyrimo duomenimis, galima teigti, kad asmenys paimti iš šeimos dažnai buvo patyrę įvairių trauminių patirčių, tačiau teigiamai arba neutraliai vertina tėvus. Informantai išgyvena, dėl tėvų, kad negeba susitvarkyti su problemomis, dėl to negali augti savo šeimoje. Tai patvirtina prieraišumo teoriją - nors tėvai netinkamai elgiasi su vaikais, tačiau vaikai myli juos. Dalis asmenų, nors suvokia, kad darbuotojai nėra kalti dėl paėmimo, tačiau jautė jiems pyktį. Darbuotojų vaidmuo yra reikšmingas vaiko paėmimo iš šeimos procese, jie per mažai bendrauja su vaikais, neskiria jiems atitinkamo dėmesio, neklausia jų nuomonės paėmimo metu.

3. Informantai vertindami paėmimą, lygina gyvenimo sąlygas globos namuose ir šeimoje. Prieraišumo ryšių nutraukimas yra jautri patirtis, tyrime paaiškėjo, kad didžioji dalis asmenų nėra linkę dalintis paėmimo patirtimi. Kiti informantai nurodo, kad kalbėjosi apie paėmimo patirtį su žmonėmis, kuriais pasitiki, arba su specialistu. Vertinant informantų atsakymus, galima pamatyti skirtingą vertinimą paėmimo pasekmių. Vieni teigia, kad sustiprino charakterį, kiti, kad atsirado nepasitikėjimas žmonėmis, ilgą laiką nekalbėjo.

4. Asmenims pavyko, po paėmimo iš šeimos, toliau kurti prieraišumo ryšius. Tyrimo dalyviai teigiamai vertina gyvenimą globos namuose, kai kurie apie gyvenimą globos namuose lygina su gyvenimu šeimoje, todėl galima teigti, kad darbuotojams su vaikais pavyko suformuoti pasitikėjimu grįstus santykius. Tačiau asmenys susiduria su visuomenės stigmatizuojančiu požiūriu į vaikus gyvenančius globos namuose.

LITERATŪRA

1. 9 str. | Lietuvos Respublikos įstatymas Dėl Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos ratifikavimo [Žiūrėta: 2020 02 18] Prieiga per internetą: <http://www.infolex.lt/ta/14432:str9>;
2. Bagdonaitė N. Priklausomybės [Žiūrėta: 2020. 04. 09] Prieiga per internetą <https://www.prevencija.lt/pagalbos-resursai/priklausomybes/> ;
3. Carello J. & Butler L. D. Practicing What We Teach: Trauma-Informed Educational Practice, Journal of Teaching in Social Work, 2015;
4. Casey J. Trauma-Informed Practice with Young People in Foster Care, Youth opportunities initiative, Issue Brief, Nr. 5. 2015, p. 1 – 6;
5. Children deprived of parental care found in an EU Member State other than their own A guide to enhance child protection focusing on victims of trafficking, European Commission, 2019, p. 51 -53;
6. Copeland W. E., Keeler G., Traumatic Events and Posttraumatic Stress in Childhood, American Medical Association, 2007;
7. Doran L. Berliner L. Placement Decisions for Children in Long-Term Foster Care: Innovative Practices and Literature Review 2001, p. 7;
8. Gaižauskaitė I., Valavičienė N. Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu, Valstybės įmonė: Registrų centras, Vilnius, 2016, p. 15 – 18;
9. Gaskill R. L., Perry B. D. The Neurobiological Power of Play Using the Neurosequential Model of Therapeutics to Guide Play in the Healing Process, Creative Arts and Play Therapy for Attachment Problems, 2014, p. 182 – 183;
10. Godwin S. Against parental rights, Columbia human rights law review, 2015;
11. Greenson J. K. P. ir Briggs E. C. Complex Trauma and Mental Health in Children and Adolescents Placed in Foster Care: Findings from the National Child Traumatic Stress Network, Child welfare, 2011;
12. Gučas A. Vaiko ir paauglio psichologija, Kaunas, 1990, p.12-13, p. 221;

13. Hamilton L., Harris V. W. Beyond Expectations: From Foster Children to Foster Parents, International Journal of Education, 2018;
14. Hedin L. Foster youth's sense of belonging in kinship, network and traditional foster families, Obrebro Studies in Social Work, 2012;
15. Heil K. History of Maltreatment and Mental Health Problems in Foster Children: A Review of the Literature, University Hospital Ulm, Department for Child and Adolescent Psychiatry/Psychotherapy, 2010;
16. Hodgkin R. ir Newell P. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos, Įgyvendinimo vadovas, 2002, p. 3- 7;
17. Hubin D. Parental rights and due process, Journal of Law & Family Studies, 1999;
18. Į globos namus atvykusių vaikų skaičius. [Žiūrėta: 2020 02 18] Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?indicator=S3R543#/> ;
19. Jūnčienė A. magistro darbas Jaunuolių gyvenančių globos namuose trauminės patirtys: jaunuolio perspektyva, VDU, 2013;
20. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija. [Žiūrėta: 2020 02 18] Prieiga per internetą: <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/seima-ir-vaikai/vaiko-teisiu-apsauga/konvencijos> ;
21. Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. 2-asis pataisytas ir papildytas leidimas. Kaunas, 2002, p. 103-105;
22. Lesinskienė S. Apie bendravimą ir pasitikėjimą – pagal prierašumo teoriją. [Žiūrėta: 2020 05 31] Prieiga per internetą: <https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/teveliams/apie-bendravima-ir-pasitikejima-pagal-prieraisumo-teorija/17492> ;
23. Lietuvos respublikos konstitucija, III skirsnis Visuomenė ir valstybė [Žiūrėta: 2020 02 19] Prieiga per internetą: <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm> ;
24. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro *įsakymas Dėl vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo* 2019 12 30. [Žiūrėta: 2020 02 18] Prieiga per internetą: <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5ce006612b1311ea8f0dfdc2b5879561?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=1cce188d-2f02-4ebe-989c-4747b59c2574> ;

25. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga- Istorija. [Žiūrėta: 2020 02 18] Prieiga per internetą: <http://www.vtaki.lt/lt/apie-mus/istorija> ;
26. Mockaitytė-Cicilionienė M. magistro darbas: Vaiko paėmimo iš šeimos legitimavimo prieštaravimai: socialinio darbuotojo perspektyva, VDU, 2014;
27. Moira A. Health Care Issues for Children and Adolescents in Foster Care and Kinship Care, America Academy of pediatrics, 2015, PEDIATRICS Volume 136, number 4, 2015, p. 3 - 4;
28. Norgren D. Trauma-Informed Care: Training and Implementation in the Foster Care System, St. Catherine University of St. Thomas, 2018;
29. Pileckaitė- Markovienė M., Lazdauskas T. Šeima ir tėvų globos netekusio vaiko raida, Vilnius, 2007, SADM, p. 36-38, p. 48-49;
30. Pölkki P., Vornanen R. Children's Participation in Child-protection Processes as Experienced by Foster Children and Social Workers, Child Care in Practice, 2012;
31. Raslavičienė G. Pažeisti socialiniai ryšiai ir vaikų psichoemocinė sveikata Sociologija: praeitis, dabartis, perspektyvos, Mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga, KTU, 2001, p. 455;
32. Rubin D. M. Placement Stability and Mental Health Costs for Children in Foster Care, Center for Clinical Epidemiology and Biostatistics, University of Pennsylvania School of Medicine, Philadelphia, Pennsylvania, 2003;
33. Runyan D. K., Gould C. L. Foster Care for Child Maltreatment: Impact on Delinquent Behavior, From the Departments of Pediatrics and Social and Administrative Medicine, The University of North Carolina, 2017;
34. Rupšienė L. Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija, Klaipėda, 2007, p. 64 – 68;
35. Schetky D. H., Angell R. Parents Who Fail, Principles and Practice of Forensic Psychiatry, 1978;
36. Slettebø T. Partnership with Parents of Children in Care: A Study of Collective User Participation in Child Protection Services, British Journal of Social Work, 2013, p. 581-584;

37. Strijker J., Knorth E. J., and Knot-Dickscheit J. Placement History of Foster Children: A Study of Placement History and Outcomes in Long-Term Family Foster Care, 2008, Child Welfare League of America, p. 5 – 6;
38. Tamošiūnas T., Želvytė V. Vaiko teisių apsaugos sistemos valdymo prioritetai: teisinės bazės ir savivaldybių ekspertų nuostatų analizė, 2010, p. 153 – 155;
39. Tarnybos veikla. [Žiūrėta: 2020 02 18] Prieiga per internetą: <https://vaikoteises.lt/veikla/tarnybos-veikla/>;
40. Teismo psichologė: vaiko paėmimas iš šeimos kartais jį traumuoja labiau nei smurtas namuose.[Žiūrėta: 2020 02 19] Prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/gyvenimas/naujiena/pokalbiai/teismo-psichologe-vaiko-paemimas-is-seimos-kartais-ji-traumuoja-labiau-nei-smurtas-namuose-1040-1022162?copied>
41. The impact of early adversity on children’s development [Žiūrėta: 2020 03 15] Prieiga per internetą: www.developingchild.harvard.edu ;
42. Tinkamas įvertinimas. Praktikos vadovas. [Žiūrėta: 2020 05 20] Prieiga per internetą: <https://www.pastoge.lt/uploads/dokumentai/Tinkamas-ivertinimas.-Praktinis-vadovas.pdf> p. 24 – 40;
43. Troutman B., Pelzel K., Developing a blueprint for training Iowa providers in early childhood mental health, 2011;
44. VIRGINIA SAWYER RADDING Intention v. Implementation: Are Many Children, Removed From Their Biological Families, Being Protected or Deprived? 2001, p. 29 -36;
45. What we know about the effects of foster care [Žiūrėta: 2020 05 20] Prieiga per internetą: <https://www.irp.wisc.edu/publications/focus/pdfs/foc142g.pdf>
46. Winokur M., Holtan A. Kinship Care for the Safety, Permanency, and Well-being of Children Removed from the Home for Maltreatment, Campbell Systematic Reviews, 2009;
47. Žukauskienė R. Raidos psichologija: integruotas požiūris, Vilnius, 2012, p. 273 – 275.

PRIEDAI

PRIEDAS Nr. 1

Tyrėja: Tai aš dabar įjungiau ten poto nukarpysiu jeigu bus kažkokių į šona tai visiškai laisvai, kaip sakyti, galima tiesiog galima atsipalaiduoti, čia tiesiog kaip smegenys mano

Respondentas: [juokiasi] gerai

Tyrėja: kaip ausys papildomos ane. Tuoj aš dar dėl visko klausimus pasiimu ir tušinuka jeigu kartais man kils kažkokių minčių, kad nenutraukčiau tavęs užsirašyčiau sakykim, o poto jau pabaigoj pasitikslinčiau. Va... tai jo čia gal irgi atidedam į šalį, pradžioj reikia tokio ramaus pokalbio, paprasto, man, žinai, rūpėtų, kad tu nu vat apskritai papasakotum kokį, nu kokį vaidmenį tavo gyvenime tai suvaidino, kaip tu tai patyrei, tą vat paėmimą ar ne.

Respondentas: Mhm, tai kaip tai atsitiko, gal?

Tyrėja: Nu vat tiesiog gali galim pradėt nuo visiškai to ko tu nori papasakot va, kas tau šauna į galvą tu taip gali pasakot, o poto aš jau pasitikslinsiu su klausimais, gerai?

Respondentas: Tai.. tai buvo... nu buvo taip, kad eem čia pirma diena kaip mama išgerė alkoholio nu šiaip jinai nu dažnokai gerdavo, bet vistiek mes ją mylėdavom. Ir buvo taip kad viena vakarą jinai netgi la- per daug išgėrė ir kaimynai paskambino į policiją ir kai policija atvažiavo tiesiog mamai liepė pūst mama nu atsisakinėjo eee bet iš pirmo buvo taip kad aš netgi miegojau ir aš prieš save pamačiau policijos pareigūnus ir man toks šokas buvo ir aš galvoju kas čia daros galvoju čia sapnas, bet čia pasirodo buvo tikrovė. Ir ir mus kaip nu paėmė ten mama aišku nenorėjo ir visa kita, tai buvo labai didelis šokas.

Tyrėja: tuo metu ar ne?

Respondentas: tuo metu tai labai buvo didelis šokas ir iš pirmo policijos pareigūnai sakė kaip mama įsiblaivys mus pasiims atgal į šeimą, bet buvo taip, kad mūsų nepasiėmė į šeimą ir jau aš vaikų namuose kaip trys metai, šiaip iš pradžių labai sunku, labai trūko tėvų ir visa kita, bet su laiku aš suvokiau, kad nuo to nieko nu... nu nebus geriau ar mes eee gyvensim jeigu mes gyventume šeimoj aš žinočiau, kad mes matytumėm nu skurdas ir visa kita vėl tas pats alkoholis šiaip aš vaikų namuose augdama esu galima sakyti patenkinta viskuom ką man duoda visi visi tie žmonės savo gerumą, savo šilumą irgi nu rūpinasi mumis stengiasi, ir nu o šiaip, o šiaip ta prasme kaip kaip buvau atimta iš šeimos aš tada suvokiau, kad aš jau nebeturiu tėvų ir tėvai man nepadės, tėvai nu neeis žiūrėti kaip aš, pavyzdžiui, mokykloj vaidinu jau tėvų nebebus, tėvai nepadarys valgyt, nebus tos šilumooos tėvai nu kaip išeinam išeinant prie- į mokyklą tėvai ne nu ne jau ne kaip mama man duodavo ten bučkį į žanduką ir visa kita motyvacija bū- budavo labai stipri eiti į mokyklą, o šiaip vaikų namuose labiau šiaip visi tokie atsipalaidavę šiaip, bet, bet ir šiek tiek motyvuoja save tuo, kad jie, už juos niekas nieko nepadarys, nėra tėvų ir jie turi patys, patys viska daryti ir patys koptis kopti savo gyvenimą, nes nu šiaip šiaip su tėvais aš nežinau dabar dabar kaip kaip auga šeimoj eeee vaikai tai aš dabar nesuvokiu to to dalyko kaip jie ta prasme ne nemoku netgi pasakyti...

Tyrėja: taip kaip išeina sakyk, savais žodiais

Respondentas: kaip nu kaip jie jaučias dabar kai nu

Tyrėja: kiti vaikai

Respondentas: kit-..

Tyrėja: ar...? Koks jausmas yra?

Respondentas: koks jausmas yra augti šeimoj ir ta prasme

Tyrėja: tu nebeturi to jausmo

Respondentas: Ne ne aš jau jau nebeturiu nežinau kodėl

Tyrėja: o kiek tau metų jeigu taip...

Respondentas: man šešiolika

Tyrėja: šešiolika ar ne...

Respondentas: bet tris metus be tėvų pagyvenau ir kažkaip...

Tyrėja: kitaip.

Respondentas: kitaip.

Tyrėja: O kaip tas kitaip? [5.00]

Respondentas: Nu nemoku pasakyt. Aš suprantu aš aš vis dar iki šiol myliu savo mamą, myliu tėtį, nelaikau to pykčio, nes iš kitos pusės tai gal ir ne jie kalti, gal nu nežinau gal gal gyvenimas jų buvo blogas irgi kai buvo maži ma- maži... nesuvokiu...šiaip... tai va.

Tyrėja: O koks jausmas vat yra neturėt šeimos ar ne, kaip tu sakai, tu galėtum jį apibūdinti truputiuka?

Respondentas: Neturėti šeimos?

Tyrėja: Mhm...

Respondentas: Šiaip yra labai skaudus jausmas iš vidaus, labai skaudus nu eini eini, pavyzdžiui, pas drauge nueini į namus ir ten tėvai yra, jie ten valgyt padaro ir šiaip aš jaučiu, kad nu mano draugei tikrai turėtų būt labai gera ir bu- kad jinai būtų nu turi būt laiminga, nes su tėvais augt irgi nėra blogai, jeigu tėvai geri, tėvai rūpinasi, nevartoja alkoholio šiaip tikrai linksma su tėvais, nes mama tave pagimdė, mama tave išnešiojo, nu dėl to va. Aš..

Tyrėja: O vaikų namai vistiek truputi kaip tokia svetima erdvė ar ne? Ir sava bet ir nepakankamai šeimyniška

Respondentas: Taip, nepakankamai. Nes gal būna, kad kiti vaikai nesusi- nesu nesutaria su kitais vaikais, būna visko ir konfliktų būna, bet baisiausia tai, kad kai, pavyzdžiui, būnam, pavyzdžiui, mokykloj tyčiojasi, kiti gali pasiskųsti tėvams, tėvai į tai reaguoja rimčiau negu vadovai, tėvai iš karto mmm einammm aiškinsim išsiaiškinsim, o vadovai šiek tiek kitaip, nu vistiek mes neesam jų kraujaus, aišku, jie vistiek rūpinasi mumis ir visa kita, perka viska, ir šiaip labai geros širdies žmonės, kurie ateina dirbt su vaikais

Tyrėja: Ar aš teisingai suprantu, kad vat tarsi jauti rūpestį ir globą, bet nu tai nėra vat...

Respondentas: nėra mama.

Tyrėja: nėra mama. Nėra nėra savų žmonių, kurie už tave gyvybę kaip sakyt aukotų.

Respondentas: Taip, taip, taip.

Tyrėja: trūksta to... O dar va minėjai, kad kažkokį tokį kaip, nu užsiminei trumpai va tas gal pyktis ar ne ant tėvų ar ne gal jie kalti, gal ne jie kalti, neaišku, gal jų gyvenimas sunkus, tuos įvairialypius jausmus ar ne iš tikrųjų tėvam gali plačiau truputiuka apie tai? Nu vat kaip tu...

Respondentas: apie tai?

Tyrėja: Jo nu apie savo santykį, savo tėvus, kaip tu kaip tu vat priimi tą visą situaciją, kaip tu ją, nu kaip tada, pavyzdžiui mąstei, kaip dabar mąstai, kaip nu, nes vistiek laikas eina [nesuprantu 8.19]

Respondentas: Anksčiau mažiau šiaip, kad.... nu kad mama galėtų nustoti gert, va čia anksčiau taip mažiau ir jinai tikrai susiimtų ir būtų labai gerai ir dar kaip mane atėmė iš šeimos aš aš buvau nu įsitikinusi, kad mano mama mes gert. Bet poto aš supratau, po kiek laiko, nu pagyvenus vaikų namuose, kad tai yra liga, tai yra priklausomybė ir ir į bet aš kartais pagalvodavau jeigu mama mus myli, tikrai myli ir nori, kad mes sugrįžtume į šeimą, tai kodėl jinai negali nustoti gerti.

Tyrėja: Taip.

Respondentas: Šiaip..

Tyrėja: Keista.

Respondentas: Labai keista, nes žmonės, pavyzdžiui, tikrai keičias. Visi mes žmonės ir mes galim pasikeist. Ir..

Tyrėja: Mhm...

Respondentas: Neįsivaizduoju...

Tyrėja: Ar pyksti dėl to ant mamos?

Respondentas: Ant mamos?

Tyrėja: Mhm.

Respondentas:...Dėl šito dalyko gal truputuką ir pykstu, bet... bet aš kaip ir sakiau, kad jina matė gal irgi blogą gyvenimą. Gal jos...ne, ne gal. Nu mano mama pasakodavo, kad kad jina irgi matė ten skurdą, muštynes, jos tėvai irgi buvo labai dideli alkoholikai, bet nu susitvarkė su laiku. Ir ir šiaip..

Tyrėja: Nustoję gert ar ne?

Respondentas: Jo. [9:59] Mano mama nematė savo vaikystės, nei kiek nematė. Nes kiti žmonės pradeda eeeee, kurie au- nu augo skurde jie, jie pradeda anksčiau eee... pradėti gyvenimą su su vaikais.

Tyrėja: Taip..

Respondentas: Aš Jums apibūdiniu...

Tyrėja: Suprantu.

Respondentas: Nu pavyzdžiui moteris grečiau pastoja, negu, negu reikia. Nu, pavyzdžiui, nenormalu pastoti trylikos metų, čia yra tikrai nenormalu. Bent jau aš taip manau.

Tyrėja: Taip..

Respondentas: Nu absurdas.

Tyrėja: Aha, dar pati nesubrendus ar ne tarsi...

Respondentas: Ne, nu čia vaikas vaiką augina, tai čia keista.

Tyrėja: Taip.... aišku..

Respondentas: Bet visko būna gyvenime.

Tyrėja: Mhm, žodžiu aš taip suprantu, kad tu nu taip tarsi ir bandai suprasti tą mamą, ar ne, savo ma- Tu dabar bendrauji su ja?

Respondentas: Su mama šiaip... jau senokai kalbėjau telefonu, nes kadangi jina gyvena už Kauno trisdešimt kilometrų, tai sunkoka iki jos nuvažiuot, bet jina dar nei karto nebuvo atvažiavus į Vilnių. Mes jau mes jau buvom nuvažiavę.

Tyrėja: Pas ją ar ne?

Respondentas: Mhm.

Tyrėja: Aišku... O su tėčiu?

Respondentas: Su tėčiu..

Tyrėja: Jis ne ne...

Respondentas: Aš aš nežinau, aš teičiu... ka... aišku jeigu aš ji prarasčiau, man būtų labai sunku.

Tyrėja: Taip.

Respondentas: Bet iš kitos pusės jisai man yra žmogus.

Tyrėja: Tiesiog žmogus ar ne

Respondentas: Tiesiog žmogus. Nežinau, gal todėl kad, matydavau kad mamą mušdavo, gal todėl, kad jisai prieš mane ranką keldavo. Jisai man žmogus. Aš jam pykčio nejaučiu, bet aš nejaučiu, kad jisai būtų mano tėtis, to nejaučiu.

Tyrėja: Artumo kažkokio?

Respondentas: Nieko. Visiškai.

Tyrėja: O dabar žiūrėk, ar tu galėtum trupučiuka toliau papasakot apie tą, nu visą paėmimo procesą? Vat nu vat gerai, atsibudai, ten pamatei ir kas toliau vyko? Va taip man trupučiuka, nu daugiau papasakot žingsnis po žingsnio, kaip tai įvyko.

Respondentas: Kaip, kaip tai įvyko..

Tyrėja: Jo.

Respondentas: Kaip atsibudau ir pamačiau pareigūnus. Tai... didelis šokas buvo, nes pagalvoju, kad kažkas, kažkas jau atsitiko, šeimoj jau gal kažkas ten ten susimušė, kaip nu kaip būdavo ir.. ir iškart atsikėliau, pamačiau ten, kad mama sėdi ten nu ten pa- tas mamos patėvis, ne patėvis, atsiprašau, jisai..

Tyrėja: Sugyventinis

Respondentas: Aš nenoriu sakyti to. Jisai sugyventinis mamos ir... jie sedėjo mano sasė Viltytė, kurios jau irgi nematau tris metus, jinau nu mažytė dar labai buvo, tai jinau bėgiojo, aišku, murzinoka tokia... ir poto dar sesės, broliai irgi buvo susėdę ir mamai liepė pūst, kaip minėjau, ir jinau atsisakinėjo, ne nepūsiu, bet poto jin- aš ją prikalbinau, aš ją įkalbėjau, kad kad nu nieko blogo nebus, sakau, va, policijos pareigūnai sako, kad mes išvažiuosim tiktais, nu vienai dienai, kol tu išsiblaivysi. Aš išvažiavau su ta mintim, kad nu mes busim ten tik vieną dieną.

Tyrėja: O žiūrėk, vat tada, aš įsiterpiu trupučiuka, reiškia tuo metu tau paaiškino ar ne, kad tave išveš vienai dienai?

Respondentas: Taip.

Tyrėja: Aha..

Respondentas: Ir... ir mama, aišku, ten kaip ir minėjau ten nenorėjo, nenorėjo, poto jinau įpūtė, jai buvo labai sunkus girtumo laipsnis ar kaip ten?

Tyrėja: Taip. Nu turbūt, aha.

Respondentas: Tai.. tai poto mus tiesiog, aš sesę aprenčiau, nuprausiau, ir ir mes, tada sėdom visi į policijos mašiną ir mus išvežė į Vilkijos vaikų namus, ten pabuvom..

Tyrėja: O visi, tai kas? Tu ir sesį ir policininkai

Respondentas: Aš, sesė, ir ir dar viena sesė ir du broliai.

Tyrėja: Ai tai Jūsų didelė šeimyna aha

Respondentas: Aha ir dar vienas brolis Anglijoj, tai iš viso šeši.

Tyrėja: Aaaach vau

Respondentas: Su manim tris sesės ir trys broliai.

Tyrėja: Supratau, aha.. Tai jus penkis išvežė ar ne?

Respondentas: Mus mus tik penkis, o šeštas pasiliko.

Tyrėja: Supratau.

Respondentas: Tai va. Ir ir ten pabuvom, Vilkijos vaikų namuose pabuvom, kiek mes ten, šešias dienas, jei neklystu..Ne [15:00], iš pirmo kaip buvom pasakė, kad kad ne vieną dieną busit, atėjo pati direktorė pasakyti, tai iš viso, vėl visiems šokas, nu mūsų šeimai, vėl pradėjom verkti, nu tipo kodėl jie meluoja mum, sakė, kad vieną dieną būsim. Ir tada nu poto mes suvokėm, kad mes turėsime būti šešis mėnesius, nes mum pasakė, kad būsit šešis mėnesius. Mes nu tada jo, gerai, pabūsime šešis mėnesius ir vėl į šeimą, nu mum vėl tokios mintys, kad vėl į šeimą. Tai.. tai poto, po šešių dienų pasakė vaikų teisės, kad jūs dabar važiuosit į kitus vaikų namus, bet sesė pasiliks šituose vaikų namuose, kuriuose matau tris metus ir man visiškai neleidžia susitikt, nežinau kodėl. Tai mum vėl ten šokas, visi verkia, pasm ane netgi atmintis suprastėja, aš galiu prisipažinti, nuo to atėmimo. Nu...

Tyrėja: Bet, ta prasme, apskritai po tos įvykio suprastėjo atmintis ar ne?

Respondentas: Taip, taip.

Tyrėja: Aha... labai daug streso turbūt buvo.

Respondentas: Labai daug suprastėjo. Taip, taip, taip.

Tyrėja: Aha..

Respondentas: Labai buvo...

Tyrėja: Ir turbūt dabar prisiminti..

Respondentas: čia mano gyvenimo košmaras.

Tyrėja: Košmaras ar ne, aha, aš įsivaizduoju ir ypač kai tai vyksta taip netikėtai ir be paruošimo...

Respondentas: Taip.

Tyrėja: Ir ee.. man, man iš tikrųjų viskas labai įdomu, tik nu norisi pasitikslinti, kaip tu pati jautiesi apie tai kalbėdama ar nėra sunku prisimint dabar tai?

Respondentas: Mmmmm šiek tiek sunkoka, aš aš dabar viduj jaučiu tai...

Tyrėja: Aha.. jausmai ar ne sukyla?

Respondentas: Jo.

Tyrėja: Aha.

Respondentas: Bet, bet.... galiu pasipasakot.

Tyrėja: Aha, nes aš irgi galvoju, kad mes galim, pavyzdžiui, man iš tikrųjų labai rūpėtų, nu, kuo daugiau iš tavęs sužinot, kad tu papasakotum, nes nu iš tikrųjų norim suprast, kaip ten viskas vyksta. Ar ne vat ir gal būtų kažkaip gerint tą sistemą, pavyzdžiui, vat jei ka- ateičiai ar ne, vat, sakykim, pačiai gal teko patirti kažkokių sunkių dalykų, bet nu biškeli klausimą, kaip tą daryt, kad būtų geriau. Va, tai aš tiesiog norėjau taves paklaust, pavyzdžiui, jeigu tu jausi, kad nu tau yra per daug, tu gali sakt drąsiai, kad gal mes čia sustojam, aš čia nebenoriu apie tai kalbėt. Jiegu aišku, kažko nenori taip visai, tai nu aš jokiais būdais nenorėčiau priverst, bet, pavyzdžiui, jeigu jausi, kad, pavyzdžiui, gal ne šiandien, o gal rytoj arba kitą savaitę, arba po mėnesio, galim susitik čia nu nėra skubos, ir, pavydžiui, tada nu dar kažkaip daugiau, va, tai man noris va tokia tau laisve irgi suteikt nu parodyt, kad man iš tikrųjų rūpi labai net detalai, jeigu tu ką sakė, kaip sakė, kaip tu tai išgyvenai, kokios mintys tau kilo, jausmai, va, bet kiek tu gali vat šią akimirką papasakot, kiek tu nori, va čia ir dabar, kad tau tai nebūt irgi, nes aš įsivaizduoju, kad tokie prisiminimai irgi sunkūs.

Respondentas: Žinau.. nu, šiaip, daug kas sako, kad iš vaikų namų vaikai yra kažkokie išskirtiniai, ir ir aš supratau, man atrodo, kodėl jie išskirtiniai.

Tyrėja: Kodėl?

Respondentas: Vien dėl to, kad jie subręsta. Jie jie, kad ir mažiukai, pavyzdžiui, va, man šešiolika, aš jaučiuosi, kaip kokių dvidešimt penkių. Nu tikrai. Labiau subręsta ir visa kita.

Tyrėja: Mhm.. nes gyvenimas toks nelengvas, iššūkliai ar ne?

Respondentas: Taip. Bet daugiau mes gyvenimo matę, kas yra vaikų namuose. Ne kiekvienas tai gali matyt. Bet ir niekam ir nelinkiu, to matyt.

Tyrėja: O kas vat sunkiausia vaikų namuose? Vat kas duoda tą gyvenimo patyrimą labiausiai?

Respondentas: Sunkiausia?

Tyrėja: Mhm, nu vat kas labiausiai subrandino tave, jeigu tu taip galėtum pasakyt?

Respondentas: Mane labiausiai, tai atėmimas iš šeimos.

Tyrėja: Aha, būtent tas visas procesas.

Respondentas: Taip, nes suvokiau, kad aš turiu pati viską daryt.

Tyrėja: Nieks už tave..... ar galim vat grįžt trupučiuka prie to proceso, kur tu pasakojai, vat, kad išskyrė su seseria ar tu galėtum dabar tęsti?

Respondentas: Taip, galiu. Tai nu poto mes atvažiavom į konceptą.

Tyrėja: O kas tai yra?

Respondentas: Vaikų namai.

Tyrėja: Aha.

Respondentas: Daug kas sako, koncertą, o čia konceptas.

Tyrėja: Čia taip vadinasi ar ne? Vaikų..

Respondentas: Taip, koncepto kaimas.

Tyrėja: Aha.. ir tu dabar ten gyveni?

Respondentas: Ne, jau čia. Jau dabar Vilniuj. Tai va [20:00], kaip mus atvežė į konceptą..

Tyrėja: Bet vieną sesutę paliko?

Respondentas: Vieną sesutę paliko.

Tyrėja: Tuose namuose, kur pirmiausiai jus atvežė

Respondentas: Jo.

Tyrėja: ir nepaaiškino

Respondentas: Ne, ne.

Tyrėja: kodėl. Ir potė jūs jos nematėt.

Respondentas: Šiaip pasakė, vieną dalyką, kad, kad sesė negali augti koncepte, vien dėl to, nes ten nėra mažiems vaikams sąlygų, bet aš aš sakiau, auklėtojom, kad mes, mes, broliai pasirūpinsim savo sesute, mes, nes jau jinai ir vaikščiojo ir šiek tiek kalbėjo ir ir valgyt pati jau mokėjo, nu... aš nežinau, čia yra labai, labai skaudus dalykas kaip atskiria sesę, nuo nuo brolio, nuo sesių, nuo nu..

Tyrėja: Tai turbūt jai irgi koks stresas buvo vargšei, jūs tai keliese ir vyresni

Respondentas: Taip

Tyrėja: o jinai mažytė liko.

Respondentas: Taip. Gal pirmom dieno ir verkdamo ir visa kita, bet aš potė paprašiau, tos , kuri gyvena irgi Vilkijos vaikų namuose su mano sese, paprašiau, kad nuotraukų atsiųstų, tai nesimatė, kad jinai liūdėtų

Tyrėja: Aha, jau bet čia jau po kurio laiko?

Respondentas: Taip. Bet jinai jau pamiršo mus. Jau nebe prisimintų.

Tyrėja: Aha, nu gerai ir atvežė jus į tą vat kaimą, ar ne, koncepto

Respondentas: Taip

Tyrėja: Ir..

Respondentas: Mes ten taip pripratom, mum taip ten patiko. Aš nežinau, aš nemoku apsakyt, koks tai yra geras jausmas. Alena buvo tokia namų įkūrėja ir labai mum ten patiko ir vėl toks smūgis, viskas, išvažiuoti į kitus vaikų namus, eina sau, tada, eina, nu realiai, žiauru buvo.

Tyrėja: O po kurio laiko? Po kurio laiko?

Respondentas: Po dvejų metų.

Tyrėja: Du metus ten pragyvenot.

Respondentas: Taip, čia Vilniuj aš metus jau laiko. Iš viso iš šeimos atimta trys metai.

Tyrėja: Aha, supratau, reiškias du metus tenai pragyvenot, pripratot ir tada vėl visi kartu važiavot čia į Vilnių ar?

Respondentas: Jo visi kartu, bet sesė mažytė, mažytė, tai Vilkijos vaikų namuose, kaip liko, taip liko. Neprevežė į Vilnių.

Tyrėja: Aha.

Respondentas: Nes galvojom, mąstėm, gal nu atveš mum į Vilnių sesę, bet ne. Iš viso nei, nei susisiekt, nieko. Jau, jau girdėjau, kad įvaikino mano sesę, iš viso irgi toks, žiaurus jausmas. Nu bet aš nieko nepakeisiu, net nu, ne nuo mūsų priklausu. Čia įstatymai viską daro.

Tyrėja: O ar pikta ant įstatymų, nežinau?

Respondentas: Aš pikta, labai pikta, vien dėl to, kad mano sesę atskryrė, čia yra labai piktumas toks. Iš kitos pusės mano sesę įsivaikino pareigūnė, tai iš kitos pusės aš jaučiu, kad mano sesei pasiseks gyvenime ir mes užaugę galėsime susitikti ir bendrauti. Tik va.. nu bet vistiek galėjo ir su mumis augt.

Tyrėja: Mhm, galėjo neišskirti ar ne, norėtus biški perkurti įstatymus

Respondentas: Aš norėčiau apkabinti labiau savo sesę

Tyrėja: negu įstatymus [nesupratau 22:35], supratau.

Respondentas: Apkabinti... bet tada jau tokia didelė ji turėtų būti, eina sau.

Tyrėja: Koks jos vardas?

Respondentas: Viltė.

Tyrėja: Viltė. Koks gražus vardas.

Respondentas: Man irgi jį labai gražus, nuo žodžio viltis. Viltė. Mano mama išrinko vardą..

Tyrėja: Modesta, Viltė, o kokie kiti vardai brolių ir sesės?

Respondentas: Modesta, Viltė, poto Rugilė, Jonas, Rokas ir Edvinas.

Tyrėja: Aišku tokie.. gražūs vardai, tikrai...mmm... Rugilė, Miglė, Viltė na tokie labai švelnūs.

Respondentas: [juokiasi]

Tyrėja: Ir Lietuviški iš tikrųjų, taip..

Respondentas: Mhm.

Tyrėja: Aišku. O tavo mama kuo užsiiminėjo? Ta prasme jį dirbo ar ne nedirbo?

Respondentas: Ne, jį, jį..

Tyrėja: Nu jo tai sunkiai, šeši vaikai, kur tu čia dar ir dirbsi, jo..

Respondentas: Jį nu labiau, jo, augino mumis ir poto ir šiaip po išsiskyrimo gal su tėčiu jį pradėjo labai daug gerti.

Tyrėja: Aha.

Respondentas: Bent jau aš taip manau. Aš nežinau, ar teisingai manau, bet..

Tyrėja: O tu vyriausia, ne, tu, ne vyriausia dar brolis yra.

Respondentas: Ne, ne vyriausia, dar brolis yra.

Tyrėja: Tai tu antra nuo..

Respondentas: Mhm

Tyrėja: kaip sakyti. Aha. Va, tai tu labai daug irgi matei tos šeimos ar ne. Istorijos.. Ir manai ar ne, kad ta vat skyrybos labai mamą paveikė [25:00] ar ne, su tėčiu...ir poto... sunkiai išgyveno...

Respondentas: Bet ir anksčiau kaip jie kaip ir su tėčiu gyveno mama, vistiek [nesupratau 25:12]

Tyrėja: trupučiuka [nesupratau 25:13]...

Tyrėja: O tėtis irgi trupučiuka ar ne?

Respondentas: Ne trupučiuka,

Tyrėja: jau ten [nesupratau 25:17]...

Respondentas: šiaip jau [nesupratau 25:17] jau taip normaliai ir tėtis taip normaliai. Jo.

Tyrėja: Mhm, aišku... Aha, o dabar žiūrėk, vat kai vat į Vilnių pervaziavot, tu sakei šokas buvo, kai sužinojot, o kaip čia vat sekėsi tas pritaipimas?

Respondentas: Aš nepažinojau iš viso Vilniaus. Aš kaip sakau, pas mane dabar smegenys, nežinau, reikia lavinti dabar jas. Labai. Labai lavinti, nes man pasako, aš užmirštu, nu pas mane tokia kažkokia atmintis keista. Tai... na.. ko dabar...?

Tyrėja: Apie nu kaip, kai į Vilnių atvažiuoti kaip va buvo tos...?

Respondentas: Tai aš iš viso Vilniaus nepažinojau, man toks šokas buvo, kur kokios gatvės, kas, kas, kur. Man dar labiau atmintis suprastėjo, tiesiog, nežinau, man kažką nu, aš bandžiau įsiminti Vilnių, bet taip ir neišsiminiau.

Tyrėja: Taip.. suprantu.. Ir dabar net sunku prisiminti ar ne, kas kur.

Respondentas: Aš, pavyzdžiui, kaip einu prie žmonių, man toks stresas, toks stresas, kad aš kažką ne taip darau. Poto man viskas susimakaluoja, aš ten nesamonių pridarau, o jetau...

Tyrėja: O tu tą stresą išgyveni nu ar vaikų namuose ar apskritai vet tiesiog mieste būdama, ar darbe?

Respondentas: Stresą... išgyvenu viduj.

Tyrėja: Viduj, ar ne.

Respondentas: Taip

Tyrėja: Ir pastoviai?

Respondentas: O kartais rėkiu labai

Tyrėja: Garsiai ar ne?

Respondentas: Jo.

Tyrėja: Ant save- ta prasme, kai viena būni ar ant kažko, ar ant kažko kito žmogaus rėki?

Respondentas: [juokiasi] Ant viso pasaulio .

Tyrėja: Ant viso pasaulio

Respondentas: Ne, šiaip juokauju. Nu visko būna. Būna, šiaip, kad netyčia, nenorėdamas, užrėki ant kito žmogaus, aišku atsiprašai, bet, bet vistiek

Tyrėja: Nesusivaldai tarsi ar ne

Respondentas: Taip, taip, emocijos tos visos , stresas va va va.

Tyrėja: Bet žiūrėk, aš taip suprantu, kad nu tau, vat tu metus gyveni Vilniuj, bet iki dabar tu išgyveni stresą čia būdama?

Respondentas: Man atrodo, kad aš visą gyvenimą jį išgyvensiu. Turėsiu sa-nu... Aš, aš manau, kad.. kiekvienas vaikas, kuris yra atimtas iš šeimos, jisai viduj vistiek yra šiek tiek sutraumuotas jau. Ir jisai jau, nu, nebebus, toks koks buvo. Jisai šiek tiek pasikeičia. Kai kurie vaikai, šiaip kurie ateina į vaikų namus labai nuklysta blogu keliu ir aš manau, vien dėl to, kad nėra tėvų šalia. Jie tiesiog galvoja, kad jie jau yra suaugę, ir gali viską daryt, ką tik nori.

Tyrėja: Suprantu. Ir tu jauti sau tą riziką, kad ir tu gali nuklysti?

Respondentas: Mes nei vienas neesam atsiriboję nuo... nuo alkoholio, nuo.. nuo visko..

Tyrėja: Nežinai, kas gali su tavim nutikti.

Respondentas: Aš neįsivaizduoju, kas gali dar nutikti gyvenime.

Tyrėja: Suprantu. O žiūrėk, vat, pavyzdžiui, jeigu pabandyti įsivaizduoti tavo gyvenimą, jeigu tavęs nebūtų paėmė ir vat dabar nu paėmė, du variantai gyvenimo. Kaip tu manai, vat, jeigu trupučiuką plačiau pabandytum, nežinau, čia turbūt truputi, pafantazuoti, kokia tu būtum ir kaip tavo gyvenimas klostytųsi, koks tavo likimas, jeigu tu būtum likus šeimoj, nu su ta pačia mama ar ne, toj pačioj šeimoj ir kas jeigu taip pafantazuoti, vat, nu čia jau, aišku, daugiau tavo patirtis, bet jeigu taip apie ateitį pafantazuoti, vat tavo likimas...

Respondentas: Šeimoj?

Tyrėja: Nu vat, kada tave.. vat du keliai, kada tave paėmė, o būtų nepaėmė, kaip yra ir kaip būtų buvę.

Respondentas: Šeimoj... mano likimas šeimoj, šiaip būtų ganėtinai prastas.. Vien dėl to, nes, pavyzdžiui, tėvai negalėdavo man leisti nusipirkti naujų džinsų, naujos striukės, nes... bet aš suvokdavau, aš nereikalavau iš tėvų, nes suvokdavau, kad nėra. Nėra pinigų. Ir viskas. Eidavau pati užsidirbt, jeigu nu norėdavau labai ten suknelės [30:00] ar dar kažko. Eidavau pati užsidirbt ir..

Tyrėja: O ką tu dirbdavai, jeigu ne paslaptis?

Respondentas: Aš, eidavau senutei iš upelio vandens parnešt, parnešdavau, kad jinai galėtų palaistyti, oį atsiprašau, daržoves arba diedukam padėdavau ten bulves nukast, arba.. arba šiaip prekiauja prekiauti daržovėm, nes mano diedukai ūkininkai, tai jie visko ten turėdavo. Šiaip eidavau pati pas kitus diedukus agrąstų prisirinkdavau, paskui serbentų po kibirą tokį labai didelį ir eidavau pardavinėt ir sau užsidirbdavau pinigų.

Tyrėja: Taip, taip, taip... jau būdama nu kiek, trylikos metų arba dvylikos

Respondentas: Man jau buvo, tą kartą, kaip su diedukais važinėdavau, taip, dvylika.

Tyrėja: Aha, aišku.. Aha tai vat jeigu grįžtant prie to klausimo, apie tą vat nu įsivaiduot vat vieną scenarijų ir kitą vat gyvenimo. Vieną kelią gyvenimo ir kitą gyvenimo kelią. Tave paima arba tave nepaimė, tave paliko šeimoj, kaip tai būtų?

Respondentas: Tai aš matyčiau skurdą, dar kartą skurdą, net ne nu neturėčiau, bet... bet aš būčiau ir.. jeigu gyvenčiau šeimoj, aš nebūčiau suvokus, kas, kas yra, šiaip, daug geresnis gyvenimas. Nes aš mačiau tik alkoholį, bet šiaip, mama šiaip kartais susiimdavo ir šiaip ganėtinai gerai elgdavos, dėl nu ta prasme, kaip jinai prisivartoja alkoholio, tai jai rékt rékt noris, tai ir šiaip valgyt pada- nu padarydavo, kaip nevirtodavo ir šiaip nu nu labai mylėdavom ją, kaip jinai nebūdavo prisivartojus alkoholio. Labai mylėdavom. Ir šiaip kaip ir būdavo, nu išgėrus, vistiek mes ir mylėdavom, bet jau ne taip mylėdavom, nes pyktavom, o kaip jinai būdavo blaivi, tai mes mylėdavom nuoširdžiai labai labai labai. Tai va. Tai...o...o dabar papasakoti apie.. na apie tai ką...

Tyrėja: Vat kaip dabar tave paėme ir [nesupratau 3:23]

Respondentas: Tai.. tai va, eeeee [galvoja]

Tyrėja: Sunkus klausimas ar ne

Respondentas: Ne, ne sunkus, aš bandau suvokti.. šiaip..

Tyrėja: Iš tikrųjų aš čia sunkiai suformulavau, aha..

Respondentas: Tai... eee eeee eeee...

Tyrėja: Žiūrėk, jeigu dabar įsivaizduotumėm, tau dabar yra šešiolika, bet dabar įsivaizduokim, kad tau ten dvidešimt, pavyzdžiui, ar ne, arba dvidešimt penki, nu į ateitį nusikeliam ir vat tave paėmė iš šeimos, kokia tu esi, kai tau yra dvidešimt, dvidešimt penki ir kokia tu būtum, jeigu tu nebūtum turėjus šitos patirties. Supranti apie ką aš klausiu? Vat jeigu jo, vat kaip tu įsivaizduoji dabar, tu turi šitą patirtį, paėmimo iš šeimos.

Respondentas: Mhm.

Tyrėja: Ir kaip tu, tau atrodo, kad šita patirtis tave paveikė, tavo charakterį ir tavo likimą, tavo gyvenimo kelią. Ir kas būtų buvę, jei šito nebūtų įvykę, kokia tu būtum?

Respondentas: Bet gyvenčiau šeimoj.

Tyrėja: Jo, mhm.

Respondentas: Man būtų dvidešimt penki.

Tyrėja: Arba dvidešimt. Būtum užaugus. Nebūtinai tuo metu gyventum, bet vat..

Respondentas: Tai aš išeičiau iš šeimos.

Tyrėja: Mhm.

Respondentas: Ta prasme ar turėčiau pasirinkimą?

Tyrėja: Jo, nu jo, visiškai

Respondentas: Tai.. tai... išeičiau iš šeimos, eičiau dirbt, labai daug dirbčiau, padėčiau mamai, kad, kad jinai įsimokėtų ten savo butą, kurį jau atėmė ir padėčiau, kad kad jinai nebegertų, padėčiau jai tuom, ten vežčiau visur gydyt, nežinau.. Ir... Ir šiaip... Tai čia pagrindas – daug daug dirbčiau.

Tyrėja: Kokia tu būtum?

Respondentas: Kokia būčiau?

Tyrėja: Aha, pati kokia būtum?

Respondentas: Šiaip nenorėčiau nusekti mamos keliu, tai aš būčiau geras žmogus, padėčiau kitiems, kurie tai.. jeigu turėčiau daug pinigų, tai aš manau padėčiau, tiems žmonėms, kurie turi mažai visko. Kaip ir mes turėjom. Kurie neturi valgyt, kuriems tikrai tikrai reikia pagalbos. Kurie tiesiog vaikšto po gatves, neturėdami namų, aš vat tokiem žmonėm padėčiau.

Tyrėja: Mhm, aišku.

Respondentas: Ir [35:00] Ir šiaip.... šiaip labai norėčiau, aš nežinau kokia aš būčiau, čia aš tik įsivaizduoju, tai labai norėčiau nevartoti alkoholio ir... neturėti jokių jokių priklausomybių, va čia yra svarbiausia nors mes, mes visi turim priklausomybių. Kiti priklausomi nuo cukraus, kiti priklausomi nuo kompiuterio, nuo telefono

Tyrėja: Nuo kavos

Respondentas: Taip, priklausomybių yra labai labai daug.

Tyrėja: Taip, aišku, supratau. O kaip tu manai dabar tavo gyvenima-, vat tu turi tą kitą patirtį, tu nelikai šeimoj, ar ne, kaip tavo gyvenimas klostysis dabar?

Respondentas: Aš noriu..

Tyrėja: Ir kokia tu būsi?

Respondentas: Man Aušrytė sakė, kad aš galiu būt virėja, nes aš ir dirbu virtuvėj ir čia, aš padedu ten jiems gaminti šiek tiek, tai... bet nežinau, šiaip mėgstu gamint, man patinka... bet dar, dar aš galvoju apie tai, nes man dar tik šešiolika, aš galvoju... hmm.. dar... svarbiausia tai yra pasibaigti mokslus, o tada jau žiūrėti, kas bus.

Tyrėja: Mokyklą užbaigt ar ne?

Respondentas: Taip.

Tyrėja: Aišku, tai dar pora metų kokių, ar ne, liko?

Respondentas: Taip. Nu bet aš planuoju dary- daryt... ne, dar trys tada metai liko, trys. Nes aš planuoju, nu, šiaip labai norisi dvylika pabaigti, bet aš, aš.. neisitikinus, kad aš galėčiau dvylika pabaigt.

Tyrėja: Sunku?

Respondentas: Labai sunku, man atrodo, man būtų. Aš nu... aš..nu, aš nenuvertinu saves, bet.. bet aš tiesiog žinau, kad aš nepajėgi tam. Neesu tokia protinga kaip kiti, na, o kiti tai protingesni ir yra, tai aš.. man atrodo baigsiu dešimt. Neatrodo. Taip bus. Privaloma. Ir pasiimti kokia specialybę.

Tyrėja: Aha, jau iš karto mokytis.

Respondentas: Jo. Aš bandysiu ... aš nežinau ar, aš dar neapsisprendus, bet man daug kas sako, kad virėja, Aušrytė man visada sako, kad virėja. Eit dirbt.. bet aš nežinau kaip bus.

Tyrėja: Aišku.. aš irgi visai mėgstu gamint valgyt.

Respondentas: Patinka?

Tyrėja: Aha.

Respondentas: Namuose.

Tyrėja: Taip.

Respondentas: [juokiasi] Oooo susėdi, ten bulvytes nusilupat, ten pasidarot, ką norit! Mhm, faina. Man tai bulvės patinka labai, todėl ir sakau [juokiasi].

Tyrėja: Aišku.

Respondentas: Aš nežinau kodėl, bet lupdama bulves aš atsipalaiduoju.

Tyrėja: Taip, taip, aš irgi žinok, kai būnu pavargus tada einu į virtuve ir dirbu virtuvėj, mane tai atpalaiduoja kažkodėl tai, kažkokia ramybė per tai ateina.

Žmogus: Mhm

Respondentas: Stresas kai kažkos ar panašiai

Žmogus: Taip, išeina stresas.

Tyrėja: Ta va žiūrėk aš galvoju.. o gal tu sutiktum dar vieną kart susitikt ?

Respondentas: Dar?

Tyrėja: Aha, ar nenorėtum jau?

Respondentas: Aš, aš norėčiau jus dar pamatyti dar kartą, bet aš nežinau ar mum išeis, nes, nes vienas dalykas, kad mes dvidešimt jau kiek supratau, tai jau turėsim išvažiuoti į Vilnių, iš Vilniaus, atsiprašau, gyventi, Trakuose gyventi.

Tyrėja: Trakuose ar ne

Respondentas: Taip

Tyrėja: O vat kitą savaitę dar būsi?

Respondentas: Taip

Tyrėja: Tai galim paplanuoti kitą savaitę tada.

Respondentas: Gerai, galėsime dar pasikalbėti [juokiasi]

Tyrėja: Ar ne, nes aš kažkaip galvoju, kad taip gal geriau, nes jau dabar irgi vėlus vakaras, ar ne.

Respondentas: Mhm

Tyrėja: Ir kad nu visai palietėm, kad irgi per daug nebūtų tų klausimų iš manęs, ar ne. Vat.. o kada tau būtų gerai jeigu kitą savaitę?

Respondentas: Mmmm kitą savaitę?

Tyrėja: Mhm

Respondentas: Aš.. aj telefono nepasiėmiau.. bet... bet, manau, kad.. O kada Jums gerai?

Tyrėja: Aš galiu prisitaikyt, nes yra vasara, aš santykinai laisva esu, man gal ryte, pirmoj dienos pusėj ne nelabai gerai.

Respondentas: Ooooooo į vakarą jau..

Tyrėja: Nuo dvylikos, nuo dvylikos praktiškai galiu iki betkada

Respondentas: Nuo dvyliktos

Tyrėja: Betkada poto jau, kad ir vat vėlai vakare galiu.

Respondentas: Mhm, tai, tai tada apie [40:00] septintą.

Tyrėja: Mhm, ar man čia ateiti?

Respondentas: Čia, galim, taip

Tyrėja: Septintą valandą, ar ne, tu jau būsi laisva, ar ne?

Respondentas: Taip, taip turėčiau... turėčiau būt kaip ir laisva

Tyrėja: Aha

Respondentas: Tai taip, septintą ir pir-

Tyrėja: Pirmadieni, vat kaip tu pasakysi, kurią dieną tau geriau.

Respondentas: Pirmadienį

Tyrėja: Gerai, tada pirmadienį septintą aš ateinu čia, pas tave į svečius, gerai.

Respondentas: O jum patinka toks darbas?

Tyrėja: Taip

Respondentas: Patinka?

Tyrėja: Labai

Respondentas: Bet Jūs labai protinga

Tyrėja: Nežinau, gal.. Aš nežinau ar aš protin-

Respondentas: Jeigu mokslininkė, tai tikrai protinga

Tyrėja: Nu teoriškai aš turėčiau būt protinga, bet aš galvoju, kad tas protas, nu toks dalykas, žinai, lavinamas jisai yra visų pirma, yra kažkokia dalis gabumų, vat yra kažkokia kita dalis darbo, įgūdžių, nu, kada tu sėdi dirbi, mąstai, ar ne. Va, man labai patinka, nes tame yra laisvės ir, ir aš

jaučiu kažkokią prasmę, nu vat kalbėti, suprasti, nes žinai pavyzdžiui, kai gyveni savo gyvenimą, tai atrodo vienaip viskas, o kai prisilieti vat prie kitų patirčių, kitokių, pavyzdžiui, aš turėjau vienokias patirtis, tu turėjai kitokias, ar ne..

Respondentas: Mhm

Tyrėja: Ir, šiaip, nu daugybe kitų, vat matai, nu išsiplečia kažkaip tas gyvenimas. Aš šiaip socialinė darbuotoja esu.

Respondentas: Mmmm [juokiasi]

Tyrėja: Va, mano profesija pagrindinė vat, tai.. tai aš užtai ir gilinuosi į šitus klausimus, nes čia labai yra socialinio darbo sfera ir žiūriu, nu, nu noriu suprasti ar gera ta praktika, ar nu kažką reiktų keisti.

Respondentas: Aš tikiuosi, kad Jūs rasit, ką reikia keisti , o ko nekeisti [juokiasi] .

Tyrėja: Tai va, tai aš ir tavęs norėsiu dar paklaust, kaip tu, nu, kaip tu matytum, nu čia šiandien gal jau daugiau nebenagrinėjam tų klausimų, bet aš norėsiu tavęs paklaust, vat jeigu, nu vat tu dirbtum šitą darbą, kaip tu jį būtum atlikusi, ar ne. Jiegu tavo preiga būtų vat kažkaip paimt vaikus, kaip tu tą darytum. Tai va tai tiesioog gali pamąstyt irgi iki pirmadienio.

Respondentas: Oho čia įdomus klausimas.

Tyrėja: Nu vat taip įsijausk, vat tu būtum policininkė, sakykim, arba būtum ta vaikų, reiškias, namų vadovė ar ar kažkokia darbuotoja, ar mokytoja, kaip tu elgtumei toj situacijoj.

Respondentas: Dėl..

Tyrėja: Nu vat..

Respondentas: Dėl paėmimo, tai čia faktas, kad sesė su broliais neatskričiau , čia yra faktas.

Tyrėja: Taip, tikrai, ar ne..

Respondentas: Daugiau, daugiau nežinau..

Tyrėja: Nu pagalvok, čia irgi nelengvas klausimas, ar ne, turėsi pagalvot. Tai va, tia gerai, tai ačiū tau šį vakarą labai

Respondentas: Nėr už ką!

Tyrėja: Va ir pasimatysim greitai, ar ne

Respondentas: Gerai

Tyrėja: Mhm, gerai, pirmadienį septintą valandą

Respondentas: Pirmadienį septintą

Tyrėja: Gerai.

Respondentas: Gerai.

[V1.2]

Tyrėja: O kaip tu jauteisi iš viso po to vakari- nu ano pokalbio? Mūsų nebuvo, nun kažkas sunkaus?

Respondentas: Mmmm tos emocijos vistiek viduje šiaip buvo

Tyrėja: Sukilo.

Respondentas: Sukilo.

Tyrėja: Aha.

Respondentas: Šiek tiek taip kažkaip keistai.. bet aš jau galima sakyti pripratau.

Tyrėja: Liūdna truputuką buvo?

Respondentas: Šiaip liūdnoka, bet aš pripratau prie to viso.

Tyrėja: Pripratus

Respondentas: Nu, taip

Tyrėja: Ooo kaip vat dėl šito pokalbio, gal buvo taip, kad aj jau nebesinori daugiau apie tai kalbėt

Respondentas: Neeeee, kodėl, noris pasidalinti

Tyrėja: Nors pasidalinti

Respondentas: Taip

Tyrėja: Aha

Respondentas: Ką aš jaučiu, ką aš manau, man tai netgi patinka kalbėt

Tyrėja: Patinka, ar ne. O žiūrėk aš dar, norėjau paklaust vat, pavyzdžiui, kaip nu vat jus tada paėmė ir va visas šitas laikas ar tu turėjai galimybę su kažkuo pasikalbėt, kažkam išsipasakot, kažkieno vat tokios, nu kaip sakyt, psichologinės pagalbos paprašyt?

Respondentas: Tai tik psichologė, šiaip

Tyrėja: Aha, vaikų namuose?

Respondentas: Ne, ne vaikų namuose, bet nu iš poliklinikos psichologė ten, karoliniškėse kaip dar gyvenau, tai kalbėdavau su ja

Tyrėja: Aha, bet pati savo iniciatyva, ar ne, kalbėjai?

Respondentas: Šiaip, taip

Tyrėja: Aha,

Respondentas: Nu, tiesiog blogai jausdavaus ir auklėtojai, nu, pastebėjo, kad, nu, reikia man psichologės pagalbos, tai su ja pasikalbėdama jausdavaus, nu, šiaip, išsipasakojus atrodo, kad net nuo širdies koks akmuo nurito ir šiaip geriau man budavo. Po psichologės.

Tyrėja: Ir pagrinde kalbėjai apie ta paėmimo patirtį?

Respondentas: Taip. Apie paėmimą, apie kai, kad sesė išskyrė.

Tyrėja: Taip, taip, ir kiek tokių pokalbių turėjai?

Respondentas: eeee...

Tyrėja: Apytiksliai

Respondentas: Apytiksliai apie, šiaip... apie, dar aš, dar lankiau vieną psichologę, apie penkiolika kažkur.

Tyrėja: Penkiolika kartu, ar ne

Respondentas: Jeigu.. bijau sumeluoti, nu šiaip apie penkiolika

Tyrėja: Taip, jo, nu svarbu ne šimtas ten, ne penkiasdešimt

Respondentas: Ne, ne šimto, tai ne

Tyrėja: O kita psichologė kur buvo, ne poliklinikoje jau, ar ne?

Respondentas: Eee, ta psichologė Kauno gatvėj, poliklinikoje irgi.

Tyrėja: Ai, tai abi poliklinikoje buvo, ar ne

Respondentas: Taip. Mokyklos psichologės, nelankiau.

Tyrėja: Aišku, o tavo broliams, seserimi, vat kažkokios tokios pagalbos buvo, ar ne?

Respondentas: Jiem irgi sunku, jie išgyvena, bet jau irgi priprato, matos, kad, nu, jau suprato, kad mama nepasiims, tai... nu irgi jau pagerėjo

Tyrėja: Aha, aišku.. aišku... Gerai, tai tada bandykim gal, tuoj, žiūrėk aš bandysiu, aš praeita kart klausiau, gal labai taip sudėtingai suformulavau klausimą, dabar taip paprasčiau. Kaip tu manai, ar gerai, ar blogai, labiau gerai, ar labiau blogai, tai, kad jūs buvot paimti iš šeimos?

Respondentas: Iš šeimos, šiaip, praktiškai.. jeigu aš nebūčiau pamačius geresnio gyvenimo, tai man būtų.. šiaip.. blogai, kad mane iš šeimos paėmė, bet dabar, kai pamačiau geresnį gyvenimą, kad aš gaunu ir rūbų, ir kišenpinigiai, ir, ir, šiaip, jūros buvau nemačius, nu šiaip, su su.. šeimoje viena kartą buvau ar du kartus prie jūros su klase, bet, šiaip tai, nematydavau pramogų visų tų, netgi Viliaus būčiau nepažinojus, jeigu manęs būtų nepaėmė. Bet šiaip labai skaudu, kiekvienas vaikas myli savo mama, savo tėtį, kiekvienas vaikas norėtų, kad tėtis ir mama būtų šalia.

Tyrėja: Mhm, geriau, kad tai būtų neįvykę?

Respondentas: Eeee...

Tyrėja: Vat jeigu būtų pasirinkimas tau.. ar?

Respondentas: Jeigu būtų pasirinkimas, tai aš, jeigu mama negertų, tai aš tikrai, tikrai norėčiau būti su mama

Tyrėja: O vat, toj situacijoj, kuri buvo, nu mama gèrè, mama gèrè, ar ne, tai gerai, kad jus, nu, ta prasme ar tu, jeigu tau dabar būtų vat galimybė nuspręsti, kad jus tada paima arba nepaima.

Respondentas: Nuspręsti?

Tyrėja: Mmh, ar tu pasirinktum vis dėlto, kad jus būtų tada paėme, toj situacijoj[5:00], ar vis dėlto spręstum, kad jus būtų palikę?

Respondentas: Čia šitas klausimas sudėtingas šiek tiek

Tyrėja: Taip

Respondentas: Bet, bet, šiaip, jeigu aš nepažinočiau nieko, šitos aplinkos, šitų vaikų, tai..aš...eee...nuu...ir iš koncepto vaikų, ir pačio koncepto nepažinočiau, aš tikrai bučiau pasilikus pas mama, net nebūtų tokios minties, kad nu, kad aš noriu iš mamos išeiti ar mane kažkas paimtų. Neee, nenorėčiau, tikrai. Bet kadangi apsipratau jau dabar, tai man čia, kaip ir gerai. Aišku, va, skambinau šiandien mamai, norėjau pakalbėt, bet kažkodėl neatsiliepiei, išjungtas ir vakar telefonas ir šiandien, keista labai.

Tyrėja: Mhm, neaišku, kas yra su ja.

Respondentas: Jo, labai neramu taip.

Tyrėja: Pergyveni dėl mamos

Respondentas: Mhm

Tyrėja: Žiūrėk, aš irgi pergyvenu, bet ne dėl mamos..

Respondentas: O kas buvo?

Tyrėja: o dėl diktofono, kad aš noriu paklaustyti, man rodos vėjas gali...

[V1.3]

Tyrėja: ... visą laiką, va o žiūrėk dabar, jeigu galvoti..ummm.. kaip tau atrodo, kaip tavo tėvai išgyveno tą patirtį?

Respondentas: Sunkiai

Tyrėja: Sunkiai

Respondentas: Labai sunkiai, aš manau, kad jie ... šiaip ... tėtis, tai jisai iš viso net nežinojo, kad mes paimti iš šeimos, o mama tai labai sunkiai. Jinai pradėjo netgi dar stipriau ..

Tyrėja: dar labiau gerti

Respondentas:.. vartoti ta alkoholi. Šiaip būdavo labai nevilty ten ir dabar nėra viskas jai gerai, bet jinai. Aš, aš visada sau galvoj tokius, tokias galvoj mintis, kad jeigu mama tikrai myli, tai jinai bet kada galėtų pasikeisti dėl vaiko. Bent jau aš taip mąstau, nežinau.

Tyrėja: Tarsi nepakankamai pastangų idėjų?

Respondentas: Taip, nes jeigu žmogus nori nėra nieko neįmanomo, tik čia taip atrodo, kad sunku, šiaip, nėra sunku paimti ir tiesiog. Taip aš suprantu, kad tai yra liga, bet.. tikrai galėtų. Pasistengti.

Tyrėja: O ką tu jauti mamai?

Respondentas: Aš?

Tyrėja: Aha.

Respondentas: Aš pykčio nelaikau, taip pradžioj šiek tiek laikiau, kad, šiaip, ne nėra pas mane to pykčio. Aš suprantu, taip tai yra liga, bet, bet vis tiek galėtų pasistengti ir ... ir tiesiog nevartoti alkoholio, susirasti darbą, dirbti, užsidirbti. Man, netgi kartais aš pagalvoju, mam, man šešiolika, o aš jau dirbu, nu, ir mama galėtų. Tai va.

Tyrėja: Aha supratau, o žiūrėk, vat kada jus paėmė, kaip jūs po to kontaktavot su mama? Kada buvo pirmas kontaktas, kaip jis atrodė?

Respondentas: Šiaip mama buvo netgi atvažiavusi į konceptą, viena kartą. Arbūzą tokį didelį atvežė, po to visi vaikai valgėm, ne vien mes, bet ir kiti vaikai. Labai didelį arbūzą! Po to, ir šiaip, nupirko sesei ten tapkes ar ką. Eeee... šiaip faina diena buvo.

Tyrėja: Aha. Bet reiškia, kai jus paėmė, nuvežė į kitus vaikų namus, ar ne, tai tada jūs per visą tą laiką su mama jokio kontakto neturėjot?

Respondentas: Mes per tas šešias dienas neturėjom, bet kai perved-, nes mum neįleido, nei telefonais naudotis. Pasakė, kad jūs ir kompiuteriu negalėsit naudotis, mum vėl šokas, ta prasme, nu kaip čia taip, nesąmonė galvojam. Ir po to, kai į konceptą pervežė, tai pasakė, kad viskas galima, galima ir skambinti ir kalbėtis, nu nes, ta prasme, negali uždrausti su tėvais bendrauti. Kokie jie bebūtų, vis tiek jeigu vaikas nori, jis priv- net nėra to, kad gali, jisai privalo bendrauti su savo tėvais. Na, nebent jisai nenori, tada jo.

Tyrėja: Taip, ir žiūrėk va tas pirmas kontaktas po paėmimo ir buvo tas kartas, kada mama tiesiog atvažiavo ar jūs prieš tai, pavyzdžiui, telefonu gal kalbėjot su ja?

Respondentas: Mmmmm..... mes, kaip pirma kart kai mama atvažiavo?

Tyrėja: Jo, poto kai jus paėmė, kaip atrodė pirmas, nu, pokalbis su mama, nežinau?

Respondentas: Pirmas pokalbis?

Tyrėja: Aha, pirmas kontaktas ar prisimeni?

Respondentas: Senokai buvo, galima atgamint. Šiaip, labai fainas jausmas, atrodo, kad mama grįžo iš kažkokios, nežinau, kelionės, galima pasakyti, grįžo iš kelionės, mus pasiims namo, važiuosim namo, va toks jausmas buvo. Bet supranti, poto galvoji, kad ne, nu mes niekur nevažiuojam, mes pasiliksim čia. Po kiek laiko jau ir pripranti prie to jausmo.

Tyrėja: Taip, bet žodžiu, labai sunku, aš suprantu, tarp prisiminimų surasti va tą, nu tuos pirmus kartus, kada jūs kontaktavot su mama, ar ne, vėl? Atskirti, kas kur, prisiminti tik tą vat įvykį su arbūžų, ar ne, kai atažiavo aplankyti, tą dieną, kai praleidot kartu, o iki tol ar kalbėjot negali prisiminti.

Respondentas:.... kalbėjom. Telefonu tai dažnai kalbėdavom, o dabar kažkodėl labai retai kalbamės, bet taip tai dažnai, dažnai labai.

Tyrėja: Ir tai priklausė nuo jūsų ar nuo darbuotojų, kažkaip organizuodavo tuos?

Respondentas: Čia nuo mūsų priklausė, nes mes prašydavom visą laiką telefono. Duokit paskambinti tėvams, mamai dažniausiai mamai.

Tyrėja: O ta prasme jūs nebeturėjot jos [5:00] telefonų, kad galėtumėt patys kada norit paskambinti?

Respondentas: Mes patys neturėdavom telefono

Tyrėja: Nors iki to laiko turėjot.

Respondentas: Ne, ne, neturėjom telefonų. Aš turėjau, bet pamečiau man atrodo, jo [nesupratau 5:12]

Tyrėja: Ir tada eidavot prašyti pas darbuotojus ir jie leisdavo, ane?

Respondentas: Taip.

Tyrėja: Tai čia koncepto tam, ar ne?

Respondentas: Mmh

Tyrėja: Aha, supratau.. aišku.. aha ir tu sakai, kad mama tarsi pradėjo dar labiau gerti, kad jai smūgs buvo. Ar jinai dalijosi kažkokias jausmais su jumis, pasakojo kaip jinai jautėsi? Ką jinai kalbėjo? Ar jūs-

Respondentas: jinai, aš galėčiau pasakyti, ką jinai kalbėjo, bet apie tai nepriimtina nei vienam tėvam kalbėti taip su vaiku, čia yra absurdiška. Jinai kalbėdavo, kad jinai eis nusižudyti. Čia yra labai blogai, nes mum dar didesnį stresą varo ir tada mes patys nežinom ką daryti, ko, kuo, nu, ta

prasme, ko griebtis iš viso, ta prasme, kas čia daros, galvoj potė tokios nesąmonės pradeda virtis, suktis. Ir... nu... aplamai, nei venam tėvam negalima taip kalbėt, tikrai.

Tyrėja: Taip.. jina su jumis dalindavosi, kad jai tiek sunku yra po jūsu paėmimo, kad jina nori nusižudyti.

Respondentas: Taip. Gal čia taip jina ee... bet .... nežinau... gal... jina bandydavo... nu... kai čia pasakyt... savo emocijas, visą savo nevirtį ir mum perduot, kad mes irgi tą išgyventume ir...taip.

Tyrėja: Ir jum nuo to tik dar sunkiau būdavo

Respondentas: Taip. Mum nuo tikrai dar sunkiau būdavo. Nei vienam vaikui to nelinkiu, tikrai, sunku...

Tyrėja: Kaip tu sakei, mano gyvenimo košmaras, tai irgi sudaro to komaro dalį. Aha.. suprantu... aišku, o žiūrėk dar jeigu galvot apie, ne, gal dar grįžtant, kaip tu manai, nu iš daies jau atsakei į tą klausimą, kaip tėvus paveikė jūsu paėmimas?

Respondentas: Tėvus paveikė?

Tyrėja: Nu sakykim, tėtis tai jis net nežino, ar ne, bet vat mama šiuo atveju. Koks jai poveikis?

Respondentas: Poveikis... šiaip, blogas, labai blogas poveikis, nes jina pradeda dar labiau isterikuot, labiau gert. Ir jina jau, jau dabar, šiuo momentu, jina yra visiškai rankas nuleidus ir jina visiškai nesistengia. Jo- nematau jokio, kad jina stengtūsi dėl mūsų, nei kiek.

Tyrėja: Jina vie- ir dabar geria, ar ne?

Respondentas: Taip. Mano močiutė, nu, paskambina, pasako.

Tyrėja: Taip. Jos kartu gyvena?

Respondentas: Ne..

Tyrėja: Bet netoli?

Respondentas: Jos kaimynės

Tyrėja: Kaimynės, ar ne. Tai su močiute, kaip ir, yra kontaktas..

Respondentas: Mhm, šiek tiek, kartais.

Tyrėja: O kaip močiutė reagavo, seneliai kaip reagavo į tai, kad jus paėmė?

Respondentas: Mmm.. Iš pirmo, kada čia, irgi koncepte buvom, jo, ir jie, po šešių.. po.. po dviejų savaitių kažkur, ar po savaitės, paskambino ir pasakė, kad jau sužinojom, kad jūsu paimti, o nes jau tipo kelias dienas nematėm ant [nesupratau 9:09] bėgiojančių, kaip mes visada bėgiodavome ir, ir ta prasme, nu, jo pamatė, kad nėra mūsų ir tada pasigedo ir potė po kiek laiko atvažiavo, bet čia buvo... eee.. prieš Velykas, jo, atvažiavo..

Tyrėja: Mmh, taip. O jus paėmė kada?

Respondentas: Bet čia dar ir dar kitais metais.

Tyrėja: Taip, taip, taip, bet jus buvo paėmė kažkada pavasarį, ar ne?

Respondentas: Mus...eee.. buvo paėmę...eeee....prieš Kalėdas.

Tyrėja: Prieš Kalėdas, o jie atvažiavo prieš Velykas, ar ne?

Respondentas: Jo.

Tyrėja: Aha. O galiu paklausti, būna taip, kad kažkaip duoda, nu pavyzdžiui, veža ne į vaikų namus, o atiduoda giminaičiams arba, pavyzdžiui, seneliams.

Respondentas: Būna.

Tyrėja: O kodėl ju- [10:00] nu.. tai ne..

Respondentas: Mūsų nepadėmė, nežinau, neįsivaizduoju, šiaip, šiaip niekas ir neklausė, tiesiog, tą pačią naktį surinko mus ir tiesiog išvežė

Tyrėja: Taip

Respondentas: Tai...

Tyrėja: Nieks net nesigilino

Respondentas: Nedavė jokio pasirinkimo, ar eiti pas tetą, ar eiti pas močiutę, ar eiti dar pas kitą močiutę.

Tyrėja: Už jus nusprendė

Respondentas: Už mus nusprendė tiesiog, bet, šiaip, va šiuo momentu aš galiu pasakyti, kad aš, net džiaugiusi, kad esu vaikų namuose, nes nėra taip blogai, kaip aš galvojau, kaip aš mažiau, nu..

Tyrėja: Kaip pereini tuos visus sunkumus pripranti jau, ar ne, visai įgauni kažko, ar ne, kito.

Respondentas: Taip

Tyrėja: Aha, supratau, o žiūrėk vat, jeigu irgi prisimint tą situaciją, vat kokie jausmai, nežinau, tu darbuotojų, kurie vat paėmė, kurie poto vat, gal vaikų namuose priėmė, jų atžvilgiu, kokie jausmai?

Respondentas: Vadovų?

Tyrėja: Nu sakykim pirmiausia tų žmonių, kurie įvykdė tą paėmimą.

Respondentas: Jausmai.. Policininkai paėmė mus, tiesiog, šalti tokie.

Tyrėja: Šalti

Respondentas: Iš viso, tipo, va jie jų toks darbas, taip daro ir jiems dzin ar kažkam skauda, ar kažkas liūdnas, nu tiesiog jie daro savo darbą ir viskas.

Tyrėja: Taip..

Respondentas: Tai va. Kažkaip pyktis mane ima dabar, nežinau kodėl.

Tyrėja: Ant ko?

Respondentas: Nežinau, tiesiog

Tyrėja: Tiesiog pikta, ar ne

Respondentas: Tos emocijos dabar eina eina eina

Tyrėja: Agresija ar ne?

Respondentas: Jooo, tokia ohoho! Gerai, viskas, nuryju ją.

Tyrėja: Žinai, gali būt, kad tada irgi buvo tos agresijos, jinai išsi- liko uždaryta trupučiuką tavy... O iš tikrųjų situacijos tokios, kur tikrai noris snukius išdaužyti kitiems

Respondentas: [juokiasi] Jo

Tyrėja: Ir daug kam iš tikrųjų

Respondentas: Taip

Tyrėja: Suaugusiems, kuriems turėjo prisiimt atsakomybę ir neprisiėmė

Respondentas: Taip..

Tyrėja: Mhm..aišku.. o vat tiems darbuotojam, nu tuose pirmuose vaikų namuose, priėmė jus, vat irgi kokie jausmai yra iš jų?

Respondentas: Aš jaučiau iš jų rūpestį, daugiau nieko. Rūpestį, kontaktą su mumis, kad susipažint, kalbėt, šiaip rūpestį iš jų jaučiau.

Tyrėja: Aha, aš dar prisimenu-

Respondentas: Meilės, šilumos – ne, bet va rūpestį, tai tikrai jaučiau.

Tyrėja: O aną kartą atsimenu tu kalbėjai toki apie apgavystės jausmą, ar ne, kad vat sakė išveš vienai parai, o iš tikrųjų išvežė ilgiau, o poto dar –

Respondentas: Apgavystės, taip, buvo

Tyrėja: Irgi buvo

Respondentas: Jausmas, nu tiesiog, jie sako, kad pasakytų, o ar tiesa, ar netiesa jiems dzin. Nu ta prasme, pasako ir viskas, o vaikai ką, vaikai tiki.

Tyrėja: Aha.. aha.. o žiūrėk, jeigu taip įsivaizduot, nu čia žinia, gal toks kvailas klausimas, bet nu jeigu įsivaizduot, kad tu vat tampi karaliene ir gali daryt ką nori, ar ne, nežinau, kaip tu pasielgtum su tais žmonėm, nežinau, kurių atsakomybė tai buvo, čia šiuo atveju ne su tėvais, ne su seneliais, bet su tais darbuotojais, kurie priiminėjo sprendimus, kurie jus vežė, eee... kurie...

Respondentas: Aš pasielgčiau taip pat, kai ir jie su manim pasielgė.

Tyrėja: Ir ką padarytum?

Respondentas: Aš lygiai taip pat tiesiog pasakyčiau va, kad išvežu juos, tiesiog va šešioms dienoms va pabūsit ir, ir tiesiog va, išvežčiau trejiems metams, sėdėkite, ir dar va neleisčiau, bendrauti su tėvais, su draugais, su giminėms.

Tyrėja: Ta patį padarytum.

Respondentas: Taip. Tris metus galėtu pabūti, poto vėl parvežčiau.

Tyrėja: Aišku. Kad pajustu tą patį.

Respondentas: Taip. Pirmoms dienoms jo jiem irgi būtų sunku, sunku, sunku, nu gerai, ne pirmoms dienoms, kad ir visus metus, kaip ir man, bus sunku, sunku, bet poto po metų jau bus geriau.

Tyrėja: Taip, o dar vat galėtum mes aną kart daug apie tai šnekėjom. Dar nevarginu tavęs?

Respondentas: Ne, viskas gerai, dar arbatos eisim žalios įkalti

Tyrėja: Gerai

Respondentas: Atsigerti

Tyrėja: Gerai. Va, žiūrėk atsimeni vat tada tu man nu pasakojai kai vyko tas procesas, bet aš vat norėčiau dar kartą panašius klausimus užduoti kai aną kartą. Aš tiesiog galvoju, gal kažkiek tu detaliau papasakotum, vat nu vat kaip vat tu ten atsimenu atsibudai, ar ne, pamatei tuos policininkus, ką jie tau sakė, kaip jie su tavim elgėsi?

Respondentas: Šiurkščiai.

Tyrėja: Šiurkščiai.

Respondentas: Jo.

Tyrėja: Tu gali va taip vat papasakoti nu, kad filmas kaip man būtų taip nupasakoti, kaip tai vyko.

Respondentas: Svarbiausia atsiminti.

Tyrėja: Tą ką prisimeni.

Respondentas: Tai maždaug aš jum aną kartą papasakojau, bet šiaip nu jie, jie aš miegojau, jie priėjo prie mano lovos, pasakė kelkis, taip tiesiog va, kelkis, važiuosim. Aš atsikėliau, tokia galvoju, kas čia daros, nesuvokiau, kas čia daros, poto nueinu pas mamą, žiūriu mama sėdi, jau neblaiva, sėdi ir jai norėjo duoti pūst, jinai, nu tipo, ne, ne, nepūsiu. Mes tokia nu aš poto aš stovėjau ir tokia gavojau, kas iš to jei jinai nepūs, vistiek mus išveš. Aš galvoju..

Tyrėja: Tu suvokei pati.

Žmogus: Taip. Galvoju, bet vienai dienai, vienai dienai. Tai galvoju, nu, mama pūsk, kas čia tokio sakau, vistiek mus kitą dieną išsiblaivius atvažiuos pasiimti, nes tu taip pasakojo, kad jinai išsiblaivys ir mus pasiims. Mes tiesiog važiuojam ten pabūsim, kol mama išsiblaivys, nu nes jinai neblaivi negali būti su mumis. Ir aš tokia galvoju nu okey, nu mes susirinkom visi, aš pasiėmiau kuprinę dar ten su knygoms, galvoju nuvarysiu į mokyklą. Eeee... ir tada..eee... kitą dieną jau susiruoši jau kaip į vaikų namus nuvažiuom. Aišku, aš ne taip pasakoju, ne iš pradžių, nes kai kurių da- momentų neprisimenu, labai atsiprašau.

Tyrėja: Nieko, viskas gerai

Respondentas: Pas mane atmintis tokia.

Tyrėja: Taip.

Respondentas: Ir poto mes kitą dieną, nu kaip atvažiuom į tuos vaikų namus, mes ten, ten nuėjom nusiprausti, į dušą lalalala. Ir poto kitą dieną susiruošėm jau važiuoti namo, nu mintyse jau taip buvo, kad mes važiuosim namo. Ir apsirengėm, ir poto atvažiavo direktorė ir jinai sako: jūs niekur nevažiuosit. Taip šaltai atėjo ir pasakė lygtais jinai, nu, aišku jinai nesupras to jausmo, kas yra, kas yra vaikui išgyventi.. nu.. tokš šiurkštumą, nežinau, va.. na tiesiog... atskyrimas nuo tėvų yra žiaurus dalykas, nepasakomas. Trūksta žodžių netgi tuos jausmus apibūdinti.

Tyrėja: Jauti ir labai sunku įvardinti, perduoti, ar ne, kitiems

Respondentas: Taip

Tyrėja: Daug sudėtingų ir labai, nu, labai daug ir nu tokių stiprių jausmų, aš taip suprantu.

Respondentas: Taip, taip.. Labai stiprių. Būna tokių momentų atrodo, kad širdį plėšo kažkas.

Tyrėja: Skausmas [nesupratau 18:18]. Reiškias tie momentai užplaukia, prisiminimai, ar ne?

Respondentas: Taip prisiminimai visada išlieka, kokie jie bebūtų blogi, geri, jie visada išliks.

Tyrėja: O kaip dažnai va tokie prisiminimai, sakykim, kasdien tu tą prisimeni ar pavyzdžiui veina kart į menesį

Respondentas: Vakara, vakara

Tyrėja: Vakara

Respondentas: Dažniausiai vakara, jo. Visos tos mintys ateina vakara. Dienos metu aš apie tai negalvoju, vat dbar kaip kalbu jo, jo, bet šiaip, praliedžiu daug laiko su draugais, darbe ir tos mintys tiesiog išeina ir man, ir man gerai, bet šiaip tai vakara, tai jos ateina.

Tyrėja: Aha ir ka tu tada pirmiausiai prisimeni?

Respondentas: Viską. Dažniausiai tai sesę prisimenu.

Tyrėja: Pats baisiausias momentas

Respondentas: Jo ir kad sesę atskyrė labai baisus momentas.

Tyrėja: O žiūrėk kaip, nu kada paėmė koks ten paros metas buvo, tai buvo naktis, diena?

Respondentas: Mus paėmė dienos metu.

Tyrėja: Tai tu reiškias tokį kaip [nesupratau 19:32] miegojai, ar ne, dienos miegas, ar ne, ir iš jo prikėlė. O tada vat sakykim kada tu papasakojai, ar ne, trupučiuka vat tada jau vaikų namuose nu vat sakykim atėjo ta direktorė ar ne, pasakė vat nevažiuosit į šeimą. Kaip tu elgeisi? Kaip tavo broliai, sesės elgesi? Kaip reagavot?

Respondentas: Visi, visi, visi į neviltį [20:00]

Tyrėja: Aha

Respondentas: Chaosą, visi, visi pradėjom verkti, ten plėšytis vos ne vis vis agresija, labai didelė agresija, pyktis ant visų. Pyktis ant tos pačios vadovės, kuri va taip pasakė. Nu, pyktis, tiesiog pyktis.

Tyrėja: Taip.. Nu, žodžiu, jūs ten kažką draskėtės, ar ne, tokio..

Respondentas: Mhm, bet po to, po kiek laiko

Tyrėja: Aprimot

Respondentas: Poooo... ne, mes ne ne neaprimom, šiaip, bet jau priešpaskutinę dieną, koncepte norėjau sakyti Vilkijoj, tai na žaidėm monopolį, šiaip jau, jau šiek tiek taip..

Tyrėja: Nu taip keletą dienų reiškias buvot tokiam chaose, nevilty.

Respondentas: Taip

Tyrėja: O pavyzdžiui darėt ka nors, nežinau, ten nu, norėjot, pavyzdžiui, pabandyti pabėgti ar ten kokį langą..

Respondentas: Visko, visko, visko būna, taip, buvo, buvo tokių minčių

Tyrėja: O galėtum trupučiuką papasakoti apie tai?

Respondentas: Emmmm...

Tyrėja: Nes man viska svarbu, iš tikrųjų, tą išgirsti.

Respondentas: Mes norėjom, aš norėjau, paimti sesę ant rankų, apsirengti, ten, tas.. Rokas, Jonas, Rugilė ir ten buvo tokio tvora. Aš galvojau perkelsiu, Rokas perlips, perkelsiu Viltę, tada kitus brolius, seses perkelsiu, pati perlipsiu ir mes tiesiog pabėgsim. Aišku mes nežinojom tos Vilkijos, nieko nežinojom, galvojom per miškus bėgsim tiesiog visi ir pabėgsim iki namų per kažkiek laiko.

Aišku, į kuprinę norėjom valgyti įsidėti, kad valgio užtektų ir pabėgti iki mamos. Tai tokios mintys buvo.

Tyrėja: Bet neįgyvendinot jų, ar ne?

Respondentas: Ne.

Tyrėja: Ok kas sustabdė?

Respondentas: Sustabdė baimė, kad pamatys, kad mes bėgam, nes grindys labai traška, o vadovė miegodavo, nu, miegojo prie pat to teliko, prie pat mūsų durų, tai sustabdė tai.

Tyrėja: Aaaa...Tai sustabdė...Supratau. Aišku. O kaip nors, nežinau, ten, pavyzdžiui, nu vat, kuri pranešė ar kitiem darbuotojams, nežinau, kažkaip piktai atsakinėjot, nežinau, ką nors pikto sakėt?

Respondentas: Taip šiurkščiai irgi pradėjom elgtis.

Tyrėja: Šiurkščiai elgtis, ar ne.

Respondentas: Iš viso aš kaip verkdavau, tai šiaip kita vadovė, ko tu ten verki, juk viskas gerai, bet aš mintyse galvoju: jūs niekada nepatirsit tokio jausmo, kurį jaučia kiti vaikai, atimti iš šeimos, tai...

Tyrėja: Aha, supratau. Sakei verkdavot, ar ne, ir verkdavai ne tik tu, ir broliai, ir sesės?

Respondentas: Visi.

Tyrėja: Visi verkdavot, ane? Kiekvienas, nu..

Respondentas: Šiaip aš daugiausiai pergyvenau, nes aš vyriausia būdavau iš savo brolių, nes kitas brolis jau būdavo, nu jo neatėmė ir jisai Kaune ten buvo, tai dabar jau kitoj šaly, nu Anglijoj.

Tyrėja: Taip.

Respondentas: Bet šiaip jo, aš daugiausia pergyvenau, nes paėmiau mamos vaidmenį ir pradėjau labiau rūpintis sesėm, broliais, tai..

Tyrėja: Tai irgi, va kaip sakei anąkart, subrandino tave.

Respondentas: Taip. Labai.

Tyrėja: Gal net labiau negu kitus, brolius, seses..

Respondentas: Taip.

Tyrėja: O jūs, vat nu, atsiprašau, gal kad taip detaliai klausinėjau, tiesiog noriu įsivaizduot, kaip tai yra. Jūs, nu taip, po vieną, nu jeigu verkdavot, jeigu tą skausmą išgyvendavot, ar jūs kartu vat į kruvą susėdat ir kartu verkiat. Kaip tai atrodė? Ar labiau kiekvienas į save taip užsidarydavot...

Respondentas: Visaip, visaip būdavo.

Tyrėja: Visaip, ir taip ir taip, ar ne. Bet žodžiu tokio delikatumo, nu, kaip tu sakei, rūpestis buvo, bet tokios meilės, supratimo iš tų darbuotojų nesulaukėt praktiškai.

Respondentas: Ne.

Tyrėja: Aha. O koncepto, vat, kada atvažiavot, ten jau truputi kitaip ar irgi tas pats?

Respondentas: Ten jau buvo geriau, mes šiek tiek laisvės pajutom, nes mes galėjom ir į lauką išeit. Nes mes jau suvokėm, kad į šeimą negrišim, taaai, šiaip, ten buvo geriau. Koncepte tikrai geriau, nes Vilkijos tas dienas visas, kai mes buvom, tai mes nematėm nei lauko, nei telefono, nei kompiuterio.

Tyrėja: Jūs tiesiog sedėjot uždaryti kambary.

Respondentas: Taip, taip, taip, mes sedėdavom kambary, nes mūsų niekas niekur neleisdavo, nes nu tipo bijodavo, kad pabėgsim. Aišku, mum būdavo tokių minčių, tikrai labai norėjom, bet negalėjom.

Tyrėja: Mhm, tai praktiškai[25:00], kaip į kalėjimą turbūt, užrakino ir viskas.

Respondentas: Taip, taip.

Tyrėja: Aha, o vat koncepte kažkas pasirūpino, nežinau, nu vat paklausė, kaip jūs jaučiatės, vat..

Respondentas: Koncepte, taip.

Tyrėja: Jo.

Respondentas: Aš nesuprantu, kodėl vaikų namus tuos koncepto uždarė, nes realiai ten vaikams augti yra tiesiog tobula. Jiegiu jiems liūdna, jeigu jie tikrai labai nori išsirekti, jie gali nueiti į mišką, tiesiog į mišką, išsirekti ant viso miško. Tikrai labai gerai. Ten ir gamta, ir... šiaip labai...

Tyrėja: O gali vat pabandyt prisimint tą atvažiavimą į koncepto kaimą, kaip jus priėmė, vat irgi, ką sakė, kaip...

Respondentas: Labai, labai švelniai mus priėmė.

Tyrėja: Aha

Respondentas: Labai švelniai. Geri žmonės šiaip buvo, tikrai. Nejaučiu jokio pykčio, jaučiu tokį, kaip čia pasakyt, tokį, kad norėčiau ten atgal sugrįžti.

Tyrėja: Ilgesį?

Respondentas: Taip, taip, ilgesį, ilgesį..

Tyrėja: Aha, bet aš kaip suprantu, va toks kaip psichologas, tai buvo vat jau čia kai į Vilnių parvažiavot?

Respondentas: Eeee psichologas buvo ir Kaišiadoryse, netoli konepto.

Tyrėja: Ir ten trupučuką dirbo su jumis?

Respondentas: Ir ten irgi.

Tyrėja: Su visais, ar ne?

Respondentas: Taip.

Tyrėja: Kalbėjosi. Jūs turėjot galimybę papasakoti apie tą patirtį, ką išgyvenot?

Respondentas: Bet nepasakodavom, ten dėl kitų dalykų, man atrodo, ten kalbėdavom. Šiaip, ne, nesipasakodavom dėl tokių dalykų, čia Vilniuj labiau pradėjom pasakotis apie tokius, nu apie šitus dalykus.

Tyrėja: Aha, supratau. Supratau. Žiūrėk, dar turiu keletą klausimų, jeigu dar nepavargai...

Respondentas: Ne, viskas gerai.

Tyrėja: Aš bijau...

Respondentas: Klauskit.

Tyrėja: ...tave išvarginti, nes aš įsivaizduoju, kad nelengva prisimint šituos dalykus. Mhm.. O dar trupučiuka grįžtam prie mamos. Mama bandė daryt kažką, kad jus susigražint?

Respondentas: [atsidūsta]

Tyrėja: Ar nebandė, ar tu tiesiog nežinai?

Respondentas: Aš nežinau, nes nebuvau prie jos šalia, bet, šiaip, jeigu jinai bandytų, tai jinai jau susigražintų, tai nemanau, kad bandė.

Tyrėja: Mhm, mhm.. aišku. Ir jūs buvot pas ja poto nuvažiavę kažkada per visą šitą laiką?

Respondentas: Buvo. Ir per Kalėdas buvom. Mhm, buvom.

Tyrėja: Tačiau, kuriam laikui praėjus gerokai, ar ne?

Respondentas: Jo.

Tyrėja: Bet trumpam važiuodavot, ar ne, ar ilgam?

Respondentas: Taip keliom dienom buvom nuvažiavę, bet čia jau prieš koncepto uždarymą, jau po dviejų metų gerų. Jo, kažkur po metų su viršum pas mama nuvažiavom tada.

Tyrėja: Tai dabar žiūrėk, va čia gal jau, nu, mes daug ką iš tikrųjų ir aptarėm. Aš tada noriu grįžt prie to, nu, klausimo kaip tau atrodo, kokias savybes turi turėti žmonės, kurie dirba šitą darbą, vat paima vaikus, juos perkelia, kas tai per žmonės?

Respondentas: Eeee žmonės?

Tyrėja: Nu kokie žmonės gali dirbti tokį darbą? Kokios jų savybės?

Respondentas: Mmmm, bendraujantys, suprantantys, bet čia, nu kiekvienas vaikas taip pasakytų, aš manau. Nu, ne per daug drau-, nu, kad ne per daug drausmintų, nes tai nėra gerai, vistiek vaikas jisai yra sutraumuotas, paimtas iš šeimos ir jam, jam nelabai rūpės, ar jam draus, nes jisai supranta, kad tai sako ne tėvai ir jisai jam nemanau, kad laikysis tuo, jisai vistiek tą darys.

Tyrėja: Aha

Respondentas: Bet šiaip atsakomybė eina, taip, vadovui, šiaip, jeigu vaikas negrižta, jisai pergyvena labai, nes bijo, kad jam kažkas atsitiks, tai čia yra labai didelis minusas, kad tas vaikas taip elgiasi, bet nėra kito pasirinkimo, jisai nori laisvės, jisai nori atsipalaiduoti, jisai nori pamiršti viską.

Tyrėja: Mhm.

Respondentas: Jisai taip gydo savo sielos žaizdas, man taip atrodo.

Tyrėja: O žiūrėk, vat tie darbuotojai, kurie vat jūsų še-, nu jus, tavo ir tavo brolius paėmė, jie turi tas savybes, kurias tu [30:00] išvardinai?

Respondentas: Mmmmm... koncepte turėjo.

Tyrėja: Aha, o vat tie...

Respondentas: Koncepte, šiaip, būdavo su jais faina kalbėt, šiaip, išsipasakoti.

Tyrėja: Mhm, o vat tie žmonės, policininkai, tie pirmųjų vaikų namų darbuotojai, jie turėjo tas savybes, ar?

Respondentas: Pirmųjų vaikų namų?

Tyrėja: Jo, kur jūs ten kelias dienas palaikė.

Respondentas: Šiaip, praktiškai... ne. Neturėjo jų.

Tyrėja: Mhm, ir vat, nu vat dar kartą pabandyčiau paklaust, tu taip nupaišei, kokias savybes idealiu atveju turėtų turėti tokie darbuotojai, ar ne?

Respondentas: Idealiu?

Tyrėja: Jo, nu vat, supraingi, kad ne per daug griežti, ar ne, o vat, tie darbuotojai, kurie jus pėmė, kaip tau atrodė, kokios jiems savybės yra būdingos?

Respondentas: Jiems eee irgi...

Tyrėja: Kas tai per žmonės?

Respondentas: Supratingumas, nu, suprasti, ką, ką vaikas jaučia, aišku, ten ne kiekvienas tai gali, nes nėra patyrė. Kia patirtų, tada suprastų ir suvoktų, bet kaip yra nepatyrė, tada jie tiesiog nesuvokia, bet jie bando suvokt ir deda visas pastangas, kad suvoktų, užjaučia, rodo meilę, rūpestį. Aš manau, kad tai yra labai gerai.

Tyrėja: Aha. Aišku. O kaip tu manai, kie, nu vat žinai, nu pavyzdžiui, būna, nu va pavyzdžiui, tas darbas, kurį tu dirbi, ar ne.

Respondentas: Taip

Tyrėja: Vat arba virėjos darbas, ar ne, apie, kurį, tu svajo- nu svajoji, galvoji, ar ne. Nu pavyzdžiui, būna geros virėjos ir būna, nu sakykim, nelabai geros virėjos, ane?

Respondentas: Taip.

Tyrėja: Lygiai, taip nu kaip ir kiekvienoj srity būna, ten geras mokinys, bloga-, nu, blogesnis mokinys, prasčiau mokantis, ten geras vairuotojas, blogesnis vairuotojas, ar ne?

Respondentas: Nu taip.

Tyrėja: Tai kaip tau atrodo, tie žmonės, vat pavyzdžiui, tie policininkai, kurie dalyvavo ta- nu, jūsų paėmime ir tų vaikų pirmųjų namų darbuotojai. Kaip tu vertintum jų, nu kaip sakt, profesionalumą, kiek jie geri specialistai yra?

Respondentas: Jie?

Tyrėja: Mhm. Jiegu jiems tu turėtum jiems pažymį parašyt, ar jie gerai vykdė savo pareigas

Respondentas: O čia tie, kurie mus paėmė?

Tyrėja: Jo, paėmė, nu sakykim, pradžioj imam policininkus tuos.

Respondentas: Policininkai, jie yra, per daug, per daug griežti žmogui. Jie nesuvokia, kaip žmogus jaučias ir visa kita. Jie galėtų, šiek tiek, aišku, yra, būna tokių žmonių, kurie, nu, išviso ten, nu, neklauso policininkų, bet šiaip tai būna tokių žmonių, kad jie beveik nieko blogo nedaro ir iš karto jau laužia rankas, ten jima lazerį, krato, beveik už nieką. Tai manau, kad jie turėtų būti šiek tiek, šiek tiek atlaidesni, jo, jo.

Tyrėja: Nu vat o pagal tą patirtį kaip su jumis elgėsi, kokį tu pažymį jiems parašytum, kaip tu juos įvertintum?

Respondentas: Aš..

Tyrėja: Va dešimtukas, va taip turi..

Respondentas: Penketui

Tyrėja: Penketui, ar ne.

Respondentas: Jo, penketui

Tyrėja: Tai jie vos vos išlaiko

Respondentas: Nes su mano mama, su mano mama labai šiurkščiai elgėsi [nesupratau 33:27]. Kad ir mano mama buvo neblaivi, bet vistiek galėjo šiek tiek gražiau kalbėti.

Respondentas: Jo.

Tyrėja: O dabar tiems darbuotojams, kurie vaikų namuose tuose pirmuose jus priėmė ir jus saugojo tas dienas?

Respondentas: Dešimtukas, dešimtukas, čia darbuotojai visiems dešimtukas, kad ir kiek buvo pykčių tarp mūsų, bet vistiek matos, kad vadovas vistiek stegiasi, jisai, šiek tiek, nu, nu, nežinau, jisai vistiek eis polikliniką dėl mūsų, vistiek eis su mumis apsipirkti ir visą kitą, aš manau.

Tyrėja: Bet tu čia apie dabartinius kalbi, o apie tuos pirmuosius, kur jūs ten kelias dienas prabuvot, kur pabėgt norėjot, ten irgi dešimtuką rašytum?

Respondentas: Ten, ne, dešimtuko tikrai nerašyčiau. Eeee... jie neturi visiško supratimo apie, apie vaiką.

Tyrėja: Mhm, o pabandyk koku nors pavyzdžiui.

Respondentas: Jie rūpintis moka, jie moka aprengt, moka visą kitą, bet jie nemoka išklaudyti vaiko, ne, nu, nesupranta ką, ką vaikas jaučia, tai jiems tikrai dvejetą. Jie reikia dar pastudijuoti, išmolti, tada jo galėtų eit, nes, šiaip, jie neturi jokio supratimo, nebent aš per mažai laiko gyvenau, kad aš suprasčiau, pamatyčiau.

Tyrėja: Per tas kelias dienas nepamatei už ką jiems rašyti

Respondentas: Nu aš šešias dienas

Tyrėja: Taip, tu šešias dienas, jo.

Respondentas: Bet tikrai dešimtuko dar reikėtų jiems labai, labai, labai daug pasistengt, kad gautų dešimtuką.

Tyrėja: Suprantu.

Respondentas: Tas [35:00] vaikas, kuris yra atimtas iš šeimos, tai jisai yra, nu, labai, labai emociškai jau sugniuždytas ir visa kita, tai jam, jam tikrai, nu, tos vadovės netinkamos tokiam vaikui. Nei kiek netinkamos. Jos nemoka, nei priėti, nei kažko paklaust, ne, ne, tipo, ko čia verki, nu, čia, ta prasme, čia man toksai įvykis buvo, manęs taip paklausė taip šiurkščiai ir aš galvoju, ko tu iš viso manęs klausai, kas tau darosi, sukis galvoju ir eik nuo manęs tolyn. Nu man tokia agresija buvo, nes taip, nu ta prasme, tikrai netinkama dirbiti su vaikais ir visos jos vadovės, jom dar reikėtų pasimokinti, labai daug praktikos labai tikrai reikėtų.

Tyrėja: Mhm, tai aš teisingai suprantu, kad tu praktiškai policininkus geriau šiek tiek vertini negu tuos darbuotojus pirmuose namuose.

Respondentas: Taip, taip. Policininkai jeigu būtų su mano mama gražiau elgesi

Tyrėja: Tai būtų pakenčiama

Respondentas: Tai būtų jau dešimtukas. Nes jie irgi per daug sau leidžia. Taip, jie policininkai, taip mes turim jiems rodyti pagarbą, taip jie saugoja mus, bet per šiurkščiai tikrai elgiasi, galėtų biški pakeisti savo tokius, nežinau, kaip čia pasakyti, nu, šiurkščiai jie elgias su žmonėmis.

Tyrėja: Suprantu, mhm. Ir tada visiems kitiems jau rašytum dešimtuką, ten ir koncepto

Respondentas: Taip taip taip

Tyrėja: Ten jau viskas buvo

Respondentas: Visi normalūs tikrai. Moka ir prieit, ir pakalbėt, ir užjaust, ir patart, ir išk-, nu, išklaust, ir patys savo gyvenime ką yra patyrę pasako tikrai, nu, ta prasme, jiems dešimtukus, tikrai.

Tyrėja: Mhm, aišku. Ir tada dar į tą klausimą, kuriuo mes užbaigėm praeitą kartą ir kurį man sakei eidama dar jeigu pakartotum. Jiegu va taip įsivaizduoti, kad pati, nu, dirbtum, tavo pareigos būtų, ar ne, va tokios, kaip tu tą darytum?

Respondentas: Aš neatskirčiau nei vieno vaiko, brolio, sesės, tai yra absurdiška. Atskirti brolių nuo sesės, ne, ne, čia nesąmonė, kaip taip galima sau leist. Čia tas pats kas va paimti, va eina brolis ir sesė, čia tarkim įsivaizduokim jups paimti atskirti, viena nuvežti į Angliją, kitą nuvežti į nu ten kažkur, nežinau, kažkur ir tiesiog neleisti jiems bendrauti ir nei susiskambinti, nei susirašyti, tiesiog, nu jie nori, kad tiesiog vienas kitą užmirštume ir viskas, bet taip ne nebus, pas mane tai visada mintys tokios, kad aš dar galiu susitikt kažkada užaugus, netyčiai, atsitiktinai.

Tyrėja: Sese?

Respondentas: Taip.

Tyrėja: Aišku, suprantu. Tai tu žiūrėk mes jau beveik – mhm išjungsiu.

[V 1.4]

Respondentas: Tai, tai.. Nepasitikėti per daug žmonėmis, labai mylėti savo brolius, seses, nes nežinia, kada gali atskirti, visą širdį reikia atiduoti kiekvieną dieną, kiekvieną minutę ir trečias tai sudėtinga, šiaip, net nežinau, kokį čia sugalvot gerbti, mylėti žmones, kurie atiduoda tau irgi savo gerumą. Čia, čia ta prasme, kaip auklėtojai, kaip vadovai, direktorė, direktorė šita tikrai dėl mūsų daug padarė ir daug stengiasi, nors jinai atėjo po naujųjų metu, bet jinai tiek dėl mūsų padarė, nu, jinai labai geras žmogus.

Tyrėja: Aha, ir gaila, kad čia uždaro vėl. Vėl reiks kažkur kraustyti, vėl prie kažko taikytis.

Respondentas: Va būtent, labai sudėtinga tas yra irgi labai. Labai per- man tai asmeniškai, man tai per atmintį labai labai kerta, nežinau kodėl.

Tyrėja: Atmintis prastėja.

Respondentas: Labai prastėja. Nuo to išvažiavimo čia prisitaikyt, čia vėl susipažint, čia va vėl aplinką pažint, labai, labai.

Tyrėja: Taip. Ir kaip tu-

Respondentas: Kaip senutė jaučiuosi. Nu rimtai.

Tyrėja: O kaip tu dabar jautiesi, nu, prieš išvažiavimą, juk jau greitai išvažiuos?

Respondentas: Sunkiai, labai sunkiai, nu, aš jau.. Man dabar ta tokia atmosfera kaip ir koncepte, norisi ir rėkt, šaukt, bet aš suprantu, aš jau dabar paaugau ir suprantu vien-, nu, vieną dalyką, kad nuo to nepagarės, vistiek taip atsitiks. Eee nu man labai skaudu, kad va visi ten renkas tuos daiktus, važiuoja, aš suvokiu, kad mes išvažiuosim priešpaskutiniai dar mum yra laiko, tai reikia dėkoti

vadovam, kol dar nevēlu, kad jie rūpinosi mumis, kad, kad, nu, atiduoda savo širdį mum irgi, daro valgyt, mama kiekviena. Tai va.

Tyrėja: Aišku. Tai sekmės tau, kad viskas sklandžiai, sklandžiau gal vyktų tuose naujuose namuose.

Respondentas: Ačiū Jums labai.

Tyrėja: Tai labai ačiū, iš tikrųjų, labai, nu, vertinga.

PRIEDAS Nr. 2

Tyrėja: Kas čia girdėsis, tai gal tada Gintarė pasakyk, jo savo vardą ir amžių, ir tada mes pradėsim

Respondentė: Aš Gintarė ir man aštuoniolika.

Tyrėja: Aštuoniolika tau. Tai Gintarė, imkim tau aštuoniolika metų imkim, papasakok kokie pavyzdžiui, įvykiai gyvenime pavyzdžiui kokie trys svarbiausi.

Respondentė: Hm įvykiai, čia galbūt, nesvarbu kokie?

Tyrėja: Jo, kas tau buvo svarbiausia, kas nutikę? Visai nesvarbu.

Respondentė: Hm.. nu tai kad mane pasiėmė iš šeimos. Hm tada perkėlimas į suaugusiųjų namus ir nu problemos su broliu, kurios buvo.

Tyrėja: Hm.. Ooo... hm. O gali papasakoti, kiek tau buvo metų, kai tave paėmė?

Respondentė: 7.

Tyrėja: Hm... Tau buvo septyni metai ir tu atsimeni? Tu atsimeni tą patyrimą? Tai galėsi biški daugiau papasakoti. Tai iš pradžių, tiesiog papasakok, kaip tu, kaip tu sužinojai, kad jau? Kad čia kažkas, kad čia tave paims ir čia kažkas bus?

Respondentė: Hm tai įvyko čia visai netikėtai, aš to nežinojau.

Tyrėja: Aha.

Respondentė: Aš tai supratau tik po poros metų, mane jau buvo pasiėmę.

Tyrėja: O kas tave pasiėmė? Kaip globėjai, ar kaip? Ar tu į globos namus?

Respondentė: Iš karto į laikinus globos namus patekau. Tai tiesiog atėjo žmonės iš vaikų teisių, paprašė mūsų pasiimti svarbiausius daiktus. Mamos tą dieną nebuvo namie ir tiesiog mus išvežė ir pasakė, kad mus mama pasiims.

Tyrėja: Hm... hm... hm... Bet mama taigi nepasiėmė? Tai tarsi jus apgavo.

Respondentė: Taip ir dar kurį laiką, mamos net neįleido, mūsų aplankyti neleido.

Tyrėja: O kuriuose čia namuose vyko?

Respondentė: Hmm... jeigu neklystu „Gilė“ . Ten viskas visai kitaip negu buvo prieš tai.

Tyrėja: Tai čia Vilniuje, ane?

Respondentė: Taip Vilniuje.

Tyrėja: Hm... o tai, tu net nebuvai įspėta, kad čia kažkas bus, tiesiog atėjo žmonės, kurie tau svetimi.

Respondentė: Taip.

Tyrėja: Hm... o tu atsimeni, kaip tu pasijautei, kai tu sužinojai.

Respondentė: Nežinau, aš atsimenu, kad aš buvau labai išsigandusi, pasakė greitai susiruošti pačius svarbiausius daiktus pasiimti ir tiesiog mus išvedė iš buto.

Tyrėja: O tu sakai mus, o kas dar buvo?

Respondentė: Ir brolis buvo.

Tyrėja: Aj tai jūs abu.

Respondentė: Taip.

Tyrėja: O kiek broliui buvo metų?

Respondentė: Trys.

Tyrėja: Tai tu septynių, o jisai trijų.

Respondentė: Na man tada buvo šeši, bet po poros mėnesių septyni.

Tyrėja: Hmm... o kaip tu elgeisi? Tai tu tiesiog vykdei, ką tau sakė? Ar?

Respondentė: Taip. Aišku aš kažko klausinėjau, bet jie man sakė, kad mama ateis jūsų pasiimti, nepergyvenk viskas bus gerai.

Tyrėja: O tu nežinojai, nei kur vežė? Nei kuriam laikui? O tai tau. O tai kas buvo tie žmonės, kas tau ten, ką nors tau paaiškino, va tuos dalykus, kas tau sakė?

Respondentė: Nu nelabai, kas man sakė, tiesiog žinojau, nu, kad tai buvo iš vaikų teisių žmonės.

Tyrėja: Hmm... O kiek ten jų buvo, neatsimeni?

Respondentė: Man atrodo buvo du vyrai ir viena moteris.

Tyrėja: Buvo ir policija?

Respondentė: Ne nebuvo.

Tyrėja: O tai tu supratai, dėl ko čia viskas vyksta, kodėl tave paėmė ?

Respondentė: Po kurio laiko supratau, bet iš pradžių ne.

Tyrėja: O kiek, po kurio laiko, jau tau paaiškėjo?

Respondentė: Gal, kai mane perkėlė į kitus vaikų namus, nuolatinius jau. Tai ten pradėjau jau kažką suprasti. Čia visi tokie, kaip aš.

Tyrėja: O tai kiek tu tose laikinuose pabuvai?

Respondentė: Nepamenu, tikrai.

Tyrėja: O tada tave perkėlė į dar kitus. Po metų, ar dar po pusmečio, ar po kiek?

Respondentė: Maždaug po metų.

Tyrėja: Po metų ar ne? Ir tik tada po metų, kai tave perkėlė, pamatei, kad yra daugiau vaikų, su panašiu.

Respondentė: Buvo vaikų, kurie irgi nemažai, bet ten labiau, ten buvo labiau iki dešimt. O ten buvo daug daugiau.

Tyrėja: O kaip tu susigaudei? Kas čia įvyko?

Respondentė: Tie vaikai, kur vyresni ir tada ir auklėtojos papasakojo viską.

Tyrėja: Tai ką tau papasakojo? Gal gali biški pasidalinti?

Respondentė: Hmm dabar aš tiksliai neprisiminsiu, bet irgi sakė, kad čia gyvensi tol kol mama nesusitvarkys dokumentų ir nepasiims tavęs su broliu, tada supažindins su visais, nu tiek .

Tyrėja: Ir juose užaugai? Hmm iki pat aštuoniolikos.

Respondentė: Aaa (5 minutės) ne iki aštuoniolikos. Toj pačioj įstaigoje, tik vėliau mane perkėlė tarp vyresnių merginų.

Tyrėja: Čia tas perkėlimas į suaugusių namus. Kur tu sakai, tas svarbus įvykis, ar ne?

Respondentė: Taip.

Tyrėja: O kiek tada tau metų buvo.

Respondentė: Šešiolika.

Tyrėja: Hmm.. Dešimt. O tai kaip tada tas gyvenimas vyksta suaugusių.

Respondentė: Šiaip jis nelabai kuo skiriasi nuo tų, kur buvo prieš tai, tiesiog ten merginos vyresnės. Mes jau pačios daug ką darome. Nu ten kaip ir toks namai, kurie paruošia gyvenimui.

Tyrėja: Bet tu dabar, po aštuoniolikos vis dar ten gyveni?

Respondentė: Taip, nes aš susitariau, kad mokslus baigčiau.

Tyrėja: Aa hmm nu aišku. O tai kaip, tu va dabar jau esi suaugusi, nu vis tiek ane? Ir kaip tu žiūri atgal, kaip tu matai, kaip ten įvyko, kodėl taip atsitiko?

Respondentė: Nu, todėl, nes mama pradėjo aaa. Eiti ne tais keliais, hmm tai dėl to, kad tiesiog mama buvo sunku, nustojo mus prižiūrėti.

Tyrėja: O tu atsimeni, kaip tas atrodė? Kodėl taip galėjo, kaip ta nepriežiūra atrodė, kodėl turėjo jus paįmėti?

Respondentė: Man po to kai mus paėmė, aš labai mažai ką pamenu iš vaikystės, kai su mama gyvenau, aha, bet va atsimenu, kad namie ne nakvodavo, palikdavo mus vienus, išgerdavo.

Tyrėja: Tai tokia biški buvai priversta broliu rūpintis, kuris buvo mažesnis. Hmm... Tai kaip tu manai, ar gerai, ar blogai, kad tai įvyko? Nu kaip tu vertini?

Respondentė: Mano nuomone, gerai, kad mus paėmė, todėl nes vis tiek daug daugiau pamatėme ir patyrėme, augdami su kitais vaikais negu būtų pamatę augdami su mama.

Tyrėja: Hm... hm... ir dar apie tą patį paėmimą, noriu paklausti... Kaip... nu. Kaip tu tą išgyveni? Kas su tavimi, su tavo vidumi vyko? Kaip tu tą atsimeni?

Respondentė: Aš atsimenu, kad buvo baisu iš pradžių, bet kadangi reikdavo pastoviai brolių prižiūrėti, tai atseit nu... nusi... kaip čia pasakyti. Man nebuvo baisu, man brolis buvo šalia, bent kažkas iš šeimos.

Tyrėja: Hmm... toks, kaip saugumo tau buvo. Tai jūs kartu, o tu kam nors apie tai pasakojaisi, tavęs kas nors klausė, kaip tu jautiesi, ar ką tu ten išgyveni.

Respondentė: Aš kambariokei savo dabar... jinai irgi su manim nuo vaikystės, nu nuo vaikystės su manim gyvena, tai nu mes su ja kalbam, apie tokius dalykus.

Tyrėja: Hmm... o tau kiek metų, kas nors iš suaugusių, ar iš darbuotojų, ar domėjosi tavimi? Neatsimeni? Kai buvai laikinuose namuose.

Respondentė: Nu kai laikinuose buvau, nepamenu tikrai.

Tyrėja: Hmm...

Respondentė: Bet atsimenu tikrai, brolių labai prižiūrėdavo.

Tyrėja: Rūpindavosi tavo broliu?

Respondentė: Nu jis mažiukas...

Tyrėja: Hmm... hmm... O kaip tau atrodo, ką tavo mama išgyveno, tai aš suprantu to tėvo nebuvo, ar ne. Tiktais jūs su mama gyvenote, trise?

Respondentė: Tėvas paliko mamą ir su kita žmona.

Tyrėja: Kaip ji, kaip tavo mama jautėsi? Kaip tau atrodo?

Respondentė: Net neįsivaizduoju, aš kažkada bandžiau pasiklausti, bet aš manau, kad niekada nesužinosiu. Bet aš manau turėjo būti labai išsigandusi.

Tyrėja: Hmm... turėjo grįšti ir kažkaip jūsų nerasti. Hmm... o kaip tu galvoji, ką kiti šeimos nariai išgyvena? Kaip tavo tėvas galėjo reaguoti?

Respondentė: Tėtis bandė dokumentus sutvarkyti, bet jis tuo metu gyveno Anglijoje ir jam tai turėjo atsiųsti laišką ir pranešti kada bus teismas, kada mus pasiimti. Bet jo nesiuntė ir atsiuntė tik laišką po to, kaip jau teismas turėjo įvykti ir jis neatvyko.

Tyrėja: Tėvas neatvyko?

Respondentė: Nes laiško nebuvo prieš tai... nu tėtis nu teismo datos konkrečios ir kada turi būti. Bet tiesiog nepranešė apie tai.

Tyrėja: Hm... nes galėjo jam tada, jūsų globą paskirti. Ar ne? Tu to tikėjaisi?

Respondentė: Aš pati tai neseniai sužinojau, nes aš su tėčiu nebendravau ir kai pradėjau bendrauti su tėčiu. Ir jisai man papasakojo, kad jisai tvarkėsi dokumentus, bet jam tiesiog nepranešė apie teismą niekas. Ir atsiuntė laišką, kad iš jo yra atimamomis tėvo teisės.

Tyrėja: Hm... hm... hm... Dar kažkaip norisi paklausti, kaip tu. Kaip suprantu tu jauteisi išsigandusi, bet ką liepė tą ir darei, ane? Veikei, liepė daiktus pasiimti, taip ir darei. (10: 00 minučių) O kaip jauteisi po paėmimo, kai atsidūrei tose laikinuose. Atsimeni ką nors, kaip tu ten jauteisi?

Respondentė: Kadangi, aš buvau vaikas, tai man ten buvo, kaip kiti vaikai darželis, kažkas panašaus tokio. Todėl buvo daug ramiau.

Tyrėja: Hm... Tai kai būdavai viena arba su broliu, nu gal buvo mažiau ramu, žymiai labiau neramu, negu po to kai po to atsidūrei.

Respondentė: Taip, o po to klausimas kilo, o kur mama? Kada jinai atvažiuos pasiimti?

Tyrėja: Hmm... hmm... o kaip manai, kaip yra kokios nors pasekmės nu to, kad tave paėmė? Nu žinai pasekmės, ar kaip nors tai paveikė tave? Tavo charakterį? Kaip tu esi?

Respondentė: Manau taip. Tiesiog dabar daug atsargiau priimu sprendimus gyvenime ir daug labiau galvoju apie tai, ką daryti vėliau. Kad nepasikartotų.

Tyrėja: Ką turi omenyje pasikartotų?

Respondentė: Nu nes mano mama irgi augo vaikų globos ir dabar mes. Tai kaip tokios pasekmės.

Tyrėja: Aj kad tavo vaikai neaugtų globos namuose, to norėtum išvengti?

Respondentė: Taip.

Tyrėja: Hmm... o kaip tai pakeitė vis tiek tave, tavo charakterį, nu kaip tai, tas kad va atėjo kažkas, atėjo svetimi žmonės, nematyti ir sako susipakuokite daiktus. Nu aš bandau tai įsivaizduoti, septyni metai ir kaip tai, ką tau sukūrė viduje.

Respondentė: Viduje manau, tiesiog paniką. Kol neatvežė mūsų į tarp kitų vaikų. Bet šiaip tą va momentą, neramiai praėjau.

Tyrėja: Nes kaip aš suprantu visiems, nieks nieko nepaaiškino, ar ne?

Respondentė: Taip, nu kad visiškai jie nežiūri.

Tyrėja: Hmm... nu jo turėjo būti labai baisu. O kaip tu pagalvoji, ar paveikė tavo pavyzdžiui tavo brolių? Tavo brolio charakterį?

Respondentė: Kol brolis buvo mažas, tai jį visi mylėjo, kaip ir visus mažus vaikus. Bet kai jis paaugo, pas jį labai charakteris, toksai sunkus. Ir niekas nenorėjo su juo žaisti tenais, jį atmesdavo toki, kaip... tegul sau kažką daro. Ir jis vienu metu buvo labai agresyvus, tik dabar paaugo biški ramesnis pasidarė, prieš tai jam buvo labai sunku.

Tyrėja: Tu galvoji, kad tai yra susiję su tuo, kad jį paėmė iš namų?

Respondentė: Manau tai, kad labiau ne iš namų, o dėl mamos susiję, nes jinai, nei skambindavo arba paskambindavo ir jau girta, tai labai sukūrė tokią.

Tyrėja: Hmm... hmm... O kaip tu galvoji, paveikė tas paėmimas iš namų paveikė tavo ir mamos santykius?

Respondentė: Iš pradžių, mes nu normaliai bendravome... nu kai paaugau, nes vaikystėje, nelabai ką aš pamenu. O dabar su mama nelabai aš bendrauju. Aš net nelabai noriu su ja bendrauti.

Tyrėja: Kažkaip blogai paveikė, nuoskaudų?

Respondentė: Ne tai, kad nuoskaudų, kad mama nesistengė nieko daryti, nors jinai pastoviai sakydavo, kad ten daro, bet aš kuo puikiausiai žinau, kad jinai nieko nedarė.

Tyrėja: Hm... Hm... o tai ką tu jauti tėvams dėl šito viso ir tėčiui ir mamai, koks tau kyla jausmas, kai apie tai kalbam?

Respondentė: Dėl tėčio jokių nėra, jisai dėl to nelabai tėra kaltas, jisai tuo metu su mama nebuvo.

Tyrėja: Tu jam nejauti jokio pykčio, nieko?

Respondentė: Nes jisai bent jau bandė, mus prisijaukinti. O mamai tai nežinau, kai kalbu apie tai dabar jau normaliai tai priimu, bet vis tiek toks, norėjosi, kad jinai daugiau pastangų imtųsi.

Tyrėja: Pykčio yra mamai?

Respondentė: Biški.

Tyrėja: Hmm... o tai ką, tai va, kyla kokie jausmai globėjams su kuo tu augai, kas tavimi rūpinosi.

Respondentė: Pas mus dalis labai dažnai keičiasi darbuotojai. Ir tiek pripranti prie vienu darbuotojų, ateina kiti, tai būna labai sudėtinga.

Tyrėja: Išsiskirti kuomet jie išeina? Na jo. O tai pavyzdžiui, ką nors ką dabar prisimeni, kai tau septyni metai. Čia jau daug laiko praėjo, daugiau negu dešimt metų, bet tu prisimeni (15:00 minutės) pavyzdžiui, kaip apie tuos darbuotojus, kurie išsivedė tave iš namų, ką tu jiems jauti?

Respondentė: Hmm...

Tyrėja: Kurie paėmė?

Respondentė: Visiškai nieko, tiesiog jų darbas kaip ir, aišku norėtusi, kad jie labiau paaiškintų, kodėl taip vyksta ir kas iš viso dabar dedasi, nes dabar nu vis tiek taip paimti, nėra labai fainiai.

Tyrėja: Nu jo ne tas žodis. O tai pavyzdžiui jeigu tu turėtum tokią galią galėtum, nu vienu rankos mostu, kažkoks stebuklas įvyktų, ane? Tartum tu magiškų galių turėtum, kaip tu su tais specialistais, su tais visais darbuotojais, kurie paiminėja vaikus, kaip tu su jais elgtumeisi?

Respondentė: Net nežinau...

Tyrėja: Įsivaizduok, kad viską pasaulyje gali pakeisti.

Respondentė: Jeigu konkrečiai viską, tai aš kaip mama norėčiau pakeisti. Ne konkrečiai mamą, o jos gyvenimo būdą, o darbuotojai, kad jie tiesiog būtų labiau atviresni, nuoširdesni. Kalbant apie bendravimą.

Tyrėja: Jie tokie šalti?

Respondentė: Nu kiek pamenu nebuvo tokie faini, vėliau kai atvažiuom, kažkaip bendravom.

Tyrėja: O kur važiuot?

Respondentė: Kai įvažiuom į Lingėnus, prasidėjo.

Tyrėja: O kaip tau tai atrodė? Kaip tau atrodė, kad jie malonesni, kaip tu tai supratai?

Respondentė: Nu broliui pasiūlė šokoladuką.

Tyrėja: O tau?

Respondentė: Aš nenorėjau.

Tyrėja: Hmm... o kaip tu galvoji, kokių savybių reikia tokiam žmogui, kuris taip dirba, koks turėtų tas žmogus kažkaip būti.

Respondentė: Aš manau, turėtų būti mylintis vaikus ir norintis jiems ko geresnio.

Tyrėja: Taip nėra dabar galvoji?

Respondentė: Dabar manau yra, dabar visai pasikeitė daug kas.

Tyrėja: Hmm... o kas pasikeitė?

Respondentė: Hm... dabar pavyzdžiui tikrai manau, mažiau šeimų iš mažiau šeimų yra atimami vaikai ir visi labiau bendrauja, negu prieš tai.

Tyrėja: Hmm dar tipo, daugiau bendrauja su pačia šeima ir vaikais ir mamoms, ar ne tie darbuotojai. Bendrauja ar ne? Dar prieš paimdami, ar ne?

Respondentė: Dar prieš paimdami, tai jie kas be ko išvardina, perspėja tėvus, jeigu dar kas nors, kad pasiims vaikus.

Tyrėja: Hmm... o kažin tavo mamą perspėjo?

Respondentė: Aš nežinau... man sakė, kad buvo perspėta jinai, bet matyt jos nesustabdė.

Tyrėja: Nu nėra labai lengva, nu čia tas rodo, kad čia yra kaip liga. O kaip tu vertini, vat tą va, kur dirba su tais vaikais, va visoj šitoj sistemoj, vat kurioje tu gyveni ir augi, ir matai daug visokių žmonių, kaip tu vertini, tą jų kompetenciją. Nu žinai tą kompetenciją, kiek jie yra, kiek jie gerai sau darbą atlieka. Kiek jie profesionalūs.

Respondentė: Aš manau, kad pas mus, hm didžioji dalis darbuotojų, tikrai tinka šitam darbui, didžioji dalis ir bendrauja gerai, dėmesį pakankamai skiria visiems. Anksčiau būdavo, taip kad, toks jausmas dirbu vien dėl to, kad pinigų už tai gauna. O dabar jaučiasi, jie šiluma tokia iš jų jaučiasi labiau.

Tyrėja: Jo tokio daugiau žmogiškumo.

Respondentė: Gal šeimyniškumo labiau.

Tyrėja: O kas tas yra šeimyniškumas?

Respondentė: Nu pavyzdžiui, tas ne tai tiesiog, darai tai kas tau priklauso pagal darbą. Ne vien tai, tiesiog daugiau dėmesio skiri, daugiau kalbėsi apie asmeninius dalykus, apie jų gyvenimą, apie tai ką jie mėgstą ir panašiai.

Tyrėja: Daugiau kažkaip mato tave, kažkaip labiau?

Respondentė: Girdi labiau, net nebijai pasipasakoti, kai kuriems.

Tyrėja: Tik tai skaudu, kad jie keičiasi?

Respondentė: Taip.

Tyrėja: O jeigu tu pati dirbtum vaiko teisių apsaugoje, įsivaizduok, kad tu seki tą šeimą ir matai, kad mama (20:00 minučių) apleidusi vaikus, tie vaikai vieni, vieniši, ateini į tokius namus, ar ne, ir kaip tu paimtum tuos vaikus. Kaip tu tą padarytum? Tu matai, kad liktais jiems reikia nu tokios priežiūros ar ne didesnės, kaip tu elgtumeisi.

Respondentė: Nu jei būtų tėvai kartu, tai aš visa pirma pasikalbėčiau su tėvais, nes vis tiek perspėti reikia, kad taip negalima ir jeigu nieko nepasikeis. Aš ateičiau pasikalbėčiau su tėvais su vaikais pačiais. Aa ir pasakyčiau nu tėvams, kad jie pakeistų savo gyvenimo būdą ir pasiimtų vaikus.

Tyrėja: O kaip tu tuos vaikus, ką tu jiems sakytum?

Respondentė: Aš paprašyčiau, kad patys tėvai pasakytų.

Tyrėja: Hmm... kodėl?

Respondentė: Nes vis tiek vaikui bus saugiau išgirsti iš tėvo, nu iš tėvų, negu iš svetimo žmogaus, kurie jie mato pirmą kartą.

Tyrėja: O jeigu tie tėvai tokie nu kaip visai jų nėra, jie girti, su jais neina susikalbėti, tai kaip tada elgtumeisi, ką vaikams, kaip tu juos paimtum.

Respondentė: Hmm nu tada tektų man pačiai kalbėti su vaikais, jeigu maži vaikai, tai jiems nelabai ką paaiškinsi. Nebent paprašysi, kad jiems paaiškintų, ten atvykus, o kol maži, tai tiesiog kažką bandyti paaiškinti, tai kaip mamai mano, kad juos pasiims ir kad važiuoti su manim.

Tyrėja: Kažkaip biški apgautum, ar ne? Truputį taip.

Respondentė: Nu aš nepasakysiu, kad pasiimti, nors pasakyčiau, taip būtų ramiau jiems, nes kitaip nelabai išeitų.

Tyrėja: Nu jei vyresni būtų biški labiau suprantantys, kas vyksta, ka tada, kaip tada kalbėtum? Na pavyzdžiui, kai tau buvo septyni aštuoni metai, ane atrodo šeši sakei, bet tarkim, koks aštuoni metų, taigi visai suprantantis vaikas, kas vyksta.

Respondentė: Na taip suprantantis,

Tyrėja: O po dešimt.

Respondentė: Aš manau dešimties metų vaikas pats jau supranta, kad šeimoje nelabai kas vyksta. Tai aš tiesiog tai paaiškinčiau kas vyksta. Pas matai, kad nelabai gerai čia gyvenasi, ir kai tavo mama susitvarkys, galės tave pasiimti.

Tyrėja: Visa laiką turi tokia viltis yra, ar ne. Kai augai ir tu turėjai viltį, kad mama pasiims?

Respondentė: Turėjau viltį iki penkiolikos metų.

Tyrėja: O paskui, kas nutiko?

Respondentė: Nu tiesiog, daug laiko praėjo nuo visko ir mama dažnai skambindavo girta ir aš supratau, kad nebegalima daugiau ja pasitikėti.

Tyrėja: Mhm... susitaikei.

Respondentė: Aha, turėjau viltį truputuką, kad brolių bent jau pasiimtų, bet vėliau ir vėl jinai išgerinėdavo.

Tyrėja: O tu žinai, ką nors apie, tą atsimeni, prieš kiek prieš metus buvo ta Matuko reforma. Tokia atsimeni? Vaikelį Matą, kuris buvo labai sumuštas stipriai ir mirė. Matuko, taip ir vadinasi reforma. Nesi girdėjusi tokios? Tipo jos labai sugriežtino įstatymus labai, neleistų.

Respondentė: Smurtas prieš vaikus.

Tyrėja: Ir dėl to daug paskui vaikų paėmė, tiesiog atskyrė nuo šeimų, po tos reformos, nieko nesi girdėjusi, ar ne. Norėjau paklausti, ką tu apie tai galvoji.

Respondentė: Hmm tiek smurtą prieš vaikus tikrai nėra gerai, ahm, bet jeigu, bent kiek griežtumo neparodyti vaikams, jie išaugs tokie labai išlepinti, tokie labai nevertinantys.

Tyrėja: Tu biški pritari tam, truputį pasmurtauti prieš vaiką.

Respondentė: Ne tai, kad pasmurtauti, nežinau mane į kampa statydavo, prieš mane mama niekada nekilnodavo rankos. Bet man užtekdavo to, kad aš ant žirnių klūpėdavau.

Tyrėja: Ant žirnių... mhm...

Respondentė: Arba su puoduku rankose vandens.

Tyrėja: Tiesiog laikyti puodą vandens, kiek ilgai?

Respondentė: Neilgai.

Tyrėja: Čia tokia bausmė būdavo tau.

Respondentė: Hmm jei kažką padarydavau blogą. Tai ant sienos išpaisydavau.

Tyrėja: Tai tu tokį pateisini, tai vat tokį nekelia rankos?

Respondentė: Tokį taip.

Tyrėja: Hmm... Tai ką tu galėtum, jeigu dar, dar apie tą patyrimą savo, grynai tą paėmimą (25:00 minutės), tą va faktą, kai paėmė tave su broliu, ką tu galėtum pasakyti, dešimt, žinai, kai tokių būna žodžių apie tą patyrimą. Kas taip ateina spontaniškai į galvą.

Respondentė: Net nežinau. Nu sunku apie tai... nes dabar reikėtų labai gerai prisiminti, kaip viskas vyko.

Tyrėja: Tu man daug ką pavyzdžiui, žodį baisu, kad buvai išsigandusi, ar ne.

Respondentė: Nu taip... sumišus išsigandusi, pasimetusi. Hmm.. tikrai nesupratau, kas vyksta. Hmm atsimenu dar brolių, rengiau tą dieną. Gal baisiausia, tiesiog nebuvo mamos ir mus buvo palikę su kažkokiu draugu. Būtent, tiesiog nežinia visiška.

Tyrėja: Va tas nežinia. Nes kas bus, kaip bus, ar grįšit. Ir paskui, į tuos namus niekada negrįžai.

Respondentė: Ne buvo mama biški tvarkiusi dokumentus, mes pas ją nakvodavome, dar kartais savaitgaliais. O tai būdavo, kai nakvodavome pas ją savaitgaliais, kurį laiką tada nebenakvodavome. Vat tokiais.

Tyrėja: Dar tada, kai jus paėmė tuo metu buvo, kažkoks vyras namuose, ar ne? Kažkoks draugas?

Respondentė: Taip. Ji tiesiog vakare išėjo kažkur.

Tyrėja: Tai čia tas paėmimas, ryte vyko?

Respondentė: Taip.

Tyrėja: Jūs naktį vieni miegojote, ar ne?

Respondentė: Su tuo...

Tyrėja: Aj... tas vyras buvo, ar ne? Bet jisai svetimas buvo jums tas žmogus?

Respondentė: Ten kažkoks mamos draugas.

Tyrėja: Hmm... o ką dar norėtum kažką tokio pasakyti, nu kaip tos vaiko teisės turėtų, ar dirbti, kaip tas paėmimas, kokiais pavyzdžiui atvejais, gali paimti tą vaiką. Negali? Jeigu tu vat vadovautum?

Respondentė: Mano atvejais, reikia ne paimti vaikus, nes iš to nieko gero.

Tyrėja: Sakai iš to nieko gero.

Respondentė: Manau, gerai, kaip yra, tai visai gerai, kad smurtas prieš vaikus, ne taip griežtai būtų.

Tyrėja: Hmm... O tai tiesiog pavyzdžiui, tuo atveju sakei, kad visai gerai sakei, kad paima, ane, bet vis tiek geriau, kad nepaimtų vaikų iš tėvų. Net jeigu jie nemoka, savo vaikų prižiūrėti.

Respondentė: Nu mano metu, man buvo lengviau susitaikyti buvo su šituo. O brolis buvo mažas ir jam tai buvo, tai jam sugadino visą vaikystę. Tai tokių mažų vaikų, aš nematau, kad reikėtų atiminėti.

Tyrėja: Hmm... O tai ką reikėtų daryti tada?

Respondentė: Aaa nežinau, gal bandyti kalbėti toliau. Nes jeigu atimi vaiką, tai jisai negauna to dėmesio, vaikiško, kurio jam reikia.

Tyrėja: O tai ta mama, dar sugeba duoti to dėmesio jam, jeigu nesugeba? Ten pavyzdžiui, ten gaminti valgyti, prižiūrėti priglausti.

Respondentė: Nu tada nelabai yra išeitis kita.

Tyrėja: Sakai paimti nieko gero, kai mažiukus ypač paima. Bet tuo pačiu, jeigu jie lieka tokie neprižiūrėti irgi.

Respondentė: Arba galima dar jeigu mažiukus dar, tai giminėms. Manau tai būtų tikrai.

Tyrėja: O Jūsų nebuvo, kas paėmė iš giminės.

Respondentė: Šiaip aš manau, galėjo mus tėčiui ir seneliui galėjo.

Tyrėja: Hmm... Jo iš tikrųjų yra giminė, ar ne. Bet tu sakai, tuos vyresnius, kaip tu septynių, vis tiek dar esi mažutė, dar buvai labai. Ne taip tada sugadina?

Respondentė: Aš dabar net nežinau tiksliai, jeigu aš būčiau viena šeimoj, be brolio, tai aš nežinau, bet kadangi pas mus brolis buvo, tai aš kaip turėjau tikslą brolių apginti, prižiūrėti (30:00 minučių), todėl man labai nepadarė, jokios žalos,

Tyrėja: nepadarė, tas paėmimas, didelio.

Respondentė: Manau, kad sustiprino, anksčiau laiko pradedi, priprasti gyvenime atskirai ir priklausyti nuo ko nors.

Tyrėja: O tai ką tas tavyje suformavo, ta patirtis tokia paėmimo.

Respondentė: Nu tai, kad aš laisvai galiu gyventi viena ir tai nebūtų sunku, kaip vaikams, kurie iki dvidešimt metų gyvena su tėvais. Nu toks savarankiškumo, labiau atsakomybės jausmas.

Tyrėja: Nu jo... faina. Nu ačiū labai, Gintarė. Užsifiksuojam.

PRIEDAS Nr. 3

Tyrėja: Tai gal pasakyk, kiek tau metų, nu, žinai, kad taip užfiksuot...

Respondentas: Tai mano vardas Donatas, man rytoj bus 21..

Tyrėja: O sveikinu... o galėtum taip pasakyti... man įdomu, pavyzdžiui, 3 svarbiausi tavo gyvenimo įvykiai, jeigu taip reikėtų išrinkti iš tavo 20 metų gyvenimo, kas tau buvo svarbiausia?

Respondentas: Net neįsivaizduoju... kokie čia įvykiai...

Tyrėja: Kažkaip pakeitė kažką, perkeitė...

Respondentas: Nu va, nu gal toks pakeitimas buvo tai, kad kai į globos namus atėjau vat šitas va, nes buvo pradžioj nelabai... nu kaip, gyvenau normaliai, šeimoj, bet po to ten buvo, atsirado bėdų ir mačiau, kad tokį jaunimą tenais, jau mane traukė, jau kai atėjau į globos namus, tai tas vat labai man pakeitė gyvenimą..

Tyrėja: Kiek tau buvo metų?

Respondentas: 16 tada man buvo, kai aš atėjau į globos namus ir žiauriai pakeitė... kas čia dar galėtų...

Tyrėja: Tai tu pats, savo noru atėjai 16 būdamas?

Respondentas: Nu ne, nu tenais vaikščiojo pas mane socialinė darbuotoja ir tenais pastoviai, ten, nu tenais, bute, ten ir būdavom mes, kalbėdavom su ja, kaip tenais reikalai, kaip ką ir jinai ten buvo padarius tokį kaip posėdį ir tenais susitiko tenais ir mano mama buvo, ir aš, tenais tos darbuotojos ir klausia, ar aš noriu, tai aš pradžioj nu iškart kategoriškai pasakiau ne, nes nu nežinau, kaip ten mane draugai reaguotų, kaip kažką, bet po to, po kurio laiko buvo vėl tas posėdis ir aš pamačiau, kad nu, kad nu jau nelabai gerai būtų, jeigu aš dar būčiau ten gyvenęs, tai tada sutikau ir viskas normaliai

Tyrėja: Tai čia ir buvo ta patyrimas, kai tu čia atidūrei, čia ir buvo ar ne? Ar dar esi anksčiau buvęs kada nors paimtas?

Respondentas: Ne, ne, čia tada tas ir buvo. Nu ir čia ne tai, kad per prievartą, tai gavos, kad kaip ir savo noru jau, tiesiog man pasiūlė...

Tyrėja: Bet jau buvai visai brandus, su tavim buvo galima kalbėtis 16 metų jau ane?

Respondentas: Nu jo, nu, nes realiai aš gyvenau su broliu, sese... [nesupratau 2:23], nu išėjus tenais pas kitą draugą, nu ir taip savarankiškai gyvenau jau nu skaitosi kaip savarankiškai...

Tyrėja: Ai be mamos, ar ne?

Respondentas: Nu jo, nu nes po to ten buvo bėdų visokių, pradėjo brolis vartot narkotikus, sesė... tai labai sunku buvo toj aplinkoj. Tai bijojau, kad...

Tyrėja: Tu buvai jauniausias?

Respondentas: Nu jo. Ir bijojau, kad gali būt prastai, tai ir tada ir išėjau.

Tyrėja: Ir sesė vartojo irgi?

Respondentas: Jo, nu aš turiu dvi seses ir vieną brolį, tai bet su vyriausia sese tik tais bendrauju, nes normali. O sesė ta kita ir brolis jo, vartojantys.

Tyrėja: O tai kaip... Čia biški keičiasi, žinai, nes dažniausiai mes klausiam, dažniausiai tai vaikai būna paimami, nu taip, net nelabai jiems net paaiškina, mes labai vat, kas mum ir įdomu yra, pamatyti, kaip tos vaiko teisių apsauga, kaip jinai dirba ir koks yra tas santykis su vaikais ir su tėvais, ir...

Respondentas: Nu aš tik tais žinau, kad nu, kaip su kitais vaikais buvo. Tarkim, jiems tenais savo, kad nu va, čia pamato... nu ten jie mokosi, tarkim, atvažiuoja prie mokyklos ir tenais sako va, čia nuvešim jus pas mamą arba dar kažkur ir nuveža į globos namus. Nu čia buvo toks porą dalykų,

nu kaip pasakojo, bent jau va čia, kurie vaikai gyvena. Sako, va tenais pas mamą nuvešim, kažką tokio ir tada nuvežė į globos namus...

Tyrėja: O tai kaip vyko, tai reiškia, pas tave vis tiek, nu kas vyko iki tol, kol tu atsidūrei globos namuose? Vis tiek vyko, ateidavo ane, tie socialiniai darbuotojai?

Respondentas: Nu socialiniai, jo darbuotojai ateidavo, tenais žiūrėdavo, kaip tenais aš gyvenu, kaip ką, ar ten yra kas valgyti ir tenais, nu tenais negirtuokliauja. Nu ir viskas, ir tada jinai gal kažkaip, kažkoku momentu gal kažkas buvo atsitikę ir jinai tada padarė posėdį, nes gal mama tenais mažiau lankėsi tenais pas mane...

Tyrėja: Kaip tame posėdyje... nu kai mama, kai sužinojo, kad tau siūlo globos namus ir kad tu gali išeit iš namų, kaip jinai reagavo, tu atsimeni?

Respondentas: Nu jo, jinai buvo nu realiai žiauriai tokia kaip nu pikta, susinervavusi, nu, ne jinai pas mane nu ateidavo, nebūdavo taip, kad nu ten į mėnesį kartą ateina ar ten į mėnesį, ten nežinau, normaliai ateidavo, būdavo, bet tiesiog nu ten gal ta darbuotoja tokia buvo biški užsisėdusi ir tiesiog nu jau pati jau norėjo, kad aš iš ten išeičiau ir ten kažko gal priešnekėjo...

Tyrėja: Tai pikta buvo mama ar ne?

Respondentas: Nu jo, tokia visa susinervavus, galvojo čia dėl ko, jeigu viskas normaliai, tvarkingai...

Tyrėja: Tai tu praktiškai ir buvai toks atsakingas, toks kaip namų galva, nors buvai jauniausias, nes, aš kaip suprantu, mamos nebūdavo, [5:00] vis tiek nuo ryto iki vakaro vis tiek jos nebūdavo ane?

Respondentas: Ne nu tai jo. Nu tai aš vis tiek lauke tenais būdavau iki vakaro...

Tyrėja: Va ir gamindavaisi pats ir ane..?

Respondentas: Ne, nu tai tas tai jo. Tekdavo jau.

Tyrėja: O tai kaip tu jauteisi, kai va taip... kaip, nu kas tavo viduj vyko, kad tu taip supratai, kad gal man geriau eiti į tuos globos namus, sakai iš antro to posėdžio lyg buvo aišku...

Respondentas: Nu, nes aš sakau, aš tenais, kai jau va ten būni toj tokioj aplinkoj, kur ten žmonės vartojantys yra, tai jau net baisu net nežinau ir sėdėt ir galvoji nueisiu tenais vis tiek... ten kiek buvo, 16, tai aš galvojau nu atgyvensiu tuos du metus tenais nu ir viskas, ir tada bus ramu. Nu ten, aišku, kai išėini, ten gauni tą vienkartinę išmoką, tai vis tiek galvojau nu pradžiai, jeigu ten gauni tą išmoką, tai tikrai ten išsinuomosi butą, po to bus matyt. Nu, o kai 16 metų, tai ką žinau, tai nelabai nei butą nuomosies, nei dirbt yra ką... nu ir va taip vat ir išėjau...

Tyrėja: Dėl saugumo ir tokio ramumo ane?

Respondentas: Nu jo, ir po to nuėjau ir visai gerai. Ir dabar va dirbu čia.

Tyrėja: Tose pačiose čia buvai ane? Geras. O tai... nu jo, tai tu supranti, tai čia viskas vyko dėl tos tokios aplinkos nesaugios... o tai kaip tu galvoji taip vat, iš principo, pavyzdžiui, tas vaikų paėmimas, nu atskyrimas nuo tėvų, paėmimas iš šeimų yra gerai... nu kaip tu vertini, gerai, blogai?

Respondentas: Nu žiūrint kaip, nu, nes būna tikrai gal tenais nu normali šeima, bet tiesiog gal kažkaip ten užtaiko ar kažką, kad tenais, ten, nežinau, gal su susmurtavo ar kažką ir ten iš karto atimti... tai aišku, nu nes tas paėmimas tai man atrodo gerai, jeigu tikrai ten vaikui nesaugu yra, tai aš nemanau tenais, nes irgi, jeigu ten namuose smurtaujama ir girtuokliaujama, nu tai tas vaikas augdamas irgi mato, tai nelabai jam dėmesio gaunasi ir po to būna irgi tokių, vat, kad prasigeria, dar kažką, vagystės... tai, manau, tikrai gerai.

Tyrėja: o tu atsimeni, kaip tu išgyvenai va tą perėjimą?

Respondentas: Nu jo, pradžioj buvo sunku. Aš iš karto atsimenu man... tiesiog sako su manim susiskambins, nu, bet aš ten jau buvau daiktus susidėjęs, tada atsimenu dar lauke buvau, nu tiesiog jau laukiau ten... sako atvažiuos ten darbuotoja, sako pasiims ir nuveš. Nu tai aš kažkaip... pasiėmė,

nuvežė tenais, tai man... aš kai gyvenau Viršuliškėse, tai ten iki Karoliniškių, ten, realiai, kokį 10 minučių, galima pėsčiom prasieit. Nu ir nuvažiavau, nusimečiau aš ten tuos daiktus ir išėjau iškart į lauką. Nu pradžiai jo, nu, kai nieko dar nemačiau, tai dar buvo ramu. Po to, jau kai reikėjo tenais sakė dešimtą valandą grįžt namo, tai jau visi tenais buvo susirinkę ten tie visi kiti vaikai... nu tai jo, nemalonu tenais, vis tiek ateini, nieko nepažįst, jie ten tarpusavy jau bendrauja...

Tyrėja: Tyrinėja ane, tave?

Respondentas: Nu jo ten... nu ir po to normaliai tenais įsikėliau į tą kambarį ten su tokiais dviem bachuriukais dar gyvenau, tai normaliai ten, pasisveikinom, vardas, vardas, tenais, pasipasakojom ir normaliai. Po to ir su kitais...

Tyrėja: įsiliejai lengvai, ane, kažkaip?

Respondentas: Nu jo, kažkaip labai lengvai man gavosi tenais. Ne tai, kad tenais kažkokias ten įžeidinėjimai arba dar kažkas... normaliai priėmė...

Tyrėja: O kaip tau buvo tas faktas palikti namus?

Respondentas: Nu keista kurį laiką buvo iš tikrųjų. Nu, nes vis tiek aš, tarkim, būdavau tenais tose Viršuliškėse visą laiką su draugais ir vis tiek galvoji nu va čia ka... dabar net kartais būnu tenais ir dabar galvoju, blemba va čia kažkokie žmonės gyvena, kažkada aš ten gyvenau... tai toks, nežinau, biški liūdesys, aišku...

Tyrėja: Aš įsivaizduoju... o tai tu su kuom nors apie tai kalbėjaisi, nu būdavo taip, kad nu apie tą vat, ką tu išgyveni, kas su tavim vyksta, per tą pasikeitimo tą tokį...

Respondentas: Nu gal vat su sese ta vyriausia, nu, nes jinai irgi klausinėjo tipo kaip tenais, kaip, kas... nu ir normaliai, išsipasakoji, išsipasakoji, paklausinėja...

Tyrėja: o tai kaip reagavo tavo brolis, sesė, kita sesė, kad tu...

Respondentas: To tai realiai net nepamenu, vat kaip tie vat... nu tas brolis su sese, kurie vartojantys, tai net neatsimenu, kaip jie realiai reagavo, o ta vyresnioji sesė nu tiesiog sakė nu jo, eik, nu tokia vos ne kaip irgi nu siūlė, kad nu eičiau...

Tyrėja: Palikė ane?

Respondentas: Jo, nes matė, kad jau tenais irgi ten būdavo, kad išgėrinėdavau, dar kažką, nu ir jau mačiau, kad... jinai sako eik nu, bus geriau...

Tyrėja: O jinai negyveno jau kartu, jinai buvo vyresnė, jau atskirai jinai gyveno ar ne?

Respondentas: Nu jinai gyveno su... gal nuo penkiolikos jinai jau išėjo, buvo tenais pas draugą, jinai ten vat šalia vis tiek gyvendavo [10:00] tai jos jau senai nebūdavo namie, bet vis tiek irgi užeidavo tenais pas mane, ten pasikalbėdavom, dar kažką... o tie tai neatsimenu, sakau... sunkiai pamenu...

Tyrėja: O tavo dabar va brolis su sese dabar vartoja, nežinai?

Respondentas: Nu jo, tai dabar va brolių neseniai uždarė, nes jis ten... nu vieną kartą jau sėdėjęs ir jam ten buvo dar likę tenais tų parų kažkokių tai dabar va pasigavo, dabar vėl uždarė jį. O su ta sese ta nežinau, jau gal porą metų nebendrauju...

Tyrėja: Bet jinai gyva, nežinai?

Respondentas: Jo, jo. Tai sakė dar pagimdė neseniai. Tai, baisu... nu ir va, dabar atėmė pas ją tą vaiką, nu, nes jinai tipo vėl vartoja...

Tyrėja: Bet heroiną vartoja, ką vartoja?

Respondentas: Jo jo.

Tyrėja: Nes dabar labai daug tų gydymo programų yra, aš irgi vienoj dirbau, tai labai yra įmanoma, žinai, stotis ant kojų ir aš matau tuos atsistojusius...

Respondentas: Jo, tai nu mano brolis jau gulėjo, jisai gulėjo rehabilitacijoje Kaune, bet ten be jokių vaistų, be nieko, ten tiesiog nu, kad perlipt per save ten... Tai buvom, atsimenu, nuvažiavę va su

ta vyresne sese, nu tai jis, kiek jis ten buvo, gal, nežinau, pusę metų gal... tai po pusės metų, nežinau, mes atvažiuojam ir ten, nežinau, ar jis toksai pastambėjęs ten viską, pasportavęs ten dirba ir... nu mes ten su sese būnam, ten kartais nusikeikia ar ką ir jis bent jau jaučia, kad nu skamba tas jo keiksmazodis, tai jau sako nu tipo nesikeikit kažką tokio... tai net ant tiek, tai [nesupratau 11:39]
Tyrėja: Priminė gal kažką...

Respondentas: Nu gali būt, nes tenais nu žmonės nesikeikia, ten visi jau tokie vat, kurie gydytis tenais, kad ten apie jokių narkotikus... nu ten, nežinau, jie gal dar kalbasi, bet nežinau... o ta tai nežinau, sesė gulėjo man atrodo, nes čia kur Vilniuj gerosios vilties, tai čia, lankė, pasakojo tai ten nesąmoningai išvis, ten sako ten tuos švirksčius dar slepia ten už tų lempų, dar kažkur, tai...

Tyrėja: Visokių būna... o tai reiškia, kai tave, pavyzdžiui, išsivežė, nu kai jūs buvot sutarę, tai tu vienas buvai, tai mamos nebuvo šalia, jinai tenais nematė ane, kaip ten vyksta? Kaip tu galvoji, kaip jinai jautėsi po to? Kaip tu galvoji...

Respondentas: Nu jinai vis tiek po to, aš atsimenu, man buvo paskambinus, sako tai kaip ten, kaip kas, sakau nu normaliai, ten taip ir taip... nu ir vis tiek toliau aš su ja bendraudavau, taip ir gavosi. Ne tai, kad tenais mane atėmė... nu ne tai, kad atėmė, tai, kad aš išėjau ir viskas, tai nebesimatysiu su ja, nu tai tada gal būtų žymiai sunkiau, bet taip pat, ar aš ten gyvensiu, ar aš, nežinau, aš čia gyvenčiau, vis tiek tiek pat matausi...

Tyrėja: Matotės su ja ar ne?

Respondentas: Jo

Tyrėja: O kaip tu galvoji, kas paskatino tave taip va... nu kaip tu taip va protingai, taip sąmoningai, pats apsisprendei ar grynai tas, kad...

Respondentas: Nu nežinau, gal aš iš šono kažkaip pasižiūrėjau, kaip mano ten brolis su sese vartoja, nu, kad jau realiai, nu tu degradooji, nežinau, ir aš toks pagalvojau, nu blemba, nu tai aš tuoj pradėsiu gert, pradėsiu tą, nu ir viskas... ir tada, ir draugai nuo manęs atsigręš ir tiesiog nieko nebeturėsiu, nu tai... tai realiai ir dėl draugų žiauriai, nes jeigu ten, nežinau, išgėrinėčiau, ten dar kažką, nu tai taip va taip toltų, toltų ir...

Tyrėja: o tai tavo draugai nevartojantys, negeriantys?

Respondentas: Ne nu tai jie irgi nu tai išgėrinėja, nu bet tiesiog vat aš, kai ten buvau, tai vos jau ne kiekvieną dieną atsimenu pradėdavo gert... tai ten jau tokie buvo realiai bėda... ten jau ir draugai jau sako tu gal stabdyk arba kažką tokio. Tu ten sėdi nu toj aplinkoj ir jau baisu... tai va dar tik tais to betrūko, kad jau būčiau pradėjęs vartoti ir tai tikrai, nežinau, kur nors stoty jau trinčiausi...

Tyrėja: Arba išvis gali gyvų nebebūt, nes labai arti ta mirtis yra, kai vartoji...

Respondentas: Ir kažkaip suimsčiau, nežinau, galvoju, tai nuėjau tenais, tai taip žiauriai pasikeičiau realiai, nu, nes ten vis tiek kažkokia ta kontrolė vis tiek tenais prižiūri, ten turi tą padaryt, turi aną, ten laiku grįžti...

Tyrėja: Tokia disciplina... o tai sakai draugai labai svarbu, tai labai tau buvo svarbu neprarasti, ar ne, tų draugų?

Respondentas: Nu jo, nu, nes tenais aš vis tiek su kai kuriais ten nuo pat gimimo tenais su jais būnu, ką žinau, nu tai vat paimti, nežinau, kad jie atsistumtų, nu tai tada dar sunkiau bus nu, nes jokio palaikymo, nieko neturėčiau, vis tiek, kai turi palaikymą iš draugų, iš kažko, tai tikrai svarbu...

Tyrėja: O kaip tu manai, kokią, nu kaip tas atsiradimas tavo globos namuose nu paveikė, gal biški jau minėjai, bet, jeigu dar taip užakcentuoti, kaip, pavyzdžiui, pakeitė tavo likimą, tavo net charakterį gal [15:00] pakeitė, kaip įtakojo?

Respondentas: Nu nežinau, aš tenais kai nuėjau, nu tai vat pradėjau tenais, nežinau, ten dabar, nu kai nebeišgėrinėju, ten dar kažką ir kažkaip keitiesi tenais vis tiek ir tie darbuotojai kažką ten su tavim pasikalba, tenais, nežinau, gyrė dar kažką ten... nu ir kitus, tarkim, vaikus ten pasižiūri, tai ten realiai anksčiau vaikščioldavau toks pastoviai su treningais, nu toks [nesupratau 15:29], po to tenais vis tiek pasižiūri tai vienas vaikas, tai kitas ten nu ten kokius džinsiukus, dar kažką užsideda ir tiesiog va taip pradėjau, nežinau, net kitaip rengtis, kitaip pradėjau bendrauti, nu nes ir, kai gyveni jau su jais, tai kažkaip, nu jau bandai pritapt prie jų. Nu ir tai vat, ir kažkaip pasikeičiau, nežinau...

Tyrėja: O kaip tavo charakteris pasikeitė? Tu čia daugiau papasakojai apie tokį, kad, nu tokį kaip ir išvaizda pasikeitė ane ir skonis kažkaip pasikeitė, ir...

Respondentas: Nu nežinau, charakteris tai mano, koks buvo, tai toks ir liko realiai tai... aš visą laik, nu aš moku tiesiog pritapt prie žmonių, tai nežinau... ar aš ten buvau, nu kol gyvenau toj šeimoj toks pats nu iš bendravimo, ar aš tenais buvau toks pats, tai nebuvo taip, kad tenais aš, kad nu apsirengdavau su treningais ten kažkokį tenais primetindavau... tas pats buvo ar aš ten tas, ar ten...

Tyrėja: O tai, bet vis tiek, aš kaip suprantu, kažkaip tavo likimą tai pakreipė ane, nu tokį gyvenimo kryptį tai šitas momentas...

Respondentas: Nu jo, jo irgi tokį, nežinau, ir dar čia vat, nu kai pradedi ir su darbuotojais šnekėt, tai dar kažką, nu ir tiesiog, nu gauni ir tų pagyrimų, nu tiesiog mato, kad galvoja va, čia iš geros šeimos atėjo, tai, nu, matosi nu gal pagal mane, nes tokią nusistatęs esu, va čia ten toks ir toks, tai va čia dar yra pas mus tokia muzikos mokytoja Gintarė, tai realiai nežinau, jinai tenais čiūju gal vos ne mylimiausias vaikas jos buvau, bet realiai atėjau tik tais nu kaip, nuo 16 metų, ten, kur vaikai nu, tarkim, nežinau, būna nuo trijų metų, jau jiems po penkiolika, jinai vis tiek daugiau jų mačius, bet vis tiek kažkaip tą dėmesį kažkaip... nu ir va, nu ir taip gera net darosi, kad, kai žmonės tavim, nu nežinau, vos ne didžiuojasi, kad ten toks ir toks esi...

Tyrėja: O kaip tu galvoji, šitas momentas, kad tu čia atsidūrei, paveikė tavo santykį su mama?

Respondentas: Nu ne man tai... nu neatrodo, kad paveikė. Nu, nes tiesiog nu aš ir pats pasakiau jai, sakau nu bus man vis tiek taip geriau [nesupratau 17:44]. Ten būdavo, aišku, kad jinai ir ateina ten, pradeda tenais rėkaut ten ant brolio, ant sesės, tipo, kad va, tai pagalvokit ir apie jį, kažką tokio, nu, bet, aišku, ten jau kai vartoji, tai jau ten nėra apie ką galvot. Nu gal jinai ir net pati gal momentu, buvo gal nu pagalvojus, nes ten buvo ne tai, kad pilnai atimtos teisės pas ją, bet tiesiog ten buvo laikinai. Nu ir viskas aš tai gal... dabar nepamenu ar mes šnekėjom, ar nešnekėjom, nu gal, kad iš tikrųjų nu taip geriau, kad aš tenais nueisiu, tenais būsiu ir vis tiek... nu ir man atrodo jinai pasakė, dabar bijau sumeluot, ar jinai man sakė, ar taip pats pagalvojau, nu, nes tenais ką, nu ten realiai kalbėjau pats, realiai su manim, mama tiesiog tenais jos klausinėjo tenai apie ten jos darbą, ar jinai ten nebeišgėrinėjo, bet realiai visa atsakomybė tai buvo tiesiog nuo manęs, ar aš noriu, ar nenoriu nu ir viskas, ir toliau pasiūlė, ir aš atsimenu, jinai man sako, nu tai sako pats pagalvokit ar tu nori... nu ir aš sakau, po to vat su sese pasitariau, tai vat ir gavosi. Nu ir nežinau, tai, kad nepyko, tai tikrai jinai. Jeigu tenais būtų taip atėmę, ir nežinau, nesimatyčiau, tai ir pačiam kažkiek pikta aišku būtų nu, kad nematai mamos tenais, negali bendraut... o čia pilnos galimybės...

Tyrėja: Bet, atrodo, kad tau labai anksti taip atsakomybę užkrovė, kad tu pats viską čia spręsk, maždaug, nėra tokių...

Respondentas: Nu jo, tas tai gal jo...

Tyrėja: O tai kaip tą mamą tu dažnai matydavai, kiek jinai būdavo su jumis, kiek nebūdavo ir nuo kada jinai taip jau išėjo iš tų namų? Kiek tau buvo metų, neatsimeni?

Respondentas: Dabar jo, sunkiai pamenu, nes, atsimenu, vat mano tėvas kai numirė ir tada, nežinau, po kažkurio laiko jinai dar nu taip pagyveno su mumis, po kažkurio laiko jinai tada vat susirado draugą, tada išėjo...

Tyrėja: O kiek tau buvo metų, kai tėvas išėjo?

Respondentas: Dabar blemba neatsimenu... gal jau treči metai ar ketvinti... ai nu, kaiman, kiek man buvo? Tai aš nepamenu, man atrodo gal net 15 – 14... o gal... nu jo, nebuvo tikrai 16... nu [20:00] kažkas ten tokio. Nu ir va, ir tada, nežinau, tai tą reikėjo pragyvent, ten buvo žiauriai sunku, nu tai va dar mama vis tiek buvo šalia, tai dar nu vis tiek kažkaip pragyvenau tą laikotarpį, bet, jeigu dar būtų vat toks dalykas, kad jau buvo išėjus, nu būtų išėjus ir nu vat tėvo nebetekčiau, tai nežinau, kas būtų. Nu ir vis tiek matydavausi su ja, ateidavo ten vis tiek paklausia arba dabar visąlaik paskambina, dar kažką, buvau va nuvažiavęs va šiandien...

Tyrėja: Kažkaip nepalietė to? O tai tau vat, kokie tau jausmai kyla vat, dėl vat taip, kad nutiko mamai ar ten broliui arba sesei, kad tu turėjai vat taip pasirinkti, kas tau kyla? Ką tu jiems jauti?

Respondentas: Net nežinau... nu nieko, nu tai... nu, nes aš supratau, kad ten, tarkim, broliui ten sesei, nu ką tu ten jau paaiškinsi, jiems tai ten turbūt vienodai šviečia ten, ar aš išeisiu ar neišeisiu. Nežinau, nei pykčio aš tenais kažkokio laikiau... gal ir gerai, kad nuo tokio amžiaus jau, nežinau, atsakomybę gauni kažkokią tai po to labiau ir supranti, nes po to, kai per vėlai vat būna, tai...

Tyrėja: O ką tu vat jauti tiems darbuotojams, kurie pas tave ateidavo, tai socialinei, arba paskui tenai vaikų teisių apsaugai, nu ten, kai buvo, kaip prisimeni ten, kurie vat...

Respondentas: Ai aš kažkaip, nu gerai sutardavau su ta socialine darbuotoja, jinai ten ateidavo, mes pasikalbėdavom. Nu realiai aš jos, nu kiekvienąkart jai tą patį sakydavau nu, kad viskas gerai, tas ir tas tenais nu va su mokslais, ten dar kažką... tai nežinau... nu vat mama gal buvo labiau nu ant tos vat tiktais socialinės darbuotojos pikta, kad taip gavosi, nes jinai, atsimenu, sakydavo va tai čia per ją tenais tu tipo tenais su jais... nu ten va tokie va dalykai. Nu, bet realiai, ką aš žinau...

Tyrėja: Ai tai jinai kaltino ar ne biški socialinę darbuotoją, kad čia tave atima iš šeimos?

Respondentas: Nu jo, nes tenais reikėdavo eiti, tenais mes kalbėdavomės atsimenu ir aš, ir su mama pas socialinę darbuotoją, nu ir jinai tokia, nežinau, laikė pyktį ant jos, ant tos socialinės darbuotojos...

Tyrėja: O tu ne?

Respondentas: Ką žinau, nu man tai normaliai buvo, nu, nes aš jau kaip pats jau norėjau, tai gal po to net ir džiaugiausi, kad jinai tenais lankėsi, tenais su manim kalbėjosi, o, kad pyktį laikyt tai tikrai ne...

Tyrėja: Nes iš tikrųjų, jos nebūtų buvę, tai nebūtum ir turėjęs galimybės nu, žinai, išeiti ar ne? O tai, pavyzdžiui, jeigu tu būtum ten, nu nežinau, žinai, turėtum ten stebuklingų kažkokių galių, būtum ten karalius, aš nežinau, tai kaip tu, kaip tu nu ar verstum, ar kaip tu elgtumeis pats su tais visais specialistais, vaikų teisių apsaugom, socialiniais darbuotojais, atvejo vadybininkais... nu visa ta sistema, žmonėm... kai va žinai ir kitų istorijų, ne tik savo, bet ir kitų vaikų ane, kur sakai, kur paima ir sako, kad važiuosim pas mamą... ar ką pakeistum, ar...

Respondentas: Nu nežinau, nu tai gal va, nu, kai kuriems vaikams tikrai vat tas melavimas tai po to užstringa ir jie po to labai vat būna pikti, kad taip gaunasi, tai vat gal, nežinau, kažkaip, kad kalbėtusi su vaikais, o ne ten apgaudinėtų tiesiog, kad atvažiuoja, pasiima... nu, tarkim vat, kai mano dabar buvo situacija, kai ten koks posėdis, pasikalba, ten dar kažką, nu, bet aišku, jeigu vaikui ten kokie 9 metai, tai tu nelabai ką ir prišnekėsi su juo... nu, bet vis tiek reik kažkaip gal... nu, nes tas melavimas ten jau tikrai, kaip, nežinau, užstringa tai tikrai visam gyvenimui. Nes, nu ir daug girdėjau tokių istorijų.

Tyrėja: Bet čia tokios net be perspėjimo, atvažiuoti į mokyklą, paimti... tai tu net nepasiruošęs, nu ta prasme...

Respondentas: Nu jo, nes eina iš mokyklos, nu sako va stovi tenais toks nu tipo kaip autobusiukas, va čia važiuojam ten, nuvešim pas mamą jus... nu ir tu atsisedi ir va taip va išveža tave, nu tai...

Tyrėja: Ir tada kaip tu gali pasitikėt žmonėm, kurie tau visa tai sako?

Respondentas: Nu jo, nu tai vat ir po to vat jie, vat, kai kurie ateina nu ir bijo žmonių, nu, tarkim, tų darbuotojų, nepažįsta jų, dar kažką... gal vėl čia kažkas atsitiks ir tas užstringa ten jau ten tikrai gyvenime...

Tyrėja: O, klausyk, o kaip tu manai, kaip tu vertini vat tų vat visų vaiko teisių apsaugos specialistų tą profesionalumą, kiek jie yra kompetentingi, nu žinai, kiek jie turi tų gebėjimų dirbt savo darbą?

Respondentas: Nu neįsivaizduoju, nu, nes man toksai vienas buvo toks užstrigęs dalykas, kad aš atsimenu tada posėdy buvau, ir jie vos ne visą laiką gyrė tipo va, tai tu čia į globos namus, ten visos sąlygos, ten viskas labai gerai... [25:00] nu tiesiog, kad viską išgiria, kad ten nu...

Tyrėja: Globos namus ane?

Respondentas: Jo. Ir aš, atsimenu, po to gyvenau ten Karoliniškėse, nu ten savarankiškuose ten namuose ir gal po pusės metų atvažiavo vaikų teisės ir jie klausia, nu tai kaip jūs čia gyvenat ir aš galvoju nu ten visi realiai vos nesiskundžia, kaip realiai gyvena ten tas ir tas blogai... ir aš po to toks sėdžiu ir galvoju, jūs tada sakėt, kad viskas čia yra idealu, bet visi tiesiog skundžiasi ar tenais, tarkim, to ar ano tenais, apsipirkimam ten mažiau, va ten, kai sako, va būsi apsirengęs ten trali vali, nu ir tiesiog taip keista, kad jie vieną sako, bet, realiai, viskas kitaip vyksta, tai tiesiog...

Tyrėja: O tai ką jie ten sako dar gali atsiminti, kaip jie ten giria? Ką jie ten vardina?

Respondentas: nu tiesiog, kad visą laiką būsi tenais pavalgęs, kad tenais apsirengęs tenais gerai būni, nu tenais, kad, nu realiai daug dalykų, kuriuos sako, bet tų dalykų realiai beveik, nu nežinau, kurių išvardino... nu gerai, tu ten būni pavalgęs, bet ten, tarkim, kai duoda tau apsirengt, nu aš nežinau, gal čia šitie globos namai, bet ir kiti, tenais apsirengimui, ten nu nežinau, nu skiria ten tris mėnesius kažkiek apsirengt, o tu turi dar sukt galvą, ką čia nusipirkti, nu žodžiu...

Tyrėja: Išskiria kažkokį pinigų kiekį, bet jį mažą, aš kaip suprantu išskiria ane?

Respondentas: Nu jo, nes, realiai, aš atsimenu, kiek čia buvo... dabar net pamiršau, kiek ten duodavo vaikams apsipirkt... nu, realiai išeidavo nusipirkt megztinį kokį, kelnes, nežinau, ten porą maikučių, batų tai jau nelabai ten išeina nusipirkt, nu tai toks... ir tu turi vaikšiot toks, nežinau, tris mėnesius nu su tais pačiais rūbais vos ne, arba turi eit tenais į tą, į labdarą ir tenais prisipirkt kažkokių, bet kiek tenais vis tiek aš gyvenau ir visi jau nu ten tokie jau paaugliai buvom nu ir vis tiek tu matai, kaip kiti tavo bendraamžiai rengiasi tenais, tai ir tu nori, taigi neisi tenais į tą labdarą tenais pirktis tų drabužių ir jau kažkaip toks kaip išrankumas vis tiek jau atsiranda... nu čia gerai, kai mažesni vaikai, ten gali apipirkt juos, jie tne dar mažiau reaguoja... nu, nes jau tada irgi prisiziūri, ten, tarkim, klasiokas va ten turi tokias kelnes, tokius batus ar čia, ten, nu realiai, kad dabar dar irgi nesupranta, nes čia yra eko batai, nu tipo skiriami jiems tenai, tarkim, čia tie eko batai tikrai geri ir aš, atsimenu, pats jau Karoliniškėse, kai gyvenau, pradėjau nešioti, nu, nes supratau, kad čia nu realiai ne kiekvienas žmogus įsigyja tokius batus, nes jie žiauriai brangūs... nu čia tai jiems nepaaiškinsi, jiems va turi būt naikai, adidasai arba kažkas tokio...

Tyrėja: Tai tu sakai, kad darbuotojų kompetencija tokia...

Respondentas: Nu, kad jie šneka vat tokiu... nu, kad pasakytų, kaip iš tikrųjų yra, o ne, kad vien ten girtų, girtų, ten tas, anas... pasakytų, ten, tarkim, nu ten pagiria, pagiria tuos globos namus, nu ten pasakytų kokį tarpą, nu ten va gal tas ten biški blogiau, o ne tai, kad viskas tiesiog absoliučiai gerai ir po to ateina, klausinėja tai kaip jūs čia gyvena ir po to, nežinau, visi skundžiasi ten kaip gyvenam... nu tai, tai tas man labai keistai...

Tyrėja: O tai, jeigu tu pats, pavyzdžiui, dirbtum tam VTAS'e, nu tam vaiko teisių apsaugų ten toj visoj ane, va tas, kuris atvažiuoja, vertina situaciją ir paima tuos vaikus. Kaip tu, kaip tu paimtum tuos vaikus?

Respondentas: Nu aš nežinau, nu tiesiog gal pasiūlyčiau, nu ten nežinau, kažkaip rasti nu bendrą kalbą su tuo vaiku, kad ten... o ne tai, kad ten nu va, čia tu važiuosi tenais, ten bus tau taip ir taip... nu tiesiog kažkaip pasakyti, kad bus geriau tenais nu kažkiek nu arba, nežinau, bus nu pilnai geriau, nei tenais tu, tarkim, kur gyveni, ten, kur...

Tyrėja: Bet gal bus, gali būt ir lygiai taip pat sunku ane, nu kažkaip tai...

Respondentas: Nu jo, nu tai, kad tikrai bus geriau, nu, nes tu pradėdi galvoti ir tada automatiškai tas vaikas supyksta ir sako nu va nu tu blemba, mane čia apgavo ir tada nu to pasitikėjimo nelabai turi žmonija...

Tyrėja: Tai tu bendrą kalbą kažkaip sakai vestum, tai į tokį santykį mėgintum ane įeiti?

Respondentas: Nu jo, arba tiesiog nu ten lyginti tokius dalykus, tarkim ten vat kur jisai gyveno ir kur globos namai, ten va, tarkim, nežinau, su tuo maistu, tarkim, pavyzdžiui, nu tarkim, tu ten namie tu ten retai, tarkim, gauni valgyti, o čia visą laik būni pavalgęs, ten nusiprausęs... bet sakau, nesakyti, kad čia nu viskas ten puiku... realiai dabar kiek vaikų, nežinau, vat būtų čionais, galėčiau paklausti...

Tyrėja: Visiems sumeluota...

Respondentas: Nu ne visiems, bet nu dauguma... nu va dabar čia yra tas, kur vienas vaikas, tai irgi jį taip pat, man atrodo, irgi gal per posėdį pasiėmė, nes ten mama girtuokliavo, ten dar kažką...

Tyrėja: Tai jis pats apsisprendė?

Respondentas: Nu aš dabar dar neatsimenu, nes... ai, bet jis jau dar prieš tai gyveno kituose globos namuose, tai nežinau... [30:00]

Tyrėja: O kaip tu vertini, atsimeni tą Matuko reformą, kai tą Matą, tą vaikelį labai, labai stipriai sumušė, atsimeni namuose ir ten jau paskui, kaip Santariškėse atvežė tą vaiką, tai ten tas gydytojas nieko nebegalėjo padaryti. Ta prasme jį mirtinai sumušė tėvai abudu.

Respondentas: Čia tie, kur po to ten juos pasodino į kalėjimą?

Tyrėja: Man atrodo, jo, jo, jo. Ir po to buvo kaip nu reforma, jie labai ten sugriežtino dėl to smurto ir labai pradėjo paiminėti daug vaikų iš šeimų. Tai vat, aš nežinau, kaip tu galvoji, kas ten tame gero, ir kas tame blogo, man įdomu kaip tu tą vertini, kad tą, sugriežtėjo labai tas paėmimas...

Respondentas: Ne nu tai tas paėmimas tai gerai, kad atsirado nu ten irgi iš tokių šeimų, nu, bet man atrodo, dabar labai jau stipriai reaguoja, nu ten, tarkim, realiai tu dabar neturi jokios teisės prieš vaiką, nes negali nei balso pakelti, negali nei to, nei ano, nu tai toks, kartais net būna, kad vat nu jau kai tu neturi savo jau nu skaitosi teisių, tai tas vaikas nežinau nu ir ką tu jam padarysi, jis ten, nežinau, keiksmazodžiais ten dar kažką gali [nesupratau 31:07] nu ir ką tu jam pasakysi nusiramink, nesakyk taip... jis toliau sakys. Nu tai tas irgi toksai nu gal iš tos pusės tai gal biški blogai. Nu, nes, tarkim, ten užstaugsi arba kažką, nueinam, atima tenais tą vaiką... tai nežinau, kaip su mažu vaiku ten net nežinau... taigi nesėdėsi normaliai va taip viens prie stalo ir tenais kalbėtis su koku 5 metų vaiku, kur jisai nesupranta, tai vis tiek turi būt kažkokia realiai bausmė...

Tyrėja: O kas gero yra toj reformoj? Yra kas nors gero?

Respondentas: Nu, manau, jo, nu tai, kai atima ten tuos vaikus, nu ten, jeigu pastoviai ant jų staugia arba dar kažką tenais...

Tyrėja: Bet ne tai, kad staugia, ta prasme juos dubasina, juos daužo, muša...

Respondentas: Ne nu tai va tas, kai daužo, tai nu čia aišku jau, kad nenormalu... tai tada, nes jis jau nebeturi savo saugios erdvės ir tas atėmimas nu tikrai gal gerai, ir tada gal po to ir tėvai nu po to atėmimo, gal jau suvokia... nu, nes vis taigi tave atima, tenais tu, jeigu susitvarkai tuos dokumentus, viską keitieiši nu ir va tave gražina, tai gal tas ir labai gerai. Nu, aišku, tiktais, kad vaikas streso įgauna, kad jisai atimamas, po to vėl grįžta į tą šeimą...

Tyrėja: Ir paskui vėl toliau neaišku, kaip ten tie tėvai...

Respondentas: Nu jo, nes čia sakė vat pas mus buvo va čia tokie mokymai ir ten iš visų globos namų, tai sakė tenais viena mergaitė gyvena, nu ją buvo atėmę, jinai gyveno globos namuose ir kažkokia moteris pasiėmė, nu įsivaikino ją. Tai gavosi taip, kad jinai po to prašėsi atgal į globos namus, nes ta, kur moteris įsivaikino ją, tai smurtavo prieš ją... nu tai vat, neįsivaizduoju, kaip vaikas ten turbūt tokį stresą įgavo, kad buvo atimtas iš savo šeimos, gyveno globos namuose, tada pasiėmė svetima moteris ir dar jinai smurtavo ir tada vėl grįžo į globos namus... Man tai čia išvis košmaras...

Tyrėja: O tai šiaip, iš principo, kaip tu galvoji ta reforma, nu tas ir sugriežtinimas, ir tas toks atidesnis žiūrėjimas į tas šeimas čia gerai, nu labiau jinai gera ta reforma, ar labiau bloga?

Respondentas: Nu nežinau, man tai atrodo, kad gera. Nu, nes kuo daugiau... nu daugiau žiūri, anksčiau nu jinai turbūt va taip ir nežiūrėdavo, nu tai va, nu aišku, čia kai pas mus Lietuva, po kol kas nors neatsitinka, tai nieko ir nebedaro...

Tyrėja: Turi kažkas numirti...

Respondentas: Nu arba va, turi kažkas nukentėti nu, tarkim, kaip ir su tuo vat Matu. Anksčiau turbūt nu vat nebūtų vat to nutikę tai net nieko ir toliau nebūtų, toliau būtų mušami tie vaikai ir taip nutylėtų. Bet, aišku, gaila, kad čia toks, aišku, įvykis įvyko ir tik tais po to tas atsitiko, kai galėjo realiai anksčiau jau tą patį daryt.

Tyrėja: O tai, jeigu va taip jau pabaigai pasakyti tau apie tą tavo... nu sunku pasakyti, tavo paėmimo patirtis ane, tokia daugiau sutikimo pereiti ane, tokia patirtis, apie ją va pasakyti, apie visą tą procesą, kaip tai vyko, kad nu, jeigu taip va įsivaizduoti, kol tu čia atsiradai, 10 va taip žodžių pasakyti, su kuo tau asocijuojas va tas momentas gyvenimo tas etapas? Nu taip spontaniškai pašaudyk

Respondentas: Čia kai mane pasiėmė? Nežinau net, kokių čia 10 žodžių sugalvot...

Tyrėja: Kas spontaniškai į galvą vat prisiminus ateina?

Respondentas: Ką žinau, gal nu pradžioj baisu gal buvo, tada neramumas, kažkaip, nežinau, gal patirtis gal kažkokia, streso buvo, tada gal, nežinau [35:00] malonumas gal koks, nu nes čia jau po to kažkaip, gera, pasitikėjimas nu ir ką aš žinau, gal kokia šiluma...

Tyrėja: Toksai perėjimas labai aišku, ane, iš tokio nerimo, baimės į...

Respondentas: Nu jo, ir po to sakau va tas, ta atrama, nu ir po to nu džiugu ir malonu, kad yra tokių vat įstaigų realiai. Nu, nes tas vien tik žodis skamba globos namai, čia toks... ten va, tarkim, kiti vaikai išgirsta, iš globos namų, nu tai toks jau, nežinau, kaip keiksmazodis skamba...

Tyrėja: Kaip tokį atrodo anspaudą jau turi...

Respondentas: Nu jo, nu tokį, nežinau vat, tas vien tik pavadinimas globos namai, nu, nes aš irgi pats galvoju, nu va čia tave pasiims į globos namus ir aš galvoju blemba, čia kaip dabar mano draugai galvos iš globos namų... nu ir kažkaip vat realiai, kai pasižiūri, tarkim, kai pasakai iš globos namų, tai tada žmogus jau kažkaip į tave kitaip realiai žiūri, ne aš... va čia buvo dabar pavyzdys, važiauvau čia autobusu ir kažkokia močiutė prie manęs atsisėdo ir kažką mes ten pradėjom kalbėti ir vat apie globos namus, tai iš karto vat nu mes ten kaip apie tuos vaikus pradėjom šnekėti, jinai sako va, tai čia globos namuose jau tenais tokie kaip bandiūhos tokie, smurtaujantys, išgėrinėja... nu ir aš su ja taip kalbuosi, kalbuosi, sakau tai, kad, sakau, aš pats iš globos namų, sakau, esu... tai

jin tokia net išsižiojus sako tipo sako toks vat sako vaikinukas sako tipo, kaip jinai ten pasakė... toks elegantiškas čia vaikinukas, sako, nu tikrai nepasakyčiau, kad iš globos namų... nu tai tiesiog vat žmogus nusistato...

Tyrėja: Bet fainai tuos mitu griaut ane taip?

Respondentas: Nu jo, nes aš toks kai sėdėjau, jinai tokia o jetau, nu ir tokį pagyrimą iškart tokį gauni, kad vat net nesitikėjau, kad vat ten tokie ten būna... nu, nes visi galvoja, vat, jeigu iš globos namų, tai jau viskas tenais...

Tyrėja: Nu jo, vagis, banditas...

Respondentas: Jo, nors iš tikrųjų nu pilna vat... aš, kai išėjau iš globos namų, tai vat, nu tenais porą vat tenais nu tenais vis tiek ten nesusilaikė, ten iki šiol išgėrinėja, dar kažką, tai, su kuriais aš gyvenau. Tai va, du dabar dirba taksistuose, vienas ten turi nusipirkęs ten dvi mašinas savo tenais į nuomą leidžia, kitas Suomioj dirba, nu ir va tokie va... o taip, kad nežinau, kai visi sako, kad čia iš globos namų ir tokie vos ne atstumia. Tai tas, nežinau, nu nelabai patinka iš tikrųjų. Nu ir gėda kai kuriems sakyti [nesupratau 37:49] va čia iš globos namų, čia mano tipo, nesakyk, kad aš iš globos namų...

Tyrėja: Yra tame tokia stigma kažkokia, kaip kokia liga atrodo sirgti, kitiems baisu pasakyti, kad ten kuom nors serga...

Respondentas: Čia tas pasakymas globos namai, tai sakau, čia toks kaip keiksmazodis kitiems skamba, nu toks ir nusiteikimas jau prieš žmogų...

Tyrėja: Man tai atrodo dar prie tavo patirties, kai tu pasakojai vat ir baimė, ir nerimas... aš tai dar žinai, ką pridėčiau prie tos pirminės dalies, kur paskui pasikeitė į gerą, atsakomybę, nu tokia, nes tu pats padarei tą sprendimą...

Respondentas: Nu čia labai sunku man taip iš karto sugaudyt tuos žodžius... nu jo ir atsakomybės tau duoda...

Tyrėja: Kad tai buvo tavo paties sprendimas visiškai... o dar turėtum vat ką apie tą patirtį kažką tokio dar pasakyti, kas yra svarbu, nu ką svarbu vat, kas čia tą tyrimą toliau nu vystys, žinai, apie tas vaiko apsaugos teisių visą tą, kaip jie dirba, ką jie daro, nu dar kažką tokio, gal ką nors pražiūrėjom, ar neprašėkėjom?

Respondentas: Nu realiai čia tai socialinis darbuotojas daro pradžioj. Nu tenais ir kalbasi, ten vat realiai jo daugiausiai iniciatyvos yra...

Tyrėja: Tai čia šitas svarbus momentas ar ne yra?

Respondentas: Jo, nu, nes po to tu jau sėdi tam posėdy ir nu tai realiai tą socialinė darbuotoja išpasakoja jiems ir jie tada nu sprendžia. Tai nežinau ar čia ta vaikų teisės ten liepia tom socialinėm darbuotojom ten daugiau atsakomybės... nu, kad jeigu patys tenais vaikų teisės kažką daugiau darytų, o ne ten gauna tiesiog ir jie sprendžia... tai tiesiog gal kažkaip ir patys pasižiūrėtų ir tada normaliai nuspręstų, o ne, ką žinau, nu ir socialinio darbuotojo gal... jis gali vieną pasakyt, o iš tikrųjų gal kitaip yra. Ir po ti būna nu, tarkim, neteisingai, tarkim, va ten atimtas vaikas arba dar kažką, nu tai tiesiog, kad patys vaikų teisės atvažiuotų ir žiūrėtų, kaip vyksta nu ten, tarkim, reikalai...

Tyrėja: Labiau dalyvautų, tokį megztų santykį irgi ar ne?

Respondentas: Nu jo, nes va tas vat sakau, kad socialinis darbuotojas atvažiuoja tenais pasižiūri, o jie po to tiesiog nusprendžia, ai nu gerai, nu ta va, bus atimtas vaikas ir viskas, ten byla, ten, tarkim, nu ne byla, tas posėdis ten nutrauktas, viskas [40:00] nu tai tiesiog, kad daugiau jie patys kažką... nu aš neįsivaizduoju realiai jų daro, ką jie tenais daro, bet, aišku, jeigu ir jie dalyvautų visokiose vat į namų atvažiavimas, tenais žiūrėt, šeimas tikrint...

Tyrėja: Kalbėtusi ar ne kažkaip ir su tėvais, ir su vaikais?

Respondentas: Nu jo, nes po to ten, posėdy, ką tu ten sėdi, ten su jais pasišneki ir viskas, kai realiai jinau net niekur, nu jie nelabai ką žino, nu žino iš to, ką pasako socialinis darbuotojas, bet, jeigu tu pats nuo nulio pradėtum ir matytum, nu tai tada gal būtų ir žymiai lengviau...

Tyrėja: Kažkaip panašu, kad jie taip labai epizodiškai sudalyvauja, taip labai trumpai, o vat, kai tu pasakoji, vat kai klausiau, kas svarbiausia gyvenimo įvyki, tai va tai ir yra vienas iš svarbiausių gyvenimo įvykių, tas toks posūkis, nu, ta prasme, vaikui tai yra labai didelis dalykas, tai yra jį... nu jo gyvenimą perkeičiantis įvykis, o jie tą daro taip atrodo labai nu taip, tarsi, nu tokia biški lengva ranka, arba gal kažkaip nelabai stipriai įsigilinę ane, tą tu nori pasakyt ane?

Respondentas: Nu jo, nu, nes sakau nu, man tai atrodo, kad nu tas socialinis darbuotojas, kuris ateina tenais, bendrauja, nu tai čia man atrodo žymiai didesnis darbas, nei tenais jis sėdi ir ten porą žmonių nusprendžia vat taip ir taip, ai, bus atimta, gerai, tu ten, nu gerai, tu gal dar čia pagyvenk, bet, kai, tarkim, ten lankaisi tenais kokius metus, ten, nežinau, ten porą metų tenais pas tą pačią šeimą, tu matai ir kaip ar kažkas keičiasi, ar nesikeičia, nu tai... tokie vien ryšiai susirišę ir viskas... o čia tai, nes aš sakau, kai atėjau, nu tai ta socialinė darbuotoja, ką jinau papasakojo, papasakojo, nu ir ką Dariau nori tenais daryt, sakau nu viskas, sakau, aš ten neisiu ten į globos namus, nu čia kai pirmas posėdis buvo. Nu ir tokį, kad neliepė net, kad man eit tenais, bet tiesiog manęs paklausė. Nu o taip tai nežinau, kaip būna su kitais vaikais tenai, tarkim, vat pasako nu viskas, tu tenais tą tą dieną tenais viskas, važiuosi tenais ir tenais... tai tas jų darbas tai nežinau, toksai... nu tiesiog, jeigu jie daugiau dirbtų, tai gal būtų ir geriau. Nu gal ir taip daug dirba, aš neįsivaizduoju...

Tyrėja: Bet taip daugiau gyvai dirbtų, gyvai bendrautų kažkaip tais, tai tada būtų...

Respondentas: Nu, nes socialiniai darbuotojai tai tikrai nežinau, man atrodo, kad daugiau jie tenais dirba ir vos ne ant lėkštutės jiems atneša, kad galit spręst...

Tyrėja: Nu jo, padarytą darbą...

PRIEDAS Nr. 4

Kalbečiau su tokiu Vitoldu iš Lentvario, kuriam buvo 5 m., kai jį paėmė.

Jis nieko neatsimena, tik gyvenimą jau globos namuose.

Jo nuomone tokia:

“Jeigu iš tėvų atima vaikus, grąžinti tėvams nebereikia. Vaikas gauna žymiai daugiau galimybių globos namuose, susipažįsta su žmonėmis. Grąžinimas į namus yra trauma, nes vėl grįžti į blogą aplinką. O tada vėl į globos namus ir vėl prie taisyklių. Čia trauma.”

Man psichologai aiškino, kad aš taip išstūmęs į pasąmonę, kad nieko neprisimenu.

Interviuotojos pastaba: kita mergina, sake: mane paėmė 4 metų, aš viską prisimenu, aš jums viską papasakosiu.

PRIEDAS Nr. 5

Tyrėja: Kaip tu čia ir dabar jautiesi?

Respondentas: Nieko, aš šiaip jaučiuosi labai gerai, nes aš šiaip pakankamai dažnai apie tai kalbu ir man tai nėra kažkokia tabu ar kažką, nes aš nesijaučiu dėl to kaltas, aš dėl to nejaučiu jokio gėdos. Tai, tarkim, ten susipažinus su naujiem žmonem, aišku, ten ne pirmą dieną pradedi tą pasakot, bet taip natūraliai išėjus kalbai ar ne, tai man yra labai paprasta apie tai kalbėt. Tai aš jaučiuosi laisvai ir gerai.

Tyrėja: Tai pasakyk vardą savo ir metus, kad taip užsifikuotų

Respondentas: Taip, tai aš esu Antanas ir 27 man

Tyrėja: Kokia buvo tavo šeimos tiesiog ta situacija, kaip tu gyvenai, kaip jūs gyvenot, kiek tau buvo metų, kai pradėjo kažkas ar lankyti pas jus ar...?

Respondentas: Esmė yra tame, kad man tai buvo per kelis kartus, pradedant nuo to. Tai pirmiausia tas pirmas paėmimas pirmas iš šeimos, kai man buvo 5, galbūt 5 – 6, kažkas... greičiausiai 5. Tai tuo metu viskas kai vyko, aš prisimenu labai daug ta prasme iš to gyvenimo ir panašiai, iš tos kasdienės rutinos, bet pačio paėmimo metu, kas vyko, aš visiškai nesusigaudžiau ir nesupratau. Tuo metu jau žinojau, kad pas mus šeimoj nėra taip, kaip pas visus, nes mama piktnaudžiavo alkoholiu ir labai tirpia, ir jinai buvo linkusi į smurtą prieš mus, prieš vaikus. Žodžiu, ir ji augino mus viena, tėvo nebuvo, tai tuo metu mes šeimoje buvom trise. Tai, jeigu man buvo 5, tai sesei tuo metu 3, broliui 2. Ir žodžiu, bet tuo metu pakankamai dažnai lankydavosi močiutė ir močiutė labai kontroliuodavo ten, nes močiutė žinojo, kad mama turi tokių problemų, ir tą pirmąjį paėmimą... nes darbo iki tol su šeima nebuvo ir tiesiog buvo nu skambutis močiutės į vaikų teises ir tiesiog tą pačią dieną atvyko specialistai kartu su močiute jau iš karto paėmimui.

Tyrėja: O kaip ten, ką tu atsimeni iš tos dienos?

Respondentas: Tai aš atsimenu tiek, kad, žodžiu, brolių ten pasiėmė iškart išsinešė, seserį irgi, aš bėgau lindau, slėpiausi po lova ir žodžiu, atėjo darbuotoja, ir tiesiog bandė fiziškai traukti mane, plėšti iš po lovos, aš visą laiką žviegiau, klykiau ir sakiau, kad aš lauksiu mamos

Tyrėja: O mamos nebuvo tuo metu?

Respondentas: Ne, mamos nebuvo, man atrodo jos nebuvo kelias paras. Ir tada man specialistė pasakė, nežinau kodėl, bet labai man įsiminė, kad tai gerai, jeigu tu nori, mes tave paliekam čia, o brolių su sese išsivežam. Ir aš maždaug verkdamas jo sakau, jūs juos vežkitės, o pareis mama, aš jai viską papasakosiu, ką jūs čia padarėt ir panašiai. Sako gerai. Ir žodžiu, išėjo ten keliom minutėm, aš išlindau iš po lovos ir tada mane čiupo ir išvežė

Tyrėja: O tai kaip tu dabar, kai matai, kai save taip matai va tą tokį mažą, tu nelabai susigaudai, ane, nei kas tokie, kaip atrodo, nu kaip banditai būtų įsiveržę į namus ir pagrobę

Respondentas: Panašiai šiaip ir atrodė, nes, jeigu gerai pamenu, tai buvo ir su policijos pareigūnais atvykę, tai jo. Tai nežinau, faktas, kad buvo žiauriai baisu, nes tu nesupranti visiškai, kas vyksta ir kaip čia, kas ir ką. Ir jo, tuo metu buvo ir baimė, ką galvos mama, kai čia grįš ir mūsų neris ir žodžiu maždaug taip. Tai iš to laikotarpio atsimenu tiek

Tyrėja: Tai reiškia, tai ta kasdienybė tokia buvo, kad mama dingdavo dienom, tai reikėdavo, kadangi tu vyriausias, tai taip kažkaip ir kažkokį rūpestis yra...

Respondentas: Jo, tai aš ir augindavau savo brolius, seseris.

Tyrėja: Pats būdamas vaikas?

Respondentas: Jo, tai žodžiu, ir mes prabuvom globos namuose apie metus, aš manau, gal šiek tiek daugiau

Tyrėja: O kai jūs atvažiavot, dar jeigu biški sugrižtant prie to, jūs atvažiavot į tuos namus, kas tada, ką jie šnekėjo?

Respondentas: Tiesą pasakius, to aš jau nebepamenu, pačio atvykimo į globos namus aš nepamenu ir turbūt ten tų pirmųjų mėnesių ir pirmų savaitių aš nepamenu. Kažkaip niekad ir negalvojau apie tai. Bet žinojau tai, kad po kurio laiko [5:00], kai apsiapratau su vaikais, su auklėtojom ir panašiai, man ten buvo gerai ir man ten patiko visai, nes tai buvo tokia saugi, gera aplinka, tvarkinga ir tokia lygint su tuo, iš kur išvažiavom, prabangi. Tai man tai vaikui kažkodėl, nežinau, kažkodėl man buvo faina visai. Ir aš turėjau labai gerą santykį su auklėtojom ir su kitais vaikais, nebuvau tas, kuris ten užsisklendė savyje ir maištauja ir dar kažką, ir kelia kokius agresijos priepuolius ir panašiai. Nieko panašaus, aš kažkaip labai greitai adaptavausi ir man viskas labai tiko ir patiko

Tyrėja: O tai kėlei tuos klausimus kur mama, kodėl neatvažiuoja..?

Respondentas: Jinai atvažiuodavo, jinai mus lankydavo, lankydavo ir močiutė pakankamai dažnai mus visus tris, tai kažkaip viskas ten buvo kaip ir gerai, ir su mama pakankamai dažnai susitikdavom

Tyrėja: Tai nesijautė tokio labai didelio atskirtumo... aišku, jautėsi tas atskirtumas, bet tokio, kad mama laikė kontaktą

Respondentas: Jo, bet kaip aš jaučiausi ir panašiai, tuo metu aš, tiesą pasakius, nežinau. Yra vat kažkodėl keista, išsisaugoja tam tikri epizodai, bet patys jausmai, kaip aš jaučiausi prie mamos ir panašiai ne. Nežinau, kodėl man yra žiauriai įstrigęs epizodas, kai vieno lankymosi metu močiutė atvežė visiem kombinezonus ir aš iki šiol juos matau prieš akis tuos kombinezonus ir net žinau, kaip jie atrodo, nes jie ta prasme man buvo kažkas tokio vau. Ir spalvas atsimenu, ir žinoma, mano buvo mėlynas, sesers rožinis, brolio žalias. Iš esmės tokie pat, tik spalvos skirtingos. Vat tokie dalykai kažkaip užsicinkino, bet kaip aš ten jaučiausi, kaip reagavau nežinau...

Tyrėja: Tai tu net aišku nežinojai, kas bus.. o prieš tai, kad, pavyzdžiui, būtų kokių vizitų tai irgi ne, tik močiutę atsimeni?

Respondentas: Bent jau jo, aš nepamenu, kad būtų kažkokie darbuotojai lankęsi iki to, tikrai ne.

Tyrėja: O kaip tu dabar va supranti žiūrėdamas iš suaugusio žmogus, kodėl taip buvo, kam reikėjo taip išplėsti tave ir ar reikėjo?

Respondentas: Faktas, kad reikėjo ir ta prasme, nes nu mus palikdavo parom, man 5, mažiausiajam 2, tai kažkas turi jais rūpintis, o mano suvokimas, nu ką aš galiu, aš galiu ten sviesto ant duonos užtepti, šitą prisimenu, kai tepdavau sviestą ant duonos, čia būdavo mūsų pusryčiai, pietūs, vakarienė prie televizoriaus. Tai realiai šiaip tu esi visiškai vienas, ugnis, nežinau, ir, žodžiu, nešildomos patalpos ir būdavo... tai yra nu baisu. Tai faktas, kad reikėjo tą padaryt, čia net klausimų nekyla, nes net neaišku, kaip tai galėjo baigtis kitu atveju, jeigu nebūtų paėmę. Ir galbūt dar tam tiro supratimo ir suvokimo, sukratymo atėjo pačiai motinai, aš manau.

Tyrėja: Kaip jinai galvoji reagavo, jinai grįžo namo ir jūsų nerado, kaip tu nu įsivaizduoji, kaip jai buvo, gal jinai yra ir pasakojus?

Respondentas: Nežinau, tiesą pasakius, kaip jinai galėjo reaguot. Aš kažkaip įsivaizduoju, kad mes jai buvom tam tikras pajamų šaltinis, nu taip, ta prasme, o...

Tyrėja: Ji gaudavo kažkokią pašalpą už jus?

Respondentas: Jinai vieniša mama, tai... o kaip jinai galėjo šiaip... aš net negaliu pasakyt, aš net neįsivaizduoju, nes ką kalbėsime toliau, tai ta prasme nu jai nėra aš manau, svarbu emociškai ar kažką... jai labai yra svarbu statusas prieš draugus, prieš aplinkinius. Taip, aš net neabejoju, kad jinai galėjo išsigąsti, o ką dabar pasakys ir ką pagalvos kiti, kokio aš va čia bloga mama iš manęs paėmė vaikus... kad taip jinai galėjo pagalvot, aš net neabejoju

Tyrėja: Kad tarsi išviešino jos tokią paslaptį, tarsi, kaip jinai būna...

Respondentas: Taip, bet kaip viduje...

Tyrėja: Sunku paakyti... nu ir tada po metų kažkas pasikeitė, kai jūs pagyvenot visi trys globos namuose?

Respondentas: Negaliu, žinokit, pasakyt tiksliai, bet manau, kad neypatingai. Jo, tam tikru momentu, nes po metų ar panašiai mus susigražino

Tyrėja: Jinai nustojo gerti, vartoti alkoholi?

Respondentas: Tam tikram laikui taip. Nes nu jinai turėjo pasidaryti tam tikrus uždavinius, jinai juos pasidarė ir mes grįžom.

Tyrėja: Kaip buvo tas momentas grįžti?

Respondentas: Aš žinau, kad aš liūdėjau, kad man reikia išvažiuot iš globos namų. Nes aš žinojau, kad grįžtu atgal, ten, kur nu vėl [10:00] alkoholis gali būti ar ne, netvarka, nepriežiūra ir panašiai, o ten aš turėjau viską. Tai... plus draugai, auklėtojos, viską, aš nenorėjau grįžt, bet reikėjo. Ir grįžus, nežinau kurį laiką, bet kažkurį laiką taip, jinai buvo pasitvarkiusi, ne būdavo jau tada dažnesni vizitai socialinių darbuotojų, patikrinimai neperspėjus ir panašiai, bet tas truko nežinau, galbūt porą metų. Porą, trejetą... sunku pasakyt. Ir tada...

Tyrėja: O tada patirdavai dar murta, jus mušdavo mama per tą laiką?

Respondentas: Jo, jinai ir toliau gerdavo, jinai ir toliau smurtaudavo, jinai labai daug keisdavo partnerių, tai pas mus tie patetukai keisdavosi iš vien. Nespėji apsiprast ir vėl naujas. Bet, žodžiu, kas keisčiausia, tuo metu labai buvo įdomu, kad prieš vizitus darbuotojai pranešdavo, kad mes ten rytoj ateisim ir panašiai. Tai signalas buvo gautas, jinai susitvarkydavo namus pripildydavo šaldytuvą, apiprausdavo, sutvarkydavo mus ir panašiai, kitą dieną pasitikdavo.

Tyrėja: O tai, pavyzdžiui, tie darbuotojai kalbėdavosi su jumis, su vaikais, kaip jūs..?

Respondentas: Kalbėdavosi kažkiek, bet tai būdavo labai tokios nu... labai nevykę tie pokalbiai, nes tu realiai pats vaikas esi išgąsdintas ir tu žinai, kad tu negali pasakyt nieko blogo, nes jeigu... nes tu nepasitiki tuo žmogum ir tu žinai, kad jeigu, galbūt, kažką pasakysi, gali būt, kad jinai perduos mamai ir tada jai išėjus tau bus ragulis... tai žodžiu, tai būdavo ne nuoširdu ir ne... ir, o aš jau nuo pat vaikystės supratau, kad nu... jau po grįžimo aš supratau, kad čia bus blogai ir aš jau supratau, kad aš nenoriu ten būti ir, nes jo, išgėrimai tęsdavosi nuolatos ir pas ją būdavo daugiadienės, o girta jinai sužvėrėdavo, ta prasme labai, labai stipriai. Nežinau, kodėl mane mušdavo šiek tiek mažiau, galbūt mane, gal aš buvau ten mylimiausias ar ką, bet mano brolis ir sesuo labai kentėdavo, bet taip pat ir prieš ją smurtaudavo sugyventiniai

Tyrėja: Ir jūs tą viską matydavot, tame dalyvaudavot visame?

Respondentas: Jo, visame kame. Bet jinai visada ir išprovokuodavo šiaip juos, jinai gal ir nebūtų buvę murto ir nesmurtautų, bet jinai sakau, jinai girta, nu, žinokit, baisu, ta prasme, tragiškas žmogus pasidaro, jinai gali išvest iš kantrybės bet ką, bet kokio švelnumo žmogų jinai gali paverst žvėriu, aš nežinau. Tai jo, ją baladodavo irgi pakankamai stipriai. Na žodžiu, tai jo, mes tą matydavom...

Tyrėja: Tai tas socialinių darbuotojų apsilankymas reiškia toksai niekinis, jis jokios prasmės neturėjo, naudos kažkaip jūsų... nu jus apsaugoti, nes jie lankosi dėl jūsų, kad jus apsaugoti...

Respondentas: Nes, realiai tai jau pirmose klasėse aš visada sau kalčiau, man mokslai sekėsi pakankamai gerai ir aš visada sau kalčiau, kad man mano vaikai niekada nematys to, ką dabar matau aš ir man tai buvo toks stimulus kažkoks. Kitas dalykas, nežinau, kažkuriuo momentu, nežinau, kelintoj tai klasėj buvo 3 gal 4, bet aš buvau vienai dienai pabėgęs iš namų ir nubėgęs į globos namus. Ir mane ten buvo apnakvindinę, žodžiu, viską ir gal netgi porą dienų aš ten praleidau, nes turėjau grįžti su viena globotine iš globos namų ir jinai man.. ir aš su ja visada atvirai kalbėdavau

apie tai, kad man namuose negerai ir panašiai, tai jinai visada man sakydavo, tai auklėtojos tave priims gi žinot, taip ir taip, tai va, aš buvau pabėgęs ir... bet kitą dieną ar ten po poros atėjo mama, žodžiu, ir parsivedė mane namo.

Tyrėja: Ir auklėtojos nesureagavo nei u tarnyba, nei...

Respondentas: Kažkiek reakcijos, man atrodo, lyg ir buvo, bet nu tai buvo niekas... tai turbūt irgi buvo kažkoks pokalbis ar kažką, bet, žodžiu, ir nieko. Tada aš buvau, nežinau, penktoje galbūt klasėje, šeštoje... nu mama buvo ištekėjusi vieną kartą per tuos metus ir žodžiu, ir susilaukė dukros su jau savo tuo vyru. [15:00] Ir... bet tas vyras, sutuoktinis irgi kartu gerdavo, žodžiu... tai tada ausdavo ir jis mus, ir ji mus, ir jisai ją, ir žodžiu, va taip va gyvenom...

Tyrėja: Ir lygioje vietoje aišku viskas vyksta, ane, be jokių priežasčių?

Respondentas: Jo, ir, žodžiu, atsirado mažoji ir mažajai atsiradus, po kurio laiko, po poros mėnesių turbūt iširo ir jų santuoka, jisai išėjo pas kaimynę ir tada vėl išvien prasidėjo nauji patetukai ir naujagimis ant mano rankų, nauji patetukai, baliai festivaliai, savaitės užgėrimai... seksas realiai vaikam tiesiai prieš akis, virtuvėje ant stalų, tarkim, lovoje ir panašiai...

Tyrėja: Ir tas kūdikis... tu buvai tėvas ar ne to kūdikio, nu turiu omeny augintojas?

Respondentas: Ai, tarp kitko, dar užmiršau paminėti, dar prie... iki penkerių vat, kai buvau, tai visai nesenai irgi atkapsčiau ir atgaminau, kad aš ir pats buvau patyręs tam tikrą seksualinę prievartą iš kaimyno paauglio jo. Tai aš tuo metu galvojau, kad tai tiesiog buvo kažkoks pasižadėjimas, bet dabar suprantu, kad ne. Tai va, tai realiai tas seksualinis toks smurtas irgi vyko, irgi visiems vaikams, nes tu, ta prasme, matai dalykus ir panašiai. Būdavo ir labai gerų draugų, ir panašiai, kurie mums, mamai nebūnant įjungdavo porno pasižiūrėti ten kartu. Tai, žodžiu, tokie dalykai...

Tyrėja: Ir kiek tai tęsėsi, kai grįžot po namų globos, va taip gyvenot..

Respondentas: Tai tas buvo iki 5 klasės, 6.

Tyrėja: Tai nuo kokių 6 metų iki 10 – 12 .

Respondentas: 12 – 13 kažkas tokio jo. Reikalas tas, kad aš vasaromis važiuodavau svečiuotis pas močiutę, mane pasiimdavo vieną, nežinau kodėl, irgi kažkaip išskirdavo iš kitų vaikų ir realiai man visada būdavo baimė ten būti, nes aš žinodavau, kad aš palieku visus kitus vienus ir panašiai. Ir aš grįždavau po vasaros, ir aš išgirdavau tokių istorijų, kad nu siaubas... ten, tarkim, po savaitę dingdavo mama, maisto nėra nei lašo, naujagimis ten ant rankų ar ne... tai aš pats grįžęs, aš eidavau iš kaimynų skolintis maisto nu žodžiu, ten tragiška buvo visiškai. Ir realiai socialiniai darbuotojai buvo kažkur dingę nu visiškai, visiškai nebebuvo jų likę ir, o tai nu tęsėsi išvien. Būdavo, ten ant rankos pirštų gali suskaičiuoti per pusmetį, kiek jinai kartų būdavo blaiva. Ir mum augant, aišku, tas smurtas prieš mus jisai irgi dar stipresnis darydavosi, nes nu ir vaikai didesni ane, tai galiausiai... tai va man buvo 13 ar kiek, jau tada nebelaikė man nervai, aš supratau, kad nu arba kažką darom, arba ne ir, žodžiu, jai negrįžus vėl savaitę laiko, aš tiesiog su jaunesniąja seserim nuėjom į vaikų teises parašyti prašymo, kad mus paimtų iš šeimos, nes kitaip nieko nebūtų buvę. Tai, jau gavę raštą, raštu prašymą, nu aišku, jie sureagavo iškart, tada nuvažiavo paimti visus kitus vaikus ir tada vėl iškeliavom į globos namus. Į tuos pačius, mažoji iškeliavo iš karto pas biologinį tėvą, tai jinai net nebuvo apgyvendinta globos namuose

Tyrėja: O tas tėvas reiškia negėrė, kad jam davė tą vaiką?

Respondentas: Nu jisai, žinokit, buvo susitvarkęs, nes ten ta kaimynė tai visai tokia padori buvo, jo. Ir.. tai va, tai kitas brolis iškeliavo irgi iš karto pas savo biologinį tėvą, nes jiedu žino, buvo aiškūs jų biologiniai tėvai, o mes su sese tada patekom jau į globos namus, į tuos pačius, aišku, ten visi prisiminė, mes jau ten savi atėjom, viską... ir žodžiu, na taip va. Ir ten pragyvenom dar apie metus ir tada mane jau ir sesė pasiėmė močiutė. Ir tada jau iš globos namų iškeliavom pas močiutę.

Tyrėja: O kaip dar buvo, jeigu tas va momentas, kaiėjai pas... [20:00] aš įsivaizduoju, tau 12 – 13 metų, į kažkokią instituciją, ane, rašyti kažkaip, tarsi vis tiek kažkokį tikėjimą turėjai, reiškia, ane?

Respondentas: Aš žinojau, kad aš, jeigu nueisiu, ta prasme, kad jie neturi kito šanso tik tai mus paimti

Tyrėja: O ten ką nors atsimeni iš to, kaip jie kalbėjo, kaip jie reagavo, kaip visas tas pervežimas jūsų vyko į tuos namus?

Respondentas: Taip labai smulkiai ne, bet aš žinau, kad aš nuvykau, aš žinojau mūsų darbuotojos lyg ir pavardę, aš nuėjau į informaciją, paklausiau, kur ji sėdi, mus palydėjo iki kabineto, mes atsisėdom, sakau aš noriu parašyt prašymą, sakau, kad paimtų mus iš šeimos, jos akys ten, aišku, išsipūtė ir panašiai, kas čia vyksta ir taip toliau, aš tada pradėjau pasakoti, kas pas mus vyksta, ir labai keista, be jinau man davė popieriaus lapą parašyti prašymą, aš parašiau prašymą su situacijos paaiškinimu ir man berašant jau prašymą, iškart buvo duotas signalas kitiems darbuotojams važiuoti paimti likusių, nes aš pasakiau dar du vaikai likę namuose, tai va taip va ir aš paskui parašiau prašymą, ir mus... nes ten labai netoli tie globos namai ir savivaldybė, ir mus palydėjo iš karto į globos namus.

Tyrėja: Ai, jūs tiesiai iš savivaldybės į globos namus? O tai jie paskui atvežė, nu tuos vaikiukus išskirstė ir atvežė jūsų daiktus ane?

Respondentas: Taip. Nežinau, ar ten daiktus vežė ar ne, nelabai mes ten ką turėjom. Jo, nes ten buvo baisu.

Tyrėja: O tai papasakok, kaip... o kaip tau atrodo, kai tavo močiutė, pavyzdžiui, nu dar aš kaip suprantu tokių iš artimųjų nelabai yra kas, ar yra dar kas nors, kas... kam galėjo visa šita situacija rūpėti?

Respondentas: Ne, tik močiutė

Tyrėja: Kaip jinai reagavo tą į pirmą paėmimą ir į tą antrą, į tą tokį ryžtingą sprendimą?

Respondentas: Jai nebuvo nieko nuostabaus, nes jinai žinojo, kad tai yra didelė problema ir kad mama su tuo nesusitvarko... tai nežinau, aš manau, jinai reagavo pakankamai teigiamai, nes na tas pirmas bet koku atveju buvo jos iniciatyva, jinai dar sekančius kelis kartus bandė kažką daryt ir panašiai, bet nelabai ten sėkmingai, nes buvo pakankamai didelis atstumas, tai aš nežinau, kaip jinai sureagavo dėl to antro išėjimo, nepamenu, tiesą pasakius, aš tiesiog žinau, kad mum buvo geriau

Tyrėja: O tai paskui jau kaip iš globos namų pas močiutę [nesupratau 23:00] tu jau norėjai, nenorėjai?

Respondentas: Ne, nes aš buvau labai pripratęs prie globos namų, aš vėl išvažiavau iš ten su didžiausiom ašarom. Nežinau, kodėl aš nenorėjau, šiaip aš ta prasme myliu ir... nu aš vengiu to žodžio myliu, ta prasme nu kaip, tarkim, mylėjau ar ne, močiutę, lyg ir norėjau pas ją, bet nu vėl tos pačios mokykla, draugai, draugai globos namuose, žodžiu man ten viskas buvo labai gerai ir nenorėjau aš išvažiuoti, nes tuo metu pas močiutę augo pusbrolis irgi vyresnis, jinai jį globojo nuo kūdikystės, jisai vyresnis už mane dviem metais. Tai mes realiai jau nuvažiuvom jau mes ten gyveno trise...

Tyrėja: Iki pat 18 ane?

Respondentas: Jo. Aš iki pat 18, sesuo 16 grįžo pas mamą

Tyrėja: Pati ane, savo noru?

Respondentas: Mūsų mama labai gera manipulatorė, žiauriai gera...

Tyrėja: Alkoholį vartojantys žmonės, jie yra to... nu tobulai išvystę šita...

Respondentas: Tobula, jo, ta prasme, jinai sugebėjo taip paveikti bendraujant, jau kai močiutė leido bendrauti, jinai taip sugebėjo įtraukti seserį ir ją taip paveikti, kad 16 – os sesuo grįžo pas mamą į namus.

Tyrėja: Kaip dabar, jūs bendraujat, kokie jūsų santykiai su mama ir su sese, ir su broliais?

Respondentas: Su mažąja aš realiai nebebendrauju. Dar, kol jinai buvo mažytė ir mes, kol gyvenom Radvilišky, globos namuose, jie irgi gyveno Radvilišky, mes su seserim labai dažnai lankydavom ją, kiekvieną savaitgalį realiai eidavom ir lankydavom, ir iš močiutės važinėdavom tai kažkaip viskas buvo normaliai, bet paskui jau augant, bręstant tiesiog natūraliai toks atsirado atstumas, toks kaip ryšio nutrūkimas, tu supranti, kad ten yra jos šeima [25:00], mes turim savo ir realiai kažkaip aš net nebelabai norėjau ir kištis. Tai su ja nebendraujam. Su broliu realiai aš irgi nepalaikau jokio kontakto, nes jisai labai sunkus buvo paauglystėj ir panašiai, jisai dabar apskritai atlieka įkalinimo bausmę. Ai ne, tarp kitko, šiandien turėjo paleist po 9 mėnesių, reikės paklaust, ar paleido. Tai su juo ne, irgi nebendraujam...

Tyrėja: Tai reiškias jis ten pakliuvo irgi ne pas patį geriausią...

Respondentas: Oj ten irgi buvo labai blogai. Aš net nežinau, kodėl jį ten įkėlė, ten sąlygų nebuvo visiškai jokių, ten tragizmas, nes mes, kai važiuodavom lankyti į svečius, nu ten baisu... nešvara, ta prasme sąlygų jokių vaikui, apie kažkokius poreikių patenkinimus net kalbos negali būti, ten priežiūra, ten daryk ką nori, gyvenk kaip nori.... ten buvo labai blogai, tai jis dėl to taip irgi išėjo. Ir jisai po kažkurio laiko, 16 galbūt irgi grįžo pas mamą

Tyrėja: O kaip tu manai, jeigu jis būtų atsidūręs kartu su jumis globos namuose, ar būtų kitaip pasibaigęs jo likimas?

Respondentas: Aš kažkaip labai abejoju, nes jau matėsi nuo pat vaikystės, kad kažkas yra ne taip ir su juo turėjo būt kažkaip kitaip dirbama, nes jisai buvo labai išsibalansavęs, jisai buvo labai nepaklusnus, jisai labai ėjo prieš sistemą, prieš taisykles, žodžiu, prieš viską. Toks labai nekontroliuojamas vaikas buvo

Tyrėja: O kaip jie vat grįžę pas mamą 16 – os metų, kaip ten toliau jiems klostėsi?

Respondentas: Nieko, nu blogai buvo iš esmės, nes irgi reikalas tas, kad kaip ir sakiau, mama ten labai gera manipulatorė ir panašiai, tai gavosi taip, kad aš jau 18 sulaukęs, jinai mane kažkiek irgi paveikė, žodžiu, aš sukonfliktavau stipriai su močiute ir irgi išvažiavau pas ją. Tai tada jau nereikėjo jokių teismo sprendimų, nieko, tiesiog susirinkau daiktus ir išvažiavau. Nes jinai antrą kartą ištekėjusi, dabar yra šiaip ilgai santuokoj, viską, bet vyras dirba Norvegijoje, tai retai grįžta, ir iš esmės jinai buvo pateikusi, kad ten gyvenimas lyg ir susitvarkytas ir panašiai. Bet man grįžus nei savaitės nereikėjo pabūti, kad aš suprasčiau, kas niekas čia nepasikeitė ir toliau tas pats smurtas, prieš mane jau aišku nebe, nes, jeigu jinai bandydavo prie mane kelt ranką, aš keldavau atgal. Prieš seserį ir toliau sėkmingai smurtaudavo, bet man būnant, tai aš irgi jau ten nebijodavau stumt jos atgal ar kažką, ta prasme, man jinai... pagarbos mano jinai neturi užsitarnavus kažkokios ar ką, tai, jeigu tu man duodi, aš duodu atgal. Tai aš nematau tame nieko gėdingo. Tai kažkaip taip ir aš pragyvenau beveik metus, kol baigiau vidurinę, bet skaičiau savaites, kad greičiau baigt vidurinę ir, žodžiu, išvažiuot studijuot, ir viskas, pradėt savarankišką gyvenimą, nes pas močiutę buvo gėda grįžt...

Tyrėja: Kodėl?

Respondentas: Todėl, kad aš pats su ja susipykau, sukonfliktavau, išėjau ir buvo gėda pripažint, kad suklydau ir prašytis atgal, nors labai norėjau, bet tiesiog negalėjau. Iškentėjau tuos metus ir tada išvažiavau studijuot ir pradėjau gyvent sau.

Tyrėja: Į Vilnių čia atvažiavai?

Respondentas: Ne, aš išvažiavau į Šiaulius, tai Šiauliuose baigiau studijas, dar kurį laiką...

Tyrėja: O ką baigėi, kokį dalyką?

Respondentas: Socialinį darbą. Tas mane labai paskatino šiaip jo

Tyrėja: Matymas tos visos sistemos iš vidaus ane, kad patyrei viską?

Respondentas: Jo ir mano tikslas buvo dirbt arba su rizikos šeimom, arba su vaikais. Tai dabar dirbu su globojamais vaikais

Tyrėja: Ta prasme kokiose nors globos namuose dirbi?

Respondentas: Sos vaikų kaime, globos centre.

Tyrėja: Tai gal Simoną pažįsti? Simona tokia tamsi

Respondentas: Jo, tai jinaį gi augusi sos vaikų namuose.

Tyrėja: Jo, jinaį augusi, irgi pasakojo savo istoriją, irgi labai tokia... tai kaip tu manai, ar tas paėmimas tavęs ir matyt patyrimas to viso, tos sistemos nu patyrimas ar kažkaip nu paveikė tave, nu paveikė tavo charakterį, tavo likimą, ar kažkaip pasuko kažkaip?

Respondentas: Aš net neabejoju, kad paveikė, bet kaip paveikė [30:00] aš negaliu pasakyt. Ar tai paveikė į teigiamą pusę, ar tai paveikė kažkaip neigiamai...

Tyrėja: Bet tai čia to ir to yra ar ne?

Respondentas: Aš manau. Bet kad poveikis buvo, tai čia net nėra abejonės... tas poveikis galėjo būti šiek tiek anksčiau ir specialistai galėjo rimčiau dirbti savo darbą. Tada gal apkritai viskas būtų susiklostę visai kitaip

Tyrėja: Jeigu kažkaip ypač tas grįžimas ane, vėl grįžimas, ta vieta, ane, tokia... nes dar sesė tai buvo mažiukė, jeigu trijų metų tai dar, jeigu nu būtų augusi visą laiką ane, tokioj globoj, tokioj gan sveikoj aplinkoj? Tai nors tie namai buvo valstybiniai, bet taip skamba, kad jie tokie kažkaip buvo su tokia šiluma, ane?

Respondentas: Nežinau, kodėl, bet man ten viskas labai tiko ir patiko. Šiaip žinau, kad norėjo mus ir įvaikinti italų šeima, labai gaila, kad nepavyko... kai pagalvoji, būtų buvę faina, bet visi labai tikėjo mama, o antrą kartą močiutė kažkaip užlindo be eilės

Tyrėja: Ai mama sugadino tam procesui, ane, vykti?

Respondentas: Pirmą kartą dėl įvaikinimo aš nežinau, bet antrą kartą mes jau, kai buvom vyresni globos namuose, nes mes jau ir buvom susipažinę su ta šeima italų ir aš jau tada degiau noru, kaip aš noriu būt įvaikintas ir išvažiuot. Galbūt dėl to ir nelabai norėjau pas močiutę, galbūt toks pyktis buvo, jinaį sugadino planus

Tyrėja: Yra ane ta problema su tuo tokiu, kad jie tarsi patys nu neaugina, nesirūpina, bet, kai atsiranda, kas nori paimti, tada kažkaip pradeda veikti. O kaip tu manai, kaip tas paėmimas visas, nu ir tas pirmyn, atgal, kaip paveikė tavo santykius su mama?

Respondentas: Nežinau, aš niekada nejaučiau jai meilės, niekada nejaučiau šilumos, niekada nejaučiau ten noro prisiglausti, būti apkabintu ar dar kažką. Aš kiek save pamenu, ta prasme, aš visada laikiau pyktį ant jos, gal net nekenčiau aš jos ir augant, ir bręstant ta prasme aš supratau, kad net pagarbos aš jai negaliu... aš jai galiu jausti dėkingumą tik už tai, kad mane pagimdė realiai, tik tiek...

Tyrėja: Džiaugies, ane, gyvenime?

Respondentas: Visaip būna, visaip jo, pasitaiko, nes realiai dabar, kai dirbu šitą darbą, tai yra labai daug tų mokymų apie vaikų traumas, apie išgyvenimus tam tikrus, kaip dirbti su tuo vaiku ir aš kai mokausi, aš labai daug atrandu savęs. Ir realiai aš visada galvojau, kad aš esu labai laimingas ir man labai pasisekė, kad man čia viskas taip susidėliojo ir kad su manim viskas gerai, ir aš esu sveikas, ir to patirtys manęs niekaip nepaveikė, bet dabar aš suprantu, kad pas mane yra tiek daug problemų neišspręstų ir ta prasme, ir viskas dabar per tuos mokymus man viskas lenda, ir man yra šiaip žiauriai sunku. Ir aš suprantu, kad jo, man galbūt būtų reikalinga ilgalaikė psichoterapija su

tuo susitvarkyti. Aš galvoju, vis galvoju ir aš manau, kad aš pribręsiu greitai tam, bet problemų yra labai daug. Ir neišgyventų dalykų, kažkur giliai užkastų, kosmosas kažkoks... ir dabar sakau, kuo toliau, tuo daugiau jų lenda ir šiaip darosi jau biški net baisu, nes sakau, visada kažkaip jaučiausi pakankamai gerai ir stipriai, savimi toks pasitikintis ir sakau, va dabar atėjęs į sos'ą viskas grįžta ir grįžta labai greitai, labai stipriai ir pradeda klebėti jau dalykai.

Tyrėja: O kokius tu jausmus jauti vat tai visai sistemai, kuri tavimi rūpinosi? Nu mama jau papasakojai, o tada dar ir močiutė, ir tada tos auklėtojos, nu visi kas kiti tave globojo, kas tavim rūpinosi, kas vat kyla juos ar prisiminus, ar..?

Respondentas: Auklėtojos žinot, kaip kurios [35:00] viena būdavo labai griežta, bet jinai nebūdavo ten bloga, aš negaliu pasakyti, jinai neskriausdavo mūsų ar kažką, bet jinai būdavo tokia, kurios mes bijodavom, bet šiaip didžioji dalis auklėtojų nu jos būdavo labai šiltos, tokios nu labai geros, labai draugiškos, nežinau, galbūt tik tai man taip atrodė, bet man... aš ta prasme, aš nuolatos laukdavau jų ir skubėdavau pas jas ir man nebūdavo baisu eit pasikalbėti, pabūt, prisiglausti ir panašiai, man nu, man buvo labai gerai. Aš auklėtojom iš tikrųjų jaučiu labai didelį dėkingumą ir labai didelę pagarbą, ta prasme labai geros moterys ten, kur aš buvau. Močiutė tuo tarpu, aš nenoriu nieko blogo kalbėti, aš tikrai esu jai labai dėkingas, nes tikriausiai, jeigu ne jinai, klausimas, kur aš būčiau, ar ne? Gal Italijoje... o gal voliočiaus kur pakampėj, negali žinot. Bet močiutės, su močiutėm visada yra sunku todėl, kad jos apskritai yra to tokio senesnio sukirpimo, mūsiškė buvo labai griežta, pernelyg griežta, emocijų pas ją būdavo pakankamai mažai. Aš nenorėdavau eiti prie jos apsikabinti, aš nenorėdavau prie jos prisiglausti, jinai būdavo man visada tokia griežta, pikta, kontroliuojanti ir jinai keldavo labai didelius lūkesčius į mane, nežinau, jau nuo pat vaikystės, jinai ir pabrėždavo, kad aš vienas mylimiausių anūkų apskritai esu ir jinai turėjo labai daug lūkesčių į mane. Jeigu kažkas nepasisekdavo, tai, žodžiu... motyvuoti jinai nemokėjo niekada, jinai mokėjo tik tai menkinti, lyginti tave su geresniais, pabrėžiant galbūt koks tu esi nevykėlis. Tai dėl to aš visada stengdavausi jai įtikti ir eiti pagal jos ten taisykles. Su seserim iš viso buvo blogai, dėl ko aš greičiausiai pykstu ant močiutės, bet aš niekada jai neišsakaiu to ir greičiausiai niekada neišsakysiu, nes man tiesiog jos sveikatos gaila, bet jinai buvo labai neteisinga mano sesers atžvilgiu, jinai realiai, aš suprantu, kad jinai net nenorėjo imti mano sesers globoj, jinai neturėjo kito pasirinkimo, jinai turėjo imti arba mus abu, arba neimti nei vieno. Bet jinai galiu sakyti netgi nekentė mano sesers. Nes mano sesuo netgi vizualiai yra mamos kopija, mažytė buvo, vienas prie vieno mama ir močiutė visada matydavo mamą joje ir jinai visada ly.. pabrėždavo, kad tu vat užaugus būsi kaip motina, tu čia žodžiu visa į motiną, šiaip esi net man vos ne šlykšti ir panašiai... ją bausdavo ir fizinėm bausmėm, tai labai jautėsi tas, nu žiauriai jautėsi ta tokia neapykanta seseriai. Dėl to mano sesuo, galėjo būt vienas iš tų variantų, dėl ko ir grįžo pas mamą, nes labai stipriai jautėsi, tai dėl to aš labai pykstu. Ir nežinau, jeigu močiutės elgesys būtų buvęs kitoks su seserim, galbūt ir jai kitaip būtų susiklostę, nes jinai pastojo anksti 18 – os, dar nebaigus vidurinės, žodžiu, tas gyvenimas dabar irgi ne pyragai, bet jinai stengiasi, kažkaip bando. Aišku, aš nematau jos kasdienybės, aš matau tik tai taip, kaip jinai man pateikia, man ten kyla irgi įvairių klausimų, bet nu... tai aš manau, jeigu močiutė būtų elgusis tolygiai ir nu gražiau, ir apskritai, ir daugiau dėmesio ir meilės rodžiusi vaikams, tai galbūt viskas būtų visai kitaip pasisukę. Ir tuo metu mes gyvenom irgi kaimė tai apie specialistus net negali būt jokios kalbos, net mokykloj neturėjom tokio dalyko kaip psichologas. Tai ir tai, ką aš dabar mokausi, kas yra [nesupratau 38:51] kaip yra ruošiami globėjai, kaip yra dirbama su globėjais ir panašiai, tuo metu to labai reikėjo ir būtų buvę nu super, nes realiai nu nebuvo nieko... nes nu mes buvom kitokie vaikai, negu įprastai. Jinai to nesuprato, jinai matė mus kaip nu paprastus vaikučius, kuriuos gali austi, auklėti taip, kaip vat biologinėse šeimose auklėja, bet nu nėra taip

Tyrėja: Jeigu tu vat, nu kažkaip atrodo nu tikrai vat galėtumėt perkeisti ane, gal ne kiek toj sistemoj, bet tuose pačiuose va darbuotojuose, pavyzdžiui, tuose VTAS'o, tose vaikų teisių apsaugos specialistai, kaip jie, soc darbuotojai, visi, kurie [40:00] lanko tas šeimas, kurie tame paėmimo procese... jį kuria, tą procesą, paima, dalyvauja... nu ką tu jų elgesy keistum, kaip tu su jais elgtumeis, ką tu su jais darytum? Nu jeigu taip galėtum per visą Lietuvą keisti dalykus?

Respondentas: Esmė yra tame, daba, kai aš pats esu tame realiai, aš žinau, kaip veikia VTAS'as, aš žinau, kaip veikia šeimų stiprinimas ar ne, tai man labai sunku sakyti kažką, nes nu aš dabar galvosiu kaip specialistas ar ne, bet...

Tyrėja: Iš to vat vaiko pozicijos, žinai, iš to vaiko, kuris tą patyrė, kaip tu būtum norėjęs, kad su tavim tas VTAS'as elgtųsi, tie soc darbuotojai elgtųsi, ką tu vat keistum jų elgesy, kurie vat... nu ką tu esi patyręs grynai iš savo patyrimo? Ne iš jau kaip specialisto...

Respondentas: Aš tai tiesiog galvoju, kad tai turėjo būti daugiau dėmesio apskritai šeimai, tai ne būtinai VTAS'as, bet socialinis darbuotojas, kuris yra atsakingas už šeimą, jisai turėjo tiesiog dažniau lankytis šeimoje, stebėti, kas ten vyksta, tuo pačiu užmezgant kontaktą su manim, su vaiku, kad aš žinočiau, kad jisai vat yra patikimas žmogus, su kuriuo aš galiu kalbėtis ir panašiai. Tai užmezgti tą tokį ryšį ir, kad atėjus tam paėmimo momentui, man nebūtų baisu išvažiuoti, kad aš žinočiau, kad aš važiuoju su geru žmogum ir jis man nelinki nieko blogo, ir jisai mane veža ten, kur man gerai. Galbūt norėtusi to, tiesiog pažinti žmogų, su kuriuo tu dirbi.

Tyrėja: Nes dabar [nesupratau 41:45]

Respondentas: Dabar yra kitaip, dabar prieš visus tuos dalykus tai yra šeimom... teikiamos šeimai paslaugos stiprinimo ar ne, tai yra tie socialiniai darbuotojai, kurie dirba, nuolatos mato ir panašiai, ir atsiradus tik jau aršiem signalam ir panašiai, tada atvažiuoja VTAS'as jau paimti

Tyrėja: Bet va jau paimti, kažkokios moterys ar vyrai, kurių tu iki šiol nematęs, ne tie soc darbuotojai, su kuriais tu įpratęs matyt ane, jie kažkokie atvažiuoja ir tave išsiveža...

Respondentas: Tai jo tai šitoj vietoj turėtų turbūt važiuoti ir pats specialistas, kuris dirba su šeima tiesiog, kad vaikui būtų saugu. Bet čia vėl, čia labai priklauso nuo savivaldybės, organizacijos netgi, institucijos, kuri dirba, nes vieni dirba ir stengiasi labai sąžiningai, ir lanko tas šeimas, kiti dirba tiesiog, kad dirbti...

Tyrėja: Koks tas darbas, jeigu tu sakai, kad mama žino, perspėja, jinai iš anksčiau jus nuprausia, išvalo namus, pripildo šaldytuvą ir tada, o vaikai yra pribauginti ką nors sakyti...

Respondentas: Tai realiai tas pats yra ir dabar kai kuriose institucijose ir panašiai, tai...

Tyrėja: O tai ką tu darytum, kaip tu va tą keistum, ką tu siūlai?

Respondentas: Vienas dalykas, su kuo aš pats susiduriu ir aš kalbu, bendrauju su tom pačiom darbuotojom, kurios dirba su šeimomis ane, tai yra... bet čia turėtų būti Lietuvos lygmeniu, tai yra paskirstytas normalus, adekvatus krūvis vienam socialiniam darbuotojui ir sutvarkyta normali, tik reikalinga dokumentacija, nes realiai, kaip tu gali dirbti su šeima, kai tu po vieno vizito turi užpildyti šūsnį popierių, kurių pildymas tau gali trukti ne vieną dieną. Nu tai atsiprašau, tai kur tas vaikas, kur ten ta šeima, apie kokią mes pagalbą kalbam. Ir tų popierių tik tai daugėja ir realiai tu bendraujant su kažkuo ten savivaldybėj ar ką, jie negirdi, nes, jeigu tu nedirbi popieriuje, reiškia tu nedirbi iš viso. Tai man vat man va šitoj vietoj sistema šneka visišką nonsensą, nu ta prasme ne taip socialinis darbas turi vykt. Jisai dėl to ir yra socialinis darbas, kad tai turi būti kontaktas su žmogum, nuolatinis, nenutrūkstantis.

Tyrėja: Nes turėtų matuot ne kiek pieno pakelių yra ar kiek sviesto trūksta, ryšį matuoti, kažkokį rasti matavimą, kaip galima būtų matuoti santykį, ar jau yra santykis, ar ne, nes tikriausiai psichologija tai įmanoma matuot ane, yra klausimai, kurie gali pasakyti ar jau tas žmogus yra užmezgę kontaktą, ar jau vyksta kažkoks pokalbis ar ne.

Žmogus: Ir apskritai [nesupratau 44:32] darbuotojai dega su tokiais krūviais jie dega, tai nu natūralu ten, jiems ten iki lempučių kartais nuvažiuoti ten ir pasibelsti į tas duris, nes nu tave iš viršaus spardo ten užmėto visa kuo, tai nu žodžiu... šitoj vietoj dar yra žiauriai daug spragų

Tyrėja: Ir tie reikalavimai dideli, ir tie krūviai milžiniški. O tai ką tu galvoji apie VTAS'ą, grynai VTAS'ą [45:00] šitą tų specialistų visų kompetenciją, apie jų profesionalumą tų, kurie paėmė, ir kurie dirba, ir dabar paminėja..?

Respondentas: Specialistas specialistui nelygu, bet šiaip žinių ir kompetencijų labai trūksta. Ta prasme žinių, kompetencijų, apskritai paprasto ir nuoširdaus bendravimo, mokėjimo bendrauti, nereitai pas juos to nėra. Pas juos neretai pilna arogancijos, kažkokio susireikšminimo, kad aš esu kažkas, o tu esi niekas ir, žodžiu, tiesiog adekvataus to tokio gebėjimo priėti prie vaiko ir bendrauti su juo kaip reikia tinkamai su juo bendrauti, kaip jį reikia nuraminti, tų žinių pakankamai dažnai trūksta. Negaliu sakyti, kad visiems, bet nemažai daliai taip. Bet čia vėl grįžtam prie tos pačios temos spragų, ta prasme darbo vietų yra laisvų iki kaklo, dirbančių ateiti norinčių nėra, tai realiai imi bet ką pasitaikiusį, kas tik parodo norą, nes realiai viskas dega. Tai įvertinimų kažkokių ir atrankų didelių nedaro, bent jau Vilniaus VTAS'as, nes tiesiog reikia fizinės jėgos, fizinio žmogaus ir viskas, o norinčių tai mažėja...

Tyrėja: Ir tu atėjęs į tą sistemą, nors tu ja ir netiki, tu paskui per rutiną tampi...

Respondentas: Nes atsakomybės šiaip labai didelės. Tuo pačiu ir tos pačios dokumentacijos yra krūvis. Apie darbo krūvius tai aš net nekalbu, pas juos ten, žinokit, nu siaubas, o atlyginimas juokingas. Kai nėra kas motyvuoja, tai.. ir sukiesi kaip išmanai

Tyrėja: O nu, jeigu tu vat būtum tas VTAS'as ir, pavyzdžiui, va tu varai paimt vaiką. Tu jau gavai signalą iš soc darbuotojo, kad nu žiauriai yra blogai, kaip tu tai darai? Kaip tu darytum va tokia fantazija kokia tavo būtų?

Respondentas: Aš iš esmės jau ir dabar tą darau, bet ne kaip VTAS'ą specialistas, bet, tarkim, mes gaunam signalą ar ne, kad yra vaikas paimtas jau iš šeimos, jį reikia kažkur apgyvendinti ir aš turiu važiuoti, aš turiu vaiką informuoti, aš turiu jį parengti išvežimui, vėlgi iš ligoninės kažkur vėl...

Tyrėja: Iš ligoninės, nes jisai buvo sumuštas..?

Respondentas: Ne būtinai, tai tiesiog gali būti sveikatos patikrinimas ar nėra kažkokių lėtinių ligų, ar dar kažkas... tai, kaip tas turėtų vykti, aš nežinau, ar tai yra teisingas mano matymas, bet tiesiog, pirmiausia, tai, aišku VTAS'as ne visada turi pasirinkimą, bet labai blogai yra, kai tas vyksta ekstra, labai, labai greitai, ten kelių minučių bėgyje ar ne, bet vaikui yra labai svarbu aiškumas. Nesvarbu, kokio jis amžiaus ir labai svarbu yra nuvažiavus tiesiog pirmiausia pritūpti jo akių lygyje, kad jis matytų tavo akis, prisistatyti, kas tu toks, papasakoti galbūt, ką tu veiki gyvenime ar ne, paprastas pavyzdys, nu aš dirbu su vaikais ar ne, kuriems reikia pagalbos, todėl atvažiavau čia, nes dabar tavo tėveliai ten serga, tavim pasirinkti negali, todėl esu aš čia tam, kad nu tau padėti kažkur ar ne, apgyvendinti, kol tavo tėveliai pasveiks. Tai tiesiog paprastas paaiškinimas.

Tyrėja: Kaip jie reaguoja?

Respondentas: Vaikai? kyla labai daug klausimų kodėl, mes ten norim pas mamą, kaip čia suprast, kur mes čia važiuosim taip ir taip, dėl to aš visada būnu pasiruošęs nuotraukas, jau globėjų namų, pačių globėjų, parodau ir pasakau vardus globėjų, parodau, kur jie gyvens, kur bus jų kambarys. Dėl noro pas mamą tai pasakai, kad nu, jeigu mama pasveiks, tu galėsi grįžt, bet kol jinai sveiksta, nu tu privalai, mes neturim kito pasirinkimo, tiesiog yra dabar taip ir turės būti taip

Tyrėja: Nes jie nebevažiuoja į globos namus, bet važiuoja pas globėjus, į šeimas kažkokias ane, dabar vaikai?

Respondentas: Ne visi, bet dažniausiai taip, su paaugliais yra sunkiau šiek tiek [50:00] paauglių niekas nenori prisiimti į šeimas. Tai va, tai žodžiu tiesiog vaiku reikia aiškumo

Tyrėja: Ir tokio, aš kaip suprantu, ne skiedimo, ne melavimo tokio ane, kad bus baseinai, liftai?

Respondentas: Oj tas tai čia yra pats baisiausias dalykas, kas gali atsitikt, nes nu, ta prasme, tavo pasitikėjimas iš karto yra per pusę sulaužomas

Tyrėja: O tai tu paskui dar matai tuos vaikus, bendrauji, ar tik tais tuo momentu sudalyvauji?

Respondentas: Ne, aš bendrauju visu laikinosios globos laikotarpiu, nes, tarkim, jeigu jie apsigyvena mano budinčių globotojų šeimoje tai aš tada ten turiu nuolatinius vizitus šeimoje, bendraujant su vaiku, klausiant, kaip jam sekasi, kaip santykis su globėjais, ar jam apskritai yra čia gerai, kas galbūt jam pagerintų kažkokias sąlygas. Taip pat mes ir organizuojam susitikimus su biologiniais tėvais, tai aš irgi tarpininkauju tada jau vaiką turiu ir perduoti, ir išlydėti, kartais ir pats atsivežti, ir nu panašūs dalykai, tai to kontakto su vaiku yra pakankamai nemažai ir kažkaip prisileidžia jie.

Tyrėja: Kaip tu manai, gerai yra va tas grįžimas pas tuos, nes aš vis ką girdžiu iš tų interviu, dažnai dalinasi, kad nereikėjo man tų pakartotinių bendravimų su tais tėvais, jie labai daug... nu tokį girdžius vis, ar čia yra tame kažkokia nu... kodėl jie taip sako, kaip tau atrodo, kodėl, kad kažkaip suklaidina, kažkaip nuteikina paskui prieš globė... nu tie tėvai, turiu omeny, jie gauna tą vaiką, manipuliacijas stiprias daro, ar taip nėra dabar jau, gal čia taip seniau?

Respondentas: Nežinau, sunku pasakyti. Vėlgi čia situacija situacijai nelygi, bet, tai ką aš matau, kad ir dabar dirbant, realiai tas iškėlimas iš šeimos į kažkokių laikinų globėjų šeimą, paskui ten po metų gražinimas atgal į šeimą, tai yra papildoma trauma vaikui ir..

Tyrėja: Čia dvi traumos, paėmimas..

Respondentas: Ta prasme Lietuva labai džiaugiasi ta deinstitutionalizacija, valio, čia ploja rankytėmis, kaip gerai, vat vaikai į šeimą eina ir panašiai... nu [nesupratau 52:34] nes realiai vaikas ateina į šeimą, ar ne, ir jisai pamato normalų šeimos modelį, jisai pamato, kas yra normalus gyvenimas, pavadinkim taip ir po metų tave vėl įmeta ten pat. Nes iš esmės kas gali kardinaliai per metus pasikeisti? Nu niekas. Tai, ko dažniausiai prašo, kad mama susirastų darbą, kad namai būtų tvarkingi, priklausomybes susitvarkyti, pasibaigti pozityvios tėvystė mokymus, čia pagrindiniai, ar ne, su kuo mes dažnai susiduriame. Susiranda... grįžta vaikas, ar ne, darbas surastas, vaikas parėjo, gerai, vaikas yra, reiškia, man dirbt nebereikia, tai darbą aš jau metu, nu kam, vaikas jau pas mane. Šitie visi gydymai nuo alkoholizmo ir panašiai, ko yra dažniausiai prašoma? Nueiti į anoniminių alkoholikų grupeles, tai yra kartą per savaitę. Dieve, kiekvienas žmogus gali susilaikyti porą valandų ten per dieną neišgėręs. Nuėjai, gavai parašą, kad ten atbuvai, viskas, baigėsi AA susitikimai, užsidėjo plusą, tu tą įvykdei, okei, galim važiuot toliau gert. Ten namus susitvarkyt ir panašiai, nu kažkaip tai čia nereikia didelio meno. Pozityvią tėvystę pasibaigėi, gavai parašuką atlankęs, viskas. O iš esmės tai niekas neiškeičia. Tu, ta prasme, žmogaus per metus taip nepakeisi ir tai yra siaubinga liga, kuri apskritai yra, klausimas man apskritai kyla, ar jinai yra visiškai išgydoma, aš nemanau.

Tyrėja: Anoniminiuose žiūrėk, kaip šneka, sveiki, alkoholikas Algirdas, 18 metų negeriu, sveiki ten 15 metų ten obsesini kompulsinis priklausomas nuo lošimo, sekso, narkotikų, žolės, 15 metų nevartojantis ten kažkoks Dominykas. Nu ta prasme, tai yra vis dar ir visą gyvenimą nešios šitą pavadinimą apie save, nors jie 15, 18, 20... nes visada gali būti atkritis...

Respondentas: Nu tai va ir... tai, nežinau, aišku, kažkiek gal tos naudos irgi atneša tas pabuvimas ar ne, ir pamatymas, ką reiškia normali aplinka [55:00] ir normalus gyvenimo būdas, galbūt kažkas ir gali pasiimti tam tikrų dalykų ir išsineša, aš labai tikiuosi, kad dalis vaikų.. bet pačių vaikų iš esmės tas nu nepakeičia, ta prasme tai...

Tyrėja: Nu kažką bando gerinti, bet vis tiek viskas yra dar ne tobulai ir vaiko traumavimas tęsiasi, viskas tęsiasi.

Respondentas: Bet iš esmės tas bendravimas, tarkim, susitikimai ir panašiai su biologiniais tėvais, nu žinokit, kai kuriems vaikam tai yra nu labai svarbu, ypatingai svarbu. Aš visada klausdavau savęs, nes ta prasme aš visą laiką turėjau tą kitokią mąstymą ten į mamą ir panašiai ir aš visada klausdavau, ta prasme, tų kitų vaikų, ta prasme, kaip jūs galit norėt ten? Ta prasme grįžt į namus, nu kodėl? Juk čia viskas puikiai, čia tavim rūpinasi ir panašiai, nu kaip tu gali norėt pareiti? Ne aš niekada nenorėjau. Ir man tas buvo nesuvokiama kažkaip

Tyrėja: O ką tu galvoji apie tą Matuko reformą, kai vat ji... nu nes pradėjo keistis sistema, tu jau vis tiek buvai, dirbai jau toj sistemoj, kai ji jau sumušė iki mirties, labai sugriežtėjo ane, aš kaip suprantu, tie momentai, kada paima vaiką, ane? Ir dažnai paimdavo, tuo metu buvo tokia banga tų paėmimų tokių ir nu gal tiesiog reikėjo ten gerai padirbti, o gal ir ne, aš nežinau, kaip tu vat vertini, gerai, blogai..?

Respondentas: Šitoj vietoj aš apskritai, kas liečia Matuką ir Kručinskai, ar ne, dėl ko pas mus dabar labai sistema gerėja ir vaikai praktiškai nebeišimami iš šeimų. Man apskritai šitoj vietoj yra labai pikta ant pačios žiniasklaidos, ta prasme ją kažkaip kažkas turi kontroliuoti, nes tai yra nu visiškas visuomenės kiršinimas ir įpūtimas tokių nesąmoningų dalykų ir atsiranda tokių nesąmoningų pataisų ir tokių nu durnų sprendimų vien dėl to, kad kažkoks rašeiva atsisėjo ir surašė labai gražų straipsnį

Tyrėja: O tai ką tu nori pasakyti, kad žiniasklaida ne tiesą nušviečia ar tiesą ką?

Respondentas: Kažkiek tos tiesios gali... faktas, kad jos yra ir panašiai, bet ji neretai būna stipriai perspausta. Kas liečia Matuko istoriją, ane, tai yra tragiška istorija ir panašiai. Tai šitoj vietoj tie vaikai, kurie kenčia tokiose šeimose ir panašiai, jie realiai išlošia. Tai buvo toks nu, šviesos spindulys, galima sakyti ar ne, nes aš manau, kad tuo metu visos institucijos labai stipriai sujudo ir tiesiog natūraliai pradėjo rodyti daugiau dėmesio tom šeimom ir tiem vaikam, kas faktas, turėjo pagerinti jų patį buvimą ir, ta prasme, ir tų išėmimų iš šeimos aš nesakau, negaliu garantuoti, kad visi jie buvo reikalingi, bet didžioji dalis yra būtini ir aš manau, kad tai buvo labai toks teigiamas pasisukimas šitoj vietoj, ką užgesino Kručinskų istorija. Ir realiai situacija vis dar tebėra tragiška tose šeimose ir tų šeimų tik tai daugėja

Tyrėja: Tos, kurios skaldo tuos vaikus ir dubasina visaip ir muša?

Respondentas: Taip, bet realiai dabar tiek, ta prasme, VTAS'as bijo kažką daryti, nes bijo suklysti vėl ir ta prasme bijo galbūt to paties visuomenės puolimo, nes dabar yra labai dažnas tas asmuo, gyvenantis soc rizikoje ir panašiai, jeigu kažkas netinka tai mes kreipsimės į žiniasklaidą, tai yra labai dabar patogus jiems ginklas. Labai dažnai tenka kolegėms su tuo susidurti. Ir realiai aš jau nebe tai savęs klausiu ir ne tik savęs, bet ir per posėdžius ir panašiai, ta prasme, kur šitoj vietoj apskritai lieka vaiko teisės, nes kartais būna juokinga, kai tu sėdi posėdyje ir VTAS'o darbuotojas tarkim, pasako, mūsų tikslas, kad vaikas [60:00] grįžtų į šeimą biologinę. Ne, mūsų nėra toks tikslas, mūsų tikslas yra užtikrint vaiko interesus, mūsų tikslas yra užtikrint vaikui saugumą. Tai gal reikėtų vaikų teises pervardinti tėvų teisėm, aš jau nebežinau, ta prasme dabar realiai viskas yra orientuota į biologinius tėvus

Tyrėja: Tu sakai, kad tokia vertybė, ane, nors jie yra visiškai nepajėgūs, neįgalūs rūpintis nei tuo vaiku, nei savim pačiais

Respondentas: Spragų yra žiauriai daug. Ir kuo toliau, tuo labiau... aš jau vis daugiau matau ir realiai aš apskritai kartais pradedu klausti ką aš darau, kodėl aš tai darau ir ta prasme, ir apskritai, aš nebežinau, ar tikiu tuo, ką darau. Apskritai neretai tose posėdžiuose, mano nuomonė kaip globos koordinatoriaus nėra ypatingai turbūt, kaip pavadinti, svarbi. Taip, aš išsisakau, bet galutinius sprendimus vis tiek priima VTAS'as, o, jeigu tėvų interesai yra tėvų interesai, tai... kitas dalykas,

su kuriuo irgi susiduriu ir išgirstu, ir pačiam tenka, pavadinkim, galbūt taip susidurti, kad globa, vaikų globa ir panašiai tai darosi socialinis verslas. Aš jau pradedu tą matyt

Tyrėja: Turi omeny apie tas šeimas, kurios ima laikinai globoti?

Respondentas: Kurie ima laikinai globoti, kurie gyvena institucijoj ir panašiai. Retai kada išgirsi kažkokius sprendimus ar pasiūlymus, kas tikrai liestų patį vaiką ir jo interesą. O jeigu tu bandai tai pabrėžti, neretai būni tiesiog užginčijamas ir man žiauriai pikta kartais būna, ir tiesiog, sakau, dingsta pasitikėjimas

Tyrėja: O, jeigu jau taip grįžtant pabaigai prie tavo patyrimo, paėmimo ir pasiėmimo pačiam save ane, jeigu taip galėtum, pavyzdžiui, 10 žodžių, kurie spontaniškai kyla, asocijuojasi su va ta paėmimo patirtimi, gal netgi pirmąja, nes paskui tu pats prisidavei

Respondentas: Nu nežinau, baimė, nerimas, nepasitikėjimas, pyktis... nežinau, turbūt tik tai tiek įvardinčiau, nerasčiau aš 10 žodžių. Daugiausiai kas buvo, tai buvo baimė. Nenoras, nežinia.

PRIEDAS Nr. 6

Tyrėja: Biški apie save gali papasakot, ką tu veiki, kiek tau metų..?

Respondentė: Man 28, aš dirbu sos vaikų kaime ir plius Vingy, kino teatre

Tyrėja: Uo, ai aš tave gal ir esu mačius, gal ir esi... popkornus ane, prie popkornų? Aš sakau, kad man labai matytas veidas, nes labai esi išskirtinio veido, labai gali atsiminti tave, graži labai, geras. O sos vaikų kaime ką dirbi?

Respondentė: Socialine darbuotoja su vaikais, su paaugliais

Tyrėja: Tai dėl to ir sakai turėjau naktį ane būdėti

Respondentė: Tai ten parom mes. Kol pamainą atiduodi, kol viską...

Tyrėja: O tai tau reikėjo pasibaigti ane, socialinį darbą, ar galėjai..?

Respondentė: Ne, socialinio darbo aš nesu baigus, bet aš buvau grįžus iš Anglijos įsidarbinau į Vingio kino teatrą ir tada kažkaip buvo susitikimas man su buvusiais darbuotojais sos kaime ir aš kažkaip užsiminiau vienai darbuotojai, kad ieškau darbo, nu pusę kokį etato nu ir man po kurio laiko jinai paskambino ateik į pokalbį. Atėjau į pokalbį ir man taip kažkaip gavosi, kad perėjau pokalbius ir kažkaip taip galvoju...

Tyrėja: O tai tu pažinojai sos kaime, prieš tai tu ten gal buvus pati?

Respondentė: Aš pati užaugau ten

Tyrėja: O nuo kelių metų?

Respondentė: Nuo beveik 4

Tyrėja: Tai ten tavo namai tokie ane sos kaimas? Nu gera vieta augti?

Respondentė: Augti yra labai gera vieta, augti ir vaikui labai gerai... aišku, daug kas pasikeitė ten, kaip aš augau ir kaip ten kas buvo ir kaip dabar, labai stipriai viskas pasikeitė

Tyrėja: geriau buvo tavo laikais ar dabar?

Respondentė: [nesupratau 2:17]

Tyrėja: O kas pasikeitė?

Respondentė: Pasikeitė visas požiūris į pačių vaikų į suaugusius, pasikeitė su... valdžia, pasikeitė tas darbuotojų kaita labai didelė, nes anksčiau buvo, kad sos mama dirba ir sos teta, ir viskas, o dabar dirba trys žmonės ir jie keičiasi, ir vaikam tas, keičiasi dažniausiai, kur dirba trys ten tos labai dažnai keičiasi ir tas vaikam nepastovumas tai irgi labai blogai yra, o kai buvom, aš gyvenau, tai visą laik sos mama iki šiai dienai mes su ja bendraujam ir sos teta.

Tyrėja: Toks tada labai gali nu ryšį jaust su vienu žmogum, o, jeigu daug nebelabai... pasimeti. Tai tau, reiškia, buvo 4 metai, kai tu atkeliavai į namus, tai ar tu ką nors atsimeni iš to laiko? Kokie tie buvo tavo pirmieji, tavo gimimo tie namai, kas ten, kaip ten buvo, ką tu atsimeni iki to laiko kažkokių epizodų?

Respondentė: Aš prisimenu kaip mes ne iškart pakliuvom iš tėvų į sos kaimą, me prieš tai dar gyvenom [nesupratau 3:40] kūdikių namuose, bet ką prisimenu ir mano sesė labai gerai prisimena, nes ji vyresnė, kad nu tai buvo visiškai nesirūpinimas mumis. Tai mus motina palikdavo namuose ir pati išeidavo [nesupratau 4:00] pirt savaitėm, o tėvas važiuodavo, kažkokios komandiruotės būdavo, nežinau, kaip jis ten sakė, o motina tai visai nesirūpino. Jeigu aš, kai mažiukė buvau labai daug sirgau, čia jau mūsų kaimynė tokia pasakojo, kad jinai mane, kad užčiauptų, man į buteliuką alkoholio, pavyzdžiui, alaus, degtinės tam, kad aš užsičiaupčiau ir nerėkčiau. Nu buvo smurtas šeimoj, mus mušdavo, kaip mus su sofom ten visokiom spausdavo

Tyrėja: Bet čia mama?

Respondentė: Jo

Tyrėja: O tai tėvas nedalyvaudavo, nes jis dirbdavo?

Respondentė: Tėvo nebūdavo

Tyrėja: O sesė vyresnė?

Respondentė: Jo, pusantrų metų. Mes esam ne dviese, mūsų yra 8 [5:00]. Tai yra visi išmėtyti, mes su sese kažkaip pakliuvom [nesupratau 5:11] tai mus ir pasiėmė socialinė. Tada buvo Snieguolė, kur jinai turi ten protinę negalią, ten jai vandenys vėl kaupiasi, vandenligė kokia ten... tada vienas yra brolis Prancūzijoje, kitas Italijoje, brolis vyriausias ir sesė yra Marijampolėj, o vienas amžinatilsy, man atrodo amžinatilsy, mirė...

Tyrėja: O tai ta pati mama ir tas pats tėvas visų brolių ir sesių ar ne, ar skirtingai visi?

Respondentė: Ta pati motkela, bet visi kiti vyrai [nesupratau 6:07] aš, aišku, labai tuo džiaugiuosi, aš negaliu pakęst jos, nežinau, gal reikia laiko dar man

Tyrėja: Daug pykčio jai jauti? O tai visi broliai ir sesės jau vyresni tokie kaip ir tu va 28, ar dar yra kokių nors tokių, kurie nesavarankiški?

Respondentė: Nežinau, aš nebendrauju su niekuo, tik su sese. Mes buvom susipažinę ten su broliu ir sese iš Marijampolės tai jie gyvena savo gyvenimus, jie tokie...

Tyrėja: Neturit nieko bendro ane?

Respondentė: Jie turi bendro, bet man nepatinka jų gyvenimo požiūris. Vienas yra mafijozas, kita tokia materialistė. Tai kažkaip atsiribojau, ir sesė nebendruoja... o su sese, kur turi protinę negalią, tai mes niekaip kažkaip su sese nedrįstam pas ją važiuoti, nes jinai... tas vai... namus, kur jisai... mes, jeigu pas ją atvažiuosim, tai ji lauks kiekvieną dieną, kad mes pas ją atvažiuosim, nors mes nebūsime pažadėjusios jai. Jai labiau tik tai viską sumakaluosim...

Tyrėja: Labai prisiriša jinai ir paskui kenčia ane?

Respondentė: Jo, tai niekad nevažiuoju, nors sakėm, kad... nenorim traumuot jos, nu nes mes negalėsime kiekvieną dieną važinėti pas ją ir ją lankyti, o jinai Alytų yra

Tyrėja: Tai taip gaila turbūt sesės toksai...?

Respondentė: Kai nepažįsti, kai niekad nesi matęs, kažkaip ir nėra to gaila. Bet gal brolio mano, kuris dabar yra į Italiją prieš, nežinau, daug metų, dar jis pas mus važinėja, viską ir įsivaikino... ir viskas. Kaip įvaikino, kažkaip dingo mums aiškino, sakė, kad jisai bendrausim, vajej, vajej, bet viskas, atriubojo nuo mūsų, dabar kažkaip susiradęs mus per feibuką, aišku, lietuvių kalbos 0, nieko nesupranta, nieko nemoka, bando ten itališkai mums kažką rašyti, bet...

Tyrėja: gal kada nors taip sueis visų keliai...

Respondentė: Jo, mes kažkaip su sese, kai buvom mažiukės, čia jau mama pasakojo, kaip aš sėdėdavau ant laiptų sos kaime ir laukdavau, bet nesuprasdavu, ko laukdavau ir man sakydavo ko lauki, sakydavo tėtės laukiu. Nu kažkaip laukiau to ir kažkaip visą laiką rašydavau laiškus, kažkaip ant oro, kaip aš žinojau, kad slėpdavo nuo mūsų, nors dokumentuose ir kaip aš dabar užaugau, taigi viską realiai suprantu, kad viskas buvo parašyta, kur mano tėvai yra ir iš kur jie yra. Tai buvo ten nu nėra ką surast, ten paprasčiausiai neieškojo, nieks nesidomėjo tokiais dalykais

Tyrėja: Tai kam tu tuos laiškus rašei, tėvui?

Respondentė: Jo, tėvui bandėm, mano sesė mano mamai rašė, nes jinai labai norėjo su mama susipažinti, o aš labai norėjau su tėvu susipažinti, man ta mama niekada nebuvo įdomi

Tyrėja: Tai tu tėvo nelabai ir esi pažinus, nelabai ir mačius?

Respondentė: Nu aš susipažinau su tėvu 18, 19 beveik metų. Aišku, jis geriantis... susipažinau su visa gimine tada 19, o su broliais iš motinos pusės susipažinau 23

Tyrėja: O tu tokia tamsi, tai tavo tėvai abudu ne lietuviai? [10:00]

Respondentė: Aš viena iš savo giminės esu tamsi, tai čia man visi sako čia mano vaikas. Man tai sako... visi tai šviesūs, mano sesė yra šviesi, šviesi

Tyrėja: Tu dar garbanota esi? Nu tai grynai kaip brazilė, geras. Kaip kokia iš Pietų Amerikos, kaip tokia indėnukė man.

Respondentė: Jo, mane daug kas vadina indėne.

Tyrėja: Nu gerai, o ką nors gal prisimeni apie tą, kai tau buvo tie 4, kaip prasidėjo visas tas... kaip tu į tą sistemą nu pakliuvai, ar tu atsimeni? Man labai įdomu užfiksuoti labai nu patį išvažiavimą iš namų, žinai...

Respondentė: Aš tik pamenu tai, kad mes su sese važiavom iš Varėnos autobusiuku, mums tada... mama buvo

Tyrėja: Tai jūs gyvenot Varėnoj?

Respondentė: [nesupratau 10:58] kūdikių globos namuose

Tyrėja: O kaip tenais atsidūrei?

Respondentė: šito nežinau... kaip jau važiavom iš Varėnos į Vilnių, jau į sos vaikų kaime, tą pamenu, kai mes važiavom autobusiuku, kai mus ten... kai atvažiavom į sos kaimą, kai mums su sese buvo kaldros ten dvi nupirktos ir mes turėjom išsirinkt, kurios, kuri, tada, kad teta mus irgi ten buvo, kur mus irgi supažindino, kad me pirmą dieną koldūnus valgėm, tokį dalyką pamenu ir viskas, daugiau nepamenu

Tyrėja: O kaip tą dieną jauteisi, neatsimeni? Kai pervaziavai iš tų namų į sos kaimą?

Respondentė: Nežinau, bet sakė, kad, bent jau mama, kad visą laiką paskui sesę bėgiodavau, jeigu sesė bėga, tai ir jinai mane pasiima

Tyrėja: Tai ir mama kažkaip dalyvavo tam pervežime?

Respondentė: Ne, mus šita, kur mane augino... o apie motiną tai ne, ne...

Tyrėja: Tai kiek tu mamų turi, kaip tu taip skaitai?

Respondentė: Vieną mamą turiu, ta, kur užaugino

Tyrėja: Tai tau buvo 4 metai, tai tu to tokio paėmimo, kad, pavyzdžiui, kaip atvažiavo tie soc darbuotojai, kaip, kas vyko, kokios buvo derybos, kaip nusprendė jus iš namų paimti, nieko neatsimeni? Ir iš pasakojimų neatsimeni?

Respondentė: Ne, apie tokius dalykus kažkaip nieks nešnekėjo, apie tokius, kaip mus kažkas perima, kaip ką... gal per daug mažas vaikas, esi, kad kažką suprastum ir to neprisimeni

Tyrėja: O, pavyzdžiui, netgi iš tos Spenglos į sos kaimą, ar supratai, kas vyksta, kur tu čia važiuoji, ar tu čia visam važiuoji, ar ilgam? Irgi nieko?

Respondentė: Šiaip gal ir net neprisimenu, kaip tas... kaip tu jautiesi, kai vaikas... nu čia gal galėtų labiau sesė mano papasakot, kaip čia kas jautėsi, nes jinai labiau viską atgamina. Aš tik tai žinau, kad gal 6 metų, kai jau supratau, kad čia ne mano mama, nes jinai visą laiką tai kartodavo kartais, nu kai jinai supykdavo, aš ne tavo mama, važiuok pas savo motiną ir elkis kaip nori... tada aš supratau, kad čia ne mano mama, jau čia yra globos namai, tai aišku buvo labai sunku tai...

Tyrėja: Tik 6 metų atsimeni tą suvokimą tokį, ane?

Respondentė: Jo, kai suvokiau, kad čia yra ne mano nu namai... nes, kai tau visą laiką kartodavo, įkaldavo į galvą, nu taip augino prie ruso viskas [nesupratau 13:41], viskas griežta ir tau negalima, viskas ten...

Tyrėja: Turėjo būt sunku, tipo, kai supyksta, aš ne tavo mama...

Respondentė: Aš esu tik tai darbuotoja [nesupratau 13:56] nu aišku ten...

Tyrėja: Ir kaip tau buvo tas supratimas, kaip tu tada, kas vyko su tavim, kaip tu tą kažkaip pamatei?

Respondentė: Man prasidėjo tas, kas yra mano mama, kas yra mano tėvas? Ar aš dar daugiau turiu kažko iš savęs? Aišku, tada mama kažkaip, kažkurį tarpą mes nieko nedarėm, kažkaip, o paskiau prasidėjo man 9 ar 8 metai, aš pradėjau vaikščioti į mokyklą, tada mokykloj prasidėjo visokie pasityčiojimai iš mūsų, kad mes esam iš globos namų, bet čia nieko ir jinai vis pradėjo mamai zyst, kad mes norim žinot, kas yra... kad mes nori kreiptis į, net į atleisk laidą su sesę, kad negali būt, nes tas yra žiauriausia, kai atvažiuoja pas brolius, nu mes ten visi gyvenom, broliai ir sesės mes

vienas kitus vadinam, ko šiai dienai pas juos ėras o kaime, o pas juos visą laiką atvažiuodavo, pavyzdžiui, tetos, dėdės, per šventes [15:00] per gimtadienius, o pas mus niekas niekada nebuvo atvažiuoję. Tai mes ir norėjome, ir rašydavome, eidavome į kontorą, ten žygdavome, per langus daužydavome tam, kad kažką išsireikalaut, kad kažką nu... ir taip būdavo visą laiką kaip į sieną atsimuši, tipo nieks nieko nežino, nieks nieko nedaro, tipo nieks nieko...

Tyrėja: Toks labai stiprus noras to ryšio, to kažkokio šaknų?

Respondentė: Norėjosi, nes pas visus kažkas atvažiuoja, čia pasako čia teta, čia dėdė, vaikai gauna dovanų, o tu nieko negauni... tu dažniausiai būdavo, pasakydavo, Sigutė ir Simona einat į viršų, nes dabar ne pas jus atvažiuavo ir toks visą laiką būdavo atstūmima toks žiaurus. Nu ir, aišku, norėjosi, aišku, mes ten ir maištaudavome, ir darydavome tas nesąmones, ir visą laiką kaip į sieną atsimuši.

Tyrėja: Man įdomu, kaip tie, pavyzdžiui, gal gali papasakoti, kaip tie darbuotojai vat, nu jau biški papasakojai, kad jie kažkaip sakydavo per supykimą aš ne tavo.. pabrėždavo, kad aš esu darbuotojas, ane, kad aš ne tavo mama, kai susipyksti... man įdomu, kaip jie... nu bendrai jo, čia kaip ir aišku, kad jie taip va labai aiškiai nubrėžia tą ribą, kad jie dirba, bet paskui, jaučiu, kai viskas gerai, tai būna jau tokios mamiškos, ane?

Respondentė: Tada viskas gerai, jau čia, aišku, net neįvardina, kad jau gali kreiptis, aišku, tu visą laiką ten, aišku, manai, ten mama ir sakai mano mama, nors jinai sakydavo nu, tu manęs nevadink mama, tu vadink teta kreipkis, kaip elgiesi, taip ir bus. Nes jeigu taip elgtumeisi kaip vaikas, viskas būtų gerai. Nu bet tai normalu, kad vaikas kažką padaro ir taip toliau, o jinai to nesuprasdavo, nes jinai, nu ten yra ta sistema, kad į sos mamos eina vienišos mamos, be vaikų ir nebuvo niekada tos, kaip pasakyt, vienuolės...

Tyrėja: Ta prasme jos vienišos, be vyrų, kad vyrų neturi, bet turi jau, apsivaikavusios ane? Ne, ir be vaikų... bet dirbti tom darbuotojom

Respondentė: Dažniausiai būdavo tos, kurios būdavo vienišos, be vaikų, nu kaip senmergės, nu beveik tokios, tai... aišku, kai kurios ten turėjo savo šeimą, vaikus, bet dažniausiai būna išsiskyrusios, nes turi pasišvęst tam darbui, negali ten... tai va...

Tyrėja: Kaip tau atrodo, tada, pavyzdžiui, kadangi tu savo patyrimo negali ryškiai prisiminti, ką tu ten patyrei ir ar tave perspėjo ir kaip ten buvo ir kaip tave paėmė ir koks buvo tas... nes aš įsivaizduoju, tam vaikui iš namų ištraukimas nu kažkas turėjo...

Respondentė: Nepamenu, bet... net kaip atsidūriau Spenglos namuose, tas išvis aš net nepamenu, kaip aš ten tuose Spenglos namuose buvau, aš to išvis nepamenu

Tyrėja: Tu prisimeni gyvenimą sos kaime, ane?

Respondentė: Jo, aš pamenu tai, kad mes važiuojome iš Spenglos, kad mes su sese buvome laimingos, kad mus aprenge vienodai, nu mes tikrai buvome laimingos, kaip mes dar atvažiuojome, kaip mus numaudė, pamaitino, kad čia pasakė jūsų yra kambarys, išsirinkit lovas... tai buvo faina, kad tave priėmė...

Tyrėja: Panašu, kad ta diena labai ryškiai įstrigo, nes tokiom detalėm...

Respondentė: Pamenam, kad mes važiuojome ir aš labai gerai pamenu link Vilniaus buvo toks lėktuvas, jis dabar toks yra tam... yra kreivai toks lėktuvas ir mes labai gerai su sese abi primenam šitą.

Tyrėja: Bet, aš kaip suprantu, važiuoti kažkaip su tokia laimingai į tą, nebuvo kažkokios traumos, kad čia neaišku, kur važiuoju, ane?

Respondentė: Man atrodo, kad gal ir viskas gerai buvo... nežinau

Tyrėja: Nu bet panašu, atmintis taip sako, kad kažkas buvo šviesaus...

Respondentė: Nors ir motinos yra tos pačios pirmos, kur mus pasiėmė...

Tyrėja: O kaip tau atrodo va to tokio paėmimo, nu ŗiaip gl iŗ kitų vaikų istorijų, tu vis tiek matai tą sistemą iš arti labai, dabar dirbdama ane? Tai nu kaip tu galvoji, ką išgyvena tie vaikai, kuriuos, pavyzdžiui, kurie gal 7 – 8, kurie jau atsimena, ką jie patiria, kaip tau atrodo? Nu ne atrodo, ką tu matai? Kas tai yra va ŗitas paėmimo patirtis, ką vaikui tai nu palieka?

Respondentė: Sunku paaiŗskinti, ką palieka vaikui. Tėvai, kokie bebūtų, vaikui yra svarbu. Jis gali būt alkoholikas, degradas, narkomanas, bet jam visų laik bus svarbu [20:00] ir visų laik jis atrodys, kad viskas pasikeis

Tyrėja: Ai, visų laik yra viltis, kad dar pasikeis tie tėvai, ane?

Respondentė: Ŗiai dienai iš tikrų kalbėt apie tuos vaikus, ką jie patiria, kai jie paimti yra 7 – 8 metų yra labai sunku, nes visiems yra skirtingai. Ir, jeigu čia dabar imtumėm tokią statistiką, labai sunku būtų paimti ir paŗnekėt, nes vienas vaikas džiaugiasi, kitas liūdi

Tyrėja: Yra kur džiaugiasi?

Respondentė: Taip, kiti specialiai daro, kad tik pasiimtų globos namai. Kiti viską daro, kad tik nepasiimtų ir kaltina save, kad jis dėl to kaltas. Yra labai sunku čia iš tikro pasakyt, kaip kiekvienas vaikas jaučiasi, nes yra skirtingų.

Tyrėja: Tai yra vaikai, kurie patys nori, nes sutinka ir praŗosi būti paimti?

Respondentė: Taip, patys net daro taip, kad juos paimtų greičiau. Arba patys eina į tuos teismus ir patys ŗmeižia savo tėvus. Yra tokių ir pas mus tokių yra vaikų... arba kažkas nepatiko, tėvai kažko nenupirko ir viskas, jie ŗino savo teises, jie ŗino, kas jiems priklauso, jie skambina į policijas ir sako man tėvai nenupirko telefono, arba man tėvai to nepadarė, viskas, vaŗiuoja vaikų teisės, ŗiūri ir taip toliau. Ir kur va čia pagauti tą viduriuką ir ŗinot, kur čia kaip kas yra, tai čia labai yra sunku. Daŗniausiai aŗ tai galvoju, kad čia yra tėvų klaidos, o ne vaikų klaidos. Nes daŗniausiai tėvai nespėja vaikam duoti tiek laiko, kiek reikia. Daŗniausiai jie dirba, nes nori padoriai uŗdirbti, kad vaikas visko turėtų ir pamirŗta tuos vaikus.

Tyrėja: Čia geru atveju, jeigu nėra jokių priklausomybių, nu, jeigu ne alkoholis...

Respondentė: O priklausomybės vaikams yra labai gerai, nes daŗniausiai alkoholis per jausmus tėvams duoda, tai vaikas ateina visaip būna, būna smurtaujantys, būna nesmurtaujantys, būna tie ŗvelnesni tėvai išgeria, nu tie geresni tėvai, kuriems, pavyzdžiui, daŗniausiai konfliktai arba tas smurtavimas, kažkas ten ŗeimoj jau tarpt dviejų tada.. visų laik yra skirtingai

Tyrėja: Tai neina išvesti tokio bendro vardiklio

Respondentė: Čia jau reikėtų, nežinau, daryti labai didelę apklausą mums ir ŗiūrėti, nes tikrai, gal kaip aŗ gyvenau ir... kai paimi maŗiukus vaikus, tai yra visai kas kitas, nes jis neatsimena ir tau pasako, kad tu nieko neturi, kažkaip su tuo susitaikai ir paskui kai tau... po kurio laiko suŗinai, kad tavo motina mirė, nu ji mirė jau, nežinau, 5 metai, o tau pasako po 5 metų, kad jinai jau mirus. Kažkaip susitaikai su tuo, tada tu supranti, kad esi vienas, turi sesę [nesupratau 23:08] visų laik gyvenime turit viena kitaip padėt, kas bebūtų ir taip įsikali į galvą.

Tyrėja: Nu bet čia ŗiauru, kad vaikas negali dalyvauti tam savo, nu tai gerai, yra ta motina...

Respondentė: Nu čia iš vienos pusės... bet ŗiaip, aŗ, pavyzdžiui, su ŗituo labai sutikčiau, nes, jeigu, pavyzdžiui, imkim dabar vaikus arba, pavyzdžiui, mane, kai aŗ augau. Mano tėvai abu alkoholikai būdavo, jeigu, pavyzdžiui, aŗ su jais būčiau, jie būtų mano tam gyvenimo periode, kai aŗ gyvenau sos kaime, jie būtų, aŗ nežinau, ar būčiau va dabar su jumis ŗnekėjus, nes tėvai labai didelę įtaką daro savo vaikams. Jie atvaŗiuoja, jie pradeda mokyti vaikus arba suau... mums, kaip mums reikia dirbti, nes jie labai aŗgieni, labai faini, vaikai papopina, paperka kažką, ir pasako, jūs čia to nedarot, jūs čia to nedarot ir paskambina jūs [nesupratau 24:02]. Nu tai aŗ sutinku, jeigu tėvai padarė klaidą, bet na tos pogimdyvinės depresijos ir motinos ten duoda ten tam nu metam, kad susitvarkyti ir taip toliau. Aŗ viską suprantu, tikrai kiŗkis į mano gyvenimą, stebėk, ten taip toliau.

Bet kai yra tėvai, turintys priklausomybių su narkotikais, su alkoholiu arba su lošimu, tai aš manau, kad turėtų į vaikų gyvenimus jie nesikišt, jeigu ten plius pereina nu į šeimas normalias. Manau, kad turėtų išvis uždraust tą bendravimą, nes nu labai [nesupratau 24:42]

Tyrėja: Prišneka visokių nesąmonių, primeluoja...

Respondentė: Bent jau šitoj vietoj, jeigu paima mažiukus tai, aš manau, kad reikia labai gerai sužinot, kas yra šeima, kas yra... ir [25:00] neleist bendraut, per teismą tik tai, nes jie vis tiek bus prioritetas tie tėvai, o ne šitie...

Tyrėja: Ir tada tiem darbuotojams labai sunku ane ryši rast? O kaip tu galvoji šiaip vat, jeigu apie pasekmes galvot, yra vat... tu neatsimeni, bet kaip tu gal gali pašnekėt apie pasekmės, kaip, pavyzdžiui, tas, kad tu atsidūrei globoje, ane, iš namų paimta, iš šeimos, kaip tai paveikė tavo charakterį, kaip tave tai performavo ir kaip kitus liečia tas paėmimas į globą? Pasekmes, charakteriui, tavo likimui...

Respondentė: Čia gal labiau žiūrint kaip tave auklėjo tas, tai... aš visą laiką... pas mane buvo tas, kad tu turi būt kovotoja, tu turi kovot už save, nes visą laiką būdavo taip, kad charakteris tavo yra... žinai, kad už tave nieks neateis, nepadarys, tu neturi nieko, tu turi kovot už save. Tau neateis, nepadės lėkštutės, nepadarys už tave. Turi viską pati gyvenime... charakteris tai toks...

Tyrėja: Tai, pavyzdžiui, jeigu būtum šeimoj, būtum gal buvusi ne tokia kovotoja?

Respondentė: Jeigu aš būčiau gyvenus savo šeimoj su savo tėvais, tikrai su jumis čia nesėdėčiau, gal būčiau numirus net, nes labai daug problemų turėjau su širdim vaikystėj, daug sirgdavau, tėvai nesirūpino, tai tikrai ne ir būčiau gal prasigėrus, nes kokie tėvai, tokie vaikai dažniausiai būna, jeigu jie gyvena kartu, dar plius kaime. Kad mane paėmė iš jų ir aš gyvenau sos kaime tai yra vienos didžiausių man sėkmių, pergalių gyvenime.

Tyrėja: Jeigu, pavyzdžiui, paklausčiau, kokie tavo trys svarbiausi gyvenimo įvykiai, tai tas paėmimas būtų vienas iš svarbiausių?

Respondentė: Taip

Tyrėja: O kaip tu galvoji, pavyzdžiui, tas paėmimas paveikė tavo santykį su motina, su tėvu?

Respondentė: Manau paveikė tai, kai... iš pradžių jo, aš irgi norėjau tos mamos, norėjau susipažinti... aš pamenu, kaip sesė bėgdavo, visąlaik imdavo mane už rankos, mes bėgom pas tėvus. Ir kai visąlaik iš pradžių kaldavo, kad ten nieko neturėsi ir paskiau, kai sužinojom, kad mūsų yra 8, kai sužinojau, kad jinai mus pragėrė, sužinojau, kaip jinai su mumis elgdavosi, tai tada aš jau pradėjau jos nekęst ir žiauriai nekęst. Po šiai dienai aš ant jos kapo negaliu važiuot. Su tėvu, aišku, aš bendrauju, bet su ja...

Tyrėja: Bet, tarsi, labai gera ta patirtis, kad paėmė, ane, iš tos tokios mamos..?

Respondentė: Iš kitos pusės aišku, buvo ir labai norėjosi kažkada sužinot, kas jinai yra, kodėl jinai taip darė... norėjosi... labai daug tokių klausimų yra neatsakytų. Yra ten, pavyzdžiui, tėvui uždavinėdavau tokių klausimų, bet jisai, kaip geria, jis neatsako arba ten šneka ir aš nesuprantu, ką jisai šneka. Tada daug yra tokių klausimų, kurie nu dar vis stovi pas mane i tų klaustukų. Nuvažiuoju, pavyzdžiui, ten susipažinu su mamos sese ir pradėjau klausinėt apie ją ten, nu begt man vis tiek stovi tie stovi klaustukai ir atrodo [nesupratau 29:00]

Tyrėja: Tai sesė mamos nepadengia tų klausimų? Neatsako? Neduoda tau atsakymų?

Respondentė: Ne... jie visą laiką, kaip jie pasako apie savo gimines lyg pasako [nesupratau 29:15]. Kodėl jinai pradėjo gert, kodėl viskas taip buvo, kur jūs buvot, kad jinai taip pradėjo gert ir kai aš pradėjau klausinėt, kur jūs buvot, ką... ir jie man išvis, sėdėjom pas juos namuose, prie tokos lovos ir jinai man sako va šitoj va lovoj, kur tu sako sėdi, mirė tavo mama ir aš taip šokau nuo tos lovos, išėjau iš jų, nu biški nu suprast, kas čia vyko ir kaip čia suprast ir aš juos pasikviečiau ir sakau kaip suprast? Nu, nes sako mes gėrėm ir jinai nuėjo miegot, sako ir mes tik po trijų dienų supratom, kad

jinai mirus. Ir aš sakau, sakau tau [30:00] juokinga, sakau tu jau moteris suaugus ir tu, sakau čia su bajoriu pasakei, kad jinai šitoj lovoj mirė ir aš sėdėjau ir tau čia toks...

Tyrėja: Tai jinai tiesiog mirė...

Respondentė: Jai širdis sustojo nuo alkoholio. Nu jos sesuo gėrė su ja nu ir vis tiek va kažkaip...

Tyrėja: Tai vis tiek tu palaikinėji, ieškai tų ryšių visokių su gimine, kad ir kaip yra...

Respondentė: Nu kai užaugi, tada jau supranti, kad tau jau nebevaldai ir nebevaldai tavo gyvenime. Aš susipažinau su visom tom giminėm, bet iš mano tėvo pusės ir viena teta, kur jinai visiškai negeria, turi gerą gyvenimą, nu tai su ja labiausiai bendrauju. O visi kiti geria ten, nesąmones, tai aš taip ir nebendrauju. Aišku, pabendrauju ten, važiuoju, aplankau ir nieko nesakau...

Tyrėja: Kas tau padeda išsilaikyt, neiti tokiu pat keliu? Kas viduj vyksta?

Respondentė: Nežinau, aš nesakau, kad aš negeriu, aš išgeriu, kartais tuo manipuluoju labai. Tai aš turiu tą tokį dalyką, kad, jeigu...

Tyrėja: Tokį polinkį ane?

Respondentė: Jo, nes aš taip galvojau, kad problemų sprendimas visą laiką yra alkoholis, šitoj vietoj aš... net nereikia čia slėpt ir nu...

Tyrėja: Kai sunku labai ane?

Respondentė: Jo, nes aš nesu tas žmogus, kur jisai ten eis pasakotis, kad jam sunku arba jam yra kažkas tokio... aš geriau nueisiu, prisigersiu ir man bus gerai ir tipo va išspręsiu... aišku, aš tai kai išsiblaivau suprantu, kad aš iš tokios problemos padarau tokią problemą.

Tyrėja: O tu lankai kokias grupes, nelankai? Žinai, kai būna tos, pavyzdžiui, suaugę alkoholikų vaikai yra tos grupės žiauriai fainos, nu aš tau paskui papasakosiu, kai tą, kad čia... nu gerai, dar prie to paėmimo, o tai, pavyzdžiui, kokie tau jausmai kyla tavo globėjams, kurie tave vat augino ir kaip vat su jais, koks tavo santykis su tais darbuotojais?

Respondentė: Mano santykis šiai dienai tai yra labai geras, mes bendraujam su sos mama, mama, kuri mus augino, tai dabar važinėjam į Panevėžį pas ją, bendraujam. Šiaip šiltas. Su sos teta irgi bendraujam, viskas normaliai. Kai gyvenau, to nebuvo. Buvo, kaip aš sakau... kartais jausdavausi kaip, nežinau, net nežinau, gal kaip atpirkimo ožys, kaip vergė čiut ne... visą laiką... nu jo, kai gyvenau buvo visai kitoks santykis. Kai dabar va mes bendraujam, viskas yra gerai, labai fainai bendraujam ir pasijuokia, ir pasišnekam apie tokius dalykus, kurių aš, sakiau kosmosas, neįmanoma, tikrai nekalbėsime

Tyrėja: Tai dabar tokie, nu yra toks ilgesys, jauti tokią šilumą, šiltus jausmus ir pasiilgsti jos?

Respondentė: Ir pasiilgstu, ir pergyvenu, nes ji neseniai sirgo onkologine liga, ten pergyvenom ir viskas...

Tyrėja: Bet augant nejautei tokių jausmų?

Respondentė: Aš ją visą laiką mylėjau, aš visą laiką man buvo toks kaip ir pavyzdys, bet visą laiką daug turiu tokių nuoskaudų, kurių aš, aišku, negaliu jai dabar pasakyt, kodėl taip buvo, kodėl ne taip, kodėl tu neatėjai ir ne tada... nu va taip va, daug turiu tokių...

Tyrėja: Bet čia jau dabar to jai neišsakai?

Respondentė: Ne, nesugebėčiau

Tyrėja: Kodėl?

Respondentė: Nenoriu nei įskaudint, nei kažko ten.. nu yra kaip yra, kaip jinai mokėjo, taip jinai mus augino ir viskas.

Tyrėja: Jeigu tu va būtum, nu va tu turėtum ane galią, jeigu būtum karalienė, nu, pavyzdžiui, kaip tu... nes tie nu, pavyzdžiui, pakalbėt apie tuos specialistus, kurie tuos vaikus paėmė, kurie

atvažiuoja, žiūri tą situaciją šeimoj ir paima tuos vaikus, kartais išplėšia tuos vaikus, kartais jie savo noru, nu visaip būna

Respondentė: Tai va čia va ir klausimas, kad imt tą statistiką nu kaip priklausu [35:00] ar tie tėvai... nu kaip kalbėt su pačiais vaikais, gal, kad išplėšia tuos vaikus iš tėvų tai yra tikrai aš nedaryčiau tos traumos vaikams, nes tikrai daro didelę traumą vaikams, o kažkaip pasižiūrėt, kai yra vaikas mokykloj, kažkaip pabandyt pastebėt tą šeimą kitaip ir pabandyt tą vaiką ne atimt iš tėvų, o pasikalbint kaip nors iš mokyklos jį eidamas [nesupratau 35:32] nu, bet nedaryt tokių šou ir per jėgą.

Tyrėja: Nu, jeigu tu būtum tokia, žinai, pavyzdžiui, vat galėtum vat šitą visą sistemą sutvarkyti, kaip tau atrodo, kaip tu padarytum, kad būtų tai teisinga? Kaip, jeigu tu matai, kad yra nu vaikas jam blogai yra, ta prasme, kad jį reikia kuo greičiau iš tos šeimos gelbėt, nes jį arba užmuš, arba jisai nu šakes bus, tai kaip tu, tas specialistas turi būt, kaip jis turi elgtis, kaip jis turi..?

Respondentė: Tas specialistas turi... pirmas dalykas manau, kad turėtų būti pats tą visą šūdą perėjęs, kaip aš sakau...

Tyrėja: Ta prasme jis pats turi būti patyręs paėmimą?

Respondentė: Ne, jisai turėtų žinot, kas yra... kad jis būtų gyvenęs pats globos namuose ir jis pats geriausiai supras tą pačią situaciją, patį tą vaiką, kaip jisai jausis globos namuose arba ten su kažkokiais tėvais. Žmogus atėjęs iš šono, kuris gyvena popinamas arba šiaip.. nu šiaip šeimoj, jis jau to niekada nesupras. Jisai tik žinos, kad čia jo yra darbas ir gauna už tai pinigų. Jisai galės sakyti, kad aš žinau, įsivaizduoju, kaip tu jautiesi, bet bus viskas dirbtina ir vaikas labai gerai tai jaus. Tikras specialistas, jeigu jisai ten yra gyvenęs ir tai jisai prie vaiko niekada neateis ir.. aš suprantu, kaip tu jautiesi, jis jau bandys vaiką sudominti, kad ar važiuojam, aš tau parodysiu ką nors ten... nu, tarkim, važiuojam, pirmą mėnesį neturi pasakyti, kad ten važiuojam, taip toliau. Jisai turi...

Tyrėja: O tai ką, meluot? Nes melą irgi vaikai permato iš karto...

Respondentė: Neturi ateit tas žmogus ir ateiti iškart į tuos namus ir sakyti aš esu iš ten tos ir tos, esu tas ir tas. Jisai turi važiuot ir į tą mokyklą, su tuo vaiku, per mokyklą susipažint ne važiuot ten iškart į namus ten su motina ir tuo vaiku, o jisai turi megzti ryšį su vaiku kitoj aplinkoj, ne šeimoje ir taip toliau. Pavyzdžiui, mokykloj, pavyzdžiui, aikštelėj. Tam, kad suprasti, ar tikrai yra, nu kad vaikas gautų jo pasitikėjimą, ir kad pradėtų vaikas kalbėti apie tikras šeimos problemas. Ne tai, kad, pavyzdžiui, socialinė darbuotoja mato, kad mama yra prisigėrusi, bet niekada nepaklausia kaip... ar vaikas yra... gerai jis jaučiasi su ta mama. Gal iš tikrųjų ten viskas yra gerai, bet mama tikrai turi kažkokių problemų. Tai reikia pasiklaust pirma ir vaiko, kaip ten ta situacija yra. Manau, kad tokie darbuotojai turėtų pirma gilinti vaike. Ir kiti specialistai, pavyzdžiui, jau auga ten, turi kalbėtis su pačia mama, tai turi būti du skirtingi šitie darbuotojai.

Tyrėja: Ir jie tarpusavyje turi bendrauti ane?

Respondentė: Ir paskui padaryti tas išvadas ir žiūrėti. Nes kai ateina, laba diena, mes esam tokie, pasiimam... nu sorry, aš irgi draskyčiaus, aš irgi ten nežinau, ką daryčiau. Aš sau galvojau, jeigu man taip būtų, aš iššaudyčiau juos visus. Ir jie galvoja, kad čia padaryt tą, aną tai yra gerai. Ne, tai nėra gerai

Tyrėja: Nes keik aš jau kalbėjau su... dabar jau jie suaugę žmonės yra, yra, kurie atsimena tą patirtį, tai daugeliui meluoja, pavyzdžiui, kad baseinai, liftai važinėsi liftais pirmyn, atgal, galėsi plaukioti... tai atvaro, sako... tai čia man, pavyzdžiui, pasakojo direktorė globos namų, sako tie vaikai tiek pripompuoti melo ir tada jie sako tai kur tie baiseinai? Tai kur tie liftai? O ten kambariukas, kiemukas ir vsio. Ir jie tada tokie ten nu žodžiu...

Respondentė: Va tas ir yra, kad nu primeluot vaikui tai yra labai lengvai, tas vaikas mažas jis labai greit viskuo patiki, o dar ten kokius nors kosmosus jam meluot... reikia ne apie tokius dalykus daryt

Tyrėja: Tai žodžiu sakai, kad per tokį pasitikėjimą, ryšį megzti pasitikėjimo ir tada kažkaip...

Ir nuvest, pavyzdžiui, tą vaiką, aprodyt, kad va čia yra tokie va vaikai, čia jie gyvena, pasakoti ne iškart, aišku, nu po biškį, nu čia taip ir nepasakot, kaip jūs sakot, kad jis pamatyto realybėj, nes aš įsivaizduoju, kas yra, kaip nu pasakoja, kad ten liftai vajej, vajej, nu tai [40:00] ne tai aš nesutinku ir manau, kad reikia ne taip daryti

Tyrėja: O kaip tu galvoji, kokių savybių va turi turėti va tas specialistas? Nu koks jis turi būti, kokių vat bruožų, kažkokių, žinai, savybių...?

Respondentė: Tikrai ne senas, nes seni žmonės vaikus atbaido, bijo vaikai senų žmonių. Tas močiucių [nesupratau 40:29] senų pažiūrų nereikia. Reikia jaunų žmonių. Jauni žmonės jie patys neseniai buvo vaikai ir jie maždaug vis tiek kažkaip ir žino, kaip kas. O tie seni tai...

Tyrėja: Nu tai gerai, o kokie jie dar turi būt, kokių turi turēt bruožų?

Respondentė: Jie turi būti ne lėti, jie turi būti tokie patys [nesupratau 40:53] tokie crazy kaip patys vaikai. jie neturi bijoti eiti išsitepti, jie neturi bijoti, pavyzdžiui, nukristi, arba eit nebijoti pažaisti su vaikais, arba būt ten toks, kaip jisai. Nu jie turi būt draugas tam vaikui ir turi būt suaugęs ir turi būt pavyzdys, ir nebijot jam kažką pasakyt apie save, nes dažniausiai tai būna konfidencialu, tu negali su vaiku kalbėti apie save, to ir to. Tai taip, aš suprantu, ką gali kalbēt, ir ko negali, bet, kai yra situacija tokia, kad nu tu turi palaužt savo visą tą konfidencialumą ir tu kažką turi pasakyt tam, kad vaikui padēt iš ten išlipt

Tyrėja: Kažkaip pasidalint savo patyrimais, ane? O tai ką, neleidžia ane, dalintis, yra kažkoks... negali ane?

Respondentė: Tu negali, pavyzdžiui, kalbėtis apie tai, kaip pavyzdžiui... aš negaliu kalbėtis su vaikais, ką aš blogo dariau sos kaime. Negaliu kalbėtis, kaip aš blogai, pavyzdžiui, mokykloj elgiausi arba turiu tipo meluot. Ir tas melavimas tai mane... kodėl aš dabar turiu meluot vaikui, kad aš tipo buvau dešimtukininkė, kad aš buvau sos kaime tipo idealas ir vajej, vajej. Jeigu tikrai nėra. Nu ir aš taip nu gerai, mhm, gerai, nu ir nežinau, ar tas melas man taip toli nueitų

Tyrėja: O tai tu dabar čia pasakoji tas savybes tokį gal daugiau apie tokį kaip soc darbuotojas turētų, ane, dirbti, bet jeigu... ar tu kalbi apie vaikų apsaugos teisių..?

Respondentė: Jeigu jūs kalbat apie šituos... nu tai turētų tas nu jis būti jaunas ir jisai turētų mokēt užmegzt ryšį su vaiku. Ir tikrai ne nueit į namus bar bar bar, labas, aš tavo draugas, ane, pažaist...

Tyrėja: Taip kažkaip ne per tokį oficialumą ane, kad jie būtų neoficialūs tokie tie žmonės?

Respondentė: Susitikimai, pavyzdžiui, mokykloj, pavyzdžiui, socialiniai darbuotojai, tai, pavyzdžiui, jis ateina į mokyklą, ta mokykla kaip ir žino, kas jisai toks, nu kaip ir žino, nu, kad nusprendė bendraut su tuo vaiku, pradeda po biški gilintis, taip toliau. O kitas ten su motina, pavyzdžiui, bendrauja, stebi taip toliau, pasidaro išvadas

Tyrėja: O kaip tu va dabar vertini kompetenciją, nu tai tą profesionalumą tokį va tą VTAS'o darbuotojų? Kokie jie yra?

Respondentė: Nesąmonė, man tai yra nesąmonė.

Tyrėja: Biški praplėsk, ką tu apie juos galvoji? Nu tie, kurie dirba, kurie paiminėja, kurie...

Respondentė: Nu pamatė gatvėj motiną, ten užtrenkė vaikui tai va, vaiką atima. Kelia kažkas video vaizdelius, kai vaiką talžo, va ten vaiką... taip toliau, nieko nedaro niekas, nieks nieko nedaro...

Tyrėja: Ką tu galvoji apie jų kompetencijas, apie jų profesionalumą? Kad jie ne profai?

Respondentė: Ne, aš negaliu pasakyti, kad jie profai ar ne profai, bet jie žiūri pirmas dalykas... nežinau... šiaip, jeigu mes imtumėm visą šitą sistemą, šitą darbuotojų, vaikų teises imtume, tėvų teises, tai tada mes galėtume įsiterpti į tai, kad šiam gyvenime mus mokė... vadovauja mums vaikai

Tyrėja: Tai čia gerai ar blogai?

Respondentė: Čia yra blogai... [45:00]

Tyrėja: Tai kaip tu vertini tą Matuko reformą, kad po jos, žinai, kaip pasikeitė, viskas labai suaustrėjo labai daug vaikų buvo paimtų į globą...

Respondentė: Tai pirmas imkim mūsų visuomenę, kaip kaimynai nieko nematydavo? Kaip nieks negirdėdavo, kad ten būdavo skandalai, mušimai ir ten taip toliau? O kažkas pamatė gatvėj, kai muša ir iškart... nu vat va šičia yra irgi toks... nėra bendradarbiavimo tarp visuomenės, tikrai nėra bendradarbiavimo ir tos įstaigos, va šitie žmonės, kur važinėja, jie nežino visur kaip kas vyks ir nežino, kaip ką daryt. Tai manau, kad mūsų visuomenė turėtų labiau atsižvelgt, jeigu kažkas ten yra, tai nereikia iškart skambinti ir va ten, aš ten... o pasibaladok, pasižiūrėk ir įsitikink, o ne skambinėk...

Tyrėja: O tai ką tu galvoji apie tą reformą, kai taip viską sugriežtino? Gerai, blogai, perspausta, neperspausta? Kad apie Matuką, labai viskas suaustrėjo, netgi nu kaip pasakyti, pradėjo tiesiog imti į globą, tuos vaikus į globą daugiau, o paskui vėl sumažėjo...

Respondentė: Man tai čia [nesupratau 46:29] yra nesąmonė, nes nuvažiuot paimt vaiką yra labai lengva, bet klausimas, kas paskui bus su tuo vaiku ir su ta motina? Nes jie ima ir tokius mažus, ir didelius, ir ten, ir 17 – 16, nu ir jie neįsigilina į situaciją, jie gauna skambutį, iškart bėga, daro viską. Tai ar normalu? Turėtų, manau pradėt gilintis į situaciją.

Tyrėja: Per daug greitai tie sprendimai daromi, ane, per daug greitai...

Respondentė: Jo, pas vienu, kad ten užstaugė, iškart važiuoja, vaikas paskambino, nu čia pas mus būna dažnai atvažiuoja policija dėl vaikų, nes negrįžta taip toliau. Ir vienas pareigūnas sako, nu žinot, šiais laikais sako, aš pats sako nežinau, kaip vaiką auginti paskui sako kažkada gavom skambutį iš vaiko, kad atvažiuokit, mane pasiimkit ir vežkit į globos namus, nes man mama nenupirko ipodo ten kažkokio, pažeidė mano teises. Ir čia mano teisės, man priklauso ir taip toliau. Tai tų situacijų iš šitų darbuotojų tai aš manau, kad reikia tą sistemą visą keisti ir keisti ne vien jų darbo eigą, keisti vaikų teisių eigą, visas tas, nes nu...

Tyrėja: Nu, bet o kas, o kaip apsaugoti vaiką nuo suaugusio? Nes suaugęs yra labai žiaurus žmogus, gali būti, ane?

Respondentė: Tai gal reikia gilintis mūsų visuomenei apie tai, nes mes labai daug visą laiką bandom numest kaltę kitiems, tas pats kaip ir tie kaimynai, kaip ten tą Matuką talžė, nieks tipo ane negirdėjo... tai gal mūsų visuomenė, jeigu būtų geradarė tokia, tokie faini, kad vis tiek paimtų ir nu stebėtų šeimą, matytų, ten, kad reikia kažką nu pasibaladok, per galvą nieks neduos, jeigu duos tai viskas aišku

Tyrėja: O, jeigu, žinai, to ir bijo, jeigu baimė yra, labai daug baimės yra, kad jeigu tranko, tai ir man užtrenks žinai

Respondentė: Visi gerai viską kaip ir atlieka, bet pas mus yra mažai pagalbos iš kitų

Tyrėja: Tai tu galvoji, kad vaikų teisių apsaugos specialistam, nu ta prasme, kol jie dar įsikiša, labai galėtų sudalyvauti aplinkiniai žmonės ane?

Respondentė: Aplinkiniai žmonės rinktų tą informaciją, pavyzdžiui, o ne tai, kad po fakto jie jau važiuoja ir jie jau daro, bet aplinkiniai tyli, nes jie bijo, kad bijo ten kažkaip toliau, tai ir manau, kad čia reikėtų nekaltinti kažko kito...

Tyrėja: O jeigu tu, pavyzdžiui, būtum vaiko teisių apsaugos specas ir važiuotum įvertinti ir paimti vaikus, kaip tu elgtumeisi? Jeigu tu pati būtum ta paėmėja?

Respondentė: Ne, negalėčiau aš dirbt tokio... nežinau, vertint, nuvažiuot, kažką vertint... tai turi būt labai šaltas žmogus [50:00] turi būt be jausmų žmogus, aš nežinau, aš net neįsivaizduoju, kaip čia reikėtų važiuot, kažką vertint kaip kitas augino vaiką arba nu tau tą nuspręst ir jo, ir tu turi vis tiek kažką parašyt, nu nes jeigu tu neparašysi, sakys, tu blogai dirbi, tai aš nežinau...

Tyrėja: Nu va tarkim, jeigu neįvertint, o paimt, varai paimti vaikus, tai kaip tu tą darytum? Tau reikia išvežti vaiką iš šeimos kokios nors žiaurios ten.

Respondentė: Ne nu tai aš tai tikrai nevažiuočiau su policija, tikrai aš nevažiuočiau ten su kažkokia ar komanda. Šita šeima turėtų žinot, kad atvažiuoja, bet aš... nu pirmas dalykas tikrai nebūtų informuota aš atvažiuoju, pasiimu vaiką, aš kažkaip kitaip bandyčiau sužaist

Tyrėja: Kažkaip neišgąsdinti vaiko?

Respondentė: Čia mes ne vaiką išgąsdinam, o mes tėvus išgąsdinam. Vaikas dar to nežino, vaikas dar to nesupranta, bet tėvai padaro visą šou, o tada ir vaikas [nesupratau 51:13], o tada vaikas dažniausiai prisiima visą kaltę, nes atrodo, kad čia vaiko kaltė, kad kažkaip blogai elgėsi

Tyrėja: Tai kažkaip su tėvais dirbtum labai iš pradžių?

Respondentė: Vieni turėtų specialistai dirbti su tėvais, o kažkas turėtų dirbti su vaiku, kad jie tada paimtų tą pačią išvadą, susieję su bendrai ir padarytų išvadą, kaip kas ir kaip

Tyrėja: Ta prasme, aš kaip suprantu, tu labiau gautum tą sutarimą tėvų irgi, kad nu jūs matot, kad jūs dabar nesusitvarkot, tai dabar paimam vaiką, gal jūs atsistatysit, ane?

Respondentė: Kad šitas paėmimas, gal tiesiogiai pasakyt mes paimsim vaiką... aš iš tikrųjų gal daryčiau taip, kad pačius tėvus nuvežčiau parodyti, kas yra globos namai, kur vaikas gyvens, parodyčiau jo kambarį, parodyčiau darbuotojus, pradėčiau supažindint su darbuotojais, leisčiau bendraut su tais vaikais, kurie čia laikinai, pavyzdžiui, gyvena, vat į tą atvesčiau, kad nu ateikit, pažiūrėkit, čia nieks jo nemuš, čia nieks nieko nedarys, jis saugiai gyvens, kol jūs atsistatysit. Ir tą patį vaiką aš kažkaip nuvesčiau, parodyčiau, kad jis pabendrautų su tais vaikais, taip aš gal daryčiau, bet aš tikrai nesakyčiau va aš atvažiavau, aš pasiėmiau vaiką ir viskas, darykit ką jūs norit... Aš gal taip daryčiau. Supažindint, kaip čia viskas vyksta, kaip čia kas eina, kad tas vaikas nebūna čia uždarytas...

Tyrėja: Ir atvirai rodytum, skaidriai dirbtum, nieko nelaikytum, ane, užslėpus ten už nugaros?

Respondentė: Akivaizdžiai, nu, nes nu reikia rodyt, reikia, nežinau, nes jie daug su kuo nesusipažinę, jie daug ko nežino, jie ką, jie, pavyzdžiui, daug kas nežino, kaip sos kaimas yra, kaip jis ten egzistuoja, kaip ten tie vaikai... jie įsivaizduoja didelius globos namus, kad 500 vaikų yra, koridoriai ir viskas. Tai aš manau, kad reikėtų supažindinti ir tokiu dalykus rodyt, kad tai nėra blogai

Tyrėja: Čia aš turiu tokį klausimą, 10 žodžių pasakyt apie savo patyrimą, kai buvai paimta, žinai, tai tu galėtum pasakyti apie patyrimą, kai važiavai iš Spenglos namų į sos kaimo namus ane, vat apie šitą, nes šitą truputį prisimeni. Nu kokie žodžiai taip spontaniškai šauna į galvą apie tavo atsidūrimą namuose?

Respondentė: Kažkur dėdė mane veža ir kažkokia teta sėdi, smagu, šiaip smagu, faina, nes nu aš tikrai įsivaizdavau, kad nesupratau, kur mane veža, nes aš iki 6 metų nekalbėjau, negalėjau nei pasakyt, kaip jaučiuosi, nei ar aš noriu, ar aš nenoriu

Tyrėja: O tai pradėjai kalbėti tada, kai pradėjai suvokti?

Respondentė: Mūsų mama buvo gestų mokytoja, anksčiau pradinė mokytoja ir jinai su manim iš pradžių su gestais kalbėjo. Aišku ir nesupratau, bet jinai mokėjo taip prieit prie manęs, kalbėt ir

paskiau pradėjo su manim ten aišku nuo pat mažumės dirbo ir paskui taip po biškį, po biškį su manim gestais, gestais [55:00] ir pradėjau kalbėt po biškį

Tyrėja: O kaip tu tą pati supranti? Nu paaiškini sau kažkaip, kas ten buvo, kodėl tau taip buvo?

Respondentė: Supratau. Vokiškai kiti sako kalbėjau

Tyrėja: Iš kur?

Respondentė:[nesupratau 55:24] ten kažką burbėdavai, murmėdavai, sako mes tavęs niekaip nesuprasdavom

Tyrėja: Dar norėtum kažką pasakyti, kad taip užfiksuoti kažką apie tą vat visą tą paėmimą, vaiku paėmimo patirtį? Iš vaikų pusės

Respondentė: Nereikia vaikui iš tikrųjų kaltį galvą, kai, jeigu jį paima, kad tu čia globos namų, kad globnamys tu būsi, kad ten kažkoks kitas būsi, kad reikia vaiką... jam parodyt, iš tikrųjų ir šiaip apšviest, kad tai nėra blogai, kad yra be tavęs dar daug tokių vaikų, kaip tu ir dar yra pasauly kitų vaikų, ir čia visam pasauly taip yra, nu reikia šviest vaikus iš tikrųjų. Aš manau gal mokykloj jau reik pradėt tokius dalykus šviest, nes šiai dienai yra tų patyčių apie šitų vaikų globos namų... anksčiau tai buvo labai žiaurios patyčios, bet manau, kad reikia šviest ir sakyt, kad nesat jūs kažkokie kitokie. O tai yra mažai šviečiama, dažniausiai tas mokytojas daro visas tas patyčias, o ne vaikai. Nu aš kai gyvenau, tai buvo mokykloj, kad mokytojos pradėjo iš manęs tyčiotis, tada ir pradėjo klasiokai, tėvai... tai tada ir prasidėjo, ne nuo vaikų. Vaikai iš pradžių manęs klasiokai gailėjo, o paskui prasidėjo viskas. Manau, kad reikia šviest visus, kiek tėvus, kiek mokytojus, kiek vaikus, kad šitie vaikai nėra kažkokie skirtingi, nėra raupsuoti, o jie yra tokie patys, kaip jūs. Ir ne vaikai čia yra kalti, kad kažkas jam atsitiko toj šeimoj, o yra tėvų kaltės. Manau, kad reikia tą visuomenei pradėt sakyt, kad būtų lengviau, gal tada būtų tas lengviau pasiečimas tiems specialistams. Nes iš tikrųjų, dabar nueikit į mokyklą ir apklauskit vaikų, kaip jie galvoja, kad jie vagys, kad jie... ta etiketė vis dar yra prilipinta šitiem vaikam, tai va, manau reikia pradėt tą daryt.

PRIEDAS Nr. 7

Tyrėja: Galvojant apie visą dabar vat, jeigu atsitraukti į tą sistemą, apie tuos VTAS darbuotojus, apie soc darbuotojus, apie psichologus, apie va direktorius, globos namus, kaip... va jeigu tu būtum karalienė, žinai, nu turėtum visą galią pasaulio, ką tu keistum, kaip tu su jais elgtumeis, ką tu galvoji apie tuos specialistus, ką tu keistum?

Respondentė: Nu nežinau, dabar pagalvojant visą tą mano gyvenimą globos namuose, pavyzdžiui, nu kadangi mes esam Švento Juozapo globos namai, kaip ir šeimos namai, tai ir buvom, kaip sakyt, nevalstybiniai, kad yra labai didelis skirtumas, mes buvom kaip šeima visi. Auklėtojos buvo kaip mamos, direktorė visais rūpinasi, jau direktorę mes turim nuostabią, tikrai. Tai ir, pavyzdžiui, ir tas mūsų visas... nu kaip pasakyt... ir stengiasi dėl mūsų visi, žodžiu, direktorė surast žmones, kurie padeda mum ir panašiai...

Tyrėja: O visa tavo tokia, socialinė darbuotoja... ar vat VTAS'as tas, vaikų teisių apsauga, kaip tie, kurie paima vaikus?

Respondentė: Aš manau, jie turėtų labiau atsižvelgti į vaikų nuomonę, jie turėtų kalbėti su vaikais, ko jie nori. Nes, pavyzdžiui, labai dažnai jie nusprendžia ir kaip nusprendžia, taip ir bus. Yra visiškai, dabar... ir yra visiškai neatsižvelgiama į tai, ko nori vaikai, į tai, kas jiems yra svarbu ir, tarkim, ir tikrai, jie turėtų kažkiek pagal tą vaiką žiūrėt, nes, kad jo netąsytų iš vienos vat šeimos į kitą...

Tyrėja: O kaip va šito išvengt?

Respondentė: Nu taip, kad reikia kalbėtis su vaiku, reikia, kad jisai jaustųsi saugiai ir, pavyzdžiui, surasti, nu, kaip žinot, yra, tarkim, giminės vat, kurioms kažką turi atiduoti ir žiūri čia tam namas nepriklauso, čia to nėra, čia to nėra, čia nesusituokę... va tokių aspektų, o kad vaikas širdim jaučia, kad tas žmogus yra jo, šito nežiūri. Jiems svarbu yra, kad vaikas... jie galvoja, kad jie suteiks vaikui ten kažkokią aplinką, bet svarbiau yra žmogus, pats žmogus. Ir, jeigu ten, jo, ryšys, ir kad jis pasitikėtų, kad jam būtų gera ir kad vaiko klaus, pačio vaiko, pavyzdžiui, manęs niekas neklausė ar [nesupratau 2:40] ar tu tikrai nori iš ten išvažiuoti? Ar tau tikrai yra taip blogai? Jie paėmė ir padarė. Ir, pavyzdžiui, aš galvoju, kad reikia, kad ir koks vaikas amžiaus, jeigu ten nesutampa jo žodžiai, jeigu jis yra pasimetęs, nežino, tada reikia daugiau domėtis, daugiau žiūrėtis, tada jau kiti reikalai. Bet, jeigu vaikas tiksliai žino, ko nori...

Tyrėja: Tiesiog daugiau laiko, ane, bet irgi megzti tą ryšį tikriausiai yra prasmės?

Respondentė: Reikia, ne tai, kad būna dabar ai paimsiu... tarkim, yra vaikų teisės, yra mano byla, vaikas toks, vaikas toks, iš tokios šeimos... padarysiu taip ir taip, kaip man atrodys geriau ir visi patenkinti, visi laimingi, bet tas vaikas anaipol nebus laimingas. Jeigu, tarkim, ir dabar būna labai pagarsėję, kad iš normalių šeimų atima vaikus...

Tyrėja: Čia po Matuko reformos, ane, kai jį ten taip sumušė žiauriai iki mirties...

Respondentė: Taip, ir aš manau, kad jiems reikia pagalvot, iš kur paimi vaiką, labai gerai apgalvot, iš kur paimi vaiką. Tu atskiri jį nuo mamos, nuo to, kaip sakant, to žmogaus, kuris yra vienas... nu jis yra svarbiausias vaiko gyvenime. Ir tu kažkur jį, kažkur pas kitus žmones, ten, kur jam yra visiškai nepažįstama. Aš galiu pasakyt globos namuose kiek vaikų atvažiuodavo, jie visi būdavo šoke tokiam dideliam, kad su jais ten... jie niekuo nepasitiki, jie visiškai niekuo nepasitiki, jiems labai sunku. Aš daugiau galvoju, kad reikėtų iš karto žiūrėti artimų žmonių, giminių, su kuo jau tas vaikas yra ryšyje, kad pas jį kaip įmanoma, kad tas vaikas būtų, nežinau...

Tyrėja: Pas gimines kažkaip geriau gyvent ar ne?

Respondentė: Pas gimines, jo, o jeigu tų giminių nėra tai tada, nežinau, kuo greičiau bandyt tą vaiką klausinėti, domėtis, kaip jis jaučiasi, kas jam gerai, kas negerai... ir kažką nu taikyt gal tas terapijas, nežinau, kaip būna, pavyzdžiui, tos psichologo konsultacijos, kad būtų, bet ir psichologo, kaip nauju žmogum tu negali pasitikėt, aš nepasitikėdavau visiškai, aš negalėdavau atsivert...

Tyrėja: Nu, bet jeigu jie keisdavosi, Gretai tai būdavo vienas, tai kitas, tai trečias... ta prasme, kad tu užmegztum santykį, kaip tu su draugyste, draugauji su savo draugėm, tai nėra, kad tu šiandien [5:00] vienai pasakoji, rytoj kitai ir su ja nebesimatai. Ta prasme, tu gi mezgi metai iš metų, ilgą santykį, taigi tam reikia laiko, ane? Tai jeigu galėtum pakeisti, tai darytum, kad vienas žmogus su vaiku vienu ilgai bendrautų, ane?

Respondentė: Taip. Ir, pavyzdžiui, kaip dabar yra tie budintys globėjai tai irgi, šiaip gal sakyčiau, kad ir ta, kur mano draugė dabar dirba budinčia globėja, yra rizikinga, nes tas žmogus prisiriša prie to vaiko, ir vaikas prisiriša prie [nesupratau 5:39] ir po to jį iš ten atimti ir kažkur kitur, pas kažkokius globėjus, jam vėl yra tas toks stresas. Kai kūdikis, dar kažkaip, bet kai jau tas vaikas supranta, kai jau jis sako žodžius, kai jau jis tave vadina, kaip ten mano draugė ne Erika, o kokia gal mama jinai, aišku, jinai kitaip, jinai griežtai pasako, sako aš esu tau Erika, Erika, ne mama, nes negali taip prisirišt vaiko, jinai vis tiek, bet jinai jau prisirišus, jinai sako jinai nu va su tais budinčiais globėjais yra nu slidi situacija, nes pas juos, pabus, jeigu vyresnis vaikas ir jisai prisiriš... Tyrėja: Nedarytum išvis tokios institucijos kaip budinčiai globėjai?

Respondentė: Nežinau, net negalėčiau sakyti, kad negalėčiau. Iš vienos pusės tai yra plusas, iš kitos minusas. Plusas tas, kad tu gyveni pas... normalioj aplinkoj, tu gauni maistą, tu gauni drabužių, tu gauni vonią, tu gauni nu tuos visus dalykus, kurie reikalingi. Ir tu gyveni ten nu su keliais žmonėm, ta prasme, tarkim, kažkokie žmonės ir tu pas juos tu esi visas jų globoje, jų priežiūroje, bet tu labai... bet ir tie vaikai būna, netgi ne savaitę, jie būna mėnesiai, pusė metų, jie gali išbūt metus, o jau kaip yra, kai pabūni ir tu jau tuos žmones prisijaukini, ir tu jau po to reikia kažkur pas dar kitus važiuot, čia yra... nu jis nenorės tas vaikas, aišku, kad ne. O vat su, nežinau, čia reikia labai labai... vat kaip jūs mane kalbinat, reikėtų dar ką kalbinsit toliau, aš manau, kad geriausia yra labai, labai kalbėt su vaiku, labai dirbti su vaiku, labai domėtis juo, jų savijauta, nes gali pasakyt vaikas man viskas gerai, bet jam nebus gerai. Tai aš galvoju tie seansai būna ir panašiai, labiausiai kalbėtis apie tai, ką jis nori. O jau tada, kad jau ten tie žmonės, kuriems tas vaikas rūpi, kad jau prisiimtų visišką atsakomybę, ne atiduoti [nesupratau 7:57] bet, pavyzdžiui, kad ir aš, turėjau globėjai, tai, kad aš pas juos likčiau, manau, kad reikėjo dar daugiau, jeigu aš tikrai tiem žmonėm būčiau rūpėjus jau, kad jau ten kažką galima paaukot, pavyzdžiui, nu gerai, ten viskas griūna, šeima griūna tai, nežinau, galima buvo taip, kad ir apgalvot viską, konsultacijos su psichologais, su vaiko teisėm, klaust, ką daryt, klausinėti ar gerai tą vaiką dabar atiduot, ar geriau palaukti, ar dar kažką padaryti, kažką, kad iki galo... nežinau, kažkaip klausti manęs, manęs, pavyzdžiui, niekas neklausė, niekas. Manęs paklausė, pasakė, kad grąžinsim ir grąžino, nebuvo jokių ten... Arba dabar labai dažnai renkasi vaiką, ai, aš noriu mergaitės, man čia šita graži, man čia šita negraži.. ateina, noriu mergaitės, o mergaitė turi brolių, o tas brolis, ką tada darysi? Juos išskirt negalima, aš manau negalima brolių ir seserų atskirt, kad ir jie.. nesvarbu, ar jie dvyniai, ar jie ne dvyniai, kad ir kokio amžiaus vaikai būtų...

Tyrėja: O tave atskyrė, ane, nuo Deivido?

Respondentė: Taip, atskyrė, bet skiria tai ne taip, kad visiškai... mus gi paėmė vis tiek giminės, šeima paėmė mus. Ir mes visada susitikdavom, visada jau mes ten vieni pas kitus tai... tai nebuvo skaudu, bet tada, kada aš pas kitus globėjus buvau, tai jam mane nuveždavo gana retokai. Tai aš nu jau ten sakau, netgi sugebėdavo erzinti, sakau, su tuo, kad brolio nepamatysiu, ten arba čia prisidirbau ir dabar nebus, nematysiu brolio... tai čia va tokia yra... brolių ir seserų atskirt... negerai.

Tyrėja: O tave atskyrė, ane, nuo Deivido?

Respondentė: Taip, atskyrė, bet skiria tai ne taip, kad visiškai... mus gi paėmė vis tiek giminės, šeima paėmė mus. Ir mes visada susitikdavom, visada jau mes ten vieni pas kitus tai... tai nebuvo skaudu, bet tada, kada aš pas kitus globėjus buvau, tai jam mane nuveždavo gana retokai. Tai aš nu jau ten sakau, netgi sugebėdavo erzinti, sakau, su tuo, kad brolio nepamatysiu, ten arba čia prisidirbau ir dabar nebus, nematysiu brolio... tai čia va tokia yra... brolių ir seserų atskirt... negerai.

Ryšys niekada nedings, bet skaudu bus labai. Pavyzdžiui, jeigu ypatingai nu ten kūdikius, nu ten jie... nu sakau su kūdikiais yra viskas kitaip, ten juos... jie dar [10:00] nesupranta, bet su paaugusiais vaikais, 5 metai, tai, nežinau, žinokit, bet atimt iš normalių šeimų vaiką... arba, pavyzdžiui, yra dabar situacija, kad daro taip, kad yra artimoj aplinkoj, yra šeima, kur yra irgi pastoviai girtuokliaujama, bet pastoviai vaiką atiduoda atgal...

Tyrėja: Ir galvoji, kad čia blogai tas vaiko toksai pirmyn atgal tąsymas atgal?

Respondentė: Jo ir, kaip pasakyt, ir dabar yra taip, kad tą vaiką... va visai mažas vaikas, jį... nu gerai, man patinka, kad jį pas seserį visada, jeigu kas, tik tai pas sesę, ne į globos namus jokius, seserį, seserį... ir jinai rūpinasi, jinai baigus ten globėjų kursus, jinai rūpinasi ir mama, ir ta, ir ta sesutė čia yra, ir nu toks atvejis, kad pas sesę, nes jau visiškai artimas žmogus, pažįstamas, tik kas nutinka, tai sesė... bet jokiem kaimynams ne, jokiem ten, nežinau, nepažįstamiem žmonėm ne, bet, jeigu yra sesuo, jeigu yra artimas, tai jau geriau vežt tenais vaiką, jeigu jau va tokie dalykai atsitinka ir antrą kartą tik tai labai atsakingai tėvam atiduoti, labai atsakingai, nes gali vėl būt tas pats, gali būt, pavyzdžiui, įsivaizduokit, kad mažas, vaikas, prisigeria tėvai ir tas vaikas kažką, kažkur užsigauna, nukrenta, o jeigu jis visai mažas vaikas, jeigu jis negauna valgyt... čia yra baisu iš tikrųjų, gali jam bet kas nutikti. Tai irgi labai reikia... nežinau, kaip, ką padaryti, kad tas atsakingumas būtų labai didelis, kad, jeigu reikės, kad ir po tris kartus važinėtų pas tuos girtaujančius tėvus, nes, kad stebėtų ir, jeigu vienąkart išgeria, antrąkart išgeria, tai tada jau geriau pas artimus bent savaitei, bent dviem, kol tada tie tėvai, juos... aš nežinau, ką su tėvais padaryt, nes su tėvais nieko nepadarysi, aš taip galvoju. Ten, nebent, jeigu pajaus mama, kad tas vaikas viskas, jau nebe... nu nebegaus ir kad jinai ten visiškai kardinaliai pakeistų gyvenimą... čia nežinau, nes aš už tėvus negarantuota, bet aš sakau, kad...

Tyrėja: O kaip tu, pavyzdžiui, jeigu tu būtum ta paėmėja, kaip tu paimtum tą vaiką, kokią tu procedūrą darytum?

Respondentė: Neičiau... nežinau, ar eičiau su policija. Jeigu aš būčiau vaikų teisių ten ta...

Tyrėja: Nu tu specialistas ir tu matai žiauri problema yra, vaikai apleisti, nepavalgę, tėvai girtauja...

Respondentė: Jeigu aš dažnai lankausi, jeigu tie vaikai mane pažįsta, jeigu jie mane priima, jeigu vis ateina ir mane tikrai šiltai priima, ne ten kaip kokią tiesiog moterį, kuri ten kažkur pasiims, tai jie tiesiog manim pasitikės važiuos kartu, sakysiu nu ten aišku, pasakai, kad važiuojam ten pasilsėt kažkur, ten nežinau gal kažkur, kažkaip, kad tas vaikas negalvotų...

Tyrėja: Tai biški tarsi apgauti juos?

Respondentė: Nu nežinau, nes nepasakysi tėvai girtauja ir mes jus atimam... negali irgi taip pasakyt vaikui

Tyrėja: Be to, ką tu jiem sakytum, kur, nu kuriam laikui, ar tu sakytum kuriam laikui, ar kur, ar tas pailsėti, ką čia, nu į sanatoriją, į baseiną, kur čia mane veš? Kaip norėtum, kad būtų su tavim kalbėje. Įsivaizduok, pavyzdžiui, tau koks 10 metų, kai tu ane, jau truputį supranti, ir kur čia tave veža, ir kuriam laikui...

Respondentė: Mano atveju tai aš norėčiau, kad man viską pasakytų tiesą. Nu tipo sakytų tiesą, kad tėvai... nu tipo, kad viską, kas vyksta, nes aš vis dėlto, kad ir vaikas, tas vaikas labai daug žino, labai daug supranta. Ir jo labai sunku apgauti iš tikrųjų. Tai tiesa yra geriausia. Tik tą tiesą nebaisiai kaip nors pateikt, kaip sakant...

Tyrėja: Žinai, kai tu sakai, pavyzdžiui, kad labai svarbu yra ryšys, kad tas VTAS'o darbuotojas, nu tas vaiko teisių apsaugos specas, kad jisai būtų jau santykiyje su tuo vaiku, jis jau juos pažintų, o ne pasirodytų pirmąkart tarpdury ir sakytų pakuokitės daiktus...

Respondentė: Va, kad tas būtų, kad jinai būtų jau tarsi... jo, sava, tikrai, kad, pavyzdžiui, gali padėti, nu nepasakysiu, kad tikrai vaikų teisės turi ten begales laiko, kad leisti su vaikais laiką ten tą, bet elementariausias tas vaikus, nežinau, pabūt, pabendraut su jais [15:00], kad jie turėtų, tarkim, vis tiek jie turi turėt tą šiek tiek tą psichologinį... vaikų psichologijos išmanymą, kad jie prieitų prie vaikų, nes tikrai visi skirtingi, tikrai visi, vieni nedrąsūs, kiti bailūs...

Tyrėja: Nes jie jau yra labai sužeisti tie vaikai

Respondentė: Jie jau daug matę, daug visų dalykų ir, pavyzdžiui, nes jau tokių vaikų, kaip sakant, rožiniais arkliukais jau nepapirksi, neapgausi ir ten tais visais tokiais... nes jie jau matę tą realybę...

Tyrėja: Tu kažkaip mėgintum tiesą sakyti?

Respondentė: Jo, kad būtų švelni tiesa greičiausiai, nes man, pavyzdžiui, sakė čia atvažiuos tas, čia bus taip, čia bus to, to, to, aš tikėjau ir nieko neįvyko, aišku.

Tyrėja: Kada čia tau taip sakė?

Respondentė: Ligoninėj kažkaip, kad kažkas atvažiuos, atsimenu mane ten norėjo gal nuramint kažkaip.. kažkaip ten man pradėjo seselė sakyti kažką, kur vežam, tai ten nežinau, pamatysi ir man atrodo, ta vaikų teisių gal darbuotoja kažką irgi... kažką pamatysi, kažką ten, kažkas atvažiuos ar bus... aš nežinau, kaip ten dabar man sakė, sunku prisiminti, bet sakė kažką, kad aš patikėjau...

Tyrėja: Panašu, kad kažką pudrino, ane?

Respondentė: Nu tikriausiai kažką vat... tikrai nebuvo minties, kad aš nebegrįšiu pas tėvus ir galvoju čia pabūsiu ir grįšiu pas tėvu... pasirodo... gerai padarė iš tikrųjų, kad aš pas tetą buvau, kad mane tada pasiėmė. Buvo artima aplinka, nebuvo baisu nei kiek ir... ir galvojau, kad aš čia pabūsiu ir grįšiu pas tėvus, bet aš pas tėvus negrįžau, tik po kiek laiko...

Tyrėja: Panašu, kad niekas niekada toje sistemoje nesakė tiesos? Bet čia viskas, čia dabar tavo namai

Respondentė: Taip, nes aš tikėjau ilgai, kad aš grįšiu pas tėvus. Ir iš tikrųjų tėvai skambindavo, lankydavo, ir jie sakydavo jie pasiims... mes labai ilgus metus tikėjom, kad jie mus pasiims visus... ta prasme, mano brolis tai iš viso, dabar jisai... jis nebetiki niekuo, nu pas jį yra jau taip, jeigu prarandi jo pasitikėjimą, tai jau jo nebesusigražinsi. Pas mane irgi tas pats, nebetikiu jau visiškai. Jau jisai net ir man kartais sako, nu aš kartais tokia vat būna, nu gal, žinot kaip būna. Ir mano brolis eik tu, sako, netikėk niekuo, [nesupratau 17:21] mane nuleidžia mane ant žemės greitai. Jis visiškai prarado pasitikėjimą. Ir, pavyzdžiui, jo, kai paimi vaikus, tai... nežinau iš tikrųjų, va toj vietoj, kas juos sieja tėvai ir vaikų gražinimas vėl tėvam, aš negaliu pasakyti, nežinau, kaip būtų geriau, reikėtų gal spręst nuo situacijos, bet labai svarbu, kad vaikai būtų su žmogum, kuriuo pasitiki

Tyrėja: Kad per tą visą kelionę kažkas lydėtų, ane? Nors vienas kažkoks žmogus, ane, kuris...

Respondentė: Būtent. Pavyzdžiui, jeigu labai... prašyt gal artimųjų pagalbos... vis tiek jie negali nusiūkt nuo to vaiko... kad ir man krikšto mama, jinai mus per gyvenimą lydėjo, nu vat pasisekė tai su ja mum labiausiai, kad turim tokius krikšto tėvus iš tikrųjų, nes jinai per visą gyvenimą mus lydėjo visada. Ir dabar netgi, kai mes užaugę, jinai mus remia, jinai su mumis dirba, jinai man kala į galvą, kaip reikia gyventi, kaip reikia nu tipo, nu nesekt tokiu pavyzdžiu, kaip tėvai, į ką reikia kreipti dėmesį, kad reikia kažko siekti, kad reikia kažką galvoti, daryti į ateitį... jinai labai mus motyvuoja, mus labai remia, jinai su manim... mes daug pakalbėdavom...

Tyrėja: Tu jai gali atsiverti ane?

Respondentė: Jo, jo, aš jai galiu visiškai... apie viską pasikalbėt su ja. Jinai labai išmintinga ir jinai labai pataria, labai padeda iš tikrųjų... ir, pavyzdžiui, jinai visada buvo šalia, visada, tai jinai tas žmogus, kuriuo aš pasitikiu. Jinai niekada nepasakydavo, dar nebuvo gyvenime taip, kad jinai pasakys, jog mus pasiima... nepasiimtų mūsų. Jinai, jeigu pasako, kad jinai pasiims, kad [nesupratau 19:25] jinai mus pasiims.

Tyrėja: Gali turėti tą grūdą pasitikėjimo kitais ane?

Respondentė: Jo, čia jau iš jos viskas. Jinai pasakė, kad atvažiuos, pavyzdžiui, buvo mano Komunija jinai turėjo būt mano sutvirtinimo mama, nes jinai vis tiek mano krikšto mama, tai aš galvojau, kad ta pati bus mano ir sutvirtinimo mama, jinai pasakė, jinai atvažiavo ir viskas, ir jinai buvo, kiek pasakė... nu jinai visiškai, dar nei karto neteko nusivilt, neteko... niekada nemelavo [20:00] visada, pavyzdžiui, dabar sako gali bet kada atvažiuot, gali visada būti, tai čia tavo aplamai viskas, tu mano vaikas, sako. Jo, tai jaučiuos, lyg turiu antrą mamą, lyg antrą šeimą... ir su pussesere gerai sutariam, lyg sesės jau. Tik dabar retai nuvažiuoju per darbus, bet reikės aplankyti greitai metu. Tai va tie žmonės, kur gelbėtojai buvo...

Tyrėja: O galėtum pasakyti kokį 10 žodžių, apie tas vat paėmimo iš tas patirtis, nu žinai, tokį bum bum, bekokius spontaniškai, kokie žodžiai į galvą ateina, kokios asociacijos...

Respondentė: Pradžiai tai baisu, didelė baimė buvo... visur, kur veža, baimė. Tada labai nepasitikėjimas... aš čia teisingai sakau ar ne?

Tyrėja: Čia nėra nei teisingai, nei neteisingai... vat kaip tu... kas siejasi apie tą patirtį, žinai, koks žodžių kamuolys, kokie žodžiai?

Respondentė: Nepasitikėjimas, tas žodis būtų, labai netikrumas, savim net nepasitikėsi, tada pasim... nu kaip, sutrikus buvau visą laiką, mes buvom sutrikę... ir nu nieko gero iš tikrųjų... tada dar, nežinau, gal koks lengvas šokas toks vis tiek... nauja aplinka, tada kas dar tada... o vėliau aišku, bandymas susigaudyti, kas vyko, kaip tai įvardinti, nežinau. Bandymas susitaikyti su tuo, kas įvyko. Ir tada vėl baimė, nes vėl kartojasi, vėl tie patys jausmai, vėl nepasitikėjimas, abejonės didelės savim, visais aplinkui ir savim. Tada, jeigu pradėdi pasitikėti, tada vėl nuvilia kažkas, tai nusivylimas, aišku, didelis, daug kartų ir viskas kartojasi. Ir tas lydėjo vat patį pirmą visą... visus įvykius lydėjo tai baimė, nepasitikėjimas, netikrumas, apgaulė ta, nenuoširdumas ir panašiai. Žodžiu, visi negatyvūs dalykai buvo. Tada po biški pradėdi pasitikėti, įgauti ten kažkokius santykius, kažkas gero būna po to vis tiek, nu, bet kaip sakant, tai tos vaikystės kaip normalaus vaiko tai net nebuvo. Nebuvo vaikystės tiesiog.

Tyrėja: Ir tuo pačiu tu sakei, kad pačioj pradžioj, aišku, tas atsidūrimas, nu ten tolimesni įvykiai labai skaudūs, bet tas pats pirmas paėmimas iš tėvų sakei, kad gal ir visai ta patirtis... nu ta prasme, kad neaišku, kaip būtų buvę...

Respondentė: Aš realiai džiaugiuosi, kad aš buvau paimta, kad ir kokiais ten atvejais taip... nežaidė ten labai kažkas, kaip sakant, paėmė, bet aš džiaugiuosi, kad paėmė iš tos aplinkos, nes buvo baisu, buvo labai baisu tenais gyventi.

PRIEDAS Nr. 8

Tyrėja: Tai gal pasakyk Ovidijau, kiek tau metų?

Respondentas: Devyniolika.

Tyrėja: Ir jeigu tau reikėtų taip, ir aš nepapasakojau, ko aš tavęs klausiu, nu bet pamatysi nieko čia labai kažkaip. Jeigu reikėtų pasakyti, kokie trys gyvenime, nu kažkaip tau svarbūs įvykiai, kurie yra nutikę? Kas tau svarbiausia gyvenime, per devyniolika metų, kas tave labiausiai pakeitė, ar kažkaip įtakojo?

Respondentas: Net nežinau, gal atsiradimas čia, gal kaip tik į gerą.

Tyrėja: Ane? Tai yra vienas iš tokių svarbesnių įvykių, ane tavo gyvenime?

Respondentas: Manau dar geriau.

Tyrėja: Mhm... O kas dar, dar kiti du būtų?

Respondentas: Net nežinau, nežinau, nėra, kad būtų svarbu būtų kažkas.

Tyrėja: Nėra kokio svarbaus įvykio, kokių meilių?

Respondentas: Tai gal ir yra.

Tyrėja: Cha. Nesvarbu, nenori minėti?

Respondentas: Nieko čia labai nepakeitė.

Tyrėja: M... Mhm. Gal tai tu gali papasakoti, tai sakai tau buvo apie dešimt metų, ane, kai čia atsiradai. Tai gal tu atsimeni, nu kas vyko prieš. Kaip tu su žinojai? Ar tu sužinojai? Kaip tu jauteisi, kai tu sužinojai? Kaip tu elgeisi, ar tau kas nors, ką nors paaiškino, dėl ko tai vyks? Nu va tokį tą visą situaciją, kas buvo prieš.

Respondentas: Nu tai jo man su sese porą savaitių prieš, kad išvažiuosime mes. Nu nieko nežinau tiesiog, atvažiavo ir viskas.

Tyrėja: Tai jus su sese abudu paėmė?

Respondentas: Mhm.

Tyrėja: Tai kai jūs gyvenote prieš, ar lankėsi, ten kokie darbuotojai, prieš tai?

Respondentas: Ne ne... nesilankė, bet tai pas močiutę gyvenom taip normaliai, visai tvarkingai. Bet nežinau lankydavosi ten mama, broliai ten tokie išgeriantys buvo. Jie dideli kaltės, nes lankydavosi tenais. Močiutė tai ką jinai, ten kažkas, jie lankydavosi tiesiog ir grynai per juos tenais viskas.

Tyrėja: Tai močiutė tavo. Tai suprasti tu gyvenai pas močiute su sese, ane?

Respondentas: Mhm.

Tyrėja: Ir mama tiktais ateidavo pas jus lankyti ane? Negyvenai su mama ane?

Respondentas: Negyvenau, niekada.

Tyrėja: Mmm...

Respondentas: Nuo gimimo su močiute Utenoje, paskui kaime. Močiute nuo seno tenais galėjo būti. Bet suseno su sveikata, tokio nebegalėjo pilnai rūpintis.

Tyrėja: Rūpintis mumis. O tai kaip?

Respondentas: Tiesiog nebebuvo, kito kelio.

Tyrėja: O tai tėtis dalyvavo, tėvas buvo kažkur?

Respondentas: Nepažįstu. Nepamenu, abu mano tėvai mirę seniai.

Tyrėja: Aj mirę jie yra?

Respondentas: Aha.

Tyrėja: O kaip tu sakai, kad kaltė mamos ir brolio, kad jie ateidavo ir dėl to?

Respondentas: Nu tai jie išgeria, konfliktus keldavo, kažkas tokio.

Tyrėja: Tai ateidavo pas močiutę?

Respondentas: Nu kažkas tokio.

Tyrėja: Mhm. O kaip tada viskas vyko? Kaip atvažiavo? Ar kas nors tave perspėjo?

Respondentas: Perspėjo prieš porą savaitių man pasakė.

Tyrėja: O kas tau pasakė?

Respondentas: Tai iš mokyklos kažkas ten. Socialinė iš mokyklos pasakė, tai važiuosit Utenoj, nes šeimoje yra kažkas ten tokio. Ne kažkaip kitaip dar vadinosi.

Tyrėja: Gerovės centru?

Respondentas: Ne Utenos, kažkaip kitaip ten vadinosi.

Tyrėja: Nu kažkokio žodžio įstaigą. Tai tau jau mokykloje pasakė?

Respondentas: Nu gal švelniau, gal taisyklės biški kitokios ir žmonių mažiau, ne taip kaip kokiam Vilniuje. Ten jų kiekiai visiškai.

Tyrėja: Ir kai tau pasakė, dar likus dviems savaitėms iki paėmimo, kaip tu pasijautei?

Respondentas: Nu nežinau, nerimavau vis tiek kažkiek. Bet tai greitai pripratau, galvojau dar geriau. Miestan iš to kaimo man, greit aš pripratau.

Tyrėja: Ten kaime tada gyvenai, pas močiutę iš kur?

Respondentas: Iš pradžių Utenoje, visą vaikystę, biški kaime ir tada vėl Utenoje.

Tyrėja: Mhm... Tau pas močiutę augti, su sese nepatiko?

Respondentas: Gerai buvo aišku, vaikui tai patiko, aišku, ko ne. Čia pagalvoja, paskui tai tikrai ne, geriau jau čia.

Tyrėja: O gali pasakyti, kodėl atrodo tau kažkaip geriau tau, gerai, kad paėmė iš močiutės, negu iš, negu būtum ten likęs augti pavyzdžiui.

Respondentas: Aš taip manau.

Tyrėja: O kodėl? [5:00 minutės]

Respondentas: Nu tai ką ten kaime augti, nežinau nesąmonė. Nu gal ten ir būtų buvę gerai. Bet nežinau, kaip ten buvę ten. Aš negaliu taip tiksliai pasakyti.

Tyrėja: Bet kažkoks viduje jausmas yra, kad geriau, ar ne?

Respondentas: Mhm... Bent jau man jo.

Tyrėja: O tu tai supranti, kodėl, kodėl tave paėmė iš močiutės su sese?

Respondentas: Tai nu jo.

Tyrėja: O kodėl?

Respondentas: Nes nebegalėjo močiutė pasirūpinti. Ir šiaip ten kaime, ten sąlygos gal nebuvo tragiškos, bet dar negeriausias. Dėl to, kad lankydavosi. Nu va dėl tokių.

Tyrėja: O kaip tu galvoji, kas buvo tas momentas, kuris privedė tą socialinę darbuotoją mokykloje, tau pasakyti, kad vis dėl to mes jus paimsime. Kas buvo tas, kodėl tada, kodėl ne vėliau, ar ne anksčiau?

Respondentas: Net nežinau tiksliai, nežinočiau kodėl, sunku ir net atminti, kiek seniai buvo, miglotai viskas.

Tyrėja: Mhm... O tu atsimeni, kaip tu išgyvenai tą, kai tave paėmė, tai atvažiavo ir kažkaip tai, su mašina ir sako susipakuok ir važiuojam?

Respondentas: Mhm... mhm...

Tyrėja: Ir jūs taip nieko nesipriešindami, ane?

Respondentas: Nu tai vat, jo.

Tyrėja: Ir kaip tu čia atvažiavai, nu ne čia į tuos kitus ir kaip tau ten buvo, tos pirmos dienos, ką tu ten atsimeni?

Respondentas: Sunkiai, nelabai ką atsimenu, nieko beveik. Nežinau net, aišku bloga, tada dar mokiausi Vieškeliuose, reikėdavo važinėti iš Utenos, kol. Nu nežinau. Sunkiai atsimenu aš.

Tyrėja: O kaip vat įsilieti vis tiek ten daug vaikų? Ten buvai dviese su sese, ar ne?

Respondentas: Mhm.

Tyrėja: O tada, daug tų žmonių, tų auklėtojų.

Respondentas: Po biški, po biški...

Tyrėja: Labai išgyvenai?

Respondentas: Nelabai.

Tyrėja: Mhm.

Respondentas: Nieko baisaus čia nebuvo.

Tyrėja: O kaip tai atrodo, tavo močiutė, tėvai arba mama išgyvena dėl to, ar ne? Pergyvena?

Respondentas: Močiutė gal, bet daugiau tai niekas, mama netikiu.

Tyrėja: Močiutė pergyventi galėjo?

Respondentas: Močiute tai tikrai aišku.

Tyrėja: O iš kur tu tai žinai?

Respondentas: Nu manau, aš taip. Aš negaliu žinoti, neklausiau.

Tyrėja: Mhm. Jinai lankydamo Jumis?

Respondentas: Jo, teta gal dažniau lankydamo. Tai mes nueidavo mes pas ją. Kai mes persikraustėme Utenoje, gal mes dažniau ateidavome. O šiaip teta lankydamo dažniau.

Tyrėja: O kaip tu galvoji tas momentas, tu atsidūrei čia ir sakai, kad tai vis tiek yra vienas svarbiausių įvykių tavo gyvenime, kaip tai paveikė tavo charakterį, tavo likimą?

Respondentas: Net nežinau, kas čia svarbiausia. Charakterį, likimą, nežinau. Nežinau, kaip pakeitė, jeigu būtų paėmė kokį 15 metų, grynai iš kaimo. Toks jau paauglys, tada suprasčiau, turėčiau ką pasakyti tikrai, o čia kai gaunasi ne visą gyvenimą. Vaikystę, turėjau vaikystę, kad, tai aš negaliu pasakyti, tikrai.

Tyrėja: Tai kaip tu galvoji, jeigu tu ten būtum likęs pavyzdžiui pas močiutę, koks būtų buvęs tavo gyvenimas dabar?

Respondentas: Nu tai nežinau, nu tai joks, nes tai mirus močiutė. Mirė po kelių metų, likimas toks pat būtų buvęs irgi toks pat.

Tyrėja: Toks pat?

Respondentas: Nu tai taip, lygiai tas pats būtų buvę. Būčiau ne tada, bet po kelių metų būčiau atkeliavęs.

Tyrėja: Mhm.

Respondentas: Viskas tas pats būtų buvę. Kelių metų skirtumas.

Tyrėja: O tai tavo atėjimas, čia kažkaip pakeitė tavo santykį su mama pavyzdžiui?

Respondentas: Ne gal.

Tyrėja: Nes to ryšio ir iki tol neturėjai su mama? O su močiute?

Respondentas: Tai turėjau, jo.

Tyrėja: Bet pakeitė kažkaip tavo santykį su ją? Jūsų santykį, kažkaip tai?

Respondentas: Aišku, mažiau bendrauti, mažiau susitinkam. Tai buvo paskui pasimiršo.

Tyrėja: Mhm... Tai tau kažkaip paėmimo patirtis išėmimo iš namų patirtis nebuvo, kažkaip taip super traumuojanti ten tave, sulaužiusi.

Respondentas: Nu ne. Nebuvo man tikrai.

Tyrėja: Mhm. O tai ką tu jauti pavyzdžiui savo... nu mamai, ar močiutei, ar tiems darbuotojams, kurie paėmė? [10: 00 minutės]

Respondentas: Nežinau... Nieko aš nejaučiu.

Tyrėja: O kaip pavyzdžiui, galvoji apie tuos darbuotojus, kurie va paėmė ir paskui tu atvažiavai ir dirba čia su tavimi, nu kas kyla? Kyla koks nors, kokie nors jausmai, ar geri, ar blogi?

Respondentas: Geri, aišku kas čia blogo, nu tai dirba čia savo darbą, geri čia, visi geri čia. Nu kaip per žinias rodo, tokie, tokie, nu čia tokių dalykų visiškai priešingai, čia net neįmanoma, kad tokio būtų.

Tyrėja: Mhm. O kaip tau atrodo, kokių savybių reikia, kad žmogus turėtų dirbdamas, tokį darbą, kur paiminėja tuos vaikus iš namų? Kokių turi turėti, koks tai turi būti žmogus?

Respondentas: Na tai tikrai ne blogas, nežinau, tegul dirba savo darbą. Nežinau, koks žmogus.

Tyrėja: O kaip tu, kaip tau atrodo, kaip tu vertini jų kompetencija tų darbuotojų, kurie dirba su tais vaikais, atvažinėja į tas šeimas ir paskui nusprendžia paimti. Kaip tu vertini jų profesionalumą?

Respondentas: Nu tai gerai, tai mato, kad yra problemų, tai jie padaro, kad geriau būtų. Tai jeigu ten vaiką i šulinius. Taigi būna visokių problemų, nebūtinai, kad blogai gyvena. Visokiasių problemų būna.

Tyrėja: Nu pavyzdžiui?

Respondentas: Nu kad ten muša tėvai, nu atiduoti kitam globoti, nėra paprasta taip. Jeigu teta mano nuomodavo būtų, tai jau negali viskas. Nes nuomojamas būtas, negalima viskas.

Tyrėja: Rimtai?

Respondentas: Ten turi pereiti, tai daug, taip nėra paprasta.

Tyrėja: O tu būtum norėjęs pas tetą, pavyzdžiui gyventi labiau?

Respondentas: Nu gal, gal ir būtų baika, nežinau net.

Tyrėja: Tai tu nori pasakyti, ta sistema yra per daug komplikuoata, per daug sudėtinga?

Respondentas: Nu gal, nėra, kad lengvai, jeigu paima, tai, lengvai neišeisi tikrai, tikrai, tikrai.

Tyrėja: O kaip tau atrodo, jeigu tu dirbtum. Nu tarsi, jeigu būtų, jeigu dirbtum tam vaikų teisių apsaugoje, kaip tu paimtum tuos vaikus, kaip tu elgtumeisi?

Respondentas: Aš nedirbčiau tokio darbo.

Tyrėja: Nu jo, aš suprantu, visi taip sako, kad nedirbs. Nu bet jeigu, tu pats.

Respondentas: Atečiau ir paimčiau, jeigu jiems ten blogai, tai gal geriau būtų, kad tėvai, nesupranta. Nežinau aš net.

Tyrėja: O kaip tu vertini, tą va Matuko reformą, kai ten jį sudaužė iki mirties, tada labai vaiko teisių apsauga suaštrėjo, labai atidžiau pradėjo žiūrėti į tas šeimas.

Respondentas: Taigi tėvai kalti, jie ten blogai gyvena, šiaip tai nebuvo gyvenimo sąlygų. Tėvai tokie buvo.

Tyrėja: Tai tu vertini, tas suaštrėjo, kad labiau tuos vaikus pradėjo žiūrėti, kaip gerai, ar kaip blogai. Ar kad, ir gerai ir blogai?

Respondentas: Ir gerai ir blogai.

Tyrėja: O kas ten gero, o kas ten blogo, tavo galva, kaip tau atrodo?

Respondentas: Nu tai iš tėvų pusės čia blogai, patys supranta išgeriantys. Aš neatsimenu, aš mačiau, aišku, net nežinau. Jauni dar tie tėvai buvo ten tokie, nežinau, tokie kvaili manau. Nemokėjo gal pasirūpinti.

Tyrėja: Na ne tas žodis, kad nemokėjo.

Respondentas: Nu tiesiog.

Tyrėja: Ten taip dubasino.

Respondentas: Nemokėjo.

Tyrėja: Tą vaiką, kad iš jo tik skeveldros teliko.

Respondentas: Nei kantrybės, nei nieko. Kai vaiką ruošiesi turėti, turi suprasti, kad tikrai bus ne šuniukas. Kad jau ilgam laikui turėsi rūpintis. Toks visai rimtas žingsnis.

Tyrėja: Mhm. Jeigu tu ten turėtum galią ir galėtum, pavyzdžiui, kaip nors, ten žinai su burtų lazdele bunt ir elgtis, kaip nori su tais darbuotojais, kaip tu elgtumeisi su tais visais darbuotojais, kurie paima? Nežinai, jie...

Respondentas: Nu tam momentui, kai buvau mažas, gal buvo ne visur baisu, pyktis ir viskas. Bet šiuo momentu, tai tikrai ne taip.

Tyrėja: Nenorėtum kerštauti tu jiems, ar kažkaip ten atsilyginti?

Respondentas: Nenorėčiau tikrai. Tam momentui, tai gal, bet, buvo kažkoks tai pyktis, dabar tai tikrai ne.

Tyrėja: Tai tuo momentu, vis tiek galėjai truputį pykti ant jų? Kad jie išėma?

Respondentas: Tuo momentu pyksta, visi pyksta.

Tyrėja: Mhm...

Respondentas: Vis tiek dar neramu, kai jaunas vaikas.

Tyrėja: Neramu, kur važiuoja? Kas bus su tavimi? [15:00 minutės]

Respondentas: Jo.

Tyrėja: Nes, kaip suprantu nepaaiškino tau irgi, ar tau paaiškino, viskas tu nuo šiol visada gyvensi, ar sakė, kad dar tu gali grįžti?

Respondentas: Kažką va tokio, jo jo.

Tyrėja: Sakė, kad tu dar galėsi grįžti pas močiutę?

Respondentas: Galbūt sakė, kažką gal. Gal kažką tokio.

Tyrėja: Tai tipo, kai tu atvažiavai.

Respondentas: Nebuvo taip, kad visam laikui, nors jie negali sakyti taip. Jie nežino, kad visam laikui.

Tyrėja: Nu jo. Nu jo. Mhm. O tai pavyzdžiui, o tai kai tu atvažiavai, tu dar turėjai viltį? Galvojai, kad tave dar, kad tu dar grįši pas močiutę, pačioje pradžioje, kai buvai mažiukas dar?

Respondentas: Nu gal, nu tai jo tikėjau. Bet kai mirė, tai viskas.

Tyrėja: Skaudžiai išgyvenai tą mirtį močiutės?

Respondentas: Nu močiutės gal labiau, nei mamos mirtį.

Tyrėja: Mhm. Močiutę labiau pažinojai ane?

Respondentas: Nu tai pažinojau šeimoms, bet tai gal nebuvo toks ryšys.

Tyrėja: Bet tai pažinojai mamą, vis tiek bendraudavai?

Respondentas: Nu biški, aš kaip tik daugiau nei sesė.

Tyrėja: O sesė mažiau, o jinau jaunesnė?

Respondentas: Ne ji vyresnė, aš jauniausias.

Tyrėja: Aaa tu jauniausias, tai dar yra ir daugiau vaikų, negu jūs dviese?

Respondentas: Tai, kad globos namuose, mes dviese. Kiti jau vyresni.

Tyrėja: Aa. Ką veikia?

Respondentas: Sese, sese tai ne nedarba, vaiką turi ir gyvena viskas. Kitas brolis gal užsienyje, dar viena sese nežinau

Tyrėja: Nelabai palaikai ryšius su broliais seserėmis?

Respondentas: Ne tik su vienu, su sese šita.

Tyrėja: Mhm. Su kuria ir dviese augote tada, ane?

Respondentas: Mhm.

Tyrėja: O tai jinau jau seniau išėjo iš čia, ane?

Respondentas: Jo, jo.

Tyrėja: O tavo koks planas? Turi kokį planą?

Respondentas: Nu jo, kaip ir.

Tyrėja: Ką nori veikti?

Respondentas: Nežinau, gal dar biški čia pabūsiu gal iki rudenio kokio, tada sesė Utenoj atsikraustys, atsikraustysiu pas sesę, kuriam laikui, tai išvažiuosiu užsienį, turiu, kur išvažiuoti.

Tyrėja: O kur?

Respondentas: Nu aš turiu ten, kur išvažiuoti. Ten būsiu.

Tyrėja: Mhm.

Respondentas: Ir toks, kaip gaunasi, aš apsidraudžiu biški, jeigu apdrug, kas nors netinka, galėsiu grįžti Utenoj ir turėsiu, kur grįžti. Nes jeigu iš čia išėisiu, neturėsiu, kur grįžti, čia nebepriims atgal. O jeigu netyčia blogai.

Tyrėja: Toks basas lieki.

Respondentas: Labai negerai būtų, apdrausiu apgalvosiu viską.

Tyrėja: O tai ką tu ten dirbsi užsienyje? Ir kur užsienyje, į kokią Angliją, Vokietiją, Daniją, ar panašiai?

Respondentas: Olandiją.

Tyrėja: Olandiją?

Respondentas: Jo.

Tyrėja: O ten prie ko dirbsi, prie kokių statybų, ar kokiuose fabrikuose?

Respondentas: Ten, kaip koks fabrikas panašiai, toks.

Tyrėja: Mhm

Respondentas: Bent jau pradžiai. Daug žmonių važiuoja.

Tyrėja: Kad užsidirbti grynai, ar ne?

Respondentas: Jo, kad pataupyti pradžiai.

Tyrėja: Ir tada vis tiek grįžtum į Uteną?

Respondentas: Tai net nežinau, jeigu viskas gerai, tai negrįžčiau gal. Taip, kad apsidrausti labiau.

Tyrėja: Mhm. O jeigu Oskarai tavęs reiktų finalui, pasakyti apie tą, kaip paima tuos vaikus, apie tą patyrimą, ką išgyvena tie vaikai. Ir ką tu pats išgyvenai, dešimt žodžių, taip spontaniškai, žinai. Kas šauna į galvą, su kuo tai asocijuojasi, kas tai, yra per patirtis vaikui.

Respondentas: Neramu, nežinau, nėra čia dešimt dalykų. Neramu iš dalies gerai. Nu tai nėra čia dešimt dalykų, nepasakysiu tikrai.

Tyrėja: Nu penkis.

Respondentas: Tai va neramu, iš dalies gerai, nežinau net. Nu tik neramu, baisu, tas pats gal.

Tyrėja: Ir baisu yra, ar ne?

Respondentas: Nu aišku baisu.

Tyrėja: Sakei, pykčio yra ant darbuotojų, kažkiek.

Respondentas: Ant darbuotojų?

Tyrėja: Kurie paima, sakei, kad pradžioj kažkoks pyktis kyla.

Respondentas: Pradžioj, aišku čia visiems, bet kam kilti.

Tyrėja: Nu tai va.

Respondentas: Va pyktis gal toks.

Tyrėja: Mhm.

Respondentas: Gal dar biški depresija tokia gal, nieko tokio, atrodo viskas veltui, nieko nenori, gal to pradžioj dar depresija nedidelė.

Tyrėja: O paskui jinai praeina, ar visam gyvenimui lieka?

Respondentas: Praeina, gal ta depresija, nėra gerai, jeigu čia visam gyvenimui. [20: 00 minutės]

Pačiam tau gal ir viskas gerai, bet jau nieko gero būti be tėvų, nesu aš depresuotas tikrai.

Tyrėja: Mhm. O kas tau padėjo taip, nenunirti į tą depresiją ir taip nenusiminti? Nu ne atsilaikyti?

Respondentas: Nežinau, pats gal.

Tyrėja: O kaip tu pats sau, save ištraukei?

Respondentas: Nu tai nieko, supratau, kad čia tik geriau viskas. Supratau, kad man nebus blogiau nuo to, kad bus dar geriau ir viskas.

Tyrėja: O kas čia va yra geriau?

Respondentas: Tai viskas tai Utenoj nežinau, kitas kraštas viskas ir sąlygos, ir nu nežinau, kad tik tos taisyklės biški atsibosdavo.

Tyrėja: Aš tikiu.

Respondentas: Tokios biški darželio taisyklės. Čia tai pavyzdžiui, čia iš viso, nu gal kai pilnametis. Kai būdavau nepilnametis, labiau žiūrėdavo. Kai pilnametis, beveik tų taisyklių nėra. Va yra tokios.

Tyrėja: Tai čia geriau, kad sąlygos geresnės, kad čia kažkaip patogiau gyventi, ane?

Respondentas: Jo patogiau, aišku miestas, dar sportuoti, ir ten viskas finansuojama, nu viskas kas geriausia, kas tik įmanoma.

Tyrėja: Tai tu gali ir sportuoti?

Respondentas: Tai iškart galėjau, siūlė, futbolą pradėjau lankyti, patiko labai, viskas pasirūpinta.

Tyrėja: Mhm... To nebūtum turėjęs, gyvendamas pas močiutę?

Respondentas: Ne manau sunkiai, gal sunkiai.

Tyrėja: Mhm... Tai pradžioj kai yra tokio, ir liūdesio, ir baimės, bet finale, kažkaip išsiverčia, kad kažkaip tai geriau, ar ne?

Respondentas: Bent jau man, aš nežinau, kaip kitiems.

Tyrėja: Įvairiai žinok, kiek žmonių, tiek įvairių patirčių.

Respondentas: Tai jo.

Tyrėja: Tiesiog labai dažnai būna, kad tas patyrimas to paėmimo labai sutraumuoja, žmonės žinai.

Respondentas: Nu gal kažkam būna, nu aš dar negirdėjau, kad kam blogai.

Tyrėja: Jūs pasikalbate apie tuos atsiminimus, čia tarp vaikų, jau nebe vaikų.

Respondentas: Ne, jau buvau pamiršęs, sakė, kad vakar reiks papasakoti, neatsimenu, kad kalbėjau niekada.

Tyrėja: Aha. Niekas niekada nesigilino į tas istorijas?

Respondentas: Ne turbūt.

Tyrėja: Man žinai, kas įdomu, prieš dvi savaites, tave įspėjo, įspėjo, kad.

Respondentas: Ne prieš dvi savaites. Aj ten va. Aj aj.

Tyrėja: Na turiu omenyje, kad prieš paimant, tave įspėjo, kad.

Respondentas: Jo, jo. Man sesė pasakė ir pati socialinė irgi, įspėjo, kad būsiu paimtas.

Tyrėja: O jūs tada nenorėjote, šakotis, rėkti, draskytis, ten nesinorėjo?

Respondentas: Aš tai gal toks biški, bet ne, ne. Nu tai žinau, kad būčiau gavęs nieko.

Tyrėja: Mhm.

Respondentas: Nieko, nieko. Būtų, kokį septyniolika metų, nebūtų paėmė. Netikiu, nemanau. Būčiau išėjęs, būčiau išvažiuavęs. Nebūtų paėmė tikrai. Septyniolikos metų būčiau neleidęs pats save paimti.

Tyrėja: Būtum priešinęsis, pabėgęs.

Respondentas: Aišku, tikrai.

Tyrėja: O kodėl?

Respondentas: Tai kam jau reikia septyniolika metų, nu nemanau.

Tyrėja: Bet tai tipo, tau tada sakė, kad čia pavyzdžiui bus tau čia geriau, tau bus patogiau, kažkaip tai? Nu nes, kaip tu sakai, būtum pabėgęs, bet tu sakai, kad čia yra tarsi geresnės sąlygos, kad čia gali futbolą žaisti.

Respondentas: Nu tai va iki septyniolikos metų būčiau ten atgyvenęs, ne būtų buvę kitaip, protas būtų kitaip veikęs tikrai, tikrai, tikrai.

Tyrėja: Tai čia nori pasakyti, kad čia tave paėmė, kad buvai dar per mažas, kad buvai mažiukas dar, savimi pasirūpinti?

Respondentas: Nu tai ne. Gal ir dėl to kažkiek, nes septyniolikos metų irgi būtų ėmę pagal visus įstatymus turėtų imti, bet manau žiūrėtų biški, ne taip jau. O, kaip tik aštuoniolika sueina ir viskas jokių teisių nebėra, nebegalioja. Pilnametis esi ir nebegalioja tau.

Tyrėja: Nebereikia ginti.

Respondentas: Jo, nebebus, kad jie.

Tyrėja: Bet tu atsimeni tą laiką, kai tada, kaip močiutė reagavo, kad pavyzdžiui jums pasakė, jog už dviejų savaitių, jūs jau iš čia. Jau viskas nebegyvensite kartu?

Respondentas: Nu tai nežinau, kaip čia.

Tyrėja: Ar tu atsimeni, kažkaip pergyveno, ar verkė?

Respondentas: Nelabai atsimenu, žinokit.

Tyrėja: Neatsimeni, ar neišgyveno ir kai paėmė jus, ar ten buvo, koks atsisveikinimas, ar atsisveikinote su ta močiute?

Respondentas: Nu neatsimenu, tai gal atsisveikinome

Tyrėja: Mhm... [25: 00 minutės] Nu gerai, nu žinai, man labai norėjau kuo daugiau suprasti, na apie tą ką išgyvenat, nu žinai jūs kai.

Respondentas: Nu žinau, nelabai pataikėte jūs čia. Nu kitur nuvažiuosite, visokių būna ten, nežinau ten.

Tyrėja: O ko būna? Ko tu esi prisiklausęs?

Respondentas: Nu ką aš žinau, nežinau, nu nežinau tokie, kai iš vaikų namų, jau toks ne kitoks gaunasi, čia va pas mus tokie, neišsiskiria gal iš kitų. O kur Obeliuose būna sąlygos, na tokių ten agresyvių visokių, su visokioms istorijoms, žmonių daug, tai.

Tyrėja: Mhm... Daugiau agresijos ane?

Respondentas: Tokie barakiniai, tokie sukišti, ten visokių ir Molėtuose pavyzdžiui. Aj Molėtuose nebedaug ten jų likę.

Tyrėja: Molėtuose nedaug, aš ten dirbau, ten fainiai.

Respondentas: Ten geros sąlygos.

Tyrėja: Ten tokie dvyniai buvo vyresni, aš atsimenu tenais.

Respondentas: Tomas, Tadas tenais.

Tyrėja: Jo jo... Tu pažįsti juos?

Respondentas: Igoris

Tyrėja: Jo, Igoris, o Jėzui, Igoris. Igoris tai yra.

Respondentas: Geri bičiukai jie tenais.

Tyrėja: Jie labai, bet man su Igoriu, buvo labai įdomus, bet jisai atsivėrė labai daug papasakojo savo visokių istorijų. Bet aš ten važiauvau su tokiu hip hop šokėju iš Vilniaus. Nežinau, ar tu žinai yra toks Laurynas, jis turi savo mokyklą įkūręs šokio ir mes ten šokdavome breiką, visokius hip hopus ten su jais.

Respondentas: Breiką aš irgi šokdavau kažkada.

Tyrėja: Ane? Nu va ir mes puse metų važinėjome.

Respondentas: Iš Obelių du broliai tokie menininkai irgi breiką šoka.

Tyrėja: Gatavickai?

Respondentas: Kaip?

Tyrėja: Gatavickai?

Respondentas: Jo.

Tyrėja: Jo, jo aš juos pažįstu, aš su jais irgi dirbusi.

Respondentas: Jie abu tokie menininkai.

Tyrėja: Jo jie tapo, piešia ir šoka breiką.

Respondentas: Jo aš žinau juos.

Tyrėja: Tai man Molėtų namai nepasirodė žinok tenais, kai aš tenais buvau.

Respondentas: Kai aš prisiklausęs iš jų auklėtojai, tai ten publika, tai ten tokie nežinau.

Tyrėja: Ane?

Respondentas: Nevisi, bet tai ten.

Tyrėja: Aš tik vieną pažinojau, auklėtoją tokią faina Ilona.

Respondentas: A nu gal.

Tyrėja: O kitų nepažįstu. Nu aš su vaikais daugiau bendraudavau. Tai čia kažkaip ypatinga vieta yra Utenoje, ar ne?

Respondentas: Nu nežinau tokie ramesni gal. Gal nėra toks vaiknamis žinai.

Tyrėja: Jo jo žinau, Lentvaryje yra žiauriai, ten toks grynas.

Respondentas: Nežinau, vaiknamis.

Tyrėja: Nu nėra tokia institucija, ateini, kaip į kokią.

Respondentas: Jo.

Tyrėja: Žinai, kaip į kokią įstaigą, kaip į kokį banką. O čia tokie namai, čia taip jauku yra, kaip pas mane namai, tokie patys.

Respondentas: Tvarka čia, vėl naujovės iš kitos, bet tikrai liuks manau.

Tyrėja: Faina, čia taip švaru, man patinka, kad čia taip švaru ir nėra to kvapo, nes kartais tose būna toks kvapas kažkoks, žinai?

Respondentas: Jo, jo. Užgyventa čia iš pat pradžių. Čia nuomininkas gyvena čia prie pat už 15 minučių. Jisai savo namą pasistatė, jau senas žmogus, jau gyveno šitą namą išnuomavo.

Tyrėja: Aaa... supratau, tai kiek jūsų yra?

Respondentas: Čia va, aš net nežinau šeši, septyni, šeši.

Tyrėja: Aaa... čia visai mažai

Respondentas: Mhm. Jo. Kitas dar namas yra Utenoje.

Tyrėja: Yra du namai ane?

Respondentas: Du namai, čia daug visko.

Tyrėja: Mhm... [28:29 minutės].

PRIEDAS Nr. 9

Tyrėja: Nu gerai, tai pasakyk, vardą, Edvinao ir tada kiek metų tau.

Respondentas: Aš Edvinas, pavardę būtina sakyti?

Tyrėja: Ne.

Respondentas: Edvinas, septyniolika metų man.

Tyrėja: Mhm. Tai, Edvinas papasakok, jeigu tau reikėtų pasakyti tris įvykius gyvenime, kurie buvo tau patys svarbiausi ir tave labiausiai palietė.

Respondentas: Mamos mirtis ir sesės patekimas į komą, avarijoje buvo, teko komoje jos abu vaikai mirė. Šitie du dalykai, žiauriausi.

Tyrėja: Mhm.

Respondentas: Bet nieko stojamės, stojamės, gyvename toliau, laikas bėga, nestovi, reikia su tuo taikytis.

Tyrėja: O tai kiek tavo sesei metų?

Respondentas: Kiek dabar metų?

Tyrėja: Mhm.

Respondentas: 37 metai, šeštadienį buvo gimtadienis.

Tyrėja: Ir ji vis dar komoje yra?

Respondentas: Ne, ne. Jinai jau atsistojusi yra ir pradėjusi naują pradžią čia. Kiek čia gal kokie du trys metai atgal.

Tyrėja: O kiek jinai komoje buvo?

Respondentas: Puse metų gal.

Tyrėja: Oho, bet ir atsikėlė, bet čia toks, kaip stebuklas buvo?

Respondentas: Nu man, tai stebuklas buvo.

Tyrėja: Mhm. Mhm. O jos vaikams, kas atsitiko?

Respondentas: Mirė avarijos metu.

Tyrėja: Aj. Tos pačios?

Respondentas: Mhm... Čia rašė žiniasklaidoje, kad tipo Roveris žiemą, matyt su Audi man atrodo susidūrė. Nu mama komoje, o vaikai du mirė.

Tyrėja: O jėtus tu Marija. Mhm. Tai tu kažkaip daug tų mirčių tavo gyvenime, ane?

Respondentas: Nu iš šeimos likom, tiktai, aš brolis ir sesė, nu ir tėtį turiu, bet nebendrauju su juo.

Tyrėja: Tai, gal gali Edvinai papasakoti, apie tą tiesiog, nu savo istoriją, nu tokiais, taip neišsiplečiant, tiesiog kada, kaip paėmė tave ten, žinai, koks čia santykis su globos namais?

Respondentas: Oj tie iš vaikystės, papasakosiu ten.

Tyrėja: Jo, jo.

Respondentas: Bet buvau čia kūdikis. Nežinau, gal kokių metų, mažiau, tada buvau mažiau keturių, trijų metų, vėl papuoless. Tada gyvenau iki septynių.

Tyrėja: Nuo trijų iki septynių.

Respondentas: Tada pasiėmė mama, susitvarkė, tenais visko. Nustojo ten gerti ir panašiai, susitvarkė reikalus visus, tada pasiėmė mus su broliu. Gyvenome pas ją iki dvylikos, nu kai man buvo dvylika, jinai mirė ir čionais pakliuvau.

Tyrėja: O kaip jinai mirė, nuo ko?

Respondentas: Nuo insulto.

Tyrėja: Širdis sustojo. Mhm. Tai turi tokį nuo trijų iki septynių, čia gyvenimą ane?

Respondentas: Nuo dvylikos iki dabar.

Tyrėja: Iki dabar. Mhm. Tai aš galvoju apie kažkokį, kažkurį, paėmimą, ar ką nors tu gali, apie patį tą, kas vyko prieš, ar kokie važinėdavo darbuotojai, atsimeni tokį, kaip viskas vyko, ar tau, kas paaiškino, apie tokį va situaciją, papasakoti.

Respondentas: Nelabai, atsimenu, bet atsimenu, kad vieną kartą, taip buvo. Būdavo keliaudavome pas mamą, tenais savaitgaliais ir panašiai.

Tyrėja: Iš čia?

Respondentas: Iš centro. Pasiimdavo mama sutvarkydavo popierius ir savaitgaliais būdavome pas ją.

Tyrėja: Tai čia kai jau gyvenai globoj, ar ne?

Respondentas: Čia taip gavosi, kad vieną kartą, padaugino jinai. Nu šiaip jinai negerianti būdavo, bet jeigu su kažkuo susipyksta, ar šiaip kas nors. Negali atlaikyti ir pradeda, nu ir vienu kartu padaugino, užsirakino namuose ir mes tiesiog miegojom laiptinėje iš ryto atvažiavo mūsų pasiėmė mus ir tada tenais. Daugiau neleido iki septynių metų, paimti manęs. Čia kiek tada man buvo, kokie šeši metai, penki. Bet nieko stojos, susitvarkys.

Tyrėja: Ta prasme neleido mamai ir Jum matytis?

Respondentas: Ne, matytis, tai galėjo, bet ta prasme imti savaitgaliais, pavyzdžiui pas ją ten būti, negalėjom. Galėjom vaikščioti, viską galėjom bet nu realiai mano atžvilgiu. Man tai nebūtų uždraudę ta prasme. Kaip gali uždrausti, žmogui matytis su mama. Nu pavyzdžiui sūnui, su mama matytis, tai čia, nesuvokiamas dalykas.

Tyrėja: Bet to nedarė, to nedraudė tau.

Respondentas: Draudė tiktais, savaitgaliais tiktais būti pas ją. Būdavo tenais pasiima dviems dienoms ir sekmadienį vakare parveda. Nu ir gavosi taip, kad.

Tyrėja: Po to vieno incidento, kai jinai neįsileido jūsų. [5:00 minutės]

Respondentas: Po to laiko, metai gal prabėgo, tada jinai visa susitvarkė, mes gyvenome pas ją. Po to nuo dvylikos, kai jinai mirė, viskas taip atsitiko ir mes išmesti.

Tyrėja: Mhm. Tai tą paėmimo, tos pačios patirties, kai tau buvo 3 metai, ar atsimeni, ką nors, kokių epizodų?

Respondentas: Nelabai žinokit, aš atsimenu iš klausimų, pagrindinius dalykus, skaudžiausius dalykus, kaip sakant, daugiau tai nieko.

Tyrėja: O kai tau buvo dvylika metų ir kai tau mirė mama, tada, kaip čia atsidūrei, kokia buvo procedūra, tai kaip čia tu atsidūrei, ar tave lankė kas nors, ar, ar?

Respondentas: Ne ta prasme, su broliu ir sesė lankė, lankė sesė mes su broliu, išgyvenom tai. Iš pradžių ten kelias dienas pas sesę buvom, po to, sesuo sako, aš jūsų ilgai negalėsiu laikyti, susitvarkė tenais viską ir vaikų namuose atsidūrėme.

Tyrėja: O kiek broliui?

Respondentas: Dabar?

Tyrėja: Jis vyresnis, ar jaunesnis už tave?

Respondentas: Žymiai vyresnis, gal dvidešimt penkių.

Tyrėja: Aj supratau.

Respondentas: Nu ir taip gavosi, po motinos mirties mes su broliu, atitolom taip labai. Nu bet vis tiek brolis liko. Su sese labai suartėjom ir taip gavosi.

Tyrėja: O tai tėvas nedalyvavo, visame šitame, auginime tavęs?

Respondentas: Tėvas iki penkių metų.

Tyrėja: Aj dingo paskui?

Respondentas: Mama išvijo iš namų.

Tyrėja: Mhm... mhm... Nes jis pijokaudavo, alkoholis irgi, ar ne?

Respondentas: Aha, alkoholi irgi. Paskutinį kartą, kai aš jį mačiau, gal septynių metų. Kai man buvo, kokie trys keturi kai pas mamą gyvenau. Nes ji mano gimtadienį atėjo su draugais su alkoholiu, tai mama išvijo jį ir daugiau nebesusitikome iki septynių metų. Tiesiog susitikome ir po to. Jisai atėjo aplankyti po to kažkiek. Po to taip gavosi, kad nebuvo apie ką kalbėti, tai jisai išėjo. Tyrėja: Mhm. Toks svetimumo jausmas ane?

Respondentas: Tai čia savaime aišku, kad tiek laiko nebendravus, bando vėl bendrauti, sunku, reikia laiko.

Tyrėja: O tai Edvinai, kai pavyzdžiui, kai gyvenai, vėl pas mamą nuo septynių iki dvylikos, tuos penkis metus ten lankėsi pas jus kažkokie darbuotojai? kažkas vyko? Ar ne?

Respondentas: Aš tai nežinau, nes aš mokyklose būdavau. Aš mokyklą lankiau daugiau, tai mano darbotvarkė būdavo, keliuosi septintą, aštuntą į mokyklą einu, būnu prieš aštuonias. Būnu iki kiek ten iki pirmos iki dviejų ir po to visą laiką lauke. Aš nematydavau kažkas, toks vaikas aktyvus būdavau, toks laukan, laukan.

Tyrėja: Mhm. Tai tu tokios paėmimo, patirties, kiek turi, bet tau niekas, nelabai atsimeni ir tau nėra, kad tau kas nors papasakotų. Kaip Oksana irgi nelabai atsimena, bet jai močiutė daug ką papasakojo, kaip ten jai buvo.

Respondentas: Nežinau, aš atsimenu, tik tai šitu vienu dalyku, kad laiptinėje miegojau, nes mano mama per daug prigėrė. O tai taip, taigi man, daugiau niekas negali paaiškinti. Brolis tenais neatsimins. Mamos nėra, tai nemanau, kad gali kažkas paaiškinti.

Tyrėja: Mhm. Kaip ten buvo, kaip ten atvažiavo, kaip ten tave paėmė, kas ten vyko prieš tai, kodėl paėmė tave?

Respondentas: Tai čia dėl neaiškios padėties, miegant laiptinėje, tai, kaip nepaims.

Tyrėja: Tai čia omenyje, kai miegojai laiptinėje, kai buvai čia globos namuose ir tada.

Respondentas: Jo, jo.

Tyrėja: Ane, ir tada, o kai buvai mažiukas, turiu omenyje, iki kol čia atsidūrei.

Respondentas: Tiek daug neatsimenu, aš.

Tyrėja: Mhm. Nes tu supranti dabar, kai žiūri atgal, kodėl tave galėjo paimiti? Nuo trijų metų turiu omenyje ir dar, kai buvai mažiukas kūdikis dar irgi.

Respondentas: Dėl kūdikio, tai nežinau, dėl trijų metų, bet nuo trijų metų kai paima, tai čia jaučiu dėl tėvo. Nes jisai mėgdavo išgerti. Šeimoje nesmurtaudavo kas keisčiausia mėgdavo labai gerti ir ten buvo atvažiavęs ordinas, rėkavo labai mama.

Tyrėja: O kas yra ordinas? [10:00 minutės]

Respondentas: Varnas.

Tyrėja: Aj, Varnas.

Respondentas: Soc darbuotojas, ar kaip ten vadinasi, kur vaikus atima iš šeimos.

Tyrėja: Aj gal vaiko teisių apsaugoje dirba, ar ne?

Respondentas: Taip, taip nu gal dėl to, aš ten daug nesidomiu, aš judu į priekį nežiūriu atgal.

Tyrėja: Mhm, mhm. Nu bet, eina tau suprasti, kodėl tu atsidūrei sistemoje, ar ne?

Respondentas: Tai žiūrint, kas ta sistema, jeigu čionais gyvenant sistema pasikeičia ir gyvenant šeimoje ir gyvenant čionais sistema keičiasi. Šeimos vaikai galvoja, kad čia yra pragaras ir čionais tiesiog yra nepakeliamas dalykas, kuris čia tiesiog, kuris, kaip bendravau su vienu tokiu žmogumi, nes jisai normalioje šeimoje augo. Aš čionais augau, mes labai, labai artimi buvome ir jisai man pasakojo, kaip įsivaizduodavo apie vaikų namus.

Tyrėja: Jo, jo.

Respondentas: Ir jisai įsivaizduodavo, ne tai, kad tai kažkas, normalaus, auklėtojai tu ten mokykloje ir panašiai, bet jis galvodavo, kad čia bus kažkaip mus užgaulioja, tyčiojasi ir panašiai. Tai ne aš jam paaiškinau, tada jisai suprato visko ir baigėsi visos ten temos, išsiskyrė keliai.

Tyrėja: Mhm... mhm... Esi dar draugą praradęs gerą, ar ne?

Respondentas: Tiek daug gerų draugų, jeigu čia taip gerais draugais vadiname, kiekvienas būtų mano geras draugas, nes aš esu atviras žmogus, dėl to čia taip. Aš niekada nemeluoju, ta prasme jeigu kalbant apie tokius dalykus, dėl ko aš augau vaiknamį, vaikų namuose. Tai niekada nemeluosiu, aš toks esu žmogus.

Tyrėja: O tai kiti meluoja, kad yra iš vaikų namų?

Respondentas: Nu anksčiau, kai vaikystėje būdavau, nu jo būdavo biški, taip sakyčiau nejauku, kad tu čia gyveni šituose socialiniuose namuose.

Tyrėja: Kažkoks toks požiūris yra, į tuos namus, ar ne? Čia kažkaip labai jau.

Respondentas: Taip atrodo žiūri per petį, taip atrodo iš blogosios tos pusės.

Tyrėja: Eik tu.

Respondentas: Mhm. Anksčiau būdavo užgaulioja mani, dėl to, bet visko išmokau apeiti.

Tyrėja: O kaip tu Edvinai vertini, nes tu buvai, tą sistemą, viską globos, kaip ten viskas vyksta, kai buvai mažiukas ir dabar, kai esi brandus suaugęs vyras, kaip tau atrodo, ar yra kas nors pasikeitę, ar yra geriau, ar blogiau.

Respondentas: Nu žinokit, matot aš negaliu sakyti, nes aš, kaip jums pasakyti, negyvenau vėl iš naujo šeimoje, manęs neatėmė, bet manau pasikeitė, pasikeitė ir tikiuosi į gerą pusę

Tyrėja: Mhm, o kas pasikeitė?

Respondentas: Nu anksčiau ten būdavo, daug vaikų atveždavo, o dabar mažai, nu bent jau pas mus mažai atveža. O tenais centran tai nežinau. Tai gal pasikeitė į gerą pusę.

Tyrėja: Tai sakai, kad mažiau vaikų atima iš šeimų?

Respondentas: Mhm.

Tyrėja: Ir tą vertini, kaip gerai, ar kaip blogai?

Respondentas: Nu aš tai vertinu, kaip gerai, manau kiekvienas turėtų suprasti, sūnaus atėmimas iš mamos, tai čia yra kosmosas.

Tyrėja: O ką reiškia kosmosas?

Respondentas: Nu kad mamai yra tam tikras polaužis, lūžis ir sunku atsigauti, nes pavyzdžiui jeigu trise šeimoje, vaikus atima ir lieka viena. Tai čia yra ganėtinai stiprus lūžis, reikia prie to priprasti. Na o tie žmonės, kurie atiminėja vaikus, jie galvoja, kad viskas išeina į gerą, kad perkėlus į vaikų namus, nebus nieko, nebus patyčių, gyvensite ramiai. Užsidaro vienos durys, atsidaro kitos, kiekvienam dalykui yra savos patyčios, kaip čia pasakyti. Aš kai atkeliavau į vaikų namus, tai pripratau, ten, kai gyvendavau anksčiau, mes ten su Edvinu tokiu, dabar jis dar gyvena, labai gerai su juo susibendravome, dabar dar gerai bendraujame, nu ir gaudavosi taip, kad dieną laukan eidavome ir panašiai. Ir dar kaip tik tenais vaikai vyresni biški ir visa laiką vadindavo vaiknamiais.

Tyrėja: Mhm.

Respondentas: Ir mes tokie, kuom mes prastesni už juos, netgi tie patys žmonės, tik kad kitur gyvenam.

Tyrėja: Mhm. O tai [15:00 minučių] atsimeni iš to, kaip, ar nieko neatsimeni, kai pavyzdžiui tave atvežė mažiuką čia, ar tau ką nors paaiškino, kiek tu čia gyvensi, kas čia su tavimi bus, ar čia dabar tau reikia, visam gyvenimui, ar ne visam gyvenimui. Ką tau šnekėdavo, kai tu buvai šiek tiek vyresnis, ką tu atsimeni?

Respondentas: Tai man, kai aš buvau vyresnis, aš nuo trejų iki septynių, kai ką atsimenu. Nu bet tuos skaudžiausius lūžius ir panašiai. Nu jau buvau pripratęs, gal prie to, tai man jau nieko

nebesakydavo. Naujiems vaikams gal sakė, bet tai, matot, aš kai gyvenau čionais, auklėtojai vis tiek mane visi žinojo.

Tyrėja: Nu bet ar tu žinojai, kad yra mama, taigi žinodavai, nes pas ją važiuodavai savaitgaliais.

Respondentas: Lankydavausi, taigi aš žinojau ir aš visa laiką su broliu, kai eidavom pas mamą sakydavom, tvarkykis popierius ir pasilik tu mus. Susitvarkė, susiėmė.

Tyrėja: Bet tai užtruko keturis metus ane, mamai?

Respondentas: kažkas panašaus.

Tyrėja: Mhm.

Respondentas: Ir gavosi taip, kad baigėsi šventės, baigėsi viskas, pasikeitė požiūris į viską.

Tyrėja: Tai panašu, kad tas paėmimas, kai tu sakai, tai yra po lūžis didelis, ane?

Respondentas: Nu kai paima vaiką, vaikui yra lūžis toksai, kad jis pradeda kitaip mąstyti.

Tyrėja: O kaip kitaip?

Respondentas: Tiesiog perkėlus vaiką į kitus namus, kur nieko nepažįsta, tai jis pradeda kitaip mąstyti, pradeda pro visus, kad tik neužkabintų jo tiktais ir panašiai.

Tyrėja: Mhm.

Respondentas: Dabar mes turime tokį vaiką šiuo metu, Aivaras yra, jisai yra irgi toksai, jisai visą laiką internete būna, jisai čionais, čionais visą laiką, niekur neina, nei laukan. Aš jam sakau, eik tu laukan, pasivaikščioti, prasikvėpuoti, jisai, ne, ne man namuose geriau ir panašiai. Neina nei į lauką nei niekur.

Tyrėja: Toks uždaras, ar ne?

Respondentas: Mhm... šiuolaikiniai vaikai visi tokie. Čia aprašyti jums reikia. Dvidešimt pirmas amžius, technologijos, čia jau vaikai, įlindę.

Tyrėja: Yra kur pabėgti. Aha.

Respondentas: Kaip sakant visur tave mato.

Tyrėja: Aha, o kaip tu galvoji, ar labiau yra gerai, ar labiau blogai, kaip tu vertini, kad tave paėmė į čia, kad tyčia atskyrė?

Respondentas: Oj.

Tyrėja: Iš dabartinės tau pusės, kaip?

Respondentas: Iš dabartinės pusės, manau, kad blogai, nes paaugliui suprasti, kad tu visa gyvenimą vaikų namuose ir kai jį atima tėvai, kai jisai buvo mažas. Tai jisai aišku, kad jis sakys, kad blogai. Bet užsidarius vienam keliui, visa laiką atsidaro naujas kelias

Tyrėja: O kodėl blogai, kad tave paėmė?

Respondentas: Tai geriau augti su mama, negu šituose socialiniuose namuose.

Tyrėja: Nu jo bet aš, kaip suprantu mama, tenais buvo, vis tiek vyko kažkokių problemų, ir buvo su tėvu ir su mama kažkas. Ar buvo priežastis, kodėl tave paima, ar tu galvoji, kad be priežasties?

Respondentas: Tai aišku, buvo priežastis viskam, yra priežastys ir manau, kad priežastys buvo, dėl to, nes tėvas ir po to kai mama bandė, išsiskyrė su tėvu, taigi jinai susitvarkė didžiąją dalį dokumentų, kad mus savaitgaliais ir jai gerai sekėsi ir taip gavosi.

Tyrėja: Ir jeigu tu būtum likęs ir pavyzdžiui būtų nepaėmė? Ar būtų tavo gyvenimas kažkaip kitaip susiklostęs?

Respondentas: Manau taip.

Tyrėja: O kaip kitaip? Noriu paklausti, kaip paveikė tavo paėmimo patirtis, tavęs atskyrimo? Kaip paveikė tavo charakterį, tavo likimą?

Respondentas: Mano charakterį, tai gal pakeitė labiau mamos mirtis, jeigu ne mamos mirtis, tai aš būčiau, toks koks buvau anksčiau.

Tyrėja: Tai koks?

Respondentas: Nu toks mėgstantis, labai pridirbti, vis tiek tokioje gatvėje augau, kur ten visi tokie būdavo irgi mėgėjai.

Tyrėja: Tai būtum toks banditas, buvęs? Ar ką turi galvoje?

Respondentas: Nu toks, aišku būčiau išaugęs, iš to, bet kitokių trylikos, ar dvylikos metų būčiau banditas, bet po to būčiau viską pradėjęs visai, kitaip veikti ir būtų gavėsi, kaip ir būčiau iš to išaugęs.

Tyrėja: Arba ne.

Respondentas: Ne būčiau išaugęs, kriminalinis gyvenimas nepatinka [20:00 minutės]

Tyrėja: Mhm.

Respondentas: Nedomina. Ir taip tasai, kai gyveni su mama ir apskritai tu, tu supranti, kad čia, kaip čia viskas vyksta. Čionai atsikeli, tau valgyti pasidaryti, lovą pasikloti. Tada nuvykti pas mokytojus ir grįžti, ir vėl valgyti pasidaryti. Taip vyksta panaši rutina.

Tyrėja: O pas mamą, kaip?

Respondentas: O pas mamą būtų, taip, kad būtų reikėję be žadintuvo keltis, nu čia didžiąją dalį prikelia. Nu reikia ir žadintuvo, reikėtų ir mamą kelti, sumuštinis daryti, vis tiek būtų, taip, kad būčiau su broliu gyvenęs. Brolis toksai prie tinginio, tai būčiau su mama prie puodų stovėjęs.

Tyrėja: Tai ten, kaip daugiau būtų daugiau tokio rūpesčio ir darbo, tenais pas mamą, ar čia?

Respondentas: Pas mamą būtų.

Tyrėja: Mhm... būtum buvęs daugiau tokio tėvo vieta, tokia tėvo rolę užėmęs, labiau tėvo namų.

Respondentas: Tai manau kiekvieną sykį, čionais gyveni, ir tu nejauti tos, jauti tą artimą aplinką atrodo viską žinai, bet nesijauti, taip kaip turėtum jaustis, kai esi namuose.

Tyrėja: Vis tiek nėra, tokio namų jausmo?

Respondentas: Nu toks atrodo, gyveni čionai ir žinai, kad vis tiek kažkada čionai tau reikės išsikraustyti. O kai gyveni pas mamą, tu žinai, kad jeigu vis tiek nusirisi bet kokiam dugnan, vis tiek galėsi sugrįžti pas mamą. O čionai, vienas kelias, mokaisi stengiesi ir taip toliau, arba dugnas. O daugiau tai čia nieko. Nu aišku gali būti gal padės, socialinį būstą būna duoda, čia man atrodo, pradžiai.

Tyrėja: Mhm, niekada nebuvo pagalvojusi, apie ta, kad.

Respondentas: Aš žinokit labai daug gėrinčių, taip negalvoju. Ta prasme nemėgstu čia į ateitį, kas čia gali būti, nes statome, kaip sakant savo karjeros laiptus, negali nuspręsti, ko tu nori. Kas tau geriau sekasi, tą ir darai.

Tyrėja: O kas tau sekasi?

Respondentas: Dabar šiuo metu man labiausiai sekasi matematika.

Tyrėja: Mhm.

Respondentas: O taip tai nežinau, gal fiziką biški.

Tyrėja: O kas traukia taip, ką galvoji toli į ateitį negalvoji, bet kas traukia, kas įdomu, tiesiog, kur truputį tave veža, arba nu žinai kur būna tokia aistra sukyla.

Respondentas: Maistas.

Tyrėja: Maistas, o geras.

Respondentas: Maisto gamyba, aš toksai kulinaras galima sakyti.

Tyrėja: O geras.

Respondentas: Mėgėjas toksai valgyti daryti, patinka eksperimentuoti su maistu ir panašiai.

Tyrėja: Kaip faina, kaip reikia dabar tų šefų, dabar labai tokia prestižinė profesija pasidarė, virtuvės šefai žinai. Jie pradėjo būti garsenybėmis, nu turiu omenyje, kad pasaulyje pradėjo kilti statusas šitos profesijos. Anksčiau tokie buvo nesimatoma.

Respondentas: Iškelia visą šitą poziciją.

Tyrėja: Nu daug kas ir Džeimis Oliveris ir daug kas, jie dabar tokie konkurentai su Golden Ramzi. Golden Ramzi jisai toksai kietesnis.

Respondentas: Jisai toksai nebijantis pasakyti tiesos.

Tyrėja: Jo, jo. Džeimis Oliveris toksai šeimyniškesnis, jaukus toksai ir paprastai, druskos tiek ir jokių nėra matavimų, jokių gramų viskas iš akies, iš akies. Toks labai improvizuotas, nu fainiai. Dar aš galvoju, ką aš galiu iš tavęs ištraukti, apie tą paėmimą.

Respondentas: Apie paėmimą, tai jaučiu nelabai kažką, kiek atsiminiau, tiek papasakojau.

Tyrėja: O kaip tu manai kokios buvo pasekmės, tavo mamai, nu kaip tu dabar galvoji, kaip tai ją paveikė? Kai jus abu paėmė?

Respondentas: Lūžis, lūžis, lūžis buvo, tai čia normalus dalykas.

Tyrėja: Tu nenori šitų gerybių?

Respondentas: Ne, ačiū. Ta prasme tai čia nenormalus dalykas, kai atima vaiką iš mamos, tai čia lūžis, lūžis, lūžis. Mamai sunku tada bando stotis, gal kai kurios mamos ir alkoholi neria. Bet mano mama buvo, mano šeima apskritai tokia stipri, prikuria, kažkas buvo stotis keltis ir iš naujo dirbti. Taip gyvenome ir judame, mama nepasidavė.

Tyrėja: Bet tai.

Respondentas: Susitvarkė.

Tyrėja: O ką jai reikėjo tvarkytis?

Respondentas: Ta prasme dokumentus, kad būtų galima mus su broliu pasiimti visam laikui. Tam galima sakyti taip.

Tyrėja: Mhm.

Respondentas: Nu ir mirė mama, manau po metų, mirė močiutė.

Tyrėja: Eik tu.

Respondentas: Mažiau negu po metų mirė sesės [25: 00 minutės] vaikai abu.

Tyrėja: O tau kas nors padėjo, pavyzdžiui, ar tu turėjai tuo metu su kuo kalbėtis?

Respondentas: Turėjau su broliu, su sese ir nu bet, kai mirė sesės vaikai ir sesė buvo komoje. Aš visą tai pats išgyvenau ir suprantu, kaip tai yra nelengva ir aš tiesiog, pasidariau toks fainas žmogus žinote, kaip nuoširdus žmogus pasidarai, toks padedantis kitiems.

Tyrėja: Mhm. O tai Edvinai, per tą laiką kai sesuo buvo komoje tu su nieko nebendravai, turiu omenyje tokios profesionalios pagalbos, ar su kuo, ar su terapeutu?

Respondentas: Aš neprašiau to, aš galėjau drąsiai prašyti, matot aš kaip tik gyvenau ir...

Tyrėja: Bet tu čia gyvenai?

Respondentas: Čia?

Tyrėja: Nu turiu omenyje centre.

Respondentas: Jo centre.

Tyrėja: Bet šituose turiu omenyje.

Respondentas: Bet kai sužinojau, kad mano sesės vaikai mirė ir sesuo komoj, tai man atrodo visas gyvenimas prieš akis jos prabėgo. Nuo vaikystės iki to laiko ir aš tai pfu atsimerkiu sekundę. Negali būti parodė laikraštyje, kad parašyta ir aš grynai savo kambaryje, kiek ten dvi dienos neišlindau iš jo, susitaikiau su tuo, kaip čia pasakius meldžiausi, kad išgyvenau dėl to, išgyveno, dabar atsistoja. Susitvarkė viską, vėl vaiką turi.

Tyrėja: Vėl turi vaikų?

Respondentas: Vaiką.

Tyrėja: Eik tu.

Respondentas: Metų, du metai.

Tyrėja: Tai čia su tuo pačiu vyru?

Respondentas: Ne tas vyras pasikorė. Alkoholio prigėręs.

Tyrėja: O Jėzus tu Marija.

Respondentas: Tokia šeimoje nelaimė, nelaimė toks prakeiksmas.

Tyrėja: Tokios mirtys, mirtys, ane čia? Ar čia tikrai reikėtų maldų, kad kažkaip tai valytų tą šeimos istoriją, ane?

Respondentas: Nu bet kaip sakant, istorijos nepakeisi, gyveni ir mokaisi.

Tyrėja: O ką gali iš to išmokti?

Respondentas: Tai kvailus poelgius apeiti, savižudybei – ne, gyventi, padėti, suprasti.

Tyrėja: O kaip tu galvoji, Edvinai, kaip paveikė tas, na grįžtam prie tų paėmimo patyrimų. Kaip tai paveikė tavo santykį su mama, jūšų tarpusavio santykius.

Respondentas: Paėmimas?

Tyrėja: Mhm.

Respondentas: Nepakeitė. Mūšų santykiai buvo itin geri. Man mama nebuvo, kad taip vieną šeimoje myliu ir skirsto, mes buvom su broliu vienodi, vienodai gaudavome visko, tiek mama su broliu, gerai bendrauja, tiek su manimi gerai bendraudavo, būdavo, manau tas netrukde, tas netrukde. Kad tu gyveni kitur ir gali bendrauti su mama, tas netrukdo. Tu visada turi šansą pradėti iš naujo, bendrauti, vėl kažką ten ir viskas taip įsirutuliuoja, kad mama atsistojo ant kojų ir pasiėmė mus.

Tyrėja: Mhm. O ką tu va jauti, dėl to va įvykio, kad tave paėmė čia, nu tėvams, tėvui tikriausiai, nes tu sakai tikriausiai dėl tėvo kaltės paėmė ane?

Respondentas: Aš tas žmogus nelaikau, neapykantos, neapykanta, tas kerštas vadinamas griaužia žmogų iš vidaus ir padaro blogesniu. Aš niekada neturėjau neapykantos kitam žmogui.

Tyrėja: O tai ką tu jam jauti?

Respondentas: Nu nieko, tiesiog jaučiu, kaip tėvui, tą tėvišką meilę, bet gal ne tiek daug, bet ir dar žinot tokią, žinau, kad tėvas, bet nėra tokios nepakantos, bet tiesiog yra tokie žmonės, kuriais nenoriu bendrauti, gal va tokį jausmą jaučiu, nenoriu su juo vėl bendrauti, kažkaip ten. Va brolis labai į jį atsigimė, charakteriai tie patys ir panašiai, brolis labiau su juo bendrauja, aš tai ne.

Tyrėja: Mhm, mhm, nepalaikai su juo santykių?

Respondentas: Aš niekad nenorėjau palaikyti santykių, mhm oj. Man brolis nu atstoja, aišku tą didžiąją dalį šeimos, sesuo, mama, dabar atstoja, nu žinot. Šeima rūpiniesi vienu kitu, kaip gaunasi, aišku brolis dabar yra pamiršęs mus, dirba sunkiai, neranda laiko, nu bet nieko [30:00 minutės].

Gal kažkada gal susivoks

Tyrėja: Mhm. Bet jisai čia Lietuvoje?

Respondentas: Ne.

Tyrėja: Aa jis, net ne Lietuvoje

Respondentas: Vokietijoje jis, man atrodo. Bet nieko va, stengtis reikia, kai nori gali pasiekti.

Tyrėja: O ko tu nori?

Respondentas: Aš nenoriu nieko apskritai, nieko apskritai, aš tiesiog noriu pabaigti dvylika klasių, po to pradėti naują specialybę. Pasiimu mechanika, specialybę, jinai baigsis ir aš imsiau virėjo specialybę. Labai norėjau pakeisti, bet nebegalima, nu taip gavosi.

Tyrėja: Ir kai baigsi virėjo specialybę, važiuosi, kur nors į užsienį, ar į Vilnių, ar į kokį restoraną?

Respondentas: Manau pirma reikės gauti patirties tos, reikia čionai, kur nors įsidarbinti, padirbti, padirbti ir po to jeigu gerai seksis. Jeigu iškilsiu kažkaip, kaip nors, reikės manau, kaip nors stengtis, plėstis labiau didesniuose miestuose ir toliau bandyti.

Tyrėja: Mhm... O Edvinai, ką tu jauti tiems darbuotojams, aš žinau, kad tu nelabai atsimeni, bet nu bet kaip tu šiaip įsivaizduoji, kaip ten galėjo būti ir ką tu jauti tiems darbuotojams, kurie paėmė ir kurie paskui su tavimi dirbo?

Respondentas: Dirbo ir paėmė, skirtingi žmonės. Paėmė tai šitie Varnas, nu ten va tie darbuotojai.

Tyrėja: Ką tu jiems jauti?

Respondentas: Iš pradžių tuos pirmus metus, jaučiau nežmoniška neapykantą, nekenčiau aš jų, ten jie atvažiuodavo, aš ten laukan. Ten jie su manimi kalbėti norėdavo, aš toks būdavau žinot toks augęs tokioms problemiškame rajone, nuo centro, pavojingame rajone, kur galima sakyti brolių, brolis vyresnis, vis tiek mokaisi iš jo, ir tu seki jo pėdomis ir aš būdavau toksai, kur niekada nenusileidžia, dar ir dabar toks esu. Labai labai bijodavau dėl šito. Nu Varnas jeigu norėdavo su manimi kalbėti aš, keistais žodžiais ten, kokius tik žodžius žinodavau apliedavau jį ir išeidavo.

Tyrėja: O kodėl tu jo nekentei?

Respondentas: Kaip galima mėgti žmogų, kuris atima tave iš šeimos, manau čia savaime suprantamas dalykas, kad tu nemėgsti to žmogaus, kuris atima pavyzdžiui iš tėvų.

Tyrėja: Atskiria nuo mamos.

Respondentas: Taip, taip gal būtų galima labiau pavadinti.

Tyrėja: O tai, ką jauti tiems, kurie dirbo su tavimi, paskui augino tave.

Respondentas: Pavyzdžiui, Neringa, šitie auklėtojai, kai augau, aš augau, tada ne centre, tada dar būdavo Kristina ir Daiva dvi geriausios auklėtojos, nu Dainius toks buvo. Nu Rūta buvo, bet Kristina su Daiva mane nuo vaikystės rūpinosi manimi ir maždaug aš prie jų prisirišau, jos man kaip čia pasakyti, kaip, kaip motiniškumo įgavo tokio, žinote. Žinote prisiriši prie žmogaus ir sunku paleisti, dabar gavosi taip, kad dabar Daiva dar dirba. Ten buvo įvykių, vaikų namuose, kad ten vieną vaiką tokį nestabilų atkraustė, labai didelis barnis buvo. Nu tai tiesiog ta Kristina negalėjo atlaikyti to viso spaudimo ir atsistatydino, išėjo pensijoj. Taip gavosi.

Tyrėja: Gaila buvo, tau labai ane?

Respondentas: Nu tai čia savaime suprantama, kad gaila, žmogus taikėsi, nuo gilos vaikystės pažinus, kas ką.

Tyrėja: O tu dar su ja, palaikai ryšių, nors jinai išėjusi, susitinkat?

Respondentas: Taip, susitinkam, jeigu vaikštai mieste, užmatai, visą laiką prieini pasisveikini. Nu pagarbą jauti, tai tiek.

Tyrėja: Mhm... O tiems, jeigu pavyzdžiui vat įgytum didelę galią, ten turėtum, kur žinai su kokia burtų lazdele ir viskas keičiasi, taip, kaip tu nori, tokia fantazija, kaip tu elgtumeisi su tais darbuotojais?

Respondentas: Su darbuotojais, kuriais?

Tyrėja: Su tais va kurie tuos vaikus atima, kurie paima.

Respondentas: Nieka.

Tyrėja: Kaip tu. Ką tu su jais.

Respondentas: Aš suteikčiau jiems jausmą tokį [35:00 minutės], kokį jaučia vaikas, kai atima iš jo mamą.

Tyrėja: O koks tas jausmas? Ir kaip tu jį suteiktį?

Respondentas: Taigi jeigu jie turi vaikų, pavyzdžiui įsivaizduokite dabar iš jų atima vaiką, jie gyvena vis tiek, iš savęs vaiko neatima gi. Nu aš padaryčiau taip, kad vaiką atskiria ten nuo, per kelis metrų, kad negalėtų, nei susitikti, nei nieko ir paklausčiau, koks jausmas, taip gyventi? O taip daugiau nieko. Nelaikau, aš tos neapykantos dabar tiesiog, kad vis tiek nesmagu bendrauti su tuo žmogumi, nelaikau aš ten ryšių, vengiu jo, aš vengiu.

Tyrėja: Mhm, o kaip tau atrodo, kokias savybes turi turėti žmogus, kad tokį dirbtų darbą? Stebėtų, žinai važiuoja tas šeimas, žiūri, kaip jie bando padėti, nesigauna, tada paima, kokių čia reikia savybių, toj visoj sistemoje būnant.

Respondentas: Sudėtingas klausimas.

Tyrėja: Nu šiaip pafantazuokime, kaip tau atrodo, savybių?

Respondentas: Kur baigiame?

Tyrėja: Kokių savybių, koks turi būti tas žmogus, kur vat, kokie turi būti žmonės, kurie toje srityje dirba?

Respondentas: Bejausmiai, bejausmiai. Napatyrę to jausmo žmonės.

Tyrėja: Nes jeigu būtų patyrę negalėtų šito darbo dirbti?

Respondentas: Nu patyręs žmogus apskritai, kai atima iš jo vaiką, jisai pradeda kitaip mąstyti ir siekia susigražinti. O pavyzdžiui šitie žmonės, kur dirba ir atiminėja vaikus, jie gal ne iš blogo tai daro, bet, bet jie nesupranta to, koks yra skausmas prarasti savo vaikus. Nu bet aišku.

Tyrėja: O vaikui, kas? O vaikas ką išgyvena?

Respondentas: Oj vaikas išgyvena, kaip čia galima įvardinti būtų netekimą, apribojimą, kažkokį, tokį, kai atrodo, nori to bet, negali turėti. Tokia jausena, bent aš jau taip jaučiausi, kai iš manęs atėmė.

Tyrėja: Tai turi būti tokie bejausmiai žmonės ane?

Respondentas: Mano supratimu, tai taip, gal jie aišku, jie ten turi šeimas, supranta, kas yra, ką reiškia vaikas, nu bet mato, kad kiekvienas šeima auga skirtingai, taigi kiekvienas skirtingai augina. Čia nieko nepakeisi, čia jeigu vaikų nedrausmintum, tai čia vaikai taps tokie, kaip priklausomi nuo telefonų ir visa kita, ir panašiai, net lauko nebematys. Dėl to reikia juos drausminti, čia tokį įstatymą išleido, kad vaiko negalima skriausti. Man bent jau...

Tyrėja: Nesutinki tu su tuo įstatymu, kad nereikia mušti?

Respondentas: Nu aišku, ten kūdikių, tai žinoma, kad negalima, ta prasme, auklėti pradėti tada kuomet, kai jau eina į darželį.

Tyrėja: Ką reiškia auklėti?

Respondentas: Nu kai eina parošiamoje, ta prasme, pradėti tėvai versti mokytis ir panašiai, nu bet.

Tyrėja: Nu bet esmė, visą šitą reikia daryti ir niekas neprieštarauja, bet sako nemušti.

Respondentas: Bet matėt, jeigu diržu užduoda per užpakalį, tai čia skaitosi, kaip kosmosas, muša ten jau jau panašiai, skandalą iškelia, išpučia burbulą, bet iš tiesų, taigi tėvai nedaro to už blogą, jie daro tai, kad suprastų.

Tyrėja: Tai tu pateisini va tokį, kad galima užtrenkti, ar ten per šikną, ar ten?

Respondentas: Nu aišku, jei ten nemuša, kad ten pastoviai daužyti, kad net mėlynės liktų, tai taip. Aš kai augau, aš toks būdavau irgi toks tinginys toksai, nemėgdavau mokytis, tai mane versdavo mokytis ir ant pupų klūpėjau esu, visas ir iš laido esu gavęs, kad mokytis, nu bet nieka išaugau ir keičiasi požiūris ir aišku į mokslą ir supranti, kad.

Tyrėja: Bet tu galvoji, kad tas labiau priartino tave prie to mokslo, tas klūpėjimas, ar tas laidas?

Respondentas: Ne [40:00 minutės], bet matot, vėliau, vėliau tu padėkosi, vis tiek padėkosi, nes kažkada, tai tave atves į protą ir susiimsi ir tu pradėsi, ir tu vėliau dėkosi, tam žmogui, kuris tave drausmino, vertė, bent jau man toks supratimas.

Tyrėja: Aha, o pavyzdžiui, kaip atsimeni tą tokį Matuko reformą, kaip tas Matukas,

Respondentas: Jo atsimenu, patėvis.

Tyrėja: Kaip jį sudaužė tiesiog iki nebegyvumo, žinai, atsimeni, tie gydytojai, kad ne nu. Kad ten buvo kaulų rinkinys, sutrunkytas, jau skeveldrų, tas vaikelis ir tada, po to vyko tokia reforma, labai vaikų teisės, labai.

Respondentas: Įsisuko.

Tyrėja: Jo ir tada, kaip tu tai vertini, kaip tu tai matai, kaip gerą, kaip blogą ir taip ir taip?

Respondentas: Kad čia savaime suprantama, kad čia bloga, tai čia, čia jau reikia nežinau kokių adaptu būti, kad protas ant tiek veiktų kiton pusen, kad kūdikį mušti.

Tyrėja: Bet kaip tu vertini tą, Edvinai tą reformą, kad kas paskui atsitiko su vaikų teisėms, kad labai suaštrėjo, labai suaktyvėjo, kaip tu sakai pats įsiaučio.

Respondentas: Na kai aš dabar gyvenu, tai aš nematau to blogo, nei gero, man spalvos visos vienodos, vis tiek aš nebepakliūsiu antrą kartą čionais, tai čia man vienodai šviečia.

Tyrėja: Jeigu imti Lietuvą, apie Lietuvą galvoti.

Respondentas: Nu tai, nu tai tai savaime aišku, kad skaudu netekti savo artimo nu pavyzdžiui vaiką, tasai vis tiek kaip sakant mamos meilė yra beribė, kaip čia galima pasakyti, niekas nepralenks tos meilės, kad mamos meilė yra. Ir ir pavyzdžiui šitie, visi žmonės, kurie ten dirba ir panašiai jie gal tai žino, gal nežino ir panašiai, bet jie tiesiog to jausmo nepajautę, ką reiškia, kai atima iš tavęs vaiką, ir jie gyvena su tuo, elgiasi, gal neblogai daro, gal iš gero daro, galima ginčytis, galima nesiginčyti.

Tyrėja: O kaip tu galvoji tos vaikų teisių apsauga, tada po Matuko, taip suaštrėjo, tai, kad atidžiau pradėjo žiūrėti, į tas šeimas, kas ten vyksta su tais vaikais.

Respondentas: Tai čia gerai.

Tyrėja: Tai čia gerai, ar blogai?

Respondentas: Tai aišku, kad gerai. Ta prasme, kad ne pro pirštus praleidžia, surimtėja ir panašiai.

Tyrėja: Bet iš kitos pusės, gal paima ir tokių, kaip ir tu sakai, kad nevertingai jautiesi paimtas, ane, kad nereikėjo tavęs paimti iš šeimos, ar ne? Tu taip galvoji? Ar kaip?

Respondentas: Aš taip galvoju, bet matote, jie mato mamą jeigu ji biški išgeria ir ją pagauna ir jie mato, kaip belekokią pijokę, alkoholiškę, nors jinai negerianti, tik va susipyksti ir išgeria nu, ar kažkaip bloga diena praėjo ir ana išgeria. Jeigu pagauna ir viskas tu jau alkoholiškė, tau vaikus reikia atimti, tai jie tiesiog veikia jų protas visiškai skirtingoms pusėn. Nu ir jie to nesupranta, tai žmonės save svaigina alkoholyje, po to kai atima iš jų vaikutį, išauga, tas visas skaičius Alkoholio suvartojimo ir tai ramiai negyvensi, kai iš tavęs atima vaiką.

Tyrėja: Mhm... O kaip tu vertini, vat vaiko gerovės čia visų tų specialistų kompetenciją žinai, kaip jie, tai žinai kompetencija tai žinai, toks kaip profesionalumas, kaip jų įgūdžiai, kaip tu vertini?

Respondentas: Tai čia įgūdžiai, ne įgūdžiai, čia atimti vaiką iš šeimos, tai čia nėra įgūdžiai, čia tiesiog nuvažiuoja, paima vaiką, vaikui paaiškini, kad negali daugiau būti su jais. Dabar kol kas, jie viską verčia meluoti iš pat pradžių ir po to, sako va mmm, bent jau kaip man buvo, kai paimi mani. Tada miegojau laiptinėje ir sako va, keliaujam, sako kol kas pagyvensi porą dienų ir sako po to vėl grįžti. Aišku mažam vaikui, tiki, o kaip gerai ir ku pastebėjau, kad kiekvienam vaikui meluoja. Vaikų teisės meluoja, nu gi nesakysi, aišku mažam vaikui, kad svio tavi atėmė iš mamos, galėsi matyti bet pas ją nebegyvensi, nesakysi aišku, mano supratimu, kad čia profesionalumo negali būti, profesionalumas gali būti [45: 00 minutes] darbe ten pavyzdžiui, kuris jau reikalauja pastangų, ten kažkokių, pavyzdžiui ten policininkas. Tu gali būti profesionalus, tu gali galvoti, kaip, kaip šitas nusikaltėlis, gali tu galvoti, kaip auka, tu perprasi visą šitą sistemą. O kai tu atiminėji iš šeimų vaikus, tai čia nereikia profesionalumo, tiesiog čia reikia gero liežuvio, kad galėtum biški sumeluoti, tam kartui ir mašinos. Viskas, daugiau nieko nereikia, bet jau mano atžvilgiu, tai mano supratimu.

Tyrėja: O kaip galvoji tas melas, kodėl taip yra ir o kaip reiktų?

Respondentas: Nu reiktų, tiesiog stebėti per padidinamąjį stiklą šeimą, kuri galimai galėtų smurtauti, vartoti alkoholi, bet ne iš karto imtis tokių tiesmukiškų veiksmų ir atiminėti vaikus, tai

čia nesąmonė, mano, tada kai mus paėmė iš mamos, vieną kartą tiktais gėrė prie mūsų, jinai ir šiaip negerdavė, bet užgėrė neįleido ir svio viskas. Ir jie iš karto, taip žinote, tiesiai taip atrodo smeigė, kokį pagali širdin ir atima tave iš mamos, bent jau man, kaip pažvelgiu.

Tyrėja: Tavo mama, taip dalinosi, kad jai taip buvo?

Respondentas: Ne, aš dalinuosi, kaip man buvo, aš niekada neužsimindavau apie tai.

Tyrėja: Mamai?

Respondentas: Nes man tiesiog neįdomu būdavo, kam domėtis tuom, kas tiesiog tau nekelia tau potraukio. Nu ir tiesiog domėjausi tuo kas man patiko, iš pradžių futbolu domėjausi, po to perėjau ant krepšinio. Bet krepšinio nelankiau, su draugais žaisdavome, nu ir taip gyvenau.

Tyrėja: O klausyk, jeigu tu būtum vaikų teisių apsauga, nu tarkim taip likimas susidėlioja, kad tu turi gauni iškvietimą, kad esi labai kankinamas, ar kažkaip žiauriai elgiamasi su vaiku ir tu važiuoji ir tau reikia paimti, pavyzdžiui tu turi atplėšti, nes tu matai, kad tą vaiką, nes kitaip jam bus kapieć, jeigu jau žiauriai blogai, tai kaip tu tą darytum?

Respondentas: Kad yra mėlynės, viskas.

Tyrėja: Neėdęs, nevalgęs.

Respondentas: Tai, tai čia čia savaiame suprantama, kad jau reikia atimti.

Tyrėja: O tai kaip tu tą darytum?

Respondentas: Paimti tiesiog, aš pavyzdžiui savo srities, jeigu būčiau, kaip tas vadinasi specialistu.

Tyrėja: Jo, jo.

Respondentas: Tai nežinau tiesiog, pasiūlyčiau iš pradžių, kažkur nuvažiuoti pasikalbėti, pavalgyti, po to viską paaiškinčiau, kaip čia kas yra ir nuvesčiau tenais ir viskas.

Tyrėja: Kur?

Respondentas: Nu centran, priemonių kurioms viską.

Tyrėja: Bet paaiškintum, nemeluotum?

Respondentas: Ne, nes žiūrint kelių metų vaikas, tai jo, jo. Jeigu kokių trijų, keturių, penkių metų vaikas, tai ten. Nu aišku nesakysi, kad tave muša tėvai, ten viskas, turi ten tave paimti. Nu bet pavyzdžiui gal, jeigu brandesnio amžiaus kokių dešimties metų vaikas, nu jau gali pasakyti, kaip čia viskas yra.

Tyrėja: Tada jau labiau tiesa sakytum, ar ne?

Respondentas: Tokius devyniasdešimt devynis procentus tiesos.

Tyrėja: Tai to paklausiau, to paklausiau, beveik jau mhm. Tai ten toje reformoje, matai, kad yra nu ir gerai tai suaštrėja, kad tuos vaikus seka, bet yra ir blogai.

Respondentas: Nu kiekviename dalyke yra ir gero ir blogo puse, čia jau niekaip to nebepakeisi.

Tyrėja: O tavo paėmime yra, tu vertini, tik blogai, ar yra ir gerai?

Respondentas: Aj... Nu aš, iš mano dabartinės aplinkos.

Tyrėja: Dabartinės.

Respondentas: Ten viskas vyko, tiesmukiškai, net nepaklausė mūsų, dėl ko čia taip įvyko, dėl ko mes atsidūrėme laiptinėje, dėl ko mes miegojome, nieko neklausė ir tiesiog, paėmė.

Tyrėja: Nu o tas atsidūrimas laiptinėje, dar kad suprasčiau, kai jūs buvote globos namuose, bet savaitgaliui buvote paimti pas mamą, ar ne?

Respondentas: Jo, taip.

Tyrėja: Toks pusiau gyvenimas buvo, čia, pusiau pas mamą, ar ne kurį laiką?

Respondentas: Nu ir darbo dienomis, aišku mes būna einame ten pas ją nuo ryto, kai pavyzdžiui per atostogas nuo ryto iki vakaro būdavau ten pas mamą. [50: 00 minutės]

Tyrėja: Ane ir čia tik grįždavote miegoti?

Respondentas: Jo, taip. Neleisdo iš pradžių pasiimti tik, po to po biški viskas pagerėjo viskas, tada savaitgaliais pasiima mus, po to metams neleido viską ir po to ten stengėsi, nu ten iš pradžių kiek ten sakė keturis metus, kažkas tokio tvarkėsi tuos popierius iš pradžių, sutvarkė, kad galėtų pas ją lankytis vaikai, po to susitvarkė, kad galėtų savaitgalius leisti pas ją. Po to susitvarkė tam, kad visam laikui galėtų pasiimti nu ir taip gavosi.

Tyrėja: Tik tas tai toj laiptinėje tas epizodas, tai jisai metus laiko iššaldė viską, ar ne?

Respondentas: Jo ten taip gavosi, nu mažiau negu metus, ten kokis aštuonis mėnesius, ar panašiai.

Tyrėja: Tai tau ten buvo sunkiausias periodas, ar ne?

Respondentas: Nu jo ten, kad negalėdavai tenais savaitgaliais, būti ten pas ją, nes vis tiek matote, kai augi name, kiek aš ten vaikystėje turėdavau tris draugus geriausius, ten su kuriais ten augome. Nu aišku su jais dar ir dabar bendraujame, bet gavosi taip, kad nu tiesiog sunku būdavo atsiplėšti nuo jų ir tiesiog labai patikdavo bendrauti tiesiog. Ir atrodo eidavai, kaip čia pasakyti, buvau kelis sykius pabėgęs. Man neleido eiti Smelin, čia Smėlio rajonas yra, ir mums neleisdavo mums ir nesakydavo per toli, kaip mažiems vaikams, ir aš, kur žinote draugų bėdoj nepalieku ir visa laiką, jeigu išeidavau, tai sakydavau oj ten trumpam ten laukan, pabūsiu kieme ten, dar kažką nuveiksiu ir visą laiką Smelin eidavau, nes vis tiek kažkaip, tai atrodo, bendrauji su žmonėmis ir nesąmonė kažkaip palikti.

Tyrėja: Mhm. Nutraukti, čia dar irgi sunku, kai čia atsiduri čia globoj, dar globoje nutrūksta, kartais tie ryšiai, ane tie senieji.

Respondentas: Nu jeigu draugas yra draugu, tai jis nenutruks ryšys. Mano pavyzdžiu, mes su vienu draugu, jau kiek penkiolika gyvenimo metų bendraujame. Su kitu šešiolika man atrodo. O su ta kita mergaite, ten tokia Viktorija, tai jinai Anglijoje išskrido, kai jinai buvo šešiolika metų. Tai nuo to laiko mes apstojom biški bendrauti, bet tai aišku grįžta Lietuvon, tai visa laiką susirašome, susitinkame. Toks, toks, aš nemėgėjas labai bendrauti per laidą, per atstumus visus, jau geriau susitikti kalbėtis, negu ten kažką per laidą.

Tyrėja: O tai Edgarai visai pabaigai, jeigu tokį paskutinį, jeigu tau reikėtų tą paėmimo, tą momentą, tai dešimt spontaniškai atėjusi į galvą žodžių su kuo tai asocijuosi, kas kyla, tai pagalvoji, paimant tave ir.

Respondentas: Būna taip, kad atrodo jūs kalbat ir nebūna minčių?

Tyrėja: Būna. Tai kalbi taip automatu, ta prasme, ar ką nori pasakyti?

Respondentas: Nu toks jo, pas mane toks, aš turiu tokį įgimtą kalbėjimo dovaną.

Tyrėja: Tipo kalbi, bet jausmo nėra, ar ne?

Respondentas: Taip atrodo kalbi ir tas jausmas visas toks susišaldęs ir tu tiesiog ne iš širdies, bet dėl ko su kuo esi, kalbėjai visa tai ir panašiai.

Tyrėja: Jo, jo. Tokia istorija, kuri su tavimi, nieko bendro neturi, ar ne?

Respondentas: Turi, aišku labai daug bendro, bet tiesiog taip kalbi ir tų jausmų aišku nebėra ten, vis tiek ten būna, ten gaila pas mamą ant kapų nuvažiuoji su dviračiu, nu bet atrodo, nėra tų jausmų, visokių, kad va.

Tyrėja: Kaip sakei išaldę, išsišaldę, kažkaip.

Respondentas: Nu ten tie jausmai tenais, padėti gali ir užmiršti.

Tyrėja: Bet jeigu nebūtinai tik jausmais, jeigu vienas, kitas tokiais žodžiais, jeigu šiaip tokių paprastų žodžių, kas kyla, kai pagalvoji, apie tą paėmimą ?

Respondentas: Iš mano pusės paėmimas į šitų soc. darbuotojų, ar į mamos pusę žodžiu?

Tyrėja: Tiesiog belekaip. Tiesiog iš tavo patirties nesvarbu į ką, ar į mamą, ar į soc. darbuotojus?

Respondentas: Tai manau į soc darbuotojus eitų manau keiksmožodžiai, keiksmi ir neapykanta, tam laikui, po to vėl viskas užsimirštų ir tiesiog baigtųsi pokalbis tuo. O jeigu į mamos tai manau,

manau stengčiausi vėl suartėti, nu mes niekada nebuvom toli, stengčiausi suartėti, ten dar labiau [55:00 minutės], jeigu būtų galimybė, tai aš bėgčiau iš čia, jei dar mama būtų gyva tai, drąsiai bėgčiau iš čia. Čionai pas mamą, vis tiek geriau negu čionai, nu bent mano toks supratimu, septyniolikmetis berniukas, kuris dar nėra pilnai subrendęs ir mąstymas.

Tyrėja: Tu kažkaip čia nuvertini savo mąstymą ir mintis, ir jausmus.

Respondentas: Ne, tai mano mąstymas yra, kaip man yra per daug aukštas mano mąstymas man, man gal septyniolika bet man mąstymas, kaip kokį dvidešimt penkių metų žmogaus.

Tyrėja: O tai kodėl dabar sakai nuvertini, va čia tik septyniolikmetis, šneka, tipo, va gal pasikeis.

Respondentas: Nes matot, kitiems, kai kalbi su kitais žmonėmis nu ir ypač su vyresniais, jie tiesiog kol nežino, kiek tau metų, jie tiesiog galvoja, kad tu esi vyresnis, nes tu, nes visiškai mąstymas skiriasi ir su lygmeniu, ir dar aukščiau negu tų žmonių, nu ir jie galvoja, kad aš esu vyresnis. Tai ten bendrauju su vienu tokiu, nu kaip gerai mes ten bendraujam, susipažinome mieste, tai tiesiog vaikščiojau ir taip eina jinai ir aš užkalbinau paklausti kiek valandų ir taip pradėjom bendrauti, taip gavosi, kad jinai galvojo, kad man dvidešimt trys minimum, aš toks septyniolika man. Nu ir nenustojom bendrauti aišku, dar ir dabar bendraujam, bet taip ir gavosi.

Tyrėja: Aha vyresniu palaiko ane? Tai jo ta patirtis ir tos neapykantos tokios ir tokios neteisybės jausmo, ar ne?

Respondentas: Taip.

Tyrėja: O gero kas?

Respondentas: Nu, kad mano supratimu užsidarius senom durims visa laiką atsidaro kitos.

Tyrėja: Nu ir kas atsidarė, kokios tau tos durys?

Respondentas: Po to kai atėmė ir mirė mano mama, mano visas charakteris pasikeitė, aš anksčiau buvau tėvo charakterio, piktukas toksai, peštukas, viską kumščiais, o po mamos mirties atsivėrė kelias į mamos charakterį ir aš drąsiai jį pasirinkau, nebesu toks peštukas visą laiką žodžiais viską, nebesimušu tiek labai, nu nebent žmonės peržengia ribas, ten būti.

Tyrėja: Mhm... mhm.. Nu ačiū tau, Edvinai labai.

Respondentas: Prašom.

Tyrėja: Jau ir keliauji iš karto greitai, nu gerai. [57: 47 minutės].

PRIEDAS Nr. 10

Tyrėja: Nu dar pasitikrinu, ar įjungiau lėktuvo režimą, įjungiau nu žinai, kad nenužžvanintų niekas. Tai tada gal žinai, pasakyk vardą ir kiek tau metų ir viskas, daugiau nieko. Kad žinotume.

Respondentė: Tai, Oksana aš, man devyniolika metų.

Tyrėja: Tai Oksana, tai jeigu taip eitų tau papasakoti, kokie tavo trys tavo gyvenimo įvykiai svarbiausi?

Respondentė: Nežinau net.

Tyrėja: Tau devyniolika, kas per devyniolika metų buvo svarbiausia tavo gyvenime, jeigu taip reiktų, spontaniškai.

Respondentė: Nežinau net.

Tyrėja: Kas tau buvo svarbu? Arba, kas tave labiausiai paveikė?

Respondentė: Paveikė, tai žinoma, kad atsidūriau čia, šitoje įstaigoje, kad nutrūko ryšys su tėvais, galutinai nutrūko.

Tyrėja: Galutinai nutrūko?

Respondentė: Jo galutinai.

Tyrėja: Tai vis tiek yra vienas iš svarbiausių dalykų, ane nutikusių?

Respondentė: Nu taip, tai paveikė iš tikrųjų, labai stipriai atrodo.

Tyrėja: Tai gali po truputį, atskleisti tas, kaip tu sakai, kad buvo keli momentai, na dar prieš įjungiant diktofoną, ar ne? Tai papasakok kiek tau buvo metų, arba kiek tau buvo metų, kai?

Respondentė: Aš jau atsimenu viską.

Tyrėja: Ir kai atsimeni viską ir kai neatsimeni, bet kiek tau buvo tavo istorija kokia yra?

Respondentė: Tai iš viso buvo trys kartai.

Tyrėja: Net trys mhm.

Respondentė: Taip trys, pirmasis buvo kūdikystėje, tai aštuonių, ar septynių mėnesių. Tai jau tada buvau grynai paimta iš tėvų dėl alkoholio, dėl nesutarimų tarp tėvų, tai tada matyt kaimynai paskundė, triukšmas, baliai kažkaip išsivežė. Tada su močiutės pagalba, tėvai susitvarkė, šalia vienas kito gyveno, susitvarkė, pasiėmė po mėnesio, dviejų, tai buvo jiems tas sunkus laikotarpis, stengėsi ir po kokių dviejų, ar trejų metų. Jau tada pasiėmė galutinai iš jų.

Tyrėja: Tai tau trys metukai buvo?

Respondentė: Panašiai. Tai tada galutinai, jau tada nebeatidavė atgal. Tada aš likau čia iki gal dešimties metų. Ir tada, kai jiems buvo apribotos tos teisės, jau jie lankė, matyt po to jiems skaudu buvo. Tada tas alkoholis prasidėjo, močiute irgi bandė padėti, čia viskas bus gerai, čia reikia nepasiduoti, bet draugų kompanija ir alkoholis, vis tiek padarė savo. Tada kažkaip susiejo ryšys su krikšto mama. Kažkaip jinai iš pradžių pasiimdavo mane, nu savaitgaliais iš pradžių, aišku, aš prisirišau labai, atrodo, kai reikėdavo važiuoti namo, verkdavau, kad nenoriu, ten važiuoti. Vis tiek ten vaikai, triukšmas, atvažiuoji namo, tylu, ramu ir sako, gal kažkaip tu nori pas mane gyventi, pradėsiu popierius tvarkytis. Sakau noriu, sakau šeima vis tiek, nu dar buvau maža, vis tiek norėjosi tos.

Tyrėja: Dešimt metų buvo, ar ne?

Respondentė: Nu panašiai, jo. Krikšto mama konsultavosi ir su auklėtojoms ir su vaikų teisėms ir gal po pusės metų to viso nutrūkusio laikotarpio, jinai mane pasiėmė, aišku jinai dar turėjo sūnų ir dukrą, tai buvo mano nu pusbrolis ir pusseserė. Tai iš pradžių ryšys su jais buvo tikrai geras, bet prasidėjo jos dukrai paauglystė ir sūnui tas laikotarpis, tai jau tada kliūdavo viskas. Kliūdavau aš, ir taip prasidėjo pykčiai visokie, stumdymai ir aš jau tada pradėjau nebetylėti, jau sakydavau ir močiutei ir bėgdavau pas ją, sakydavau, kad einu, ten aš lankydavau tas katekezes, ar kaip ten jos tas pamokėles, ten Bažnyčia, pirmosios komunijos ir aš ten nebeidavau, tas pamokėles, aš

bėgdavau, nu jau jau, kad pagalbos ieškoti, bėgdavau iš namų [5:00 minutės] sakydavau, kad aš einu į tas pamokėles, bet aš į jas neidavau. Tada aš močiutei pasakiau, tai močiutė sako, tai tu nusiramink, čia viskas bus gerai. Čia dabar toks laikotarpis paauglystė tam žmogui. Aš vis tiek nepaklausiau ir aš bėgdavau iš namų, ir aš atsimenu, kai pabėgau vieną kartą iš namų, aš turėjau kaimynę draugę, panašaus amžiaus, kaip aš ir mes iki dvylikos buvome lauke ir aš žinau, kad manęs ieško. Aš tikrai žinojau, kad manęs ieško, kad jau su policija, kad jau, vis tiek mažas vaikas, kur jisai gali būti nežinia ir kažkaip ta kaimynė, pribėgo prie namų, aš buvau kažkur toliau ir matyt ją kažkaip prikalbino, kad jinai mane atvestų, nu aš aišku nežinojau, taip mane ir pagavo. Nu ir tada nuo to laikotarpio, viskas taip ir prasidėjo, kad aš, kad mane paėmė atgal, nu mano noru mane paėmė Varnas nu iš vaikų teisių.

Tyrėja: Kas tas Varnas, kažkoks žmogus čia, ar ne?

Respondentė: Jo, čia iš vaikų teisių skyriaus, kažkas tokio, su kitoms moterims. Aišku išklausinėjo, kodėl, ar tikrai to noriu, nes kelio atgal nebebus. Ir aš tikrai pasakiau, kad aš noriu, aišku viską pasakiau, nes ir ašarų ir visko buvo aišku. Tiesiog sako gerai, susidėk daiktus ir važiuojam. Nu ir mane atvežė, paskutiniam tam kartui, kaip aš sakau iki šiol. Nesiskundžiu viskas gerai man, gal čia ir man.

Tyrėja: Nesigaili?

Respondentė: Tie namai yra, ten kažkaip nesusigyvenau.

Tyrėja: Tai kiek tu tenais metų pragyvenai, nuo dešimt iki kiek?

Respondentė: Tris gal kokius.

Tyrėja: Ne tiek ir mažai, ane?

Respondentė: Jo santykio iš pradžių buvo tas santykis, bet aš manau, kad labiau dviveidiškumas buvo iš jų pusės kažkaip tai.

Tyrėja: Mhm. Tai tau kliūdavo už pusbrolių bėdas?

Respondentė: Nu jo. Tu viską, plauk indus, tu tą padaryk, toks kaip žaisliukas stumdomas, savo kampo, kaip aš sakau neturėjau, vienam kambaryje mes gyvenome trise. Tas pusbrolis, pusseserė ir aš.

Tyrėja: Tai praktiškai, kaip čia.

Respondentė: Ne čia aš viena gyvenu. Jo viena, aš gyvenu.

Tyrėja: Labiau patinka vienai?

Respondentė: Jo, tai sava erdvė, viskas sava žinai, kur pasidedi, ką.

Tyrėja: O tai, Oksana, tada apie tą grynai paėmimą, ar tu prisimeni tą, kai tau buvo trys metukai, ką nors iš to laiko?

Respondentė: Aš atsimenu, kaip įsisodino į mašiną, tą vaizdą kažkiek atsimenu, bet atsimenu, kai čia atvažiavau, vaikai visokie, triukšmas visi žiūri, o man taip nedrąsu. Tokiais protarpiais, tolygiai tai ne. Aišku buvo baisu, kai daug tetų pribėga, išsiklausinėja, čia nurengia, iš kur tu čia, kur tavo namai, kur tavo mama, kur tavo tėtis, nu kažkaip taip.

Tyrėja: O tada aišku nesupratai? O dabar supranti?

Respondentė: Dabar tai taip.

Tyrėja: Supranti, ar ne. O ilgai nesupratai?

Respondentė: Nes ilgą laiką buvo slepiama iš tikrųjų, kad mama dirba, dabar mama serga, dabar mama negali, tai jinai ateis tavęs aplankyti, bet ateidavo tik močiutė.

Tyrėja: Ta prasme niekas nesakė, kad mama. Kažkaip taip tarsi, kaip meluodavo.

Respondentė: Jo, nes kiekvienam vaikui taip sakydavo, nes nesmagu iš tikrųjų girdėti, kad tavo mama niekada neateis, kad jinai geria, kad jinai tokį gyvenimo būdą pasirinko, ne tave, kažkaip.

Tyrėja: Vis dėl to tikėdavaisi, kad ateis, kad sugrįš? Mhm, tai žodžiu neatsiminsi, ką tau paaiškino, ką tau kalbėjo.

Respondentė: Visko neatsimenu, bet kažkiek. Nu aš atsimenu, kaip aš laukdavau prie lango, tokius dalykus jo atsimenu.

Tyrėja: O paimant atsimeni, kad tau kas nors aiškintų, tau kas vyksta?

Respondentė: Atėjo, apsirengė ir viskas, bet buvo tėvai namie [10:00 minutės], bet aš neatsimenu, ar jie buvo blaivūs, ar.

Tyrėja: O dabar, kai buvo šitas paskutinis kartas, tai jis vyko tavo noru tu pati pasakei vaikų teisėms?

Respondentė: Taip mano noru, tikrai ne prieš mane, aš jau pati paprašiau, kad iškvieštų vaikų teises, nes jau buvo daug vakarų kalbėta, kad kas yra, ką galime keisti. Tai aš užsispyrus, ne aš noriu čia, ir aš dėl to tikrai nesigailiu. Nu kažkaip.

Tyrėja: Čia atvažiavo vaikų teisės?

Respondentė: Taip, kai pasakiau, kad galutinai noriu, pradėjau ir priešintis, ir atsikalbinėti prieš krikšto mamą ir taip, ir gavosi nu. Nenori, nereikia, jinai pasakė, norėsi nebebus.

Tyrėja: Bet tu tenais patyrei smurtą koki, ar ne?

Respondentė: Jo, būdavo, kad esu gavusi tikrai.

Tyrėja: Mhm.

Respondentė: Gal tas davėdė, iki to paskutinio pabėgimo, nes tai ir skatino. Sakiau ir močiutei, ką jinai tiki, maža, gal tu prisigalvoji, gal tu kažką, kad tik tik. Jinai iš pradžių galvojo, kad aš noriu pas močiutę iš krikšto mamos pereiti.

Tyrėja: Nenorėjai pas močiutę?

Respondentė: Nes močiutė kitą sesę augina, nes aš turiu dvi dar seses.

Tyrėja: Ir nenorėjai kartu su ta sese gyventi, ar kodėl?

Respondentė: Ne čia tiesiog buvo nuosprendis, kadangi aš turiu dvi močiutes ir krikšto mamą. Tai viena mano močiutė pasiima vieną sesę, vyriausiąją, kita mano močiutė pasiima vidurinę ir krikšto mama pasiima mane, nes buvo tas ryšys stipresnis tarp mūsų. Bet kadangi ta vyresnioji sesuo nenorėjo pas močiutę, dėl jos visų sąlygų, tai jinai liko gyventi, ten vaikų namuose. O kita sesuo pas močiutę irgi iki aštuoniolikos irgi pas ją gyvena.

Tyrėja: Tu nebūtum norėjusi taip?

Respondentė: Nea, ne. Net nesigailiu dėl savo šito poelgio, kažkaip.

Tyrėja: Bet tokia mažiuke buvai tik trylikos metų, kaip pagalvoji, kaip stipriai jau žinėjai, kad jau pasiprašėi tų vaikų teisių. Mhm. Nu tai gerai, tu tokios paėmimo patirties tu neturi, kad tave atskirtų, tu per maža buvai. Ir kaip tu galvoji tų paėmimų tų trijų, ne tų trijų, o tų dviejų, nes tas trečias tavo valia. Bet tų dviejų, kaip tu galvoji, ar tai turi kažkaip pasekmę tavo, nu nežinau, tavo charakteriui, tavo likimui?

Respondentė: Kažkaip ne, kad atrodo tie žmonės, nu atrodo pagalvoji, kodėl jie taip padarė pagalvoji, taip atrodo galėjo per psichologus, nu kad taip neišplėsti iš tų tėvų, nes ir tėvams buvo labai sunku.

Tyrėja: O tu buvai išplėšta, kai buvai mažutė?

Respondentė: Jo, mano močiutė irgi daugiau pasakojo.

Tyrėja: O ką pasakojo, gal gali pasidalinti, kaip ten buvo, kai tu buvai visai kūdikis.

Respondentė: Tai aišku buvo ir tėvai išgėrę, bet atvažiavo pasiėmė, žinau, kad buvo dvi moterys, vyro nebuvo, dvi moterys. Mama laikė ir tiesiog iš rankų paėmė. Buvo aišku išgėrusi, bet. Sako močiutė ir bandžiau, ir aš sakyti, kad aš dabar pasiėmu pas save, bet sakė, per vėlu jau. Tiesiog jau prieš jas, jau viskas buvo padaryta, jau turėjo visus popierius supildę, kad čia toks dalykas vyksta.

Tyrėja: O kai antras kartas buvo?

Respondentė: Tai vat irgi panašus toks, nebuvo, net perspėta.

Tyrėja: Tiesiog atvažiavo.

Respondentė: Jo, jie net neperspėjo, jeigu jie gauna iškvietimą, jie atvažiuoja, tiesiai, iš karto.

Tyrėja: O tai prieš tai, kaip, o tai prieš tai, ar nebuvo, kad lankėsi socialiniai darbuotojai?

Respondentė: Ne.

Tyrėja: Ar kažkaip, ateidavo domėtis tavimi, kaip tau sekasi augti.

Respondentė: Sakė močiutė, kad kamynai labai domėjosi visada, netgi stovėdavo už durų, klausyti, ar neverkiam, ar joks triukšmas, ar muštynių nėra. Tai matydavo laiptinėje, kad ne kartą būdavo, kad mes laiptinėje sėdėdavome, kad net kaimynai pas save į namus pasiimdavo, netgi tokių atvejų, aš atsimenu būdavo, [15:00 minutės] kad nevalgiusios buvom. Nu bet tai.

Tyrėja: Ir kaip tu dabar tai vertini, kai žiūri atgal?

Respondentė: Man nesuvokiama, kažkaip dar iki šiol.

Tyrėja: O kaip tu galvoji, kaip vertini, ar gerai, ar blogai, nu, kad taip gyvenai, kad tave paėmė, kad atvažiavo?

Respondentė: Šiaip tai labai gerai, nežinau kaip būtų pasibaigę, atrodo ir pyksti, ir nepyksti, toks per vidurį.

Tyrėja: Jo suprantu tokia sumišę jausmai.

Respondentė: Jo, atrodo, kad galėjo būti geriau, vis tiek buvo ta pagalba iš močiutės, bet nebuvo to noro matyt.

Tyrėja: Bet keista, kad neatvažinėdavo, nes jeigu mama buvo, jau kaip sakyti toje rizikoje ane, jau buvo tave mažiukę paėmę. O tada sesės vyresnės ar jaunesnės buvo?

Respondentė: Vyresnės, jo.

Tyrėja: Tai tu buvai jauniausia?

Respondentė: Jauniausia.

Tyrėja: Tai vyresnės irgi buvo tuo metu reiškias irgi buvo tuo metu irgi kažkaip?

Respondentė: Jos sakė močiutė buvo pabėgusios, kažkur.

Tyrėja: Aaa supratau.

Respondentė: Jos kažkaip, ar per langą pamatė, kad mašina ta atvažiuoja.

Tyrėja: Tai jų nepaėmė, tik tave ane?

Respondentė: Tik mane.

Tyrėja: O paskui, kai buvai trijų metų.

Respondentė: Po to jas pagavo ir jas atsivežė.

Tyrėja: Irgi ane. Tai tokia ta paėmimo patirtis, vis tiek tokia buvo grubi?

Respondentė: Nu taip, tokia jo, gruboka. Tiek be perspėjimo, be nieko, kažkaip taip, iš kart taip.

Tyrėja: Be jokio paaiškinimo.

Respondentė: Mhm. Atvažiuoji, nežinai kur, vaikai, žmonės nepažįstami, nu kaip pripratus, kad du žmonės šeimoj.

Tyrėja: Nu jo, nežinai, kur, nežinai kur būsi, nieko nežinai, kas bus toliau, ar bandė tau kas pasakyti, neatsimeni?

Respondentė: Nea.

Tyrėja: Kiek čia pabūsi, ar čia sakė, kad mama gali.

Respondentė: Sakė, kad mama ateis, tave pasiims ir viskas. Tai aš atsistodavau prie lango ir laukdavau.

Tyrėja: Nu taip. Mhm. O kaip dabar vertini, tokį tų darbuotojų, tokį elgiasį, kad jie su tavimi?

Respondentė: Kažkaip, iš dalies gerai, taip netraumuodavo, bet iš dalies gal galėjo, kažkaip tai paaiškinti, kad šeimoje ne visada viskas susiklosto, kaip turėtų būti. Kažkaip, nes tada tu taip ir gyveni su tuo žinojimu, nu jinai šiandien ateis, neateina.

Tyrėja: Nu su ta amžina viltimi, ar ne? Ir tas, kaip tu galvoji, traumuoja, ar ne, ar kaip nors paveikia.

Respondentė: Taip tikrai taip. Nu su laiku atrodo, nusivili tais žodžiais ir nebelauksiu atrodo ir va gyvenime atrodo, kas nors nepasiseka, aj tai va gal čia taip turėjo būti ir kažkaip numoji ranka.

Tyrėja: Tai ir persiduoda į kitas sritis atrodo.

Respondentė: Taip, tikrai taip.

Tyrėja: Ir į kitus santykius, ar ne?

Respondentė: Nu pasakė vienas žmogus ir užsiciklina tas kartas, nes laukiai, laukiai ir jokio atsako.

Tyrėja: Mhm... mhm... mhm... Taip po paėmimo, tau buvo trys tai tu atsimeni, tokį, kaip laukimo tą laiką.

Respondentė: Aha tą pagrinde atsimenu, sakydavo, kad ateis močiutė nu aišku močiutė ateidavo, bet jinai labai retai.

Tyrėja: Bet tėvai, ne.

Respondentė: Ne. Pagrinde ir buvo akcentuojama, kad ateis mama, galėsite pažaisti, galėsite į kiemą išeiti. To ir lauki, kada jinai ateis.

Tyrėja: O kaip tu galvoji, kaip tie paėmimai tavo dviejų, kaip paveikė tai tavo tėvus, nes lyg iš pradžių sakei, kai buvai dar visai kūdikis, tai tavyje kažkaip susiėmė jie.

Respondentė: Nu jo iš pradžių, kaip močiutė pasakojo, kad jie bandė, bandė, kad kažkaip nu ta viltis jie labiau, kaip aš galvoju, nutrūko. Bandai, bandai ir jokio atsako.

Tyrėja: Nes tave gražino, pradžioj.

Respondentė: Pradžioj taip, be to jau tai.

Tyrėja: Nugalėjo vis tiek ta liga, ar ne, ta priklausomybė, tas alkoholis.

Respondentė: Jo

Tyrėja: Taigi liga.

Respondentė: Atrodo stengiesi gražino ir vėl atima, tai nėra tos, tokios. Aišku čia jų kaltė, kaip aš sakau, bet kam stengtis, jeigu tu vis tiek į tą patį liūną. Geriau tada palikti, lankyti ir, nors užaugo tvarkingai, kaip aš sakau, nematys tų muštynių, išgėrinėjimų. [20:00 minutės]

Tyrėja: Mhm, O kaip ten tarpusavyje jūsų santykiams, kaip tau atrodo, kaip tai paveikė, kad tave paėmė, be teisės į namus, kaip paveikė tavo santykį su mama ir tėvu?

Respondentė: Paveiktų labai, tai ne. Kažkaip atrodo, kad nebetapome jiems tokios svarbios, kad atrodo, tas alkoholis, tie draugai tapo jiems svarbiau, negu mes.

Tyrėja: O ką dabar jauti tėvams?

Respondentė: Nu kadangi mamos jau nebeturiu,

Tyrėja: Tai išėjo?

Respondentė: Tai va tėtis irgi tą gyvenimo būdą gyvena, kartais per močiutę susitinku, bet tik per močiutę, nes nu geria, turi aišku socialinį būstą, gyvena su broliu. Bet kad artimai bendrauti, ten, būna kartais, kad paskambina. Bet čia yra močiutės, prievarta, kaip aš sakau. Duoda numerį, pasiskambina ar ten per gimtadienį va pasveikino, taip tai. Aš jo blaivo labai matyt daug ir nemačiau. Jis ateina vat, daugiau aš girtą jį atsimenu, negu blaivą, to šviesaus veido, tvarkingo, pasitempusio, nelabai. Būna ir mieste iš tikrųjų gėda, kai eini atrodo, nu atrodo jis neatpažįsta tavęs, mieste. Nu bet nulenki galvą, kad tik tik nematytų, tai kažkaip. Praeini, kažkaip.

Tyrėja: O su mama, kai buvo gyva, ką jai jautei?

Respondentė: Su ja nebuvo labai artimo ryšio. Vienu momentu, kai Dauniškyje dar gyvenome, tai jinai buvo tikrai susitvarkiusi, tokia tvarkinga va, ateidavo pakalbėdavo, bet tai truko tik gal porą

mėnesių, nu daugiausia tris ir tada vėl draugų kompanija. Nu aišku jinai mums žadėjo, kad pasiims, bent jau mane, nes aš buvau mažesnė, mažiausia šeimoje. Sako jinai ir pradėjo tvarkytis, butą ten, save, kažkaip jau kitaip, tvarkinga visada pasidažiusi ir tada vėl draugų kompanija ir vėl paveikė kažkaip.

Tyrėja: Mhm... Ir mirė nuo alkoholio?

Respondentė: Jo kažkas, kepenų cirozė, ar kažkas tokio. Gerti buvo jai negalima, kažko.

Tyrėja: O tai kokius jausmus pavyzdžiui jauti, savo krikšto mamai?

Respondentė: Neapykantą.

Tyrėja: Mhm.

Respondentė: Jokios atrodo padėkos, jokios, kas ten, kad jinai ten paėmė, jinai nieko gero man nepadarė, aš buvau visada atskirta, buvo tik geriausias vaikas jos ir mergaitė ir berniukas jos, o aš buvau tarsi dėl pinigų, nes už mane buvo tikrai nemaži pinigai. Aš visada gaudavau, kaip aš sakau paskutinę dalį. Rūbai buvo paprasčiausi lyginant su jos sūnumi, ar jos dukra, viskas buvo man paskutine, kažkaip. Kad ir kažką man gero man padariusi, nieko visada matydavo savo vaikus, save, draugą daugiau. Kažkaip, dėl to gal.

Tyrėja: Mhm... mhm... o tiems darbuotojams, ką tu galvoji, apie tuos darbuotojus, kurie paėmė tave mažą? Ką tu jiems jauti, nu iš pasakojimų?

Respondentė: Nu tai nei tai bloga, nei tai gera. Kažkaip ir gerai ir blogai galvoju.

Tyrėja: O kas gero, nu kodėl pavyzdžiui gali mėginti juos suprasti, ant jų nepykti?

Respondentė: Nu nori, kad kiekvienam vaikui būtų gerai, nu nematyti to smurto, alkoholio svarbiausia, kiekvienas vaikas turėtų tvarkingą šeimą, kad nematyti to. Tų klystkelių gyvenime, dėl to vat, tiktais, kad atsižvelgia į viską.

Tyrėja: Nu kad nepatirtų, ir jiems tikriausiai kliūna.

Respondentė: Taip. [25: 00 minutės]

Tyrėja: O kodėl gali, nekęsti, arba nemėgti?

Respondentė: Kad taip staigiai viską padarė, kad gal, kaip ir sakiau, per psichologą galėjo kažkaip, atvažiuoti, pakalbėti, perspėti, pavyzdžiui ta močiutė būtų buvusi, kad pasiimti pas močiutę, kad neišvežti kažkur, kur tu nežinau, kur tu esi. Kad galbūt tave atiduotų močiutei, kuriam laikui kol tie tėvai susitvarkys. O tai kažkur paima nepažįstami žmonės ir išveža, tai kažkaip, tas labiausiai, kerta akį.

Tyrėja: Jau pavyzdžiui tu turėtum didelę galią, žinai būtum karalienė su burtų lazdele galėtum, ten. Tai ką tu sakytum, kaip tu elgtumeisi su tais darbuotojais.

Respondentė: Cha, net nežinau.

Tyrėja: Ką norėtum padaryti?

Respondentė: Nežinau.

Tyrėja: Nu jei viską, viską galėtum, bet ką galėtum.

Respondentė: Neįsivaizduoju.

Tyrėja: Nieko nedarytum?

Respondentė: Bet gal ne.

Tyrėja: Ne noretum jiems kaip nors kerštauti, kaip ten juos mokyti?

Respondentė: Ne.

Tyrėja: Mhm. O jeigu tu pati dirbtum, pati būtum vaikų teisių apsaugoje, nu va viena iš tų. Tai kaip tu paimtum, tuos vaikus, pavyzdžiui gauni iškvietimą atvažiuoji ir ten tikrai pavyzdžiui matai, nevalgę ir sumušti, ir kokie nors verkiantys, apleisti žinai, ką darytum?

Respondentė: Tai pirmiausiai atsižvelgiant į situaciją, jeigu tėvai tik išgėrę, vaikai tvarkingi, tai vis tiek yra daugiau tų artimųjų, kad gal su jais kažką. Bet neatimti tų vaikų, taip staigiai, kad iš

pradžią kalbėti su tais vaikais, kad dabar mamai sunku, tėčiui irgi. Dabar jūs pagyvensite pas močiutę, ar pas brolių koki, kad to stipraus tokio nebūtų, tas yra žiauriausia. Atvažiuoja ir tu nežinai, kas čia vyksta, kada va gal ten.

Tyrėja: Daugiau tokio aiškinimo, kalbėjimosi.

Respondentė: Mhm, kad mažiau tų veiksmų, daugiau kalbų, paaiškinti.

Tyrėja: Ir kad daugiau nevestų į institucijas, bet dar leistų pabūti artimųjų rate, kažkur?

Respondentė: Mhm, jo.

Tyrėja: Giminės rate, kažkaip?

Respondentė: Taip

Tyrėja: Tokia, kaip pelysa sedėtų ir krapštytusi, spintoje kur nors. O kaip tu vertini, vat vaikų gerovės, tų visų specialistų, sistemoje dirbančių, kompetenciją. Nu žinai kompetencija reiškia, kiek jie profesionalai, kiek jie turi tų jiems reikalingų savybių ir įgūdžių dirbti, tą darbą. Kaip tau atrodo? Vis tiek tu matai iš šono?

Respondentė: Nėra jie tokie labai profesionalai, bet jie vykdo savo darbą, tą kaip aš sakau.

Tyrėja: O kur jie ne profesionalai? Kur tu matai, kad jie tokie ne? Nėra kompetentingi iki galo?

Respondentė: Jiems pasakė, jie padarė. Jiems pasakė važiuok paimti tą vaiką, be jokių žinai ir viskas, jie važiuoja. Nėra iš jų tos pusės, kad gal pasikalbėti su tais tėvais, gal kažkaip kitaip. Jiems pasakė, jie iškarto atvažiuoja. Nu jie nesupranta, kaip tai negerai. Nepatyrę jie patys to. Kad bandytų dar patys kažkaip spręsti, tą situaciją, taisyti, tvarkyti, gal tada kitaip kažkas būtų. Neįsivaizduoju net.

Tyrėja: O kaip galima tvarkyti situaciją, kaip tau atrodo? Nu vat kaip tavo pavyzdžiui mamos atveju, kai yra išgėrę, tai reiškia, kad jie nėra adekvatūs, neblaivūs jie. Negali jie pilnai sąmoningai, protu suvokti, ko tiems vaikams reikia, ane? Nu kažkaip juos suprasti, išgirsti, tuos vaikus, jie nelabai, net mato jų. Jie yra tokiam, kaip blurė, ar ne. Tai kaip tu su jais tokius, kaip tu su jais gali, nu kaip ten kalbėti? Kaip su jais būti? Ir kaip tu dirbtum?

Respondentė: Su jais, tai niekaip. Bet kaip aš tai sakau, nevieni tėvai gyvenime yra, ta prasme tai yra artimųjų.

Tyrėja: Mmm... Tai labiau su artimaisiais ane?

Respondentė: Su artimaisiais, kad ne nu, jeigu nėra[30:00 minutės] tų artimųjų, tai paskutinis šansas taip į įstaigą.

Tyrėja: Mhm... O kaip tu vertini, tą įstaigą, nu kaip įstaigą, skamba labai taip, nu kai mes dabar čia sėdim, aš kaip namuose jaučiuosi.

Respondentė: Nu tai čia, apie šituos namus kalba eina apie Duoniškį. Aš apskritai.

Tyrėja: Nu jo, Duoniškį ir dar kitur patekai.

Respondentė: Jo.

Tyrėja: Aj tai tu tą laiką, iki dešimt ne čia gyvenai?

Respondentė: Ne, ne. Mes neseniai atsikėlėme.

Tyrėja: Aaa...

Respondentė: Prieš tris metus gal, vasarą bus trys metai, kaip.

Tyrėja: Aaa.... O ten buvo kitaip?

Respondentė: Nu taip ten, kaip įstaigoje buvo viskas, ten jau griežtai ir...

Tyrėja: Daug vaikų?

Respondentė: Ten buvo trys šeimos. Pirma, antra ir trečia.

Tyrėja: Tai po keturis vaikus, ar daugiau?

Respondentė: Nu šeimos po dešimt, panašiai.

Tyrėja: Tai trisdešimt vaikų?

Respondentė: Dabar daugiau.

Tyrėja: O labai daug ane?

Respondentė: Tai mažųjų grupė, vidurinių ir didžiausių, ten tų vyresnėlių. Tai vyresnėliai tai mažindavosi, kas metus, nes nu aštuoniolika sueina ir, pagal savo norą. Tu išeini arba pasilieki. Kol mokaisi.

Tyrėja: Mhm... mhm... o tai tau Matuko reforma, kai tas Matukas žuvo, tai tada labai suaštrėjo, tie paėmimai.

Respondentė: Jo sukilo labai vaikų teisės, labai.

Tyrėja: Kaip tu tą reformą vertini, gerai, blogai?

Respondentė: Čia labai gerai, bet.

Tyrėja: Labai gerai?

Respondentė: Mhm, kad kad kažkaip. Aš iš tikrųjų nelabai supratau, ar tie tėvai buvo išgeriantys, ar buvo rizikos grupė, bet jeigu jie buvo. Tai kodėl į juos buvo neatidžiai žvelgiama, iš tikrųjų, kad ta patikra, gal buvo menkesnė.

Tyrėja: Nu tai va, kaip sakai, tai ateitų pažiūrėtų, gal nerautų tų vaikų, bet randa išgėrusius, nežinai, ką jie išgėrę gali padaryti žinai, o jeigu jie muš tų vaiką, trunkys į sieną, kaip tą Matuką, žinai tai, kaip tą, tai čia ir yra tas. Kaip kiek, kaip čia žinoti, ar čia dabar, kviesti?

Respondentė: Kasdien vaikų teisės turi žiūrėti, kasdien. Tiesiog turi būti paskirtas žmogus, tai šeimai, kai dabar būna tie socialiniai darbuotojai šeimai. Palaikyti tą ryšį, skambinti, bendrauti, tas ryšys turi būti toks stiprus ir dažnas.

Tyrėja: Su kuo su mama, su tėvu?

Respondentė: Su mama, su tėvu, kad ta socialinė atidžiau viską žiūrėtų. Ne tai, kad čia jos darbas, kad kažką žiūrėti, aj čia šiandien nepažiūrėsiu, gal ten viskas pas juos gerai. Kad to nebūtų, nes daug kartų taip, aš manau yra buvę.

Tyrėja: Tai tu gerai vertini tą reformą, kad suaštrėjo žvilgsnis į tas šeimas?

Respondentė: Taip kažkaip, turi taip būti, už tai turi jie atlygį gauti kažkokį.

Tyrėja: Kas?

Respondentė: Tie tėvai Matuko, kad jie taip padarė. Tai dabar tos vaikų teisės irgi turi biški stipriau, jau nebe biški stipriau žiūrėti, po to įvykio, taip suaštrėjo į viską, kad tai nepasikartotų.

Tyrėja: Nu Odeta, jeigu tau reiktų dar vat pasakyti, taip spontaniškai, kas kyla, kokį dešimt, taip žodžių apie tą paėmimo, tas paėmimo patirtis, grynai tą momentą, kai išėma iš namų vaiką. Tave, kaip tu pameni, kai močiutė pasakojo. Tai žinai spontaniškai žodžius į galvą ting ting.

Respondentė: Nežinau tai, žiaurumas, neatsižvelgimas į juos iki galo galbūt, nesupratimas, nežinau. Nu va tokie, kažkas panašaus, gal galėjo būti geriau kažkaip, bet jie padarė savaip yra dabar, kaip yra.

Tyrėja: Kažkoks toks nežinojimas, baimė, kaip sakei ane, kad nežinai, kur čia tave veža.

Respondentė: Mhm... jo.

Tyrėja: Mhm, vis tiek toks paėmimo patirtis daugiau, tamsiai yra nusidažiusi, ar ne, tamsioms spalvoms, ar ne, negu kad?

Respondentė: Jo. Tikrai taip.

Tyrėja: Nors sakai, jeigu būtum likusi, tai neaiškų būtų, kaip būtų buvę, ar ne?

Respondentė: Jo. [35:00 minutės]

Tyrėja: Kaip tu manai, ar geriau, ar blogiau yra, kad tu namuose dabar, esi čia?

Respondentė: Geriau, gal, kažkaip atrodo.

Tyrėja: Negu būtum augusi šeimoje?

Respondentė: Jo, nes aš mačiau, kaip mama nesitaiso, kaip tėtis dabar gyvena, tai manau, kad čia tikrai geriau yra.

Tyrėja: Tai jeigu galėtum rinktis, tai rinktumėsi, kad gyventum namuose, kur negeria tėvai tiesiog.

Respondentė: Taip, žinoma. Manau, bet kuris vaikas nori būti šeimoje su artimais.

Tyrėja: O kaip tau tą patirtį su krikšto mama, tokią, kaip bendrą, tą kad jinai tave ir paėmė ir kad pagyvenai, ir kad išsiskyrė, kad taip. Ką tau tai davė? Ką tau tai pakeitė?

Respondentė: Nu kad, ne viskas taip, gražiai atrodo, kaip gali būti, nes iš pradžių buvo tikrai gerai, o po to atsivėrė viskas. Toks persivertė, bet tai po metų gal. Greit persivertė iš tikrųjų viskas. Tik palaisniui.

Tyrėja: Tai čia kaip apgaulė? Tu jautiesi, kaip išduota, apgauta, ar ne? Ar čia?

Respondentė: Ne tai, kad apgauta, bet tokia, nežinau, tokio net žodžio nežinau, kaip pasakyti.

Tyrėja: Gal išduota?

Respondentė: Nu kažkas tokio.

Tyrėja: Mhm... mhm... nu va, man atrodo, kad aš visko paklausiau. Tai kaip supratai paklausiau, ar kodėl tai vyko ir pakalbėjom ir gerai, ar blogai irgi pakalbėjom. Nu nebent dar ką nors, žinai ką mums svarbu žinoti, vat ką mums svarbu suprasti, apie tą, kaip vaikai tą išgyvena, kokį dar akcentą, gal yra dar kas nors nepasakyta? Ar viskas pasakyta?

Respondentė: Gal jau viskas.

Tyrėja: Mhm. Nu gerai, ačiū tau labai tada tau Oksana. [37: 45 minutės]

PRIEDAS Nr. 11

- 1. Modesta (16 m.)** - Mama vartojo alkoholį, 13 metų paėmė policijos pareigūnai naktį, sakė, kuomet mama išsiblaisvys, tada galės grįšti į šeimą. Atskyrė mažiausią sesę nuo brolių ir seserų. Tėtis mušdavo ją ir mamą, su tėčiu nepalaiko ryšio. Tikėjosi, kad mama nustos gerti, grįš atgal į šeimą. Tačiau mano, kad mama nebandė tvarkytis globos. Mama pati augo alkoholikų šeimoje, pastojo 13 metų. Mergina jaučia, kad atmintis labai suprastėjo dėl paėmimo. Dažniausiai paėmimo patirtis atsimena vakarais, baisiausias momentas kuomet sesę atskyrė.
- 2. Gintarė (18 m.)** – Mama išgerdavo, ne namie nakvodavo. Tėvas susirado kitą žmoną. Kai paėmė mamos nebuvo namie, liepė susidėti pačius svarbiausius daiktus ir išvedė, buvo septyni metai, kai paėmė. Jautė atsakomybę už mažesnią brolių. Laukė, kol mama pasiims, nes nesuptato, kad yra paimta iš šeimos. Tėvas bandė tvarkytis globą, tačiau gyvendamas užsienyje negavo laiško apie teismą. Būdama 16 metų perėjo į suaugusių globos namus. Mama užaugo globos namuose, bijo, kad gali mamos patirtis pasikartoti.
- 3. Donatas (20 m.)** – 16 metų globos namuose atsidūrė savo noru, pakalbėjęs su socialine darbuotoja, pagalvojo apie socialinę išmoką ir nusprendė persikelti į globos namus. Gyvendamas šeimoje buvo savarankiškas, gyveno su broliu seserimi, mama gyveno pas draugą, kuomet tėtis mirė. Brolis ir sesė buvo pradėję vartoti narkotikus, su viena sese, kuri nevartoja palaiko ryšį. Buvo pats pradėjęs išgerinėti, vaikų namuose pasikeitė į gerą, nes jaučia kontrolę. Mama buvo pikta, kad apsigyveno globos namuose.
- 4. Vaidas (X m.)** - 4 metų paėmė, nieko neatsimena tik gyvenimą globos namuose. Mano, kad paimtų vaikų grąžinti nebereikia tėvams, globos namuose vaikui yra daugiau galimybių. Sako, kad šeimos aplinka yra neigiama ir vaikai yra grąžinami atgal į globos namus. Psichologai sako, jog pasąmonė viską išstūmė nieko neprisimena. *(Užrašai apima iki 10 trumpų sakinių).*
- 5. Antanas (27 m.)** – Buvo paimtas iš šeimos, kai buvo 5 metai, močiutė paskambino vaikų teisėms. Mama vartojo alkoholį ir smurtavo, palikdavo vaikus ištisom dienoms vienus, šeimoje buvo trys vaikai. Bandė slėptis, darbuotoja paėmimo metu naudojo fizinę jėgą. Močiutė ir mama lankydavo, mama nustojo gerti vaikai grąžinti atgal į šeimą. Mama toliau gerdavo ir smurtaudavo prieš vaikus, tačiau atėjus socialiniams darbuotojams būdavo susitvarkiusi. Pabėgo į globos namus ir paprašė, kad priimtų, tačiau grįžo atgal į šeimą. Mama susirado naują vyrą, susilaukė kūdikio, išsiskyrė ir pradėjo dar daugiau gerti ir smurtauti. 13 metų kreipėsi į vaikų teises, parašė prašymą, kad patektų į vaikų globos namus. Vėliau išvažiavo gyventi pas močiutę, su ja susipykęs būdamas 18 m. išsikraustė pas mamą, tačiau buvo nepatenkintas mamos elgesiu, laukė kol vidurinę baigs. Studijavo socialinį darbą, dabar dirba socialinį darbą su rizikos šeimomis ir vaikais, jaučia, kad reikia psichoterapijos dėl gyvenimo patirties.
- 6. Deimantė (28 m.)** – 4 metų pakliuvo į kūdikių namus, vėliau perėjo į nuolatinis globos namus. Mama vartojo alkoholį, vertė vaikus vartoti alkoholį. Galvojo, kad darbuotoja yra mama, paaugus norėjo išsiaiškinti, kas yra tėvai. Nekalbėjo iki 6 metų. Mama turi 8 vaikus, visi nuo skirtingų vyrų. Mamai nuo alkoholio sustojo širdis ir mirė. Būdama 18 metų susipažino su tėvu, vėliau su jo gimine. Dabar dirba socialinį darbą globos namuose. Mano, kad reiktų uždrausti bendravimą vaikų su tėvais. Turi polinkį vartoti alkoholį, galvoja, kad alkoholis padeda išspręsti problemas.
- 7. Diana (X m.)** – Paėmė giminės, vėliau pateko į globos namus. Atskyrė nuo brolio, dėl to labai pergyvena. Tikėjo, kad grįš atgal pas tėvus, nes tėvai lankėsi. Jaučia pasitikėjimą krikšto mama, turi stiprų ryšį. Džiaugėsi, kad paėmė, nes buvo baisu gyventi namuose.
- 8. Ovidijus (19 m.)** – Kai buvo 10 metų paėmė, gyveno pas močiutę, atėmė, nes girta mama ateidavo su broliais, keldavo konfliktus, močiutė buvo senyvo amžiaus negalėjo pasirūpinti. Tėtis

buvo miręs. Apie paėmimą perspėjo mokyklos socialinė darbuotoja. Norėjo grįžti pas močiutė, bet močiutė mirė. Palaiko ryšius tik su viena seserimi. Teigia, kad globos namuose yra geresnės sąlygos, gyvena mieste gali sportuoti. (V10)

9. Edvinas (17 m.) – Tris kartus buvo paimtas iš šeimos. Pirmą kartą, kai buvo kūdikis, nieko apie tai neatsimena, antrą kartą, neatsimena paėmimo priežasčių, nuo 3 metų gyveno globos namuose iki 7 metų. Savaitgaliais mama pasiimdavo vaikus, pas save prisimena įvykį, kai mama prisigėrė užsirakino duris ir miegojo laiptinėje, tuomet neleisdavo savaitgalių pas mamą. Mama nustojo vartoti alkoholį susitvarkė, pasiėmė atgal į šeimą vaikus. Antrą kartą pateko, kai buvo 12 metų ir mirė mama, vėliau mirė močiutė. Tėvas gyveno šeimoje iki 5 metų, po to mama išvarė iš namų, nes vartojo alkoholį.

10. Oksana (19 m.) – Buvo paimta tris kartus, pirmą kartą 8, ar 7 mėnesių, dėl to, kad tėvai vartojo alkoholį, po kelių mėnesių pasiėmė. Sunku buvo susitvarkyti tėvams, dėl alkoholio po 3 metų juos pasiėmė galutinai. Krikšto mama lankydavo ir rūpinosi, vėliau susitvarkė globos teises ir pateko pas krikšto mamą, tačiau su krikšto mama nesutarė. Būdama 13 metų pabėgo iš namų ir paprašė atgal į globos namus. Mama mirė nuo alkoholio vartojimo, su tėčiu buvo susitikusi, bet ryšio nepalaiko.

Priedas Nr. 12

KLAUSIMYNAS ASMENIMS,

KURIE VAIKYSTĖJE BUVO PAIMTI IŠ BIOLOGINIŲ ŠEIMŲ

1. Papasakok trumpai, kokie 3 svarbiausi įvykiai gyvenime?
2. Kas vyko prieš paėmimą?
  - 2.1. Kaip tu sužinėjai apie tai, kad busi paimta iš šeimos? E: kas ir kaip tau apie tai pasakė? Ar pasakė?
  - 2.2. Ką jautei sužinojusi?
  - 2.3. Kaip elgeisi sužinojusi?
  - 2.4. Kas ir kaip tau paaiškino, dėl ko tave paims?
  - 2.5. Kaip tu supranti dabar, dėl ko buvai paimta iš šeimos?
  - 2.6. Labiau gerai, ar labiau blogai, kad tai įvyko?
3. Papasakok apie pačią paėmimo patirtį?
  - 3.1. Kaip tu tai išgyveni? E: ar su kuo nors apie tai kalbėjai?
  - 3.2. Kaip tau atrodo, kad tavo tėvai išgyveno? E: kaip manai, ką patyrė tavo tėvai paėmimo metu?
    - 3.3. Kaip išgyveno kiti šeimos nariai, artimieji?
    - 3.4. Kaip tu, tavo tėvai ir kt. elgėsi paėmimo metu?
    - 3.5. Kaip tu, tavo tėvai ir kt. elgėsi po paėmimo?

- 3.6. Kas paskatino būtent tokį elgesį (2.4. ir 2.5.)?
4. Kaip manai, kokios paėmimo pasekmės?
  - 4.1. Tau? Tavo likimui? Charakteriui?
  - 4.2. Tavo mamai/tėčiui/tėvams?
  - 4.3. Jūsų tarpusavio santykiams?
  - 4.4. Kokius jausmus jauti savo tėvams dėl šio įvykio?
  - 4.5. Kokius jausmus jauti savo globėjams?
5. Ką jauti darbuotojams?
  - 5.1. Kurie paėmė?
  - 5.2. Kitiems ?
  - 5.3. Jei įgytum didelę galią (pvz.: taptum karaliene/karaliumi), kaip elgtumeisi su tais specialistais?
6. Kokias savybes turi turėti žmogus, kuris dirba šitą darbą?
7. Kaip vertini vaiko gerovės specialistų kompetenciją (tiek tų, kurie paėmė; tiek tų, kurie dirbo po to; tiek kitiems (jei aktualu))?
8. Jei pati dirbtum VTAS'e, kaip tu paimtum vaikus?
9. Kaip vertini „Matuko“ reformą?
  - 9.1. Kas joje gero?
  - 9.2. Kas blogo?
  - 9.3. Tavo požiūriu, ji labiau gera ar bloga?
10. 10 žodžių, kuriuos galėtum pasakyti apie savo paėmimo patirtį.